

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

IPARD KAPSAMINDA FAYDALANICILARIN ÖZELLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: KONYA İLİ ÖRNEĞİ

Şenol ÖZDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Kasım-2014
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

IPARD KAPSAMINDA FAYDALANICILARIN ÖZELLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: KONYA İLİ ÖRNEĞİ

Şenol ÖZDEMİR

Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mithat DİREK
2014, 178 Sayfa

Jüri
Yrd. Doç. Dr. Mithat DİREK
Prof.Dr. Cennet Oğuz
Prof.Dr. Ramazan Yetişir

Bu çalışma, kırsal kalkınma alanında ülkemizin yararlandığı IPARD programı kapsamında hibe desteği almaya hak kazanan faydalanıcıların özelliklerinin değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu amaçla tam sayım yöntemine göre faydalanıcılarla yüz yüze görüşülerek bir anket çalışması yapılmış, alınan cevaplar ile hem faydalanıcıların özellikleri hem de IPARD programı değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Program kapsamında sözleşme imzalanmış 32 adet proje sahibi ile anket çalışması yapılmıştır. Sonuçların değerlendirilmesi aşamasında popülâsyonun küçük olması ve istenilen bilgilere ulaşmanın mümkün olması nedeniyle örnekleme yöntemi olarak "tam sayım" yöntemi kullanılmıştır. Anket verileri çizelge, grafik, ortalama, yüzde hesapları kullanılarak araştırma bulguları bölümünde değerlendirilmiştir. Ayrıca üç başlık altında GZFT analizi yapılmıştır.

Sonuçta, faydalanıcıların hepsinin tarımsal örgütlere üyeliklerinin olduğu ve teknoloji kullanımına açık oldukları tespit edilmiştir. IPARD programının işleyişinden genel bir memnuniyet olmakla birlikte, programın yeterince tanıtılmadığı ve faydalanıcılar açısından karmaşık bir yapı arz ettiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca, kırsal alandaki desteklerin tek bir çatı altında toplanarak basitleştirilmesi ve bölge koşullarına uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Kalkınma, Konya, IPARD, TKDK.

ABSTRACT

MS THESIS

EVALUATING THE PROPERTIES OF BENEFICIARIES AS PART OF IPARD PROGRAMME: A CASE STUDY IN KONYA

Şenol ÖZDEMİR

THE GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCE OF SELÇUK UNIVERSITY

Advisor: Dr. Mithat DİREK

Year, 178 Pages

Jury
Dr. Mithat DİREK
Prof.Dr. Cennet Oğuz
Prof.Dr. Ramazan Yetişir

This study is aiming at evaluating the properties of beneficiaries, entitled grant as part of IPARD programme utilized by Turkey as well in rural development sector. It was conducted a face to face survey study with these beneficiaries within this context. It was tried to both assest the properties of beneficiaries and got under the drawn attention spotlight of IPARD programme.

We conducted 32 surveies studies with owner of the project signed up in the first stage of IPARD programme. It was used the complete counting method as a sample survey method due to reach the data easily and small population in the enterprices. The survey data were evaluated in findings chapter by using chart, graph, average and percentage computation. In additon to these findings, SWOT analysis was performed under 3 three categories.

As a results of this study, it was found that all the beneficiaries are member of agricultural producer groups and are willing to use the technology. As well as they are generally satisfied with working of IPARD programme, IPARD programme has not been publicized sufficiently and has been found a complexity structure in terms of beneficiaries. It was recommended that all of the grands should be simplified by uniting under one roof and tailored to regional conditions.

Keywords: Rural Development, Konya, IPARD, ARDSI

ÖNSÖZ

Tez çalışmam süresince, bana her türlü desteği vererek katkılarını eksik etmeyen, bilgilerinden büyük ölçüde yararlandığım danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Mithat DİREK'e, yüksek lisans eğitim sürecimdeki katkıları için başta bölüm başkanımız sayın Prof. Dr. Cennet OĞUZ olmak üzere tüm Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü akademik kadrosuna ve her zaman yanımda olan sevgili aileme teşekkür ediyorum.

Şenol ÖZDEMİR
KONYA-2014

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **iv**

ABSTRACT ..... **v**

ÖNSÖZ ..... **vi**

İÇİNDEKİLER ..... **vii**

SİMGELER VE KISALTMALAR ..... **ix**

1. GİRİŞ **1**

1.1. Çalışmanın Önemi 1
1.2. Çalışmanın Amacı 1
1.3. Çalışmanın Kapsamı 1

2.KAYNAK ARAŞTIRMASI **3**

3. MATERYAL VE YÖNTEM **9**

3.1. Materyal 9
3.2.Yöntem 9

4. KIRSAL KALKINMA **11**

4.1. Kırsal Kalkınma Kavramı 11
4.2. Kırsal Alan Tanımı 12
4.2.1. Türkiye'de Kırsal Alan 13
4.2.2. AB'de Kırsal Alan 15
4.3. AB'de Kırsal Kalkınma 17
4.3.1. AB'de Kırsal Kalkınma Politikaları 18
4.4. Türkiye'de Kırsal Kalkınma 23
4.4.1. Türkiye'de Kırsal Kalkınmanın Tarihsel Gelişimi 25
4.4.2. Türkiye'de Kırsal Kalkınma Politikaları 29
4.4.3. Kalkınma Planları 29
4.4.3.1.Dokuzuncu Kalkınma Planı 31
4.4.3.2. Onuncu Kalkınma Planı 32
4.4.3.3. Tarım Stratejisi 33
4.4.3.4. Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi 34
4.4.4. Türkiye'de Kırsal Kalkınmanın Amaç ve Hedefleri 37
4.4.5. Türkiye'de Kırsal Kalkınma Faaliyetleri 41
4.4.6. Türkiye'de Kırsal Kalkınma Politikalarının Uygulayıcıları 46
4.4.7. Türkiye'de Kırsal Kalkınma Politikalarının AB ile Uyumlu Hale Getirilmesi 47

5. KATILIM ÖNCESİ MALİ YARDIM ARACI (IPA-INSTRUMENT FOR PRE-ACCESSION) **49**

5.1. IPA'nın Bileşenleri 52
5.2. IPA'nın Türkiye Mekanizması 53

6. KATILIM ÖNCESİ KIRSAL KANLKINMA MALİ YARDIM ARACI IPARD-(INSTRUMENT FOR PRE-ACCESSION RURAL DEVELOPMENT) 55

6.1. IPARD'ın Stratejisi ve Amaçları 58
6.2. IPARD Uygulama İllerinin Seçimi 60
6.3. IPARD Programı Tedbirleri 61
6.4. IPARD Programının Uygulama Aşamaları 65
6.5. IPARD Amaç Hiyerarşisi 67
6.6. IPARD Proje Başvuru ve Değerlendirme Aşamaları 70

7. TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU (TKDK) 72

7.1. TKDK'nın Teşkilat Yapısı 73
7.1.1. TKDK Merkez Teşkilat Yapısı 73
7.1.2. TKDK İl Koordinatörlükleri Teşkilat Yapısı 79
7.2. Konya İl Koordinatörlüğü Faaliyetleri 80
7.3. TKDK'nın Görev ve Sorumlulukları 83
7.4. TKDK Çalışan Profili 84

8. ARAŞTIRMA ALANI HAKKINDA GENEL BİLGİLER 86

8.1. Konya İlinin Coğrafi Durumu ve Nüfus Özellikleri 86
8.2. Konya İlinin Tarımsal Yapısı 87
8.3. Konya İlinin İklim Yapısı 95
8.4. Konya İline ait Genel İstatistiki Bilgiler 96

9. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA 98

9.1. Proje Bilgilerine ait Sonuçlar 98
9.2. Faydalanıcı Bilgilerine ait Sonuçlar 102
9.3. Faydalanıcıların IPARD Programından Memnuniyeti 123
9.4. IPARD Programı ve Uygulanması Hakkında GZFT Analizi 131

10. SONUÇLAR VE ÖNERİLER 138

KAYNAKLAR 145

EKLER 149

ÖZGEÇMİŞ 167

SİMGELER VE KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği
ABKF: Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu
ADNKS: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AK: Avrupa Komisyonu
ASF: Avrupa Sosyal Fonu
BYF: Balıkçılığı Yönlendirme Fonu
ATYGF: Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu
BM: Birleşmiş Milletler
CARDS: Kalkınma ve Denge için Topluluk Fonu
DB: Dünya Bankası
DPT: Devlet Planlama Teşkilatı
EAFRD: Kırsal Kalkınma için Avrupa Tarımsal Fonu
EUROSTAT: Avrupa İstatistik Ofisi
FAO: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
FEOGA: Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu
GSMH: Gayri Safi Milli Hâsıla
GSYH: Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
GZFT: Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler
HACCP: Kritik Kontrol Noktalarında Tehlike Analizi
IPA: Katılım Öncesi Araç
IPARD: Katılım Öncesi Araç-Kırsal Kalkınma Bileşeni
ISPA: Katılım Öncesi Yapısal Politika Aracı
İBBS: Türkiye İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması
KKP: Kırsal Kalkınma Planı
KKYDP: Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı
KOP: Konya Ovası Projesi
LEADER: Yerel Kalkınma Stratejileri Tedbiri
MDA(Ü): Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri
MEVKA: Mevlana Kalkınma Ajansı
MİPD: Çok Yıllı Gösterge Planlama Belgesi
MFİB: Merkezi Finans İhale Birimi

NUTS: Avrupa Birliği İstatistikî Bölge Sınıflandırması

OECD: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü

OTP: Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası

PHARE: Polonya ve Macaristan Ekonomilerinin Yeniden Yapılandırılmasına Yönelik Destek Programı

SAPARD: Tarım ve Kırsal Kalkınma İçin Özel Katılım Programı

TKDK: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu

TÜİK: Türkiye İstatistik Enstitüsü

UF: Uyum Fonu

UKKS: Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi

YF: Yapısal Fon

YSEGM: Yol, Su, Elektrik Genel Müdürlüğü

1. GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Önemi

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de kırsal alanlar ekonomik ve sosyal açıdan büyük bir öneme sahiptir. Kırsal alanlara yönelik hazırlanan kalkınma planları ve desteklemeler, kırsal kesimin geliştirilmesine yönelik çabalar her zaman var olmuştur. Ülkemizde gerek ulusal gerekse dış kaynaklarla kırsal alanlara destek çalışmaları sürmektedir. Bu kapsamda dış kaynaklı desteklerden biri de Avrupa Birliği katılım öncesi kırsal kalkınma bileşeni (IPARD)'dır. Bu program dâhilinde, kırsal bölgeler ağırlıklı olmak üzere, belirlenen sektörlerde %50-%65 oranında hibe desteği verilmektedir. Bu amaçla ülkemizde idari ve kurumsal yapılanmasını tamamlayan program kapsamında 42 İl Koordinatörlüğü kurulmuş ve faaliyetlerine başlamıştır. Bunlardan birisi de Konya İl Koordinatörlüğü'dür. Çalışma ile IPARD programının ortaya çıkış süreci irdelenmiş ve ülkemizdeki uygulama alanları ve özellikleri tanımlanmıştır. Ayrıca programın uygulayıcısı olan Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu ve il koordinatörlükleri üzerinde durulmuştur. Son olarak, yapılan anket çalışması ile Konya ilinden proje vererek hibe desteği almaya hak kazanan faydalanıcıların özellikleri ve faydalanıcıların IPARD programı ile ilgili görüşleri incelenmiştir. Çalışma, IPARD programını ve Konya ilindeki faaliyetlerini aktarması ve IPARD programının uygulanmasından sonra faydalanıcıların görüşlerini de göz önünde bulundurarak değerlendirmesi nedeniyle önem taşımaktadır.

1.2. Çalışmanın Amacı

Tezin amacı, IPARD programı kapsamında destek almaya hak kazanan faydalanıcıların özelliklerini değerlendirmek ve IPARD programının işleyişi hakkında görüşlerini alarak programın uygulanmasında etkinliği arttıracak tedbirlere destek sağlamaktır.

1.3. Çalışmanın Kapsamı

Çalışmada, kırsal kalkınma kavramı, Avrupa Birliği ve Türkiye'de kırsal kalkınma faaliyetleri ile Avrupa Birliği katılım öncesi mali yardım aracı (IPA) başlığı altında Avrupa Birliği katılım öncesi kırsal kalkınma bileşeni (IPARD) detaylandırılarak

anlatılmıştır. Daha sonra IPARD uygulayıcısı Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu ve Konya İl Koordinatörlüğü ile Konya ilinin özellikleri başlıklar halinde verilmiştir. IPARD programın uygulamaya başlamasından günümüze kadar geçen süre zarfında toplam 12 başvuru çağrısına çıkılmış ve uygun görülen başvuru sahipleri ile sözleşme imzalanarak yatırım faaliyetlerine başlamaları istenilmiştir. Araştırma sonuçları ve tartışma bölümünde, Konya ilinde ilk 8 çağrı döneminde başvuru yaparak hibe almaya hak kazanmış ve sözleşme imzalanmış olan faydalanıcılarla yapılan anketlerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu bölümde ayrıca, anket sorularına verilen cevapların analizi çizelge ve şekillerle desteklenerek görsel bir şekilde sunulmuştur. Ayrıca üç başlık altında GZFT analizi yapılarak elde edilen sonuçlarla stratejiler belirlenmiştir. Sonuç bölümünde ise çalışmada ortaya çıkan sonuçlar ve önerilere yer verilmiştir.

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

Selekoğlu (2012), A Comparative Analysis of the Pre-Accession Assistances Provided For Turkey And For The Other EU Candidate And Potential Candidate Countries, And A Prescience On Turkey's Possible Full Membership to the EU isimli çalışmasında, katılım öncesi mali işbirliği kapsamında Avrupa Birliği'nin diğer katılım öncesi ülkelerine kıyasla Türkiye'ye eşit muamele edip etmediğini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda, 2010-2013 yıllarını kapsayacak şekilde Türkiye'ye ve diğer katılım öncesi ülkelerine verilen yardımlar miktar ve nicelik bakımından karşılaştırılmıştır. Çalışma sonucunda AB'nin Türkiye'ye karşı adil olmayan tutumu nitel ve nicel analiz yoluyla bu bölümde kanıtlanmıştır.

Çenet(2012), Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardımları(IPA) Yardımların İkili İlişkilere Yönelik Amaçları Bağlamında Bozcaada Örneği çalışmasında, Katılım Öncesi Mali Yardımlar kapsamında hibe programı aracılığıyla Merkezi Finans ve İhale Birimi tarafından ihale edilen mali yardımların etkinliği, Bozcaada'da yürütülen bir proje üzerinden değerlendirilmiştir. AB Mali Yardımları ve buna ilişkin fonları kullanan projelerin, uygulandığı yerellikteki etkileri araştırılmıştır. Bu kapsamda mali yardımlardan etkin faydalanma konusu taşra boyutuyla değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda mali yardımların etkin kullanılması sonucunda yerel anlamda somut katkılar sağladığı görülmüştür.

Kamilçelebi (2012), Türkiye'de Sigorta Sektörünü SWOT Analizi ve Bir Araşatırma isimli çalışmasında, SWOT analizinin tanımını yapmış ve Türkiye'deki sigorta sektörünün mevcut durumu üzerinden SWOT analizini gerçekleştirerek sonuçlarını paylaşmıştır.

Uçar ve Doğru (2005), CBS Projelerinin Stratejik Planlaması ve Swot Analizinin Yeri isimli çalışmasında, GZFT analizi ile ilgili bilgiler vermiş ve Coğrafi Bilgi Sistemleri konusunda yapmış olduğu GZFT analizinin sonuçlarını paylaşmıştır.

Toprak (2010), Mali Yardım Aracı (IPA) ve Türkiye – Avrupa Birliği Mali Yardım İlişkileri çalışmasında, Avrupa Birliği'nin doğuşu, genişlemesi, bütçesi, mali yardımları, Türkiye'nin aldığı mali yardımlar, 2007-2013 dönemi mali yardım programları, Türkiye'nin durumu, Birliğe üyelik süreçleri tamamlanmış ülke gruplarına yapılan mali yardımlar üzerinde de durmuştur.

Yıldız (2009), Avrupa Birliği'nde Kırsal Kalkınma İstatistikleri ve Uyum Sürecinde Türkiye'nin Durumu isimli doktora çalışmasında, üyelik surecindeki

Türkiye'yi de yakından ilgilendiren kırsal kalkınma göstergeleri ile ilgili olarak; AB üye devletlerindeki durumu incelemek, Kırsal kalkınma politikalarında ve uygulamalarında Türkiye'de kullanılan mevcut kırsal alan istatistiklerini ortaya koymak, AB üyeliği durumunda özellikle kırsal yapı politikalarına uyum acısından ne tür istatistiksel verilere gereksinim duyulduğu-duyulacağını saptamak, kırsal alan istatistik ve göstergeler konusunda yapılması gerekenlerin hangi kurum veya kurumların sorumluluğunda olacağı konusunda öneride bulunmak, Türkiye için kırsal kalkınma uygulamalarında istatistik alanlarının belirlenmesine ve bu konuda öneri geliştirilmesine katkı sağlamak ve bu konuda sorumlu kuruluşların eksikliklerini tamamlaması için yol göstericiliği anlamında katkıda bulunulması amaçlanmıştır.

Akın (2008), Avrupa Birliğinde Kırsal Kalkınmaya Yönelik Mali Yardımlar, Değişimler ve Türkiye'nin Uyum Çalışmaları, isimli yüksek lisans tez çalışmasında dünyada kırsal kalkınma anlayışında yaşanan değişimlerden bahsetmiş ve AB'deki kırsal kalkınma sürecini ele almıştır. Ayrıca, AB'nin aday ülkelere yönelik mali yardımları ayrıntılı olarak açıklanmış, Türkiye ile AB arasındaki mali ilişkilerin tarihçesine yer verilmiş, daha sonra da IPA öncesi Merkezi Olmayan Uygulama Sistemi, IPA Katılım Öncesi Mali İşbirligi Aracı ve bileşenleri, IPARD kapsamındaki Merkezi Olmayan Uygulama Sistemi, IPARD Programı ve IPARD Ajansının yapısı ile Türkiye'nin IPA ve IPARD çerçevesinde yürüttüğü faaliyetler ele alınmıştır.

Konya Valiliği'nin yayınladığı 2013 yılı Konya İli Sosyo-Ekonomik Raporunda TUİK ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü'nden elde edilen verilerle Konya'nın tarımsal yapısı ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Kalkınma Bakanlığı tarafından yayınlanan Katılım Öncesi Ekonomik Program 2013-2015'te IPARD dahil olmak üzere Türkiye'de yürütülen kırsal kalkınma destekleri ele alınmıştır.

Mevlana Kalkınma Ajansı tarafından yayınlanan "TR-52 Bölgesi İçin Kalkınma Öncelikleri ve Stratejileri-Genel Ekonomik Eğilimler Bülteni"nde Onuncu Kalkınma Planı'nın güçlü ve yaygın bir toplumsal ve kurumsal tabana oturtulması için, TR52 Bölgesindeki (Konya- Karaman) kamu, özel ve sivil toplum paydaşlarının belirli tematik alanlarda öncelikler belirlenmesi istenmiştir.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yayımlanan Stratejik Plan 2013-2017'de, Türkiye'de kırsal alan ve tarım sektöründe nüfus, istihdam ve kişi başına gelir değerlendirilmiş, Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı kapsamında kurulan işletmelerin sayısı açıklanmıştır.

Ayanoğlu (2008), Kırsal Kalkınma ve Türkiye İçin Bir Kırsal Kalkınma Modeli isimli çalışmasında, Türkiye'deki kırsal alanların ekonomik ve sosyo-kültürel özellikleri, Türkiye'de uygulanmış ve uygulanmakta olan kırsal kalkınma modelleri, AB'nin kırsal kalkınma politikası ele alınmıştır. Ayrıca AB uyum süreci öncesi ve sonrası kırsal kalkınma çalışmalarının Türkiye'de uygulamasının değerlendirmesi yapılmıştır.

Bilici (2010), Türkiye'de Kırsal Kalkınmanın Gelişmesi ve Ipard Süreci isimli yüksek lisans çalışmasında, Türkiye'de Cumhuriyet tarihinden günümüze kadar yürütülmüş olan kırsal kalkınma çalışmaları ve AB'nin Türkiye'ye uygulayacağı Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Bileşeni (IPARD)'nin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaçla öncelikle; kırsal kalkınma kavramı ve yaklaşımları, Türkiye'de kırsal kalkınmanın tarihsel gelişimi, kırsal kalkınma politika belgeleri, kırsal kalkınma destekleri ve kırsal kalkınmaya yönelik tamamlanmış ve devam etmekte olan iç ve dış kaynaklı projelere yer verilmiştir.

Kolukırık (2010), AB Kırsal Kalkınma Politikaları, Fonları ve Türkiye'nin Yararlanma Olanakları isimli yüksek lisans çalışmasında, AB'nin genişleme perspektifinde uyguladığı kırsal kalkınma politikaları ve Türkiye'nin, mevcut durumu dikkate alınarak, AB'ye uyum sürecinde kırsal kalkınma fonlarından yararlanma olanakları incelenmiştir.

Sevinç (2008), Türkiye' de Kırsal Yapı ve Kırsal Kalkınma Politikaları, isimli yüksek lisans çalışmasında, Türkiye'nin mevcut kırsal alan sorunları ile geçmişten bugüne kadar kırsal alanları ilgilendiren politikaları ve uygulamaları incelenmiş olup; dünyadaki gelişmelerle birlikte yeni politika oluşumları, ulusal kırsal kalkınma stratejisi ele alınmıştır. Kırsal alanların uygun yasam koşullarına kavuşturulması için yapılabilecekler konusunda öneriler oluşturulmuştur.

Mantino (2003), çalışmasında, Gündem 2000 reformu sonrasında AB üye devletlerinin kırsal kalkınma politikalarını uygulama süreci incelemiştir. Yapılan uygulamaların analizleri sonucunda ihtiyaçlar ve sorunlar belirlenmiştir. 2000-2006 döneminde tarımsal yapıları, çevre boyutunu ve bölgesel kalkınmayı dikkate alan yeni kırsal kalkınma planları ortaya konulmuştur.

Pezzini (2001), araştırmasında son 20 yılda kırsal kalkınmada özellikle yönetim çabalarında, merkezi koordinasyonda, kurumsal düzenlemelerde ve kırsal programlarda önemli değişimlerin yaşandığını belirtmiştir. Bu değişimin nedeni olarak amaç ve hedeflerdeki değişimi öne sürmektedir. Çalışmada kırsal alanların rekabet gücünün

iyileştirilmesi, insan ve sosyal sermayeye yatırım, ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi, doğal ve kültürel faaliyetlere dayalı girişimlerin önem kazandığını belirtmiştir.

Bojnec (2011), Agricultural and Rural Capital Markets in the EU Candidate Countries: Croatia, the Former Yugoslav Republic of Macedonia and Turkey isimli kitabında, Aday ülkeler olan Türkiye, Hırvatistan ve Makendonya'da Avrupa Birliği tarafından yapılan tarımsal yardımların karşılaştırmaları ve ülke tarımındaki etkileri araştırılmıştır. Sonuç olarak, tarımsal yardımların kullanımı konusunda üç ülkede de benzer süreçler yaşandığı ve aynı problemlerle karşılaşıldığı tespit edilmiştir.

Woods ve McDonagh (2011), Rural Europe And The World: Globalızatıon And Rural Development (Edıtorıal) isimli çalışmasında, dünya ve Avrupa Birliği'ne ait kırsal alanlarda kırsal kalkınma konusunu irdelemiş, küreselleşme ile kırsal kalkınma faaliyetlerinin ilişkisi araştırılmıştır. Çalışma sonucunda, küreselleşme ile birlikte kırsal kalkınma konusunun tekrar ele alınarak değerlendirilmesinin kaçınılmaz olduğu kanısına varılmıştır.

Anríquez ve Stamoulis (2007), Rural Development and Poverty Reduction:Is Agriculture Still the Key? isimli çalışmasında, kırsal bölgelerde yaşayanlar ile yoksulluk ilişkisi irdelenmiş, tarımın kırsal kalkınmada, fakirliğin azaltılmasında, ülke ekonomisinin gelişmesinde etkileri açıklanmıştır.

Bilgin ve arkadaşları, (2011), European Financial Assistance Provided to Turkey and the CEECs: An Equity Shift, isimli çalışmasında Avrupa Birliği fonlarından Türkiye ve diğer aday ülkelerin yararlanma oranları karşılaştırmalı olarak verilmiştir. 1963-2006 yılları arasında Türkiye'ye yapılan Avrupa Birliği finansal yardımları ve bu yardımların Türkiye içindeki kullanıldığı finansal sistem irdelenmiştir.

Toprak (2010), Mali Yardım Aracı (IPA) ve Türkiye – Avrupa Birliği Mali Yardım İlişkileri isimli tez çalışmasında, Avrupa Birliği mali yardımlarını açıkladıktan sonra Helsinki Zirvesi öncesi ve sonrası Türkiye-Avrupa Birliği mali ilişkilerini açıklamış ve tüm bileşenleri ile katılım öncesi mali yardım aracı (IPA)' yı ele almıştır. Çalışma sonucunda, Türkiye'nin Birlik fonlarından yeterince pay alamadığı bu yüzden fonların etkin kullanılması gerektiği tespit edilmiştir.

Yıldız (2009), Avrupa Birliği'nde Kırsal Kalkınma İstatistikleri ve Uyum Sürecinde Türkiye'nin Durumu isimli çalışmasında, Avrupa Birliği ve Türkiye'de bölge tanımları ve AB NUTS sınıflandırması tanımlanarak, bu tanımlar üzerinde kırsal

kalkınma istatistiklerine yer verilmiştir. Ayrıca üye ülkelerdeki kırsal kalkınma göstergeleri de açıklanmıştır.

Yılık (2011), Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Uyumu Açısından Kırsal Kalkınma Bileşeninin Önemi Ve Tarım Ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nun Rolü isimli tez çalışmasında Türkiye'de kırsal kalkınma kavramı ve uygulamaları açıklanarak, kırsal kalkınma modelleri ve projeleri ele alınmıştır. Benzer şekilde Avrupa Birliği'nde kırsal kalkınma olgusu irdelendikten sonra kırsal kalkınma açısından Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri kronolojik sırayla anlatılmıştır. Son olarak tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu ve faaliyetleri mercek altına alınmıştır. .

Turhan (2005), Katılım öncesi Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma politikaları ve Türkiye konulu çalışmasında, müzakere sürecinde Türkiye' deki mevcut durumdaki sorunları, aday ülkelerin kırsal kalkınma faaliyetleri, SAPARD ve IPARD programları kapsamında yapılan yardımları incelemiştir.

Can (2007), Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Programlarının Türkiye'nin Kırsal Kalkınması Açısından İncellenmesi: SAPARD ve IPARD Örneği adlı çalışmalarında, (AB)'ndeki Tarım ve Kırsal Kalkınma İçin Özel Katılım Programının yapısı ortaya konulmuş, AB'nin genişleme perspektifinde uyguladığı kırsal kalkınma politikaları incelenmiştir. Ayrıca, adaylık sürecinde Türkiye'de uygulanması gereken kırsal kalkınma politikaları, "Katılım Öncesi Yardım Aracı" olarak bilinen IPA (Instrument for Pre Accession) Programı ve bu programın Kırsal Kalkınma Bileşeni (IPARD) hakkında bilgiler verilmiştir. İleride IPARD ajansı olarak akredite edilmesi beklenilen Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nun yapısı, isleyişi, uygulanması ve kurumsal oluşumuna ilişkin çalışmalara ve önerilere de yer verilmiştir.

Çenet (2012), Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardımları (IPA) :Yardımların İkili İlişkilere Yönelik Amaçları Bağlamında Bozcaada Örneği isimli çalışmasında AB-Türkiye ilişkilerinin tarihçesine değindikten sonra Ab mali yarımlarını ele almış ve Bozcaada'da yapılan bir projeyi ele alarak proje döngüsü yönetim kavramını açıklamıştır.

Tosun (2008), "Avrupa Birliğinde Ortak Tarım Politikası Çerçevesinde Tarımın Finansmanı ve Türkiye'nin Uyumu Açısından Değerlendirilmesi" adlı çalışmada; AB ve Türkiye ile ilgili olarak elde edilen makro verilerin analizinde, ortalamalar ve yüzde hesapları gibi basit istatistiksel yöntemler kullanılmış ve tablo haline getirilmiştir. Elde edilen veriler daha sonra ekonomi prensipleri çerçevesinde yorumlanmaya çalışılmıştır.

Anonim (2013a), 4 Ekim 2012 Tarihli ve 2012/3839 Sayılı 2013 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı Ekinde, ülkemizde kırsal kalkınmada mevcut durum ele alınmış temel amaç ve hedefler açıklanmıştır. Ayrıca kırsal kalkınma alanında politika öncelikleri ve tedbirler ele alınmıştır.

Şerefoğlu (2008), SAPARD-IPARD Programlarının Analiz Edilmesi-Besi İşletmelerinin IPARD Programındaki Yeri Üzerine Bir Araştırma isimli doktora çalışmasında, IPARD Programı kapsamında Tarım İşletmelerine Yatırım tedbirinde desteklenen kırmızı et sektörüne yönelik bir alan çalışması gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda program sonucunda besi işletmelerinin IPARD programının ardından AB standartlarında işletmeler olup olmayacağını tespit etmeye çalışmıştır. Çalışmada, IPARD Programı'nda belirtilen göstergeler ve destek verilecek yatırım kalemleri göz önünde bulundurularak, çiftçilerin bu yatırımlara karşı nasıl bir yaklaşım içinde bulundukları, destekleri ne şekilde değerlendirecekleri ve desteklenen illerden hangisi ya da hangilerinin AB standartlarına daha yakın uyum gösterecekleri gözlemlenmiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Konya ilinde kırsal kalkınma alanında hibe desteğinde bulunan IPARD programı kapsamında sözleşme imzalayarak destek almaya hak kazanan faydalanıcıların özelliklerinin araştırılmasını amaçlayan bu araştırmanın materyalini birincil ve ikincil veriler oluşturmuştur. Çalışmanın ana materyalini bahsedilen 32 adet IPARD faydalanıcısı ile yapılan anket çalışmasından elde edilen veriler oluşturmaktadır. Anket sorularına ek olarak faydalanıcıların proje başvuruları esnasında Kurum'a sunmuş oldukları projelerde yer alan bilgilerden de yararlanılmıştır.

Anket sorularının belirlenmesinde, faydalanıcıların özelliklerine ulaşabilme, yürüttükleri proje faaliyetleri, IPARD programı ve Konya İl Koordinatörlüğü ile ilişkilerini öğrenme amacı belirleyici olmuştur. Araştırmanın anketleri Aralık 2013 – Nisan 2014 tarihleri arasında yapılmış olup veriler 2011-2013 dönemine aittir.

Ayrıca araştırmada, tarımsal veriler için Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK), Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (Eurostat) , benzer kırsal kalkınma süreçlerinden geçen ülkelere ait web siteleri ve konu ile ilgili mevzuatlar, raporlar, AB dökümanları ve daha önce yapılmış çalışmalardan faydalanılmıştır.

3.2.Yöntem

Araştırmanın popülâsyonunu Konya ilinde hibe desteği almaya hak kazanan faydalanıcılar oluşturmaktadır. Hibe desteği almaya hak kazanan faydalanıcılar tüzel kişilikleri, sektörleri, proje bütçeleri, faaliyet alanları, işletme büyüklükleri gibi birçok konuda büyük farklılıklar göstermektedir. Örneğin 300 sağmal keçi kapasiteli sıfırdan kurulacak bir işletme, 250 büyükbaş kapasitesine çıkarılacak mevcut bir işletme, 6 milyon TL proje bütçeli bir kesimhane ve 100 bin TL bütçeli arıcılık işletmesi aynı popülâsyonun içerisinde yer almaktadır. Anket sorularının cevaplanmasında ve cevapların yorumlanmasında bu durum göz önünde bulundurulmuştur.

İstatistiksel araştırmanın en önemli aşamalarından biri popülâsyonu temsil edebilecek özelliklerde ve sayıda verilerin toplanmasıdır. Bu nedenle bir araştırmaya en uygun veri toplama tekniğinin seçilmesi ile başlanmalıdır. Örnekleme aşamasında popülasyonun küçük olması ve istenilen bilgilere ulaşmanın kolay olması nedeniyle "Tam Sayım" yöntemi kullanılmıştır. Tam sayım sonucu elde edilen bilgiler, özenle

derlendiği takdirde daha doğru sonuçları yansıtacaktır. Toplam 32 faydalanıcının tamamı ile anket yapılmıştır. Çalışma kapsamında ayrıca hibe desteği kazanmasına rağmen sözleşmesini fesheden 7 faydalanıcının 5 tanesine de ulaşılmış ve sözleşme fesih nedenleri ile fesih sonrası proje kapsamında planladıkları yatırım faaliyetlerinin akibeti hakkında sorular sorulmuştur.

Tamamlanan ve basılı ortamda bulunan anket verilerinin birleştirilmesi ve belli bir sistematik doğrultusunda işlenmesi amacıyla Microsoft Excel Programı kullanılmış ve tüm veriler programa aktarılmıştır. Anket formlarındaki tüm verilerin tabloya girişi tamamlandıktan sonra faydalanıcıların özellikleri, kullanılan çizelgeler, grafikler, ortalama ve yüzde hesaplamalar yardımıyla değerlendirilip yorumlanmıştır.

Ayrıca, IPARD programının farkındalık etkisini ortaya koyabilmek ve kırsal kalkınma değerlendirmelerine katkı yapabilmek amacı ile GZFT analizleri yapılmıştır.

Sonuçta, bölgede iç ve dış etkenleri dikkate alarak, IPARD programının güçlü yönlerini ortaya çıkararak, faydalanıcıların zayıf yönleri nasıl fırsata çevirebilecekleri ortaya konulmuştur.

4. KIRSAL KALKINMA

4.1. Kırsal Kalkınma Kavramı

İnsanoğlunun varoluşundan bu yana her geçen gün farklı sorunlarla karşı karşıya kalınmakta ve karşılaşılan bu sorunların çözümü için farklı çabalar içerisine girilmektedir. Kalkınma kavramının ortaya çıkışı da bu nedenledir.

Kalkınma kavramı zaman içerisinde değişiklik göstermiş ve farklı kavramlarla zenginlik kazanmıştır. Ancak dünya üzerindeki ülkelerin coğrafi yapılarının, yaşam biçimlerinin, ekonomik durumlarının; kısaca gelişmişlik düzeylerinin farklılık göstermesi nedeniyle ülkeler düzeyinde kalkınma sürecinde bazı konular ön plana çıkmış ve farklı kalkınma kavramları ortaya çıkmıştır. Bu kavramların tanımları da ülkeden ülkeye veya topluluktan topluluğa değişiklik göstermiştir. Bu nedenle diyebiliriz ki kalkınma sınırları ve sonucu olmayan, ekonomik, toplumsal, kültürel boyutları olan dinamik bir süreçtir.

Kırsal kalkınma konusunda geçmişte daha çok kırsal alanda yaşayanların yaşam standartlarını, refah düzeylerini, gelir seviyelerini artırmaya yönelik politikalara önem verilmiştir. Ancak günümüzde çevre sorunlarının da ortaya çıkması ve kırsal kesimde yaşayanların sosyal ve ekonomik faaliyetlerinin genellikle doğal koşullara ve doğal kaynaklara bağlı olarak sürdürmeleri dolayısıyla kırsal kalkınma ile sürdürülebilir kalkınma olgusu iç içe geçerek yeni bir kavram olan sürdürülebilir kırsal kalkınma yaklaşımı önem kazanmıştır. Kırsal kalkınmada dünyada ve Türkiye'de uygulanan politikalarda kırsal alanlarda yaşayanların ekonomik ve sosyal durumlarını iyileştirmenin yanında doğal ortamların muhafaza edilmesi ve sürdürülebilir olarak doğal kaynak kullanımı konusuna önem verilmektedir. Dolayısıyla kırsal kalkınma ve sürdürülebilirlik birlikte algılanmaya başlamıştır (Sevinç, 2008).

2006 yılında yürürlüğe giren Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi'nde kırsal kalkınma; kırsal alanda, sürdürülebilir doğal kaynak kullanımını esas alarak, bir taraftan kırsal kesimin gelir düzeyinin ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi yoluyla gelişmişlik farklarının azaltılması amacına yönelen, diğer taraftan çevresel ve kültürel değerlerin korunmasını ve geliştirilmesini gözeten, yerelde farklılaşan sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri, ihtiyaçları, potansiyelleri ve dinamikleri dikkate alarak çok sektörlü yaklaşımla planlanan faaliyetler bütünü olarak tanımlanmıştır.

Kırsal kalkınma, gerekli faaliyetlerin uygulanabileceği bir kırsal alan tanımına ihtiyaç duyan bir olgudur. Bu nedenle kırsal kalkınma konusunu incelemeye

başlamadan önce kırsal alan tanımını ele almak gerekmektedir. Daha sonra bu tanım altında yer alan bölgelerde ne gibi faaliyetler yapılarak kırsal kalkınmanın sağlanabileceği tartışılabilecektir.

Tarım sektörünün kırsal istihdam içindeki payı 2011 yılında oransal olarak düşüş gösterse de mutlak olarak artmıştır. Kırsal kesimde tarımsal istihdam 2010 yılında yüzde 62,9 iken 2011 yılında yüzde 62,3'e gerilemiştir. Bu dönemdeki mutlak artış ise yaklaşık 380 bin kişidir. Tarımın kırsal istihdam içindeki payının 2008 yılından itibaren tekrar artmaya başlamasında, kırsal kesimde tarım dışı istihdam olanaklarının yetersiz kalmasının payı bulunmaktadır. 2011 yılı itibarıyla kırsal kesimde yaklaşık halen 5,4 milyon kişinin istihdam edildiği tarım sektöründeki olası çözülmenin kırsal ve kentsel işgücü piyasaları üzerinde oluşturacağı işsizlik tehdidine karşı kırsal kalkınma politikaları çerçevesinde özel tedbirler alınması ihtiyacı devam etmektedir. Tarımdaki işgücü fazlasının kırsal kesimde tarım dışı sektörlere geçişini teşvik edecek desteklerin artırılması gerekmektedir (Anonim, 2013a).

Tarım Bakanlığı Stratejik Planı'na (2013b) göre kırsal kalkınma; kırsal alanda yaşayan ve geçimini tarım sektöründen veya diğer kırsal gelir kaynaklarından sağlayan birey ve toplulukların yaşam şartlarını iyileştirmek ve refahını artırmaktır. Sürdürülebilir kırsal kalkınma için verimliliği artırıcı tedbirler ile birlikte entegre kırsal kalkınma anlayışı önem kazanmaktadır.

4.2. Kırsal Alan Tanımı

Kırsal alan tanımına Türkiye ve Avrupa Birliği çerçevesindebakacak olursak çok farklı kriterlerin ve idari yapıların göz önünde bulundurulmasına bağlı olarak farklı tanımların karşımıza çıktığı görülür..

Bu tanımlamalar çerçevesinde, kırsal alanlar denince; nüfus yoğunluğunun düşük olduğu, ekonomik hayatın daha çok tarım üzerine kurulu bulunduğu, doğal koşulların ve geleneksel değerlerin hayatın şekillendirilmesinde etkin olduğu ve sosyal güvence imkânlarından (is olanakları, sigorta, emeklilik, eğitim, sağlık ve kültürel etkinlikler) yeterince yararlanamayan bireylerin sayısal çoğunluğu oluşturduğu, teknolojik gelişmelerin yaşama ve üretime yansımasının daha uzun zaman aldığı yerleşim birimleri akla gelmektedir. Kırsal alanlar, ayrıca, kentli nüfus ile güçlü sosyal bağları olan ve bu kesim için dinlenme hizmeti sunan mekânları da ifade etmektedir (Akın, 2008; Bilici, 2010; Ayanoğlu, 2008) .

4.2.1. Türkiye'de Kırsal Alan

Ülkemizde kırsal alanla ilgili yapılan istatistiklerde genel kabul gören ve TÜİK tarafından da dikkate alınan tanımlar aşağıda ifade edildiği üzere kır-kent ayrımında ve köy-şehir ayrımında kullanılan tanımlardır:

• Kır-kent tanımı (alansal/mekânsal tanım): Nüfusu 20 binden fazla olan yerleşim birimleri kent, diğer yerleşim birimleri kırsal alan kabul edilmektedir. 1965 yılından başlayarak 1985 yılına kadar geçerli olan bir kabule göre, nüfusu 10 bin ve üzeri olan yerleşimler kent, diğer yerleşimler ise kır olarak sınıflandırılmakta iken, 1982 yılında DPT tarafından nüfusu 10 binden büyük 288 yerleşim yeri için yapılan bir araştırmada nüfusun istihdam alanları, şirket sayısı, banka şube sayısı, telefon aboneliği vb. 28 farklı kritere göre kent olabilme eşik değerlerini aşan yerleşim yerlerinin yüzde 80 oranında, nüfusu 20 binin üzerinde olan yerleşim yerleri olduğundan bu tanım kabul edilmiştir. Böylece, kır ve kent ayrımına esas teşkil eden nüfus eşiği 10 binden 20 bine yükseltilmiştir. TÜİK tarafından "kır" ve "kent" bazında yayımlanan tüm çalışmalarda bu tanım kullanılmaktadır.

Kır ve kent ayrımına esas teşkil eden 20 bin nüfus eşiği baz alındığında ADNKS sonuçlarına göre nüfusun 2010 yılında yüzde 29'u, 2011 yılında ise yüzde 28,2'si kırsal alanda yaşamaktadır. Şehir nüfusunun il ve ilçe merkezleri nüfusunu kapsadığı durumda ise nüfusun 2010 yılında yüzde 23,7'si, 2011 yılında ise yüzde 23,2'si kırsal alanda yaşamaktadır. İçişleri Bakanlığı verilerine göre, 2012 yılı Eylül ayı itibarıyla 34.386 köy, 47.215 köy bağlısı ve 1.975 köy belediyesi (belde) statüsünde yerleşim yeri bulunmaktadır **(** Anonim, 2013a).

UKKS ve KKP hazırlıklarında baz alınan, operasyonel nitelikli kırsal kalkınma programlarında kullanılan bu tanım, KKP çerçevesinde yürütülecek uygulamalar açısından da esas alınacak olan tanımdır.

• Köy-şehir tanımı (idari tanım): Yerleşim yerlerinin idari statüsü baz alınarak nüfus büyüklüklerine bakılmaksızın il ve ilçe merkezleri "şehir", diğer tüm yerleşimler "köy" kabul edilmektedir. Günümüzde TÜİK tarafından başta genel nüfus sayımları olmak üzere "köy" ve "şehir" bazında yayımlanan çalışmalarda bu tanım kullanılmaktadır.

Genel anlamda kır ve kent ayrımı; beşeri coğrafyanın, iktisadi faaliyetlerin, sosyal yapının ve kültürel değerlerin farklılaşmasını ifade etmektedir. Bu bağlamda,

"kır" ve "kent" kavramları altında özetlenen mekân farklılaşması, "kırsal" ve "kentsel" kavramları altında sosyolojik olarak da inşa edilmektedir. Ancak, günümüzde kenti tanımlayan bazı özelliklerin kırda, kırı tanımlayan bazı özelliklerin ise kentlerde olduğu görülmektedir. Bu durum, nüfus büyüklüğü veya yoğunluğu ile yerleşimlerin idari statüsü gibi normatif kıstasları esas alan tanımlarla, kırsal ve kentsel alanların genel niteliklerinin sağlıklı bir şekilde tespit edilemeyeceğini, sosyolojik olarak da söz konusu kavramların anlamında hızlı bir devinimin olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, kırsal ve kentsel alanlarda yaşayan nüfusun yaşam kalitesi ve koşulları açısından birtakım genel değerlendirmeler ve karşılaştırmalar yapmak mümkün olmakla birlikte, mekânın "kırsal" ve "kentsel" alan bazında tasnifinin temel amacının istatistik üretmek ve üretilen istatistikler ışığında daha nitelikli politikalar geliştirmek olduğu unutulmamalıdır (Anonim, 2010).

Amacına uygun olduğu yerlerde, kırsal alanların analiz ve uygulamalarında kullanılmak üzere bu alanların işlemsel tanımı olarak OECD Kırsal Alanlar Sınıflandırmasının uyarlanmış biçimi seçilmiştir. OECD sınıflandırması nüfus yoğunluğu merkezlidir ve ülkeler arası ya da aynı ülkede bulunan kentsel ve kırsal alanların tanımı ve karşılaştırılmasında kullanılmaktadır. İlk aşamada bölgesel düzeyde, ikinci aşamada ise İBBS 3 düzeyinde veri toplamaktadır. Bu şekilde alanlar üç kategoride aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

- Baskın kırsal alanlar: Bir ildeki (IBBS 3 seviyesinde) toplam nüfusun %50'den fazlasının, km² başına 150 kişiden az nüfus yoğunluğuna sahip ilçelerde yaşadığı alanlardır.

- Orta ya da önemli kırsal alanlar: Bir ildeki (IBBS 3 seviyesinde) toplam nüfusun %15 ile %49,9'unun, km² başına 150 kişiden az nüfus yoğunluğuna sahip ilçelerde yaşadığı alanlardır.

- Baskın kentsel alanlar: Bir ildeki (IBBS 3 seviyesinde) toplam nüfusun %15'inden azının, km² başına 150 kişiden az nüfus yoğunluğuna sahip ilçelerde yaşadığı alanlardır.

Bu çerçevede özellikle baskın kırsal alanlarda kırsallığın ağırlığını daha ileri düzeyde nitelendirmek için baskın kırsal alanlar aşağıdaki gibi iki alt-sınıfa ayrılarak daha ileri bir ayrıma gidilmiştir:

"Tamamen kırsal": Bir ildeki ilçelerin %100'ünün, km² başına 150 kişiden az nüfus yoğunluğuna sahip alanlar.

"Baskın kırsal": Bir ildeki ilçelerinin %50-99,9'unun, km² başına 150 kişiden az nüfus yoğunluğuna sahip alanlar.

Bu sınıflandırma sonucunda, Türkiye'de alan ve nüfus bakımından büyük bir bölümün baskın kırsal veya orta kırsal alan olduğu ortaya çıkmaktadır (Anonim, 2007a).

4.2.2. AB'de Kırsal Alan

Avrupa Birliği'nde ise, kırsal alanın herkes tarafından kabul edilebilir bir tanımı yoktur. AB'de her üye devlet kendine göre kırsal alanı tarif etmiştir. Bunlar genelde sosyo-ekonomik kriterler temeline oturan tanımlamalardır ve birbirinden çok farklıdır. Bu tanımlamalarda kırsal alanlar arazi parçası olarak ele alınıp, tarımsal desen, arazi kullanımı, kentlere yakınlık gibi kıstaslar göz önüne alınabilmekte ya da sosyo-kültürel özelliklere bağlı olarak bir ayrım yapılmaktadır.

Bu tanımlamanın yanında, 1988 yılında yayımlanan "Kırsal Toplumun Geleceği" adlı Avrupa Komisyonu Belgesi kırsal alanları ulusal ekonomilerle entegre olma derecesine göre sınıflandırmıştır. Buna göre;

(a) Entegre kırsal alanlar; büyüyen bir nüfus, tarım dışı sektörlere dayanan bir istihdam, bunun yanında toprağın kullanılmasında tarımın hala kilit role sahip olması, çevresel, sosyal ve kültürel miras yönünden tehditlerle karşı karşıya kalınması ve büyük şehirlere yakınlık, bu tür alanların özelliklerindendir.

(b) Orta derece kırsal alanlar; nispeten kentsel alanlardan uzaklık, tarım ve tarım dışı sektörlerin değişen oranlarda karışımı bir ekonomik yapı, geniş ölçekli çiftliklere rastlanılması bu tür alanlarda görülen niteliklerdir.

(c) Tam kırsal alanlar; çok düşük nüfus yoğunlukları, çok düşük gelir seviyesi, yaşlı nüfus, tarımsal istihdama dayanan ekonomi, düşük yeterlilikte temel hizmet sunumu, çevreden izole olmaya sebep olacak coğrafi özellikler bu tür alanların özellikleri olarak sayılabilir (Akın, 2008).

Çizelge 4.1. Nüfus ve alansal olarak farklı kırsal alanlardaki oranlar. Ulusal düzeyde yüzdelik değerler

ÜLKE	Nüfus (% ulusal düzeyde)			Alan (% ulusal düzeyde)		
	Baskın kırsal alanlar	Önemli kırsal yada Orta düzeyde kırsal alanlar	Baskın kentsel alanlar	Baskın kırsal alanlar	Önemli kırsal alanlar	Baskın kentsel alanlar
Avustralya	23	22	55	92	8	0
Belçika	2	17	81	15	28	57
Danimarka	39	38	23	68	31	1
Finlandiya	47	32	21	83	16	1
Fransa	30	41	29	61	34	5
Almanya	8	26	66	19	39	42
Yunanistan	47	18	35	81	16	3
İrlanda	62	-	38	91	-	9
İtalya	9	44	47	26	54	20
Lüksemburg	-	100	-	-	100	-
Hollanda	-	15	85	-	34	66
Portekiz	35	24	41	81	13	6
İspanya	19	46	35	55	39	6
İsveç	49	32	19	88	10	2
İngiltere	15	17	68	52	22	26
AB ortalama	17	31	52	49	34	16
OECD	28	32	40	87	10	3
İsviçre	14	25	61	54	29	17
Avustralya	23	22	55	92	8	0
Kanada	33	23	44	95	4	1
Japonya	23	34	43	59	33	8
Yeni Zelanda	-	61	39	-	95	5
Türkiye	58	30	12	82	17	1
ABD	36	34	30	85	10	5
Norveç	51	38	11	84	16	0
İzlanda	35	8	57	75	24	1

Kaynak: Anonim, 2007a

Kişi başı GSYİH, kırsal alanların özelliklerine göre farklılık göstermekte ve tahmin edileceği gibi nüfus yoğunluğuna göre de artmaktadır. Nüfusun %17,5'ini oluşturan "Baskın kentsel" bölgelerde 2001 yılında ortalama gelir 3.002 Avro olarak gerçekleşmiştir. Bu değer nüfusun %18,9'unu oluşturan "tamamen kırsal" alanlarda yaşayanların ortalama geliri olan 1.372 Avro miktarın iki katından fazladır. Nüfusun yaklaşık %42'sini oluşturan "Orta kırsal" alanlarda gelirler de orta düzeydedir (1,945 Avro). "Tamamen kırsal" alanlar toplam gelirin daha az bir kısmını oluştururken (%13.7) "Baskın kentsel" alanların payı %28,5 ile büyük bir fark göstermektedir.

Çizelge 4.2. Kişi başı GSYİH

OECD sınıflandırması	Kişi başı GSYİH, Avro	Nüfus oranı %
Tamamen kırsal	1.372	18,9
Baskın kırsal	1.399	20,9
Orta kırsal	1.945	42,7
Baskın kentsel	3.002	17,5
Türkiye toplamı	**1.907,12**	**100,0**
		67.803.927

Kaynak: Anonim, 2007

4.3. AB'de Kırsal Kalkınma

Avrupa Birliğinde kırsal kalkınma; kırsal alandaki tarımsal veya tarım dışı modernizasyon, yeni yatırım ve destekleme faaliyetlerini teşvik edecek programlar sayesinde kırsal alanların varlığını ve canlılığını korumaya çalışır.

Avrupa Birliği'nin toplam topraklarının %91'ini kırsal alanlar oluşturur ve toplam nüfusun yaklaşık %56'sı kırsal alanda yaşamaktadır. Birliğe bağlı 28 ülkede 14 milyon çiftçi ve gıda sanayinde çalışan 4 milyon kişi bulunmaktadır (Anonymous, 2014). Bu sebeple kırsal kalkınma son derece önemli bir politika alanıdır. Tarım ve orman arazi kullanımı, doğal kaynakların yönetimi, kırsal topluluklarda ekonomik çeşitlilik vb. konuları içeren kırsal kalkınma Avrupa Birliği için her zaman önceliklerden biri olmuştur.

Ortak Tarım Politikası açısından kırsal kalkınma, kırsal alanlarda tarım veya tarım dışı konularda yatırım, destek ve modernizasyon aktivitelerini destekleyerek kırsal bölgelerin ayakta kalmasının ve korunmasının sağlanmasını istemektedir. Avrupa Birliği ülkeleri kendi spesifik ihtiyaçlarını belirleyerek kendi programlarını yönetir. Avrupa Birliği bu faaliyetler için gerekli maddi yükün bir kısmını eş finansman yöntemi ile karşılar. Avrupa Birliği 28 üye ülkenin kırsal kalkınma harcamaları için 2014-2020 yılları arası 95 Milyar Euro bütçe ayırmıştır. Bu bütçe Avrupa Kırsal Kalkınma için Tarım Fonu (EAFRD) aracılığıyla kullanılacaktır. Ortak tarım politikası ile belirlenen öncelikler dışında üye ülkeler kendi önceliklerini göz önünde bulundurarak farklı destek programları düzenleyebilir. Her üye ülke bir ulusal kırsal kalkınma strateji oluşturmalıdır. Bunun dışında ülkeler bölgesel seviyede programlar da uygulayabilirler.

4.3.1. AB'de Kırsal Kalkınma Politikaları

AB kırsal kalkınma politikalarının temelinde tarımın çok işlevliliği, kırsal ekonomilerin çeşitlendirilmesi ve kırsal mirasın korunması ile şeffaflık temelinde esnek kırsal kalkınma yardımlarının olması yer almaktadır. Bu ilkeler ile AB, tarım ve orman sektörünün güçlenmesi, kırsal alanların rekabet gücünün artması ve çevre ile kırsal mirasın korunmasını sağlamak istenmektedir. Ayrıca, dünya ticaretinin gittikçe daha küresel bir yapıya dönüşmesi, tüketici odaklı kalite gereksinimlerinin artması ve AB'nin genişlemesi gibi nedenlerden dolayı AB'nin tümüne yönelik bir kırsal kalkınma politikasını zorunlu kılmıştır. Ademi merkeziyetçi bir anlayışa sahip olan AB kırsal kalkınma politikaları kapsamındaki kırsal kalkınma önlemleri şu şekilde özetlenebilir: tarım işletmelerine yatırımlar, insan kaynaklarıyla ilgili önlemler (genç çiftçiler, erken emeklilik ve eğitim), az gelişmiş ve çevresel kısıtı olan alanlar, orman alanları, tarım ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması, tarımsal çevre önlemleridir (Can, 2007).

AB kırsal kalkınma politikaları; Ortak Tarım Politikalarının (OTP) bir parçası olarak tarım sektörünün yapısal sorunları ile ilgilenen bir politikadan, mal ve hizmet üretiminin yanında tarımın Birlik üzerindeki çok yönlü etkisini ve kırsal alanların karşı karşıya kaldığı sorunları dikkate alan bir politikaya dönüşmüştür. OTP'de ve yapısal fonlarda AB tarımının rekabet edebilirliğinin artırılması, çevreyle ilgili konuların entegre edilmesi, genişlemeye hazırlıklı olunması ve kırsal kalkınma politikasının daha kolay uygulanabilir ve entegre hale getirilmesi amacıyla Gündem 2000 reform anlaşması kabul edilmiştir (Bilici, 2010).

2006 yılında AB Kırsal Kalkınma Politikaları üç temel konu başlığında yönlendirilmekteydi. Bunlar; tarım sektörünün yeniden yapılandırılması, bölgesel gelişme politikasına bağlı olarak ekonomik ve sosyal kaynaşmanın arttırılması ve Ortak Tarım Politikaları'nın çevre dostu politikalarla desteklenmesi konularıdır. Avrupa konseyi tarafından 2007-2013 yılları için, tarım ve ormancılık alanlarında rekabetin güçlendirilmesi, kırsal alanların ve çevrenin korunması, ekonomik çeşitliliğin teşvik edilmesi ile kırsal alanlardaki yaşam kalitesinin arttırılması amaç olarak benimsenmiştir.

AB, üye devletlerinin bölgelerarası farklılıkları azaltmak ve geri kalmış bölgeleri kalkındırmak ve bu alanlarda yasayan nüfusun sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan yaşam kalitesini artırmak için bölgesel politikalar uygulamaktadır. Bu politikaların uygulanabilmesi için bölgelerarası karşılaştırılabilir istatistiklere ihtiyaç duyulmaktadır.

Bölgesel politikalar özellikle kırsal alanlarda kırsal kalkınma programları şeklinde uygulanmaktadır. AB, fonları kırsal kalkınma programlarını projeler hazırlamak suretiyle kullandırmaktadır. Bu projelerin hazırlanması ise göstergeler setinin olmasına bağlıdır. Bunların neler olduğunu ortaya koymak süreçte Türkiye'ye yol gösterici olması açısından önem taşımaktadır.

AB, ekonomik ve sosyal uyum tarafından desteklenen dengeli ve sürdürülebilir kalkınmayı hedeflemektedir. Bunun ile tercih edilmeyen geri kalmış (dezavantajlı) bölgeleri ve kırsal alanları da içeren, bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının azaltılması amaçlanmaktadır. Bölgesel politikalar, bütün birlik içerisinde uyumlu gelişmeyi desteklemesi mali dayanışmaya dayalıdır. Üye ülkelerin, Birlik bütçesine katkıları ile oluşan fon kaynakları (yapısal fon ve uyum fonu) geri kalmış bölgelere dağıtılır. 2000–2006 döneminde AB bütçesinin %33'den fazlası bu amaçla kullanılmıştır. AB bölgelerarası ekonomik ve sosyal uyumu, bütçenin üçte birinden fazlasını tahsis ettiği Yapısal Fonlar (YP) ve Uyum Fonu (UF) aracılığı ile sağlamaya çalışmaktadır.

AB'nin yapısal fonları, sadece özel olarak belirlenmiş bölgelerde, spesifik amaçlara ulaşmada harcanmak üzere oluşturulmuş, özel plan ve programlama dönemlerine sahip ve önceden belirlenmiş bütçe kurallarına ve yasal düzenlemelerine göre harcanabilen, hibe niteliğinde karşılıksız mali yardımlardır. Fonlar üye ülkenin hükümetine doğrudan elden verilmemekte, paranın kullanılabilmesi için özel bir idari yapının kurulmasını, gerekli tüm başvuru kurallarına uyulmasını ve toplumun tüm aktörlerinin bu faaliyetlere katılmasını gerektirmektedir.

AB yapısal fonları şunlardır:

- Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ABKF)
- Avrupa Sosyal Fonu (ASF)
- Balıkçılığı Yönlendirme Fonu (BYF)
- Avrupa Tarımsal Yön Verme ve Garanti Fonu (ATYGF) (Yıldız, 2009).

AB, OTP paralelinde, Birliğe 2004 yılında üye olan MDA ülkelerinin (Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Slovenya, Estonya, Litvanya, Letonya, Romanya ve Bulgaristan) tarımsal altyapılarını geliştirmek, Birlik müktesebatını uygulamalarına yardımcı olmak ve adayların üyelik yolunda tarım sektöründe ve kırsal alanlarda yaşadıkları sıkıntıları aşmak amacıyla 1999 yılında oluşturulan SAPARD

programını uygulamaya koymuştur. Bu fon AB içindeki FEOGA fonuna benzemektedir.

AB ülkeleri FEOGA fonundan yararlanmak üzere 7 yıllık kırsal kalkınma programı hazırlamaktadırlar. Bu programda AB mevzuatı çerçevesinde hangi kırsal kalkınma tedbirine öncelik verileceği tespit edilmektedir. Örneğin Avusturya'da organik tarım veya çevreye uyumlu tarım fonlardan en çok yararlandırılan faaliyet olmaktadır.

Kırsal kalkınma fonunun kullanımı SAPARD Programı yoluyla sağlanmaktadır. Fon onaylandıktan ve bu fonun kullanımı ile ilgili 7 yıllık programlama yapıldıktan sonra bu fonu kullanacak kurum oluşturulmuştur. Bu kurum fon kapsamında kaynak aktarılacak projelerin değerlendirilmesi işlemini yapmaktadır. Fon adaylık döneminde başladığı için üyelikle birlikte diğer tüm tarımsal destekleme mekanizmaları için de kullanılmaktadır. Bu yöntem diğer aday ülkeler için de öngörülmektedir. Bu kapsamda, üyelikle birlikte "Paying Agency" (ödeme ajansı) adı verilen bir kuruluş oluşmaktadır. Böyle bir ajansın kurulması için "twining" denen eşleştirme çalışmasından yararlanılmıştır. Nitekim AB bu çalışmayı Macaristan, Polonya ve Çek Cumhuriyeti ile yapmıştır. Twining çalışmasının zaman ve maddi kayıpları engellediği düşünülmektedir (Yıldız, 2009).

2004 yılında üye olan aday ülkelerin, üyelik öncesi OTP' ye uyum çalışmalarına katkıda bulunmak amacıyla, 1 Ocak 2000 tarihi itibariyle yürürlüğe giren ve Komisyon'un 2000-2006 yılları için yıllık olarak yapılan SAPARD desteği dağılımı aşağıdadır. Program kapsamında 10 MDA ülkelerine toplam 3640 milyon Avro kaynak hibe edilmiştir.

Çizelge 4. 3. Adaylık sürecinde, Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri'ne Tarım ve Kırsal Kalkınma İçin Özel Katılım Programı SAPARD kapsamında sağlanan yıllık destek

MDA Ülke Adı	Yıllık destek (Avro-2000)
Bulgaristan	52.124.000
Çek Cumhuriyeti	22.063.000
Estonya	12.137.000
Macaristan	38.054.000
Litvanya	29.829.000
Letonya	21.848.000
Polonya	168.683.000
Romanya	150.636.000
Slovenya	6.337.000
Slovak Cumhuriyeti	18.289.000
TOPLAM	**520.000.000**

Kaynak: Yıldız, 2009.

MDA ülkeleri adaylık sürecinde gerek OTP' ye uyum sağlanması ve gerekse geri kalmış bölgelerin iyileştirilmesinde SAPARD fonlarını kullanarak üye ülke olmuşlardır. Bu program MDA ülkelerinin kırsal kalkınma programlarına Birlik bütçesinden eş mali destek (finansmanın %25'i aday ülke, %75'i AB fonundan karşılanmaktadır) sağlamıştır. En yüksek desteği Polonya ve Romanya, en düşük desteği ise Estonya, Slovakya ve Slovenya almıştır. Alınan destekler aday ülke tarafından hazırlanan ve uygulamaya konulan kırsal kalkınma projeleri ile orantılıdır.

Türkiye 1999 Helsinki zirvesi ile aday ülke olmasına rağmen fonların yetersiz oluşu gerekçesiyle SAPARD dışında bırakılmıştır. Türkiye sadece 2002-2006 döneminde katılım öncesi mali yardımlar kapsamında bölgesel ve kırsal kalkınmaya hizmet eden ve ileriki bölümlerde açıklanan bazı projeleri finanse edebilmiştir.

Uyum politikalarında yapılan yapısal değişikliklere paralel olarak, AB yeni kırsal kalkınma politikasının sınırlarını konsey kararı (EC) No: 1698/2005 tarihli düzenleme ile belirlemiştir. Bu düzenleme ile AB'nde 2007-2013 dönemine ait kırsal kalkınma politikasının ilkeleri şunlar olmuştur.

- Tarımın çok fonksiyonluluğu, Kırsal ekonomilere çok sektörlü ve entegre yaklaşım geliştirilmesi: Yeni gelir kaynakları yaratılması, istihdam sağlanması ve kırsal mirasın korunması,
- Kırsal kalkınmaya yönlendirilen yardımlarda esneklik: Yerinden yönetim, yerinden yönetim ve bölgesel, yerel yetkililerle danışma ve ortaklık,
- Şeffaflık: Programların hazırlanmasında ve yönetilmesinde şeffaflık, mevzuata kolay ulaşım ve basitlik (Yıldız, 2009).

AB bölgesel politikaları ve uygulama yöntem ve metotları zaman içerisinde gelişme göstermiştir. Birlik bölgesel gelişimi önemsemektedir. Bölgelerarası gelişmişlik farklılığını azaltmak için mali fonlar ile bölgeler desteklenmektedir. Özellikle aday ülkelerin OTP'ye uyumu konusunda aldığı destekler oldukça yüksektir. AB tarafından yapılan kırsal kalkınma destekleri geri kalmış bölgeleri ve kırsal alanları kalkındırmak için yapılmaktadır. Ancak bu destekler doğrudan verilmemektedir. Fonlardan yararlanabilmek için kırsal kalkınma projeleri hazırlamak gerekmektedir. Bu projelerine hazırlanması ve geri kalmış alanların tespit edilmesi için ise istatistik ve göstergelere ihtiyaç duyulmaktadır. Proje başlangıcındaki durum ile uygulama sonucunda oluşan gelişimi ve başarıyı görmek için istatistikler derlemek gerekmektedir. Uyum sürecinde Türkiye'nin en sıkıntılı sektörü tarımdır. Tarımsal işletme sayısının fazlalığı, işletme büyüklüğü ve arazi parçalılığı, tarımda çalışan nüfusun AB'ye göre oldukça yüksek oluşu ve kırsal alanlardaki yaşam kalitesinin düşük oluşu, AB fonlarını, Türkiye için bir kat daha önemli hale getirmektedir. OTP'ye uyum ve kırsal alanlardaki gelişmişlik farklılıkları azaltmak açısından fonlardan azami ölçüde faydalanmak gerekmektedir.

AB'nin 2007–2013 dönemi kırsal kalkınma yaklaşımı kapsamında, 2007– 2013 döneminde üye ülkelerin tarım ve kırsal kalkınma alanındaki projelerine fon aktaracak olan "Kırsal Kalkınma için Avrupa Tarımsal Fonu"na (European Agricultural Fund for Rural Development - EAFRD) ilişkin 1698/2005 (EC) sayılı Konsey Tüzüğünde dört öncelik belirlenmiştir. Bu öncelikler ve program bütçesinden kaynak aktarılması gereken minimum oranlar su şekilde belirlenmiştir:

- Yeniden yapılanma, Ar-Ge, inovasyon aracılığıyla tarım ve ormancılık alanlarında rekabet edebilirliğin artırılması (%10),
- Arazi yönetimini destekleyerek, çevre ve kırsal alanların geliştirilmesi (%5),
- Kırsal alanlarda yasam kalitesinin artırılması ve ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi (%10),
- AB Kırsal Kalkınma Girişimi (LEADER) (%5) (Örs, 2011).

Avrupa Birliği 2014-2020 reformunda kırsal kalkınma politikasında ana karakterin korunması ve bu yedi yıllık süreçte bölgesel ve ülkesel ölçekte fonların kullanılması öngörülmüştür. Ancak bu yapılırken fonların kullanımında aşağıda belirtilen 6 önceliğin göz önünde bulundurulması önemsenmiştir.

1- Kırsal ve orman alanlarında ve tarımda bilgi ve yenilik transferini teşvik etmek,

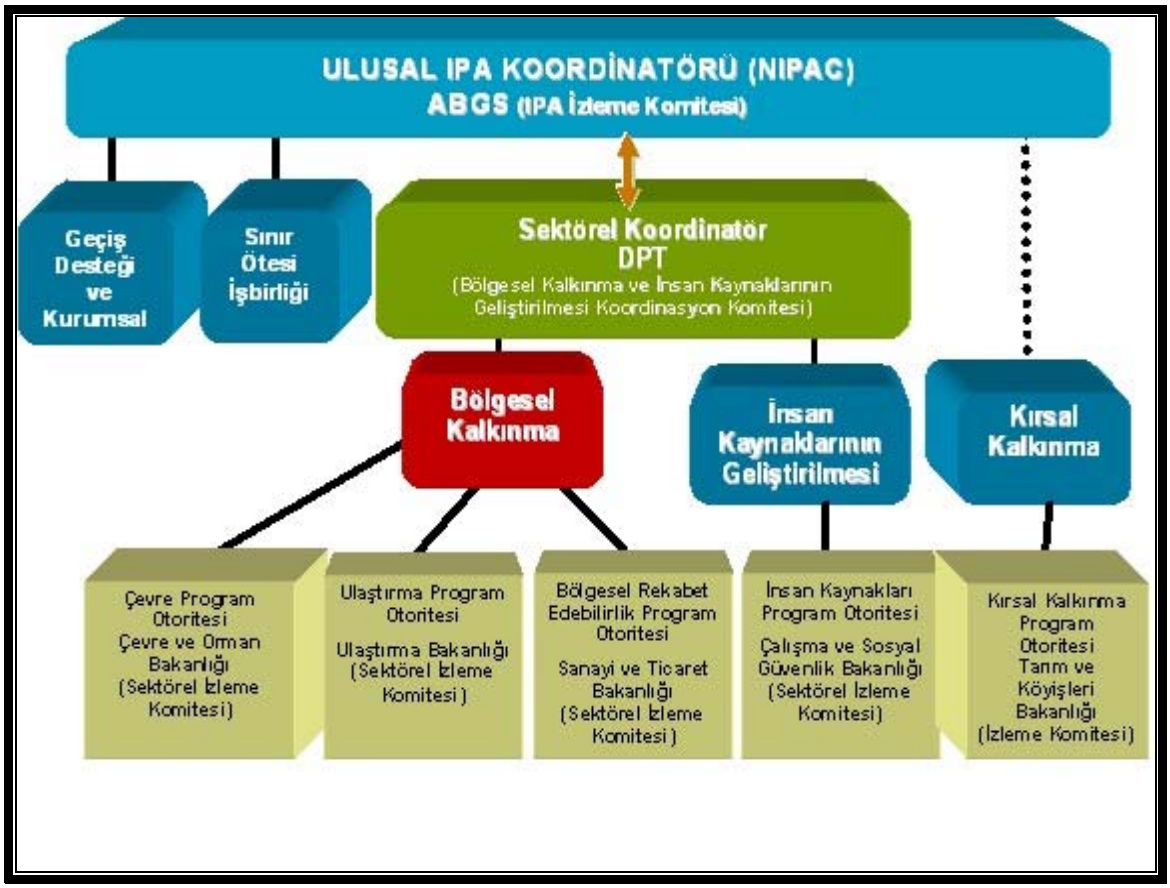
2- Tüm bölgelerdeki bütün tarım tiplerinde çiftliklerin ayakta kalabilme ve rekabet edebilirliğini arttırma, yenilikçi çiftlik teknolojileri ile orman alanlarında sürdürülebilir yönetimi teşvik etmek,

3- Tarımsal ürünlerin üretim ve pazarlanması dâhil gıda zinciri organizasyonları ile hayvan refahı, tarımda risk yönetimi konusunda teşvik etmek,

4- Tarım ve ormanla ilgili ekosistemi korumak, geliştirmek ve daha iyi hale getirmek,

5- Kaynak verimliliğini ve orman, gıda ve tarım ekonomilerinde dirençli bir yapıyı desteklemek,

6- Kırsal alanlarda ekonomik gelişme, fakirliğin azaltılması ve sosyal katılımı destekleme (Anonymous, 2013).

Şekil 4.1. IPA Kurumsal Yapılanması (Anonim,2014a)

4.4. Türkiye'de Kırsal Kalkınma

Türkiye kalkınmada bazı belirgin özellikler göstermektedir. Türkiye sık aralıklarla ekonomik krizlerin yaşanmasına rağmen büyüyen bir ekonomiye sahiptir. Kırsal ve kentsel alanlar ve ekonominin değişik sektörleri arasında gelir dağılımı ve kendine yeterlik bakımından büyük eşitsizlikler mevcut olmakla beraber, artan bir

nüfusa sahiptir. Ayrıca özellikle tarım sektörü ve kırsal alanlarda belirgin idari eksiklik ve aşırı tüketim sorunlarına rağmen zengin doğal kaynakları bulunmaktadır. Ekonomide son zamanlarda gözlenen eğilimler ve genel yapısal değişiklikler güçlü ve belirgin şekilde sosyo-ekonomik durumun yapısını ve gelişimini etkilemektedir. Bu eğilimler kırsal alanlara büyük etkide bulunduğu için kırsal kalkınma politikaları için de oldukça önemlidir.

Kır-kent arasında kalkınmadaki eşitsizlikler, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınma sürecindeki modernleşme çabaları, sanayileşme ve ekonomik dönüşümün bir sonucu olarak hala hüküm sürmektedir. Bu süreçte kırsal alanlar, kentsel alanlarının kalkınma hızını yakalamada başarısız olmaktadır. Bunun sebepleri; Türk ekonomisin daha çok sanayi ve hizmet sektörleri lehine yapısal dönüşümü ve kırsal alanlardan kentlere yapılan ve bölgeler arasında gerçekleşen göçtür (Anonim, 2007a).

Ülkemizdeki tarımsal işletmelerin yapısı dünya ülkeleri ile rekabeti zorlaştırmaktadır. Ekonomik işletme büyüklüğünün korunamaması, sürdürülebilir tarımı tehdit etmekte ve işletmelerin rekabet gücünü zayıflatmaktadır. Ayrıca bu durum, sulama şebekesi ve ulaşım ağından yeterince faydalanılamamasına, üretimin zorlaşmasına, işgücü, sermaye ve üretim kayıplarının artmasına neden olmakta, sınır anlaşmazlıklarına ve sosyal huzursuzluklara yol açmaktadır.

Tarımsal altyapı sorunlarının giderilmesi ve kırsal kalkınmanın sağlanması için; kırsal alanlarda arazi düzenlemesi, işletme ölçeğinin büyütülmesi, üretim ve verim artışlarının sağlanması, işletmelerin gelir ve rekabet güçlerinin artırılması, tarım sanayi entegrasyonunun sağlanması, istihdam imkânlarının artırılması, kırsal çevrenin korunmasına yönelik tedbirlerin uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır (Anonim, 2013b).

Çizelge 4.4. Kırsal Nüfus, İstihdam ve Gelir (bin kişi)

Yıllar	Nüfus			İstihdam			Kişi Başına GSYH ($)	
	Toplam	Belde ve Köyler		Toplam (Bin)	Tarım			
		Sayı	Oran (%)		Sayı	Oran (%)	Türkiye	Tarım
2007	70586	20838	29,5	20738	4867	23,5	9240	2388
2011	74724	17338	23,2	24110	6143	25,5	10466	3548
2012	75627	17178	22,7	24821	6097	24,6	10504	3622

Kaynak:Anonim, 2013b

Kırsal nüfustaki azalma ve yaşlanma eğilimi devam etmektedir. 20 bin nüfus eşiğini esas alan kır-kent tanımına göre, 2007-2012 döneminde ülke nüfusu toplamda yüzde 7,1 artarken, kırsal nüfus yüzde 8,8 oranında azalarak yaklaşık 22,9 milyondan 20,9 milyon kişiye düşmüştür. Böylece kırsal nüfusun toplam içindeki payı yüzde 32,5'den yüzde 27,7'ye gerilemiştir. 2012 itibarıyla kırsal nüfusun yüzde 57'si köylerde, yüzde 24'ü beldelerde ve yüzde 19'u ilçe merkezlerinde yaşamaktadır. Aynı dönemde, kırsal kesimde 65 yaş ve üzeri nüfusun payı yüzde 9,6'dan yüzde 11,3'e yükselmiş, 0-14 yaş grubunun payı ise yüzde 27,8'den yüzde 25,5'e gerilemiştir.

Kırsal nüfustaki azalmaya ve yaşlanmaya karşın kırsal kesimde işgücüne katılma oranı yüzde 50,8'den yüzde 53,6'ya yükselmiştir. Ancak kırsal işgücü ağırlıklı olarak tarım sektöründe istihdam edilmektedir. 2007-2012 döneminde kırsal kesimde tarımın istihdam içindeki payı yüzde 61 civarında seyretmiş, tarım istihdamı yaklaşık 1,1 milyon, tarım dışı istihdam ise yaklaşık 600 bin kişi artmıştır (Anonim, 2014b).

4.4.1. Türkiye'de Kırsal Kalkınmanın Tarihsel Gelişimi

Türkiye'de Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesi için itici güç olarak tarım sektörü belirlenmiş ve kırsal alanların kalkındırılması faaliyetleri başlatılmıştır. Ancak sistematik bir strateji ortaya konulamamıştır. 1929 dünya ekonomik buhranı da kırsal alanlarda yaşayanları dolaylı da olsa, oldukça olumsuz yönde etkilemiştir. Köy Kanunu'nun çıkarılması ve daha sonraki süreçte yapılan Birinci İktisat Kongresi ve Birinci Köy Kongresi ile kırsal kesimin kalkındırılması için değişik görüşler ortaya atılmış, bunlara bağlı olarak aşar vergisinin kaldırılması, İskan Kanunu'nun çıkarılarak topraksız köylülerin toprak sahibi yapılmasının amaçlanması ve kırsal kesimde eğitimin sağlanabilmesi için Köy Enstitüleri'nin kurulması, nispeten başarılı sonuçlar vermiş ve planlı döneme kadar kırsal kalkınma yolunda önemli adımlar atılmasını sağlamıştır.

Türkiye' de I. Dünya Savaşı'ndan sonra dolayısıyla Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren kalkınma çabası içerisine girmiştir. Ülke, cumhuriyetin kuruluş yıllarında 13 milyonluk nüfusu ile oldukça zor şartlarda yaşayan kırsal bir toplum yapısı özelliği göstermiştir. Tarım toplumu olmasından dolayı bu dönemde tarım sektörüne dayalı bir kalkınma politikası izlenmiştir. Daha sonra dünyadaki gelişmelere paralel olarak kalkınmasını sürdürmüş, tarımda, sanayide ve hizmetlerde önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Ancak, günümüzde de Türkiye nüfusunun %35'ini kırsal nüfus

oluşturmakta, tarım sektörünün GSMH içindeki payı %9 olmasına karşın, tarımsal istihdamın toplam istihdama oranı %27 düzeyinde gerçekleşmektedir.

Kurtuluş savaşını izleyen yıllarda nüfusun büyük bir bölümünün köylerde yaşıyor olması ülkenin kalkınmasına yönelik yaklaşımlarda köy ve köylü sorununa ağırlık verilmesine yol açmıştır. Yeni devletin kuruluşunu takip eden yıllarda, adeta perişan durumda bulunan kırsal alan nüfusunun ekonomik durumunun iyileştirilmesine yönelik çabalara girişilmiş ve hizmetler götürülmeye çalışılmıştır. Bu faaliyetlerin bir bölümü altyapıya yönelik olurken (yol, içme suyu, elektrik vb.), bir bölümü ise ekonomik ve sosyal faaliyetlere (tarımda makineleşme, hayvan ıslahı, tarımsal destekleme, eğitim vb.) yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarını kırsal kalkınma açısından bir enkaz kaldırma ve yeniden düzenleme dönemi olarak değerlendirmek mümkündür (Sevinç, 2008).

Türkiye'de kırsal planlamanın gerçekleştirilebilmesi için günümüze kadar pek çok yasal düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemelerden en eskisi 18 Mart 1924 tarihinde çıkarılan 442 sayılı Köy Kanunu'dur. Bu kanun, köylerin kalkındırılması için geleceğe yönelik köy yerleşim planlarının yapılmasına katkıda bulunmaktadır.

Yine tarımsal kamu yönetiminin gerçekleştirilebilmesi için 1924 yılında Tarım Bakanlığı kurulmuş, 1928 yılında Tarım ve Ticaret Bakanlıkları birleştirilerek, 1931 yılında tekrar ayrı bakanlıklar haline dönüştürülmüştür. 1937 yılında Tarım Bakanlığı Görev ve Teşkilat Yasası çıkarılmıştır.

Kırsal kesimde yaşayan topraksız köylülerin toprak sahibi yapılmasını sağlamak amacıyla 15 Haziran 1945 tarihinde 4753 sayılı Çiftçileri Topraklandırma Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunla bir yandan büyük toprak sahiplerinin ve köy ağalarının siyasal gücünü kırmak, bir yandan da toprak mülkiyetini tarımsal üretimi ve verimliliği arttıracak şekilde yeniden düzenlemek, aynı zamanda da çeşitli nedenlerle kullanılmayan arazilerin değerlendirilmesi amacıyla çıkarılmıştır.

3203 sayılı yasa ile 1952 yılında Tarım Bakanlığı bünyesinde kurulan Sulama ve Kurutma İşleri Şubesi, 27 Şubat 1960 tarihinde 7457 sayılı yasa ile Toprak Muhafaza ve Zirai Sulama İşleri Umum Müdürlüğü adını almış ve bir genel müdürlük haline gelmiştir. Bu yasa ile TOPRAKSU rumuzunun kullanılması da kabul edilmiş olup, daha sonra TOPRAKSU Genel Müdürlüğü, 1964 yılında Köyişleri ve Kooperatifler Bakanlığı'na bağlanmıştır. Bu Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında toprak ve su kaynakları ile ilgili araştırmalar yapmak, toprak etütlerinde standartları tespit etmek, toprak haritaları yapmak, toprak sınıflarını tayin etmek, toprak tahlillerini yapmak,

toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesine yönelik kooperatifleri desteklemek ve bu konuda kredilerin temini ve projelerin uygulanmasını sağlamak, erozyonla mücadele etmek, arazi toplulaştırması, tarla içi tesviye, drenaj ve yolların yapılması, toprakların ıslah edilmesi, sulama göletlerinin yapılması, yeraltı ve debisi 500 lt/sn'ye kadar olan küçük yerüstü sularından sulama tesisleri kurmak sayılabilir.

Türkiye'de planlı kalkınma döneminin başlaması ile birlikte kırsal alandaki gelişmişlik farklılıklarının tek elden giderilebilmesi ve özellikle kırsal kesimde eksikliği bulunan yol, içme suyu, elektrik gibi önemli altyapı yatırımlarını bu planlar dâhilinde gerçekleştirecek bir kuruluşa gereksinim duyulmuştur. Bu amaçla öncelikle 4951 sayılı kanuna bağlı olarak Köyişleri Bakanlığı kurulmuş; daha sonra Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı DSİ Genel Müdürlüğü'nden Köy İçme Sulama Dairesi Başkanlığı, Bayındırlık Bakanlığı Karayolları Genel Müdürlüğü'nden Köy yolları Dairesi Başkanlığı ve Elektrik İşleri Genel Müdürlüğü'nden Köy Elektrifikasyonu Birimi Köyişleri Bakanlığı bünyesine alınmıştır. 1 Temmuz 1965 tarihinde ise 6611 sayılı Bakanlık Onayı ile Yol Su Elektrik (YSE) Genel Müdürlüğü kurularak, tüm işlemlerin tek bir genel müdürlük tarafından yürütülmesi sağlanmıştır. YSE Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında devlet ve il yolları dışında kalan köy yollarını, köy içi yollarını ve köprülerini inşa etmek, bu yolların bakımını ve onarımını yaparak, devlet ve il yolları ile bağlantılarını sağlamak, nüfusu 3000 ve daha düşük olan yerleşim birimlerine içme suyu götürerek, çevre sağlığı ile ilgili düzenlemeleri yapmak, yol, su ve elektrik hizmetlerinin envanterini çıkarmak sayılabilir.

1974 yılında Tarım Bakanlığı'nın adı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı olarak değiştirilmiş, 1981 yılında Orman Bakanlığı'nı da bünyesine alarak Tarım ve Orman Bakanlığı'na dönüştürülmüştür. 1983 yılında Köyişleri ve Kooperatifler Bakanlığı'nın da katılması ile adı Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı olarak değiştirilmiş ve 1985 yılında yasası çıkarılmıştır.

Kırsal kalkınma amacıyla çıkarılan bir diğer kanun ise, 1983 yılında kabul edilen 2924 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun'dur. Bu kanunun amacı ise özellikle orman içi ve orman kenarı köylerinin desteklenmesi, bu köylerdeki yapısal sorunlarının çözülmesi, tarım ve hayvancılık dışında el sanatları gibi farklı üretim dallarında eğitim çalışmaları yapılarak istihdamın arttırılması ve bu sayede ormanların da korunmasını ve geliştirilmesini sağlamaktır.

1985 yılında çıkarılan diğer bir kanun da, 3202 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'dur. Bu kanun ile Tarım Orman

ve Köyişleri Bakanlığı bünyesindeki eski YSE Genel Müdürlüğü, TOPRAKSU Genel Müdürlüğü ve Toprak İskân Genel Müdürlüğü birleştirilerek, bu kuruluşların görevlerini üstlenecek olan tüzel kişiliği haiz ve katma bütçeli bir Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulması sağlanmıştır. Bu kanun ile Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün asli görevleri ise; kırsal alandaki devlet ve il yolları dışında kalan tüm yol, altyapı ve üstyapı hizmetlerinin, ayrıca araştırma ve proje hizmetlerinin yapılmasını, bakımını ve onarımını sağlamak; tarımı desteklemek, tarım alanlarının ve su kaynaklarının korunmasını ve geliştirilmesini sağlamak, arazi toplulaştırma faaliyetlerine katılmak, kırsal alandaki yapılaşmaları depreme dayanıklı hale getirmek, serbest göçmen işlerini yürüterek, iskânlı göçmen kabul etmek ve hazine arazileri ile ilgili çeşitli işlemleri yapmak olarak belirlenmiştir.

Daha sonraları Başbakanlığa bağlanan Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı, 1991 yılında ayrı bir Orman Bakanlığı kurulması ile yeniden yapılandırılarak, halen yürürlükte bulunan 7 Ağustos 1991 tarih ve 441 sayılı Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname yayımlanmıştır.

2005 yılında, 13 Ocak 2005 tarih ve 5286 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Kaldırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü kapatılarak, görevleri İstanbul ve Kocaeli İllerinde Büyükşehir Belediyelerine, diğer illerde ise İl Özel İdarelerine devredilmiştir (Ekim, 2009).

AB ve uluslar arası kuruluşlardan sağlanan kaynakların ülkemizde kırsal kalkınma programlarının uygulanmasına yönelik faaliyetlerde kullanılmasını sağlamak amacıyla, 4 Mayıs 2007 tarihinde kabul edilen 5648 sayılı "Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun" kapsamında Tarım ve Kırsal kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) kurulmuştur. TKDK, 25 şubat 2008 tarihinde Avrupa Komisyon tarafından kabul edilen, Avrupa Birliği Katılım Öncesi Yardım Fonları ile desteklenecek Tarım ve Kırsal Kalkınma Programını (IPARD) uygulayacaktır. Söz konusu Programla; tarım sektöründe ve kırsal alanda faaliyet gösteren üreticilerimizin, özel sektörün ve potansiyel yatırımcıların Tarım ve Kırsal Kalkınma alanında desteklenmesi amacı ile 2007–2013 döneminde uygulamaya konulacak ve AB hibe fonları kırsal kesimde yaşayan halkımıza, çiftçilere, üretici birliklerine ve tarım sektöründe faaliyet gösteren firmalara projeler karşılığında ve sözleşmelerine uygun olarak kullandırılacaktır (Anonim, 2014c).

4.4.2. Türkiye'de Kırsal Kalkınma Politikaları

Türkiye'de "kalkınma" sorunları genellikle kırsal kesimdeki sorunlardan bağımsız olarak incelenmekte ve çözümlenmeye çalışılmaktadır. Bu durum, başta çarpık kentleşme, işsizlik ve yoksulluk olmak üzere birtakım temel meselelerin kalıcı bir şekilde çözümlenmesini geciktirmektedir. Bu bağlamda, kırsal alanlardaki az gelişmişlik sorunlarının sadece tarım ve bölgesel gelişme politikalarına değil; eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, sanayi, ticaret, istihdam, nüfus, kültür, konut, şehirleşme, enerji, turizm ve çevre gibi sektörlere de konu edilmesi gerekmektedir.

Kırsal kalkınma, kavramsal çerçevesi gereğince hem sektörel ve hem de mekânsal boyutları olan bir politika alanı olduğundan, sektörel boyutu itibarıyla tarım, mekânsal boyutu itibarıyla ise bölgesel gelişme politikalarıyla ilişkili olarak öne çıkan bir politika alanıdır. Fakat Türkiye'de kırsal kesimin genel gelişmişlik düzeyi; kırsal kalkınma için ekonomik ve sosyal alandaki diğer sektörlerde de birtakım tedbirlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu yönüyle Türkiye'de "kırsal kalkınma" sadece tarım ve bölgesel gelişmeye yönelik uygulamalar kapsamında değil, diğer sektörel uygulamalarda da "çapraz uyum" adına gözetilmesi gereken öncelikli bir konudur.

Bu çerçevede, kırsal kalkınmanın öncelikle tarım ve bölgesel gelişme sektörleriyle ilişkisinin tanımlanması ve işbirliği alanlarının belirlenmesi önem arz etmektedir Böylece, kırsal kalkınma uygulamalarının, diğer sektörlerdeki uygulamalarla eşgüdüm içerisinde uygulanmasına zemin hazırlanacaktır (Anonim,2011a).

4.4.3. Kalkınma Planları

Kalkınma Planları, Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 1963 yılından itibaren hazırlanmakta olup, uzun vadede ülkenin sosyal ve ekonomik kalkınmasına yönelik ulusal politika çerçevesini belirlemekte ve her sektör için hedefler ve öncelikleri içermektedir.

Türkiye'de bugüne kadar uygulanan kırsal kalkınma politikaları gerek amaçları, gerek uygulayan kurumlar, gerekse uygulamalar açısından farklılıklar göstermektedir (Ayanoğlu, 2008).

Kalkınma Planları, Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 1963 yılından itibaren hazırlanmakta olup, uzun vadede ülkenin sosyal ve ekonomik kalkınmasına yönelik

ulusal politika çerçevesini belirlemekte ve her sektör için hedefler ve öncelikleri içermektedir.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1963-1967); tüketimdeki artışı, gelir farklılığının giderilmesi amacına hizmet edecek şekilde düzenlemek; işsizliğin giderilmesine yardım etmek; tarım dışı kesimlerin iş yaratma imkânlarının üstünde, köyden şehre işçi akınının yarattığı düzensiz şehirleşmeye engel olmak; genel olarak tarım ve toplum kalkınması hamlelerini geliştirmek temel amaç olarak belirlenmiştir.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1968-1972) temel hedef, ekonominin genel yapısını tarımsal bir karakterden sanayi sektörünün hâkim olduğu bir düzene geçilmesi olarak belirlenmiştir. Bu planda da ilk planla benzer şekilde tarım ve toplum kalkınması yöntemleri esas alınmıştır.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında (1973-1977) tarihsel olayların oluşturduğu; ekonomik, sosyal ve fiziksel faktörlerle biçimlenen ve çok sayıda birimlerden meydana gelen dağınık kırsal yerleşme dokusunun, gerek köy kalkınmasını, gerek millî kalkınma çabalarını olumsuz yönde etkilediği vurgulanmıştır. Bu dağınık bir özellik gösteren köy yerleşim düzeni içerisinde tarımsal hizmetlerin, çevredeki çiftçiye seçilecek merkezi nitelikteki köylerden götürülmesi planlanmıştır.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında (1979-1983); toplum kesimleri arasındaki gelir dağılımım iyileştirmek; tarımsal gelişmeyle köylünün kalkınmasını bir tutarak ve tarımdan sanayi toplumuna köylünün katkısıyla sağlıklı bir geçişi sağlamak; köylünün kalkınma olanaklarını, üretim gücünü ve gelirini artırmak; kırsal alanda gelişmeyi hızlandırmak ve yaşama düzeyini yükseltmek temel amaç olarak belirlenmiştir.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1985-1989); kamu tarım yatırımlarında ağırlığı altyapı yatırımları oluşturması ve köylere götürülmekte olan hizmetler başta, içme suyu, elektrik, haberleşme, sağlık ve eğitim olmak üzere köy ve şehir arasındaki altyapı ve hayat standartları arasındaki farklılıkları giderici çalışmalar yapılması planlanmıştır.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında (1990-1994); kırsal kesime dinamizm kazandırmak amacı ile "kırsal alan planlama" yaklaşımı çerçevesinde hizmetlerin ve tarıma dayalı sanayi yatırımlarının merkez köy ve kasabalara yönlendirilmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca kırsal alanda istihdamın artırılması, gelirin çeşitlendirilmesi için yeni üretim dallarında çalışma teşvik edilecek, tarım dışı ekonomik faaliyet kollarının desteklenmesi planlanmıştır.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1995-2000); uygulanan tarım politikası doğrultusunda dengeli, sürdürülebilir ve çevreyle uyumlu tarımsal kalkınmanın sağlanmasına yönelik altyapının oluşturulması temel amaç olarak belirlenmiş ve bu çerçevede ülke ekonomisine kısa sürede katkı sağlayacak projelere öncelik verilmesinin esas alınacağı vurgulanmıştır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (2001-2005) sürdürülebilir kalkınma ilkesi çerçevesinde yerel potansiyellerin harekete geçirilerek, gelir ve istihdamın artırılması; tarımsal politikalar doğrultusunda dengeli, sürdürülebilir ve çevreyle uyumlu tarımsal kalkınmanın sağlanmasına yönelik tarımsal altyapının, katılımcı bir yaklaşımla geliştirilmesi temel amaçlardır. Kırsal alanda yaşayan nüfusun gelirini artırmak ve işsizliği azaltmak için yöresel potansiyeli bulunan; turizm, el sanatları, hayvancılık, dokumacılık gibi alanlarda girişimcilerin desteklenmesi; üreticilerin katılımını ve sorumluluğunu esas alan ve doğrudan üreticilere finansman sağlayan kırsal kalkınma projelerinin oluşturulması ve uygulanması; tarıma dayalı sanayi geliştirilerek paketleme, muhafaza etme ve pazarlama yöntemleri konusunda gerekli teknik destek verilmesi kararlaştırılmıştır (Örs, 2013).

4.4.3.1.Dokuzuncu Kalkınma Planı

Türkiye'de kırsal alanlardaki yapısal zayıf yönler halen devam eden kalkınma süreciyle ilişkili olup önem arz etmektedir. Söz konusu zayıf yönler; AB ülkelerine kıyasla önemli gelir farkı, ülke içinde gelir ve göç açısından yaşanan farklılıklar, kayıt dışı ekonominin hacminin büyüklüğü ve kırsal nüfusun düşük eğitim seviyeleridir. Kırsal alanlar ve geleneksel tarımsal faaliyetler yapısal değişikliklerin yapıldığı modernleşme sürecinde negatif etkilenmektedirler. Bu sebeple kırsal politikalar belirlenirken bu konu göz ardı edilmemeli, kırsal alanların yeni makro ekonomik çerçevede sürdürebilir kılınması ve çevrenin terk edilip bozulmasının önüne geçilerek kırsal alanlarda yaşayanların ekonomik ve sosyal açıdan dışlanmaları ve yardıma muhtaç kalmalarının önlenmesi gerekmektedir. Türkiye'nin kırsal alanlarının kendine zor yeten çiftçilik, düşük üretkenlik, ücretlendirilmeyen işgücü, fakirlik ve devlet müdahalesine muhtaç olma özelliklerinin değişmesiyle tarımsal işletmelerin daha etkin faaliyet göstermeleri ve kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır (Anonim, 2007a).

Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2007-2013 yıllarını içermekte olup, Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda bütüncül bir yaklaşımla gerçekleştireceği dönüşümleri ortaya koyan temel politika dokümanıdır. Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde, ekonomik büyümenin ve sosyal kalkınmanın istikrarlı bir yapıda sürdürülmesi ve plan vizyonunun gerçekleşmesi yolunda **beş stratejik amaç ekseni** tanımlanmıştır:

- Rekabet gücünün artırılması:
- İstihdamın artırılması:
- Beşeri gelişme ve sosyal dayanışmanın güçlendirilmesi
- Bölgesel Gelişmenin Sağlanması
- Kamu Hizmetlerinde Kalite ve Etkinliliğin Artırılması

Bölgesel gelişmenin sağlanması ekseni altında kırsal kesimlerde gelişmenin sağlanmasının önemi vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, Planda, AB kırsal kalkınma politikalarına uyum için gerekli kurumsal çerçevenin oluşturularak, kırsal kalkınma fonlarının yönetimine ve etkin kullanımına ilişkin idari kapasitenin geliştirilmesi vurgulanmaktadır.

4.4.3.2. Onuncu Kalkınma Planı

Onuncu kalkınma planında da kırsal alanlarla ilgili durum analizi yapılmış ve sorunlar dile getirilmiştir. Bunlara uygun olarak uygulanması gereken politikalar da dile getirilmiştir. Bunlar;

- Kırsal ekonominin üretim ve istihdam yapısı turizm, ticaret, gıda sanayi, küçük ölçekli üretim gibi tarım dışı ekonomik faaliyetlerle çeşitlendirilecektir.

- Kırsal kalkınma destekleri tarımda rekabet gücünü iyileştirecek şekilde kullandırılacaktır. Bu alanda AB kaynakları ve ulusal kaynaklar arasında hedef birliği güçlendirilecek, potansiyel yararlanıcılar ve coğrafi kapsam bakımından uyum ve tamamlayıcılık ilişkisi geliştirilecektir.

- Sosyal hizmet ve yardımlar köylere arz yönlü sunulacak ve yoksulluk sınırı altındaki haneler ile uzak kırsal yerleşimler öncelikli olarak dikkate alınacaktır.

- Köylerdeki nüfus yoğunluğunun düşmesi nedeniyle yaşlı ve engelli bireylerin, ekonomik ve sosyal hayata katılımı ile bakım ve diğer sosyal hizmetlere erişimini kolaylaştırmak amacıyla yerel düzeyde kamunun hizmet sunum kapasitesi güçlendirilecek ve yenilikçi modeller geliştirilecektir.

- Kırsal nüfusun bilişim hizmetlerine erişimini güçlendirmek amacıyla halen Evrensel Hizmet Fonu kapsamında belirlenmiş bulunan bilişim altyapısı hizmet türleri geliştirilecek ve yatırımlarda dezavantajlı yerleşimlere öncelik verilecektir.

- Orman köyleri başta olmak üzere, milli parklar gibi koruma alanlarının içinde veya civarında kurulu köyler ile dağ köylerinin dezavantajlı konumlarından kaynaklanan kalkınma sorunlarını azaltmaya yönelik üretim ve gelir tabanlı destek araçları geliştirilecektir.

- Kırsal yerleşimlerin farklı sektörlerdeki ihtiyaçlarının bir arada programlanmasından oluşacak ilçe bazlı yerel kalkınma programı hazırlanacaktır. Programın tasarımı şehirlere yakınlık durumuna göre, orta ve uzak kırsal yörelerin şartları dikkate alınarak farklılaştırılacaktır.

- Kırsal yerleşimlerin yatırım ve hizmet ihtiyaçlarının tespiti ve takibi yönünde yerel sahiplenmeyi sağlayabilecek, kırsal kesimin sorun çözme kapasitesini geliştirebilecek yerel nitelikteki kalkınma girişimleri desteklenecektir.

- Büyükşehir kapsamındakiler başta olmak üzere ilçe düzeyinden kırsal alana hizmet sunum kapasitesini güçlendirecek kurumsallaşma sağlanacaktır.

Kırsal alan tanımı revize edilecek, temel nitelikteki ulusal verilerin kır-kent ve il bazında yayımlanması sağlanacaktır (Anonim, 2014b).

4.4.3.3. Tarım Stratejisi

Sektördeki gelişmeler ve reform girişimlerinin hızlandırılması ihtiyacı ile 2006-2010 yıllarına yönelik tarım stratejisinin kabul edilmesi gündeme gelmiştir. Strateji, Yüksek Planlama Kurulu tarafından 30 Kasım 2004 tarihinde kabul edilmiştir. Stratejide, tarım sektörünün gelişmesi için ulusal stratejiler ve hedefler doğrultusunda, AB entegrasyonu sürecini de tam anlamıyla gözeterek temel çerçeve belirlenmiştir. Strateji ayrıca tarım sektöründeki mevzuat düzenlemeleri için de temel oluşturmaktadır.

Tarım stratejisinde, kaynakların etkin kullanımı ilkesi çerçevesinde ekonomik, sosyal, çevresel ve uluslararası gelişmeler boyutunu bütün olarak ele alan örgütlü, rekabet gücü yüksek, sürdürülebilir bir tarım sektörünün oluşturulması temel amaçtır.

Stratejik amaçlar şunlardır;

- Kaliteye dayalı üretim artışı ile gıda güvenliği ve gıda güvencesinin sağlanması, ,
- Üreticilerin gelir düzeyinin ve rekabet gücünün üretim maliyetlerini azaltıcı ve teknolojik gelişimi hızlandırıcı tedbirlerin uygulamaya konulması yoluyla yükseltilmesi,
- Tarımsal pazarlama altyapısının iyileştirilmesi ve üreticilerin pazara erişim düzeylerinin artırılması, tarım-sanayi entegrasyonunun geliştirilmesi, işleme sanayinin rekabet edebilirliğini artırmak amacıyla kaliteli ham maddenin temin edilmesi ile tüketici taleplerinin karşılanması amacına yönelik tedbirlerin alınması,
- Üreticilerin katılımını ve sorumluluğunu esas alan ve doğrudan üreticilere finansman sağlayan yaklaşıma dayalı kırsal kalkınma projelerinin oluşturulması ve söz konusu projelerin kırsal yaşam şartlarını iyileştirilecek biçimde uygulanması,
- Pazarlama zincirindeki üreticilere hizmet veren tarımsal üretici birliklerinin kurulması ve üretici örgütlerinin güçlendirilmesi.

IPARD ile Tarım Stratejisi hedefleri birbirlerini tamamlayıcı özellik göstermektedir. Özellikle ürün kalitesinin artırılması ve gıda güvenliğinin sağlanması, pazarlama zincirinin iyileştirilmesi, üreticilerin rekabet gücünün artırılması, kırsal kesimin gelirlerinin yükseltilmesi ve yaşam şartlarının iyileştirilmesine yönelik hedefler IPARD ile örtüşmektedir (Anonim, 2007a).

4.4.3.4. Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi

Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi, Türkiye'de kırsal kalkınma faaliyetlerine bütüncül bir politika çerçevesi oluşturmaktadır. IPARD Programı, AB katılım-öncesi desteği doğrultusunda ve tarım ve kırsal kalkınmanın desteklenmesi bağlamında söz konusu stratejik belgenin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Ulusal kırsal kalkınma stratejinde **kırsal kalkınma politikalarının ilkeleri** şu şekilde belirtilmiştir (Anonim, 2007a).

- Mekansal Duyarlılık
- İşbirliği ve Katılımcılık
- Sürdürülebilirlik
- Sosyal İçerme
- Politika ve Düzenlemelerde Tutarlılık, Etkin İzleme
- Kaynak kullanımında Etkinlik

UKKS'nin hazırlığı oldukça geniş, dinamik ve katılımcı bir süreç içerisinde, mevcut planlama belgelerinin ve strateji dokümanlarının dikkate alınması, belli konulardaki özel ihtisas komiteleri çalışmaları ve raporlarının gözden geçirilmesi, kamu ve özel sektör paydaşlarının (ekonomik, sosyal, çevresel) ve kamu kuruluşlarının yerel düzeydeki bağlantıları ile yerel düzeydeki yönetimlerin görüş açılarının değerlendirilmesiyle gerçekleştirilmiştir. Bu süreç içerisinde UKKS içerisinde tanımlanan öncelikler ve hedefler vasıtasıyla çözüme ulaşması hedeflenen zayıflıklar ve tehditler ortaya çıkarılmıştır. Yine Ulusal kırsal kalkınma stratejisi incelendiğinde stratejik amaçlar ve öncelikler şu şekilde sıralanmıştır (Anonim, 2007a).

Stratejik Amaç-1: Ekonominin Geliştirilmesi ve İş İmkânlarının Artırılması

- **Tarım ve Gıda Sektörlerinin Rekabetçi Bir Yapıya Kavuşturulması**
  - Üreticilerin Örgütlenme ve Bilgi Düzeyinin Yükseltilmesi
  - Su ve Toprak Kaynaklarının Etkin Kullanımı
  - Tarım ve Gıda Sanayii İşletmelerinin Rekabet Gücünün Artırılması
  - Gıda Kalitesi, Tüketicinin Korunması ve Gıda Sağlığına Yönelik Kontrol Yapılarının Güçlendirilmesi
- **Kırsal Ekonominin Çeşitlendirilmesi**
  - Gelir getirici faaliyetlerin çeşitlendirilmesine yönelik destekler;
  - Başta orman köyleri olmak üzere, tarımla kalkınması mümkün olan yörelerin yerel kaynaklara dayalı olarak alternatif faaliyetlere yönlendirilmesi,
  - Tarımdan ayrılan işgücüne yöresinde yeni iş imkânları sağlanması,
  - Sadece tarımsal faaliyetlerle geçimini sağlayan geçimlik işletmelerin gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi,
  - İşsizlik sorunu yaşayan gençler ve tarımda gizli işsiz konumunda ücretsiz aile işçisi olarak istihdam edilen kadınlar için iş imkânları oluşturulması,

  amaçlarına yöneliktir (Anonim, 2007a).

Stratejik Amaç 2: İnsan Kaynaklarının, Örgütlenme Düzeyinin ve Yerel Kalkınma Kapasitesinin Geliştirilmesi

- Eğitim ve Sağlık Hizmetlerinin Güçlendirilmesi
- Yoksullukla Mücadele ve Dezavantajlı Grupların İstihdam Edilebilirliğinin Artırılması
- Yerel Kalkınma Kapasitesinin Güçlendirilmesi

Stratejik Amaç 3: Kırsal Alan Fiziki Altyapı Hizmetlerinin Geliştirilmesi ve Yaşam Kalitesinin Artırılması

- Kırsal Altyapının Geliştirilmesi
- Kırsal Yerleşimlerin Geliştirilmesi ve Korunması

Stratejik Amaç 4: Kırsal Çevrenin Korunması ve Geliştirilmesi

- Çevreci Tarım Uygulamalarının Geliştirilmesi
- Orman Ekosistemlerinin Korunması ve Orman Kaynaklarının
- Sürdürülebilir Kullanımının Sağlanması
- Korunan Alanların Yönetimi ve Geliştirilmesi

Tarım Stratejisi, sektörel bir hedef olarak tarım sektörünün, "yapısal dönüşüm sürecinde rekabetçi ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşmasını" amaçlarken; Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi, tarım stratejisinin sektörel hedeflerini de kapsayarak "kırsal toplumun refahının artırılması için kırsal kalkınmanın hızlandırılmasını" hedeflemekte ve daha geniş sosyal hedefler içermektedir.

Türkiye'nin AB üyeliği perspektifinde kırsal kalkınma, ekonomik ve sosyal uyuma yönelik politikaların da önemli bir öncelik alanını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, AB müktesebatının üstlenilmesine ilişkin "2003 Yılı Ulusal Programı"ndaki temel önceliklerimizden biri olarak kabul edilen Strateji belgesi hazırlığı ile; AB Ortak Tarım Politikasında önemi gittikçe artan kırsal kalkınma politikası uyum çalışmalarına gerek programlama gerekse uygulama bakımından ilk adım atılmış bulunmaktadır. Ayrıca, 2007-2013 mali döneminde ülkemize AB katılım öncesi mali araç (IPA) kırsal kalkınma bileşeni (IPARD) kapsamında sağlanacak fonlardan yararlanma amacına yönelik AB Kırsal Kalkınma Programı (IPARD Programı) ile ulusal ve diğer uluslararası kaynaklarla finanse edilecek kırsal kalkınma faaliyetlerine genel bir çerçeve oluşturacak olan "Kırsal Kalkınma Planı" hazırlıklarına esas teşkil eden temel referans belge özelliği taşımaktadır (Anonim, 2006).

4.4.4. Türkiye'de Kırsal Kalkınmanın Amaç ve Hedefleri

Türkiye 2000'li yıllara; nüfusunun yüzde 35'inin köylerde yaşadığı ve işgücünün yüzde 36'sının tarımda istihdam edildiği bir kırsal kesim profiliyle girmiştir. Gerek ülke nüfusunun önemli bir bölümünün kırsal alanda yaşaması gerekse tarımın ülke ekonomisindeki ağırlığı nedeniyle kalkınma planlarında kırsal nüfusa ve tarıma özel bir önem verilmektedir. Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal yaşamındaki ilerlemelere paralel olarak kırsal kesimde; insan kaynaklarının gelişimi ve kırsal altyapının iyileştirilmesi konularında önemli mesafeler alınmış, tarımın yapısal sorunlarının çözümlenmesi ve sektörün rekabet gücünün artırılmasına yönelik sağlanan desteklerle işgücü ve toprak verimliliği artmış, tarımsal işletmelerin örgütlenme düzeyi ve pazara yönelme konularında önemli başarılar sağlanmıştır. Bugün, kırsal kesimde elde edilen bu başarıların sürdürülebilir kalkınma yaklaşımını esas alan bir anlayışla, dünyadaki eğilimleri gözeten ve ülkemiz koşullarına uygun bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

2007-2013 Stratejik Planına göre kırsal kalkınma amaç ve hedefleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Çizelge 4.5. 2007-2013 Stratejik Planına göre kırsal kalkınma amaç ve hedefleri

Alan	Amaç	Hedef
Tarımsal Altyapı ve Kırsal Kalkınma	Tarımsal ve sosyal altyapı hizmetlerini geliştirmek, kırsal kalkınma ve refahı sağlayarak kırsal alanların cazibesini artırmak.	Tarımsal altyapı hizmetlerini geliştirmek.
		Tarım ürünlerinin yerinde değerlendirilmesini ve katma değerinin artırılmasını sağlamak.
		Kırsal alanda yaşam standartlarını yükseltmek ve kırsal kalkınmayı sağlamak

Çok Yıllı Gösterge Planlama Belgesi ve Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi çerçevesinde belirlenen aşağıdaki amaçlar doğrultusunda, güçlü yönler ve zayıflıklar ile fırsat ve tehditler değerlendirilmektedir:

- Tarım sektörünün uyumlaştırılması ve Topluluk standartları da dahil olmak üzere "Topluluk Müktesebatının" benimsenmesi
- Tarım çevre tedbirleri ve LEADER için hazırlıklar
- Kırsal ekonominin gelişmesi
- İş fırsatlarının artırılması
- Örgütsel düzeyde ve yerel kalkınma kapasitesi bakımından insan kaynaklarının geliştirilmesi,
- Kırsal fiziki altyapıların geliştirilmesi ve yaşam standartlarının artırılması

Kırsal çevrenin korunması

Çizelge 4.6. Kırsal alanlar için genel GZTF analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler	Fırsatlar	Tehditler
Çevre ve Kaynaklar			
—Zengin, bozulmamış ve keşfedilmemiş doğal ve kültürel kaynaklar —Kaliteli toprak Kaynakları (kuru, sulak, sulanabilir) — Su kaynakları — Biyolojik çeşitlilik — Zengin bitki ve hayvan türleri çeşitliliği, düşük seviyede çevre kirliliği ve mevcut organik tarım potansiyeli	—Toprağın aşırı kullanımından dolayı toprak erozyonu — Turizmin belirli kent yerleşimlerinde yoğunlaşması — Yeterli hizmet ve kolaylıklar ile altyapının yoksunluğundan dolayı kırsal alanlara erişimin azalması — Su kaynaklarının verimsiz kullanımı — Tarım ve tarım dışı ürünlerin işlenmesi ve pazarlanmasındaki güçlükler	— Tarım dışı istihdam ve gelirler vasıtasıyla toprağın aşırı kullanılması ihtiyacının azaltılabilmesi ve kaynakların kullanımı için daha iyi koşulların yaratılabilmesi — Kırsal çevre turizmine olan dış talepte beklenen büyüme	—Kentleşme sonucu kırsal kaynakların uygunsuz kullanımı (toprak, su, turizm, kültürel miras) —İklim değişikliklerinin tarım ve ormancılık faaliyetlerine olumsuz etkisi, orman yangınları — Küresel çevre sorunlarının ülke üzerindeki negatif etkileri — Doğal kaynakların bilinçsizce kullanımı ve çevre kirliliği

Sosyo-ekonomik içerik			
Güçlü Yönler	**Zayıf Yönler**	**Fırsatlar**	**Tehditler**
— Büyüyen bir ekonomi (imalat, hizmet ve turizm sektörleri) — Artan gelirler ile büyüyen iç talep — Finansal istikrar — Komşu ülkelerde yeni ihracat pazarları — Kırsal alanlardaki doğal, kültürel ve turizm varlıklarının çeşitliliği, zenginliği ve turizm için yüksek potansiyelleri, —Kırsal alanlardaki yüksek iş gücü potansiyeli — Markalaşabilecek yerel ürünlerin çeşitliliği — Çeşitli geleneksel yerel ürünler ve el sanatları	— Özellikle tarımdaki kayıt dışı ekonomi — Ülkenin Doğusu ve Batısı arasında gelir açısından farklılıklar — Kırsal ve kentsel alanlar arasında büyüyen eşitsizlikler (gelir, göç) — Küçük, geçimlik veya yarı geçimlik çiftliklerin ve parçalanmış ve düşük düzeyde ihtisaslaşmış küçük işletmelerin oranının yüksekliği — Ürün ve hayvan yetiştiriciliğinde geleneksel ve emek yoğun metotların yaygınlığı —Kırsal alanlarda ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesinin çok zayıf olması — Genç nüfus da dâhil olmak üzere yüksek işsizlik oranı — Parçalanmış küçük işletmeler ve düşük düzeyde ihtisaslaşmış karışık tarımın ağırlıkta olması - Kırsal istihdam ve gelir kaynaklarının büyük ölçüde tarımsal faaliyetlere dayanması,	—Kırsal kabiliyetleri, yeni girişimleri teşvik etmek amacıyla büyüme kutupları ile bağlantılar kurulması ve değişimler yapılması, — Kırsal pazarlardan kent pazarlarına mal tedarikinin genişletilmesi —Tarım dışı sektörlerin gelişme eğilimi, — Tüketicilerin organik, nitelikli ve sağlıklı ürünler talebinde artış — Kırsal turizme talebin artması — Çevre koruma ve geliştirmeye ilginin artması — Yerel ve geleneksel üretim potansiyellerini harekete geçirme — Özel sektörün kırsal alanlarda yatırım yapma eğilimindeki artış — Marka olabilecek yerel ürünlerin varlığı — AB'ye katılım dönemi ve AB fonlarını kullanma olanağı — Üretim, iletişim, bilgi teknolojilerinin gelişimi	— Kentsel büyüme sonucunda kırsal alanların terk edilmesi — Çoğu üreticinin ve işletmecinin AB standartlarına uymaması — Uluslararası pazarlarda diğer ülkelerin rekabet kapasitelerinin artması — Tarımın yeniden yapılandırılması döneminde işsizlik ve fakirlik gibi sosyo-ekonomik sorunlarda artış —Kırsal alanlardaki hızlı gelişme, sanayileşme ve turizm faaliyetlerinin doğal kaynaklar üzerindeki baskısının artması

		—Kır-kent arasındaki fonksiyonel ilişkilerde düzelme eğilimi ve kırsal ekonominin gelişmesi.	
İnsan Kaynakları			
Güçlü Yönler	**Zayıf Yönler**	**Fırsatlar**	**Tehditler**
— Yüksek doğum oranları sonucunda artan nüfusun istihdam arzını ve iç pazarın büyümesini sağlaması — Çiftçilerin bilinç seviyesindeki artış	— Özellikle kırsal alanlardaki bayan nüfusun düşük eğitim seviyesinin iş gücüne katılımı sınırlaması — Yüksek düzeydeki Fakirlik — Yetersiz yayım hizmetleri	—Kırsal ekonomik faaliyetlere katılması muhtemel kadın nüfusu	— Genç ve nitelikli iş gücünün kırsal alanlardan göçü, üretken faktörlerde azalma ve nüfusun yaşlanması,
İdare-Yönetişim			
Güçlü Yönler	**Zayıf Yönler**	**Fırsatlar**	**Tehditler**
—Kırsal kalkınma projelerinde uzun süreli deneyim — Kırsal kalkınmayla ilgili faaliyetlere katılan sivil toplum örgütlerinin sayısında artış, —Hem merkezi hem de yerel düzeyde kamu kuruluşlarının güçlü ve geniş örgütsel kapasitesi.	— Karar almada merkeziyetçilik — Kırsal alanlarda yetersiz eğitim ve yönetim — Kırsal alanların ekonomik ve sosyal yapısının analizi için gerekli verilerin bulunmayışı — Kırsal alanlardaki yerel ürünlerin ve turizm faaliyetlerinin yetersiz reklam faaliyetleri	— Uluslar arası kaynaklara ve fonlara erişim imkânı	

Kaynak: Anonim, 2007a

Türkiye'nin uzun vadeli gelişme perspektifine paralel olarak, Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi'ne (2006) göre kırsal kalkınmada temel amaç; temelde yerel potansiyelin ve kaynakların değerlendirilmesini, doğal ve kültürel varlıkların korunmasını esas alarak; kırsal toplumun iş ve yaşam koşullarının kentsel alanlarla uyumlu olarak yöresinde geliştirilmesi ve sürdürülebilir kılınmasıdır.

Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde kırsal kalkınma politikasının temel amacı, kırsal kesimin kendi yöresinde sürdürülebilir iş ve yaşam koşullarına ulaşması olarak belirlenmiştir. Bu amaçla uyumlu olarak hazırlanan Kırsal Kalkınma Planının izleme ve değerlendirme yapısının oluşturulmasına yönelik hazırlıklar yapılmıştır.

Tarıma dayalı yatırımlar ile doğal kaynakların korunmasını dikkate alarak; kırsal alanda gelir düzeyinin yükseltilmesi, tarımsal üretim ve tarımsal sanayi entegrasyonunun sağlanması, tarımsal pazarlama altyapısının geliştirilmesi, gıda güvenliğinin güçlendirilmesi, kırsal alanda alternatif gelir kaynaklarının yaratılması, toplu ve bireysel basınçlı sulama sistemlerinin geliştirilmesi, yürütülmekte olan kırsal kalkınma çalışmalarının etkinliğinin artırılması ve toplumda belirli bir kapasitenin oluşturulması amaçlanmaktadır.

4.4.5. Türkiye'de Kırsal Kalkınma Faaliyetleri

AB üyelik sürecinin de etkisiyle geniş bir şekilde uygulama alanı bulan hibe nitelikli tarım ve kırsal kalkınma desteklerinin uygulamalarına devam edilmektedir.

Günümüz itibarıyla bu destekleme uygulamalarının en önemlileri Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından uygulanan Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP), TKDK tarafından uygulanan IPARD Programı destekleri ile kalkınma ajansları aracılığıyla yürütülen mali destek programları şeklinde ifade edilebilir.

2005 yılında, İstanbul ve Kocaeli illeri hariç olmak üzere, köy ve köy bağlısı yerleşimlerin yol ve içme suyu konularındaki altyapı sorunlarının çözümüne yönelik olarak 79 ilde uygulamasına başlanan Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES) için 2012 yılında 550 milyon TL kaynak ayrılmıştır. Proje kapsamında 8 yıllık uygulama döneminde toplam 7,94 milyar TL kaynak kullandırılmıştır. Proje bileşenleri arasına 2010 yılında küçük ölçekli sulama ve 2011 yılında fosseptik işleri dâhil edilmiştir (Anonim, 2012a).

2007-2013 dönemini kapsayan IPA Kırsal Kalkınma Programına yönelik uygulama ve ödeme işlevlerini yürütecek olan Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun (TKDK) merkez teşkilatı ve 42 il koordinatörlüğünün akreditasyon ve yetki devri süreçleri tamamlanmıştır. İlk 8 çağrı itibarıyla toplam 1119 proje başvurusu alınmış olup, yatırımı uygun bulunan 393 başvuru sahibi ile toplam yatırım tutarı

492.352.564,11 TL ve toplam destek miktarı 278.386.609,09 TL olan hibe sözleşmesi imzalanmıştır.

Ülkemizde kırsal kalkınmanın hızlandırılmasına katkıda bulunan projelerden;

- Sivas-Erzincan Kalkınma,
- Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon,
- Diyarbakır-Batman-Siirt Kalkınma,
- Ardahan-Kars-Artvin Kalkınma,
- Doğu Karadeniz Bölgesinde Küçük Ölçekli Çiftçilerin Yaşam Koşullarının İyileştirilmesi, Çoruh Nehri Havza Rehabilitasyon,
- GAP Entegre Kırsal Kalkınma ve Kırsal Alanlarda Yöresel Doku ve Mimari Özelliklerin Belirlenmesi ve Yaygınlaştırılması Projesi gibi projelerin uygulamaları devam etmektedir.

AB üyelik sürecinin de etkisiyle geniş bir şekilde uygulama alanı bulan hibe nitelikli tarım ve kırsal kalkınma desteklerinin uygulamalarına devam edilmektedir. Günümüz itibarıyla bu destekleme uygulamalarının en önemlilerinden biri de Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından uygulanan Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP ile kalkınma ajansları aracılığıyla yürütülen mali destek programları şeklinde ifade edilebilir. Bu program kapsamında her yıl yayımlanan tebliğlerle tarıma dayalı yatırımlar ve makine ekipman alımları olmak üzere iki ana konuda hibe desteği verilmektedir.

Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP), 2005 yılında Köy Bazlı Katılımcı Yatırım Programının (KBKYP) Dünya Bankası kaynaklı olarak 16 ilde uygulanmasıyla başlatılmış, 2006 yılında Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı (KKYDP) ile diğer 65 ilde uygulama illeri kapsamına alınmıştır. Köy Bazlı Katılımcı Yatırım Programı 2005-2008 yılları arasında, Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı ise 2006-2012 yılları arasında uygulanmıştır.

Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı 2011-2015 yılları arasında devam etmesi Bakanlar Kurulu'nca 18/01/2011 tarihinde kararlaştırılmış ve 19/02/2011 tarihli ve 27851 sayılı Resmi Gazete'de 2011/1409 karar sayısı ile yayımlanmıştır. Bu destek programı için proje başvurularında hibeye esas proje tutarı, gerçek kişi başvurularında 150.000 Türk Lirasını, tüzel kişi başvuruları için ise 600.000 Türk Lirasını geçemez. Hibeye esas proje tutarının % 50'sine hibe yoluyla destek verilir. Diğer %50'si oranındaki tutarı başvuru sahipleri kendi kaynaklarından temin

etmekle yükümlüdür. Proje'nin uygulamaya başlamasından 2012 yılı sonuna kadarki süreçte toplam 3.326 tesis tamamlanmış ve toplam 672 Milyon TL hibe ödemesi yapılmıştır. Toplu Basınçlı sulama sistemi projeleri için ise 2012 yılsonu itibariyle 629 proje tamamlanarak 99 Milyon TL hibe ödemesi yapılmıştır (Anonim, 2013c).

Çizelge 4.7. Destekleme Bütçesi (Milyon TL)

Kırsal Kalkınma Amaçlı Tarımsal Destekleme	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	80	**109**	**247**	**304**	**249**	**309**	**399**

Bütçe tutarının 2011 yılında 52,3 milyon TL'si, 2012 yılında 159 milyon TL'si ve 2013 yılında 129 milyon TL'si TKDK hibe karşılığıdır. Kaynak: Anonim,2013a

Çizelge 4.8.Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı Kapsamında Kurulan İşletmeler

Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı Kapsamında Kurulan İşletmeler	
Konusu	İşletme Sayısı
Bitkisel Ürün Paketleme ve İşleme	1.565
Hayvansal Ürün Paketleme ve İşleme	813
Tarımsal Ürün Depolama	330
Alternatif Enerjili Sera	252
Soğuk Hava Deposu	286
Su Ürünleri İşleme ve Paketleme	34
Basınçlı Sulama	629
Hayvansal Orijinli Gübre İşleme ve Paketleme	7
Koyun, Keçi, Manda Yatırımları	36
Alternatif Enerji Üretimi	3
TOPLAM	3.955
Yeni Tesis	2.611
Teknoloji Yenileme	1.032
Tamamlama	312

Konya İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü verilerine göre Kırsal Kalkınma yatırımlarının Desteklenmesi Programı kapsamında yıllar itibarı ile verilen destekleme sayısı ve miktarları şu şekildedir.

Çizelge 4.9. Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırım Desteklemesi

Yıllar	Proje Sayısı	Hibe Tutarı (TL)
2006	6	545.437,34
2007	6	932.885,23
2008	28	4.334.663,13
2009	24	5.954.185,31
2010	29	7.095.703,23
2011	31	8.239.777,46
2013	18	4.471.501,19

Çizelge 4.10. Makine Ekipman Alımları Desteklemesi

Yıllar	Makine Sayısı	Hibe Tutarı (TL)
2007	328	2.450.661,09
2008	186	2.805.154,44
2009	1740	11.572.902,36
2010	800	4.948.366,58
2011	2027	12.268.973,00
2012	696	3.247.810,50
2013	1589	10.248.500,00

Çizelge 4.11. Parsel İçi Basınçlı Sulama Desteklemesi

Başvuru Sayısı	Hibeden Yararlanan Proje Sayısı	Hibe Tutarı (TL)
290	80	1.100.000,00

T.C. Mevlana Kalkınma Ajansı (MEVKA), TR52 Düzey 2 Bölgesi'nde (Konya-Karaman), 5449 sayılı Kanun'un 1. maddesine göre, kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma planı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak amacıyla, 22.11.2008 tarih ve 2008/14306 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuş ve tüzel kişiliği haiz bir kurumdur. Mevlana Kalkınma Ajansı, belirtilen Kanun ve Yönetmelik çerçevesinde hazırlanan Bölge Planı'nda TR52

Bölgesi'nin vizyonu, "Kaynaklarını etkin ve çevreye duyarlı kullanan, sosyo-kültürel yapısı güçlü, rekabetçilik temelinde sürekli gelişen lider bir bölge olmak" şeklinde tanımlanmış ve bu doğrultuda aşağıda belirtilen beş tematik eksen belirlenmiştir:

- Bölgenin rekabetçilik düzeyinin artırılması,
- Bölgenin cazibesinin artırılması,
- Doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması,
- İnsan kaynaklarının geliştirilmesi ve istihdamın artırılması,
- Sosyo-kültürel yapının güçlendirilmesi.

Mevlana kalkınma ajansı 2009 ve 2011 yıllarında mali destek programı başlığı altında kırsal kalkınma alanında yapılacak projelere hibe desteği sağlamıştır. Her iki destek döneminde de program öncelikleri belirlenerek kamuoyuna duyurulmuştur. Bu kapsamda 2009 yılında;

a) Bölge genelinde kırsal kalkınmaya katkı sağlayacak insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesine yönelik eğitim projelerinin desteklenmesi,

b) Bölge ekonomisinin gelişmesi bakımından önem taşıyan kırsal altyapının geliştirilmesi yolu ile bölge insanının yaşam kalitesinin artırılması amaç olarak belirlenmiştir.

Bu amaçlara yönelik olarak, kırsal alanda gerçekleştirilen ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ile çok ortaklı ve özellikle birden fazla yerleşim yerini kapsayan yenilikçi ve yayılma potansiyeli güçlü olan projelere öncelik verilmesi kararlaştırılmıştır.

2011 yılında gerçekleştirilen destek programında ise öncelik olarak;

Öncelik 1: Turizm çeşitliliğini sağlamak üzere turizm altyapısının güçlendirilmesi,

Öncelik 2:Tarımsal üretimde kalite ve verimin artırılması amacıyla eğitim, demonstrasyon ve insan kaynakları kapasitesinin geliştirilmesi, belirlenmiştir.

2009 yılına Konya ilinden 29 adet proje destek almaya hak kazanmış ve 4.524.340,28 TL hibe desteğinden faydalanmıştır. 2011 yılında ise Konya-Karaman illerinden yapılan proje başvurularına 3.500.000,00 TL hibe desteği verileceği açıklanmıştır (Anonim, 2014d).

4.4.6. Türkiye'de Kırsal Kalkınma Politikalarının Uygulayıcıları

Kırsal kalkınma faaliyetlerinde görev alacak yapıların etkinliği, kırsal kalkınma politikalarının uygulanmasına direkt olarak etki edecek olan bir unsurdur. Dünya genelinde, kırsal kalkınma politikalarının uygulanmasına toplumun tüm kesimlerinin katılması ve kalkınma faaliyet ve çabalarını tabana yayma gayreti bulunmaktadır.

Özellikle yerel yönetimler ve yerel sivil toplum örgütlenmeleri, faaliyet gösterdikleri bölgelerin avantaj, dezavantaj, potansiyel ve önceliklerini en iyi bilen ve buna göre politikalar üreterek, uygulayan organizasyonlardır. Bu bakımdan da kırsal kalkınma çalışmalarında oldukça önemli bir yere sahip bulunmaktadırlar.

Yerel dinamiklerin harekete geçirilmesi, kırsal alanda kalkınma çalışmaları yürüten kamu ve özel kuruluşlar ile bölge halkının dayanışma ve işbirliğinin sağlanabilmesi için, uygulanması düşünülen projelerde yerel örgütlenmelerin ve yerel yönetimlerin görüşlerinin alınması, hatta doğrudan onlarca geliştirilen projelerin uygulanması daha başarılı sonuçların ortaya çıkmasını sağlayabilmektedir (Örs, 2011).

Kırsal Kalkınma faaliyetleri ile ilgili politika belirlemede ve politikaların uygulanmasında en önemli görev kamu kurum ve kuruluşlarına düşmektedir. Bu amaçla görev yapan kamu kuruluşları buna uygun yapılanmalarını merkez ve taşra kapsamında oluşturmuşlardır. Bu kapsamda yer alan kamu kurum ve kuruluşları;

- Tarım, Gıda ve Hayvancılık Bakanlığı
- Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Kalkınma Ajansları
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
- İl Özel İdareleri
- Diğer Kamu Kuruluşları (Yüksek Planlama Kurulu, Para Kredi ve Koordinasyon Kurulu vb.)

Türkiye'de kamu kuruluşların dışında, il ve ilçe genel idare kurulları, köy muhtarlıkları ve belediye başkanlıkları gibi yerel yönetimler de sahip oldukları özel görevler ve yetkiler ile kırsal kalkınma çalışmalarına katılmaktadırlar.

Merkezi ve yerel yönetimler dışında, kırsal alanlarda bulunan hemen her yerleşim birimine yayılmış farklı isimler altında ve farklı çalışma konularında faaliyet gösteren üretici odaları, kooperatifler, birlikler, vakıflar ve dernekler gibi tüzel kişiliğe

sahip sivil toplum örgütleri de kendi yetki ve görev alanları içerisinde kırsal kalkınma çalışmalarına katkıda bulunmaktadırlar (Ekim, 2009).

Kırsal nüfusa, görev ve yetkileri çerçevesinde hizmet götüren çok fazla sayıda merkezi ve yerel kamu kurum ve kuruluşunun bulunması, gerek merkezi gerek yerel düzeyde etkin bir koordinasyon ve işbirliğinin sağlanmasını zorunlu kılmaktadır.

Dünyada ve Türkiye'de kırsal kalkınma politikalarının belirlenmesi ve uygulanması için ülkeler bazına ulusal düzeyde ilgili kurumlarca; uluslar arası düzeyde Dünya Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), BM, DB, AB gibi örgütlerce kırsal kalkınma stratejileri ve hedefleri belirlenerek bu hedeflere ulaşılmasını sağlayacak bölgesel ve yerel düzeyde entegre planlar hazırlanmaktadır. Zaman zaman uluslararası konferanslar ve sempozyumlar düzenlenerek ortak hareket etmeye yönelik bu planlar bütün dünya ülkelerine duyurulmakta ve anlaşmalar yapılmaktadır. Bu planlar kapsamında kırsal alanların fiziki ve sosyal faktörlerini ele alarak bunları iyileştirmeye yönelik planların uygulanması için çeşitli mali fonlar oluşturulmakta veya ülkelerin genel bütçesinden kaynak ayrılmaktadır. Oluşturulan bu kaynaklar kırsal kalkınma politikalarında destekleme, koruma, rekabet gücünü artırma, gelir yaratma, sektör gelişmesine yönelik teşvikler, sübvansiyon gibi farklı araçlar olarak kullanılmaktadır (Sevinç, 2008).

4.4.7. Türkiye'de Kırsal Kalkınma Politikalarının AB ile Uyumlu Hale Getirilmesi

2004 yılında AB'ye üye olan MDA ülkeleri (Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri) adaylık sürecinde kırsal alanlar açısından uyum sağlamak ve fonlardan yaralanmak için tarımsal işletmelere yatırımlar, kırsal alt yapı, pazarlamanın geliştirilmesi, çevrenin korunması ve insan kaynakları konusunda bölgesel projeler hazırlayıp AB komisyonuna sunmuşlar ve kabul gören projeler uygulanmıştır. Bu destekler hibe olduğu için kırsal alanların gelişmesinde önemli katkı sağlamıştır. Böylece üye olacak ülkelerin hem OTP'ye uyumu sağlanmış hem de kırsal alanların gelişimine katkıda bulunmuştur. Türkiye, SAPARD benzeri bir uygulama olan IPARD programında yer aldığı için, MDA ülkelerinin deneyimlerinden yararlanabilecektir. Özellikle projelerin hazırlanması, ödeme ajanslarının oluşturulması, tüzük ve yönetmeliklerin kırsal kalkınma uygulamalarında nasıl uygulanacağını tespitinde ortaya çıkan aksaklıklardan yararlanarak projelerini hazırlayacaktır. Bu amaçla kırsal kalkınma programının uygulanması ve fonların yönetiminden sorumlu olacak Tarım ve Kırsal Kalkınmayı

Destekleme Kurumu (TKDK) 18 Mayıs 2007 tarihinde yayımlanan resmi gazete ile kurulmuştur (Yıldız, 2009).

2001-2023 dönemini kapsayan Uzun Vadeli Gelişme Stratejisi, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinde ekonomik ve toplumsal açıdan yeniden yapılanması ve bilgi toplumuna dönüşerek, 2010'larda bölgesel güç olarak etkinliğini daha da artırması, 2020'lerde ise küresel düzeyde etkili bir dünya devleti olmasını temel amaç olarak belirlemiştir. Kırsal kalkınma, Türkiye'nin, Uzun Vadeli Gelişme Stratejisi ile tespit edilen bu temel amacına ulaşmasına aşağıdaki alanlarda sağlayacağı katkılar nedeniyle önem taşımaktadır;

- Kırsal alanın ülke ekonomisine katkısının artırılması ve kırsal toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesi suretiyle bölgeler ve kır-kent arasındaki gelişmişlik farklarının azaltılması,
- Göç eğilimlerinin istikrarlı bir dinamiğe kavuşturulması, dengeli ve sürdürülebilir kalkınma hedefiyle uyumlu bir nüfus yapısına ulaşılması,
- Tarımın yeniden yapılandırılması sürecinde ortaya çıkabilecek sosyo-ekonomik ve çevresel olumsuzlukların azaltılması,
- Çevrenin ve doğal kaynakların korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilir kullanımı,
- AB ile ekonomik ve sosyal yakınsamanın ve müktesebat uyumunun sağlanması.

Kırsal kalkınma temel amacının ülke çapında gerçekleştirilmesi ve AB müktesebatıyla uyumun sağlanması yönünde gerçekleştirilecek idari yapılanma çalışmaları;

- Türkiye'nin kültürel, sosyo-ekonomik ve idari yapısı,
- Tarım, ormancılık ve gıda sektörleri ile kırsal alanın özellikleri,
- Kamu yönetiminde etkinliğin sağlanmasına yönelik politika, program ve uygulamalar,
- AB ile bütünleşme ve Ortak Tarım Politikalarına uyum yükümlülüklerimiz,

dikkate alınarak gerçekleştirilecektir (Anonim, 2006).

5. KATILIM ÖNCESİ MALİ YARDIM ARACI (IPA-INSTRUMENT FOR PRE-ACCESSION)

Avrupa Birliği politikalarının etkin şekilde yürümesi için kullanılan önemli bir araç olan mali yardımlar konusunda birçok yasal düzenleme yapılmıştır. Bu durum uygulamada ve uygulama sonuçlarının değerlendirilmesinde aksaklıklar yaşanmasına neden olmuştur. Mali yardım alanında uyum ve tutarlılığı sağlamak, kaynakları daha etkin kullanmak ve etki oranını arttırmak üzere 2007-2013 döneminde tek bir mali yardım uygulamaya yönelik girişimler başlamıştır. Buradan hareketle Birliğin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerle bütünleşmesini sağlayacak, genişlemesine ve sınır bölgelerinin gelişmesine katkıda bulunacak mali araçlar planlanmıştır. Bu yeni sistemde kullanılacak olan program kapsamında bileşenler belirlenmiş ve 2007-2013 dönemi için 11,5 Milyar Euro bütçe öngörülmüştür. Her bileşen altında operasyonel programların, mevcut durumun, önceliklerin, hedef kitlenin ve desteklenecek faaliyetlerin net olarak çizildiği yeni dönem perspektifi için öngörülen kurumsal yapı ise Merkezi Olmayan Uygulama Sistemi üzerine inşa edilmiştir.

17 Temmuz 2006 tarihinde Avrupa Konseyi, Komisyon'un teklifi doğrultusunda Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (Insturument for Pre-Accession-IPA)'nın kurulmasını öngören Tüzüğü kabul ederek Mali Yardımlar konusunda yeni bir düzenlemeye gitmiştir. Bu dönem bütçesinin "Global Bir Aktör" başlığında yer alacak olan IPA, Birliğin mali yardım konusunda programlara sürecine geçişinin başlangıcıdır. Önceki yıllarda mali protokol/anlaşmalarla düzenlenen bu alan, zamanla proje yardımlarının finanse edildiği ve AYB kaynakları ile desteklenen hibe-kredi imkânları ile genişletilmiştir. Uygulama ve kontrol kolaylığı sağlaması planlanan IPA, yürürlükte olan katılım öncesi mali yardım araçlarından PHARE, ISPA, SAPARD, Türkiye Katılım Öncesi Mali Yardımı ve CARDS programlarının yerini almıştır. Bunu basit bir formüle şu şekilde dönüştürebiliriz;

IPA= PHARE+ISPA+SAPARD+CARDS+Türkiye Katılım Öncesi Mali Yardımı

IPA ile birlikte karşımıza yeni bir ülke grubu çıkmıştır ve bu yeni ülke grubu "potansiyel aday ülke" olarak adlandırılmıştır. Daha önceleri mali yardım alanındaki ülke grupları; üye ülke, aday ülke ve üçüncü ülkeler iken Arnavutluk, Bosna Hersek ve Kosova gibi yakın zamanda tam aday olması beklenen ülkeleri ifade eden potansiyel aday ülkelerin, adaylığa hazırlanmaları için geliştirilen CARDS programı da yeni yapılanmaya dâhil edilmiştir. Bu program esası itibari ile bir katılım öncesi mali

yardımından ziyade aynı amaçlara hizmet eden ve bu ülkelerin Birliğe aday duruma gelebilmesini sağlayacak yapısal dönüşüm ve uyum süreçlerinin finansman bütçesi şeklinde tanımlanabilir. Bu ülkelerin yanı sıra Türkiye, Karadağ, İzlanda, Sırbistan ve Makedonya tam aday olarak IPA'nın asıl yararlanıcıları olacaktır.

IPA, katılımcı ülke Hırvatistan'ın yanı sıra aday statüsündeki ülkeleri (İzlanda, Makedonya, Karadağ, Sırbistan ve Türkiye) ve potansiyel aday statüsündeki ülkeleri (Arnavutluk, Bosna-Hersek ve Kosova) kapsamaktadır.

IPA uygulamasında yararlanıcı ülke sayısının az olması ve Türkiye ile birlikte sadece üç ülkenin tüm bileşenlerden yararlanması bir avantajdır. Aday olarak ülkemizin bu sistemi özümsemesi, benimsemesi ve tüm aktörler tarafından etkin olarak kullanılması, fırsatların iyi değerlendirilmesi gerekmektedir. Gerek mali yardımların kullanımı, gerekse diğer göstergelerde elde edilecek olumlu sonuçlar, sonraki uygulamalara referans teşkil edecek olması nedeni ile önemlidir. Yıldan yıla artış gösteren bu kaynakların sınırları net olarak belirlenmiş bileşenler kapsamında, arzu edilen yönde kullanılması gerekmektedir (Toprak, 2010).

IPA'nın amaçları arasında aday ülkelerin, Birlik müktesebatına tam uyumun sağlanması ile ortak tarım ve uyum politikası uygulamalarına, yönetimine hazır hale getirilmesi de bulunmaktadır. Yeni yapıda sürdürülebilir kalkınma üzerine yoğunlaşılmış ve yakın gelecekte Avrupa'nın bilgiye dayalı rekabetçi bir ekonomiye sahip olması planlanmıştır. Tarım tek başına bir harcama kalemi olmaktan çıkartılarak doğal kaynakların korunması ile geniş bir uygulama süreci benimsenmiştir. Yine adalet, özgürlük, güvenlik gibi konulara sığınma ve göç gibi yeni yaklaşımlar eklenmiştir.

IPA'nın temel amacının aday ülkenin kalkınmasının sağlanmasından ziyade müktesebat uyumu ve kurumsal kapasite gelişimi olduğu belirtilmektedir, yani yardımcı destektir (Yıldız, 2009).

IPA bileşenlerinin programlanması ve önceliklerin belirlenmesinde, AB mali yardımının hangi sektörlerde kullanılabileceğine işaret eden ana belge "Çok Yıllı Endikatif Planlama Belgesi"dir (Multi-Annual Indicative Planning Document - MIPD). Söz konusu belge 3 yıllık dönemler itibarıyla hazırlanmakta olup, ülkemizin katkılarıyla Avrupa Komisyonunca yıllık olarak revize edilmektedir. Komisyonun yeni yaklaşımı çerçevesinde, 2011-2013 dönemiyle birlikte uygulanacak projelerin, MIPD belgesinde belirlenen öncelikli sektörlerde yoğunlaşması hedeflenmiştir. Bu yaklaşımın amacı kısıtlı kaynakların daha spesifik alanlarda kullanılarak projelerin etkilerinin ve sonuçlarının çok daha hissedilir ve görünür hale gelmesidir.

Yeni mali yardım yaklaşımının hedeflerinden biri de, sonuçları daha görünür ve hissedilir projelerin uygulanması yoluyla hazırlıkları devam eden 2014-2020 AB bütçesinde ülkemize ayrılan payın daha da artırılmasıdır. Bu noktada, ülkemizin 2007-2010 döneminde sergilediği ve 2011-2013 döneminde sergilemekte olduğu performans, hem yapılacak fon tahsisatı hem de genel anlamda Türkiye'nin AB'ye üyeliği konusunda üye ülke kanaatlerini olumlu yönde etkileyecektir (Anonim, 2014e).

Çizelge 5.1. 2007-2013 IPA Dönemi AB Mali Yardımının Aday ve Potansiyel Aday Ülkelere Göre Dağılımı

Ülkeler	**Yüzölçümü (km²)**	**Avro/km²**	**Nüfus-2006**	**Avro/Kişi**	**TOPLAM (Milyon Avro) (2007-2013)**	**Oran %**
Hırvatistan	56.594	17.634	4.443.000	224.6	998	10.0
Makedonya	25.713	23.918	2.039.000	301.6	615	6.2
Türkiye	783.562	6.119	72.520.000	66.1	4795	48.2
Arnavutluk	2.875	206.957	3.149.000	188.9	595	6.0
Bosna Hersek	1.209	12.810	3.843.000	170.7	656	6.6
Karadağ	13.812	17.087	624.000	378.2	236	2.4
Sırbistan	77.474	17.890	7.425.000	186.7	1386	13.9
Kosova	10.887	58.326	2.070.000	306.8	635	6.4
İzlanda*					30	0.3
TOPLAM	**1.022.126**	**9.489**	**96.113.000**	**103.5**	**9944**	**100.0**

***İzlanda yardımlardan 2011 yılında faydalanmaya başlamıştır.**
Kaynak**: Anonim, 2014e**

718/2007 sayılı IPA Uygulama Komisyon Tüzüğü (AK) Madde 184 (b)'ye göre, program kapsamında yer alacak her sektörün bağımsız uzmanlar tarafından detaylı sektör analizinin yapılması gerekir. Ayrıca, Çok Yıllı Gösterge Planlama Belgesinde de (MIPD 2007-2009), IPA yasal çerçevesinin gerektirdiği üzere bağımsız ekspertiz gerektiren çiftlik modernizasyonu, gıda işleme ve pazarlama sektörlerinde derinlemesine analiz yapılması gerektiği belirtilmektedir. Bu çerçevede, IPARD

programı kapsamına alınması planlanan sektörlerin analiz çalışmaları yapılarak sektördeki mevcut durum ve potansiyel, sektörün gelişme ihtiyaçları ve gerekli müdahaleler konusunda sağlam açıklamalar ortaya koyulmuştur. Söz konusu çalışmalar Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından yaptırılmıştır. Raporlar, IPARD Programının hazırlığı sırasında kullanılmıştır (Anonim, 2007a).

5.1. IPA'nın Bileşenleri

IPA programında, fonların kullanılması esnasında ihtiyaç olduğunda programlanan yıla ek olarak iki yıl artı bir yıl daha eklenmesi modeli benimsenmiştir.

IPA Programı beş ayrı bilesene sahiptir. Bunlar;

- Kurumsal kapasite geliştirme,
- Bölgesel ve sınır ötesi işbirliği,
- Bölgesel kalkınma,
- İnsan kaynaklarını geliştirme,
- Kırsal kalkınmadır.

Program 2007-2013 yıllarını içeren yedi yıllık bir süreci içermekte olup, IPA için Türkiye'ye tahsis edilen fonlar 2007-2013 yılları için milyon Avro olarak aşağıda verilmektedir.

Çizelge 5.2. IPA kapsamında Türkiye'ye tahsis edilen fonlar

Bileşen	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	**Toplam**
Geçiş Desteği ve Kurumsal Yapılanma	256,7	256,1	239,6	217,8	231,3	227,5	238,5	**1.667,5**
Sınır Ötesi İşbirliği	2,1	2,9	3	3,1	5,1	2,2	2,2	**20,6**
Bölgesel Kalkınma	167,5	173,8	182,7	238,1	293,4	356,1	366,9	**1.778,4**
İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	50,2	52,9	55,6	63,4	77,6	83,2	91,2	**474,1**
Kırsal Kalkınma	20,7	53	85,5	131,3	172,5	187,4	204,2	**854,6**
Toplam	**497,2**	**538,7**	**566,4**	**653,7**	**779,9**	**856,3**	**903,0**	**4.795,2**

Kaynak: Anonim, 2014f

5.2. IPA'nın Türkiye Mekanizması

Türkiye, bu yeni mali yardım mekanizmasının işleyişini düzenlemek üzere Avrupa Komisyonu ile 2008 yılında bir IPA Çerçeve Anlaşması imzalamıştır. Bu anlaşma gereğince ayrıca, Merkezi Olmayan Yapılanmanın IPA düzenlemelerine uygun olarak yeniden düzenlenmesi amacıyla 2011/15 sayılı bir Başbakanlık Genelgesi yayımlanmıştır. Genelge uyarınca Türkiye'de oluşturulan yapı ve fonksiyonlar şöyledir:

a) Ulusal IPA Koordinatörü: Ülke adına beş IPA bileşeninin genel koordinasyonunu, programlamasını ve izlenmesini sağlamakla sorumlu olup, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği IPA Koordinatörü olarak atanmıştır.

b) Yetkili Akreditasyon Görevlisi (YAG): Ulusal yetkilendirme görevlisinin ve ulusal fonun akreditasyonundan, izlenmesinden ve akreditasyonun askıya alınmasından veya geri alınmasından sorumlu olup, hazineden sorumlu Devlet Bakanı, Yetkili Akreditasyon Görevlisi olarak atanmıştır.

c) Ulusal Yetkilendirme Görevlisi (UYG): Ülke adına mali yönetimin genel sorumluluğunu üstlenir. İşlemlerin yasalara ve usulüne uygun olmasından, yönetim ve kontrol sistemlerinin etkili isleyişinden sorumludur. Ulusal Fon'un bağlı bulunduğu hazineden Sorumlu Devlet Bakanı Ulusal Yetkilendirme Görevlisi olarak atanmıştır.

d) Ulusal Fon (UF): UYG'nin sorumluluğu altında, IPA Tüzüğü kapsamındaki yardımların mali yönetimi görevlerinden sorumludur. Özellikle banka hesaplarının düzenlenmesinden, Komisyon'dan fonların talep edilmesinden, Komisyon'dan alınan fonların Uygulama Birimlerine veya nihai kullanıcılara aktarılmasından ve Komisyon'a mali raporlama yapmaktan sorumludur.

e) Denetim Otoritesi: Katılım Öncesi Yardım Aracı kapsamındaki fonlarla ilgili yönetim ve kontrol sistemlerinin etkili ve sağlam bir şekilde işlediğini denetlemekten sorumlu olup, Denetim Otoritesi olarak Hazine Kontrolörleri Kurulu tayin edilmiştir.

f) IPARD Uygulama Birimi: IPARD için oluşturulacak olan uygulama birimleri iki ayrı birimden oluşmaktadır;

- **Yönetim Otoritesi:** IPARD Programının hazırlanması, etkin, etkili ve doğru bir şekilde yönetilmesi amacıyla izlenmesi ve raporlanmasından sorumludur. Tarım ve Köy isleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yönetim Otoritesi olarak atanmıştır.

- IPARD Ajansı: IPARD destekleri kapsamında, güvenilir mali yönetim ilkeleri doğrultusunda, Programın uygulanmasından ve yönetiminden sorumludur. Bu görevi yerine getirmek üzere, 18 Mayıs 2007 tarih ve 5648 sayılı kanunla Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) kurulmuştur (Bilici, 2010).

6. KATILIM ÖNCESİ KIRSAL KALKINMA MALİ YARDIM ARACI- IPARD (INSTRUMENT FOR PREACCESSION RURAL DEVELOPMENT)

2004 yılında AB'ye üye olan MDA ülkelerini üyeliğe hazırlamak amacıyla bazı mali yardımlarda bulunan AB, diğer aday ülkeler gibi Türkiye için de benzer kaynaklar ayırmaktadır. AB, 2007–2013 döneminde aday ülkelere katılım öncesinde sağlanacak mali yardımlara çerçeve oluşturmak üzere yeni bir Katılım Öncesi Mali Araç (IPA) oluşturulmasına dair IPA uygulama tüzüğü hazırlamıştır. IPA, geçmiş dönemdeki aday ülkelere (MDA) uygulanan programların ve Türkiye'ye sağlanan mali yardımın çerçevesinin yerini almıştır. IPA'nın bileşenlerinden birinin kırsal kalkınma bileşeni IPARD olması öngörülmüştür (Yıldız, 2009).

IPARD kapsamındaki tedbirlerin uygulanmasına dair usul ve esaslar, 2006 yılında onaylanan UKKS temel alınarak AB' nin 2007-2013 yılları arasında uygulayacağı IPA'nın kırsal kalkınma bileşeni IPARD kapsamında destek almak üzere T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından IPARD programı hazırlanmıştır. IPARD programı, 19 Aralık 2007 tarihinde Brüksel/Belçika' da Avrupa Komisyonu (AK) Kırsal Kalkınma Komitesi tarafından kabul edilmiştir.

Avrupa Birliği (AB) aday ve potansiyel aday ülkelere destek amacıyla 1085/2006 sayılı Konsey Tüzüğü çerçevesinde Katılım Öncesi Yardım Aracı'nı (Instrument for Pre-Accession Assistance- IPA) oluşturmuştur. IPA desteği beş bileşeni içermekte olup, Türkiye aday ülke statüsünde bütün bileşenlerden yararlanabilmektedir. IPA'nın beşinci bileşeni Kırsal Kalkınma (IPA Rural Development- IPARD) Avrupa Birliği'nin Ortak Tarım Politikası, Kırsal kalkınma Politikası ve ilgili politikalarının uygulanması ve yönetimi için uyum hazırlıklarını ve bu kapsamda politika geliştirilmesini desteklemektedir. IPARD desteğinin 2007-2013 yıllarını kapsayan çok yıllı "Kırsal Kalkınma Programı" kapsamında uygulanmaktadır.

Türkiye için IPA Kırsal Kalkınma Programı (IPARD Program) ülkenin kırsal kalkınma bağlamında katılım öncesi dönemdeki öncelikleri ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak tasarlanmıştır. Bu çerçevede 2007-2013 yıllarını içeren 9uncu Kalkınma Planı, 2006-2010 yıllarını içeren Tarım Stratejisi ve Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi öncelikleri yanında Avrupa Birliği Çok Yıllı Gösterge Planlama Belgesi'nin stratejik öncelikleri de dikkate alınmıştır. AB'nin 1085/2006 IPA Konsey Tüzüğü ve

tüzüğün uygulanması esaslarını içeren 718/2007 sayılı IPA Uygulama tüzüğü Programın dayanağını oluşturmaktadır.

IPARD Programı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı (TKB) tarafından diğer kamu kuruluşları ile yakın işbirliği halinde; yerel kuruluşlar, sosyal, ekonomik ve çevresel ortaklar, sivil toplum kuruluşları, bilgi merkezleri ve üniversitelerin de görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Program içeriği 718/2007 sayılı IPA Uygulama tüzüğünde önerilen içerik paralelinde, AB müktesebatı çerçevesinde önemli belgeler de göze alınarak tasarlanmıştır.

IPARD Programı kapsamında, Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Eş-finansmanı ile, 10 başlıkta toplanan yatırımlara %50'den %65'e kadar karşılıksız mali destekleme yapılmaktadır. IPARD Programından sadece 42 il faydalanmaktadır. TKDK, Avrupa Komisyonu'ndan yetki devrini 29 Ağustos 2011 tarihinde almıştır. Yetki devrinin alındığı tarihten bu yana geçen süre içerisinde 12 kez proje başvuru ilanına çıkılmıştır.

IPARD Programının hedefleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

- Tarım sektörünün sürdürülebilir modernizasyonuna katkı sağlamak,
- Gıda güvenliği, hayvan sağlığı, bitki sağlığı ve çevre ile ilgili AB standartlarına uyumu teşvik etmek,
- Kırsal alanların sürdürülebilir kalkınmasına katkıda bulunmak,
- Tarım-çevre tedbiri ve yerel kırsal kalkınma stratejilerinin uygulanması (LEADER) ile ilgili hazırlık yapmak (Anonim, 2007a).

IPARD kapsamında desteklenecek yatırımlar, olabilecek en az ve en fazla proje tutarları ve destek oranları Çizelge 6.1'de gösterilmiştir.

Çizelge 6.1. IPARD kapsamında desteklenecek yatırımlar, oranlar, tutarlar

DESTEKLENEN YATIRIMLAR	PROJE TUTARI (Avro)	DESTEK TUTARI
Süt üreten tarımsal işletmeler	En az 15 Bin - En fazla 1 Milyon	% 50-65
Et üreten tarımsal işletmeler	Kırmızı et: En az 20 Bin- En fazla 1 Milyon Beyaz et: En az 15 Bin - En fazla 500 Bin	% 50-65
Süt ve süt ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması	Süt İşleyen İşletmeler: En az 50 Bin - En fazla 3 Milyon Süt Toplama Merkezleri: En az 25 Bin - En fazla 1 Milyon	%50
Et ve et ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması • Kesimhaneler • Et İşleme Tesisleri	En az 30 Bin - En fazla 3 Milyon	%50
Meyve ve sebzelerin işlenmesi ve pazarlanması	En az 50 Bin - En fazla 1.250.000	%50
Su ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması	En az 50 Bin - En fazla 1.500.000	%50
Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi • Arıcılık • Süs Bitkiciliği • Tıbbi Aromatik Bitki Yetiştiriciliği	En az 5 Bin - En fazla 250 Bin	%50
Yerel Ürünler ve Mikro işletmelerin Geliştirilmesi • Yerel Gıda Ürünleri • El Sanatları	En az 10 Bin - En fazla 400 Bin	%50
Kırsal Turizm • Konaklama tesisleri • Yeme içme tesisleri • Açık alan spor tesisleri (halı saha, yüzme havuzu vb.)	En az 15 Bin - En fazla 500 Bin	%50
Kültür Balıkçılığının Geliştirilmesi	En az 15 Bin - En fazla 400 Bin	%50

Türkiye tarımının; tarım işletmelerinin; küçük ölçekli ve parçalı, geçimlik işletme yapısının ön planda olmasından kaynaklanan yapısal bozukluklar, teknoloji kullanımındaki yetersizlik, düşük verimlilik gibi sorunlar nedeniyle çoğu tarım ürününde, özellikle hayvancılıkta dünya piyasalarıyla rekabet gücü düşüktür. Önümüzdeki zorlu dönemde, etkin politikalar hayata geçirilmede geç kalınırsa, tarımsal üretimde ve üretici gelirlerinde beklenen artış sağlanamayacak, hatta azalmalar ortaya çıkabilecek, daha da ötesi AB'ne üye son 10 ülkenin yasadığı gibi küçük tarım işletmelerinin rekabet edememesinden dolayı kapanmasına sebep olacaktır. Böyle olası bir durumda da Türkiye, çoğu stratejik tarım ürününde dışa bağımlı hale gelebilecektir. Bu nedenle Türkiye, özellikle verimlilik ve rekabet gücünün artmasını sağlayacak etkin teknoloji kullanımı, kırsal ve tarımsal alt yapının ve tarım işletmelerinin yapısının iyileştirilmesine yönelik AB kaynaklarını en etkin şekilde kullanacak kurumsal yapılanmayı ve programlamayı gerçekleştirmek zorundadır. Aksi takdirde, Türkiye tarımı, gerek AB, gerek dünya pazarları karsısında ciddi bir rekabet sorunu yasayacaktır.

IPARD programının Türkiye tarım sektörünün ve kırsal yasam alanlarının bütün sorunlarına çözüm olacağı yanlış bir yargıdır. Ancak Türkiye tarımı ve kırsal alanları için önemli miktarlarda sayılabilecek bu mali desteğin yerinde ve etkin şekilde kullanılması; ihtiyaç analizlerinin doğru ve gerçekçi yapılmasına, uygulama mekanizmasını işletecek kurumsal yapının dikkatli ve uygun temellerde oluşturulmasına ve planlamanın geniş katılımlarla ihtiyaca uygun hazırlanmasına bağlıdır (Can, 2007).

6.1. IPARD'ın Stratejisi ve Amaçları

IPARD uygulaması, SAPARD uygulaması ile benzer özellik taşımasına karşın yeni hazırlanan tüzük (708/2007 EC sayılı- EC 2007b) ile uygulama farklılıkları vardır. **IPARD bileşeninin temel amacı;** AB, OTP ile ilgili müktesebatın uygulamasına bugünden hazırlanmak ve aday ülkelerde tarım sektörü ve kırsal alanların sürdürülebilir biçimde kalkınması ve AB hedeflerine uyum yönünde temel sorun alanlarının çözümüne katkıda bulunmaktır (Yıldız, 2009).

IPARD Programının Kapsamı programın uygulandığı illerde;

1. "Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına

Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar" tedbiri kapsamında; süt üreten tarımsal işletmelerinin ve et üreten tarımsal işletmelerinin desteklenmesi,

2. "Tarım ve Balıkçılık Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanmasının Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar" tedbiri kapsamında; süt ve süt ürünlerinin işleme ve pazarlanmasının, et ve et ürünlerinin işleme ve pazarlanmasının, meyve ve sebzelerin işleme ve pazarlanmasının, su ürünlerinin işleme ve pazarlanmasının desteklenmesi,

3. "Üretici Gruplarının kurulmasının desteklenmesi",

4. "Kırsal Ekonomik Faaliyetlerin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi" tedbiri kapsamında; Çiftlik faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesinin Yerel ürünler ve mikro işletmelerin ekonomik gelişiminin, kırsal turizmin gelişiminin ve kültür balıkçılığının gelişiminin desteklenmesi sağlanacaktır.

IPARD programının hedefleri aşağıda sıralanmıştır.

- Tarım sektörünün sürdürülebilir modernizasyonuna katkı sağlanması,
- Gıda güvenliği, veterinerlik, bitki sağlığı, çevre ve diğer standartlara ilişkin AB standartlarına ulaşmasının teşvik edilmesi,
- Kırsal alanların sürdürülebilir kalkınmasına katkı sağlanması,
- Yerel kırsal kalkınma stratejileri ve tarım-çevre tedbirlerinin uygulanması için hazırlık faaliyetlerinin yapılmasıdır.

AB aday ülkelere uyguladığı Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) – Kırsal Kalkınma Bileşeni kapsamında hazırlanan IPARD Programı ile;

- Programda hedeflenen yatırımlar vasıtasıyla tarım sektörünün (işleme dahil) sürdürülebilir modernizasyonuna katkı sağlanacaktır.
- Gıda güvenliği, veterinerlik, bitki sağlığı, çevre ve diğer standartlara ilişkin AB müktesebatının üstlenilmesi teşvik edilecektir.
- Kırsal alanlarda sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlanacaktır.
- Yerel kırsal kalkınma stratejileri ve tarım-çevre tedbirlerinin uygulanması için hazırlık faaliyetleri yapılacaktır (Anonim, 2014c).

6.2. IPARD Uygulama İllerinin Seçimi

Müdahalelerin daha az sayıda öncelikli illere yoğunlaştırmak ve kamu harcamalarından azami etkiyi sağlamak amacıyla, OECD tanımı kapsamında kırsal olarak belirlenen iller arasından daha ayrıntılı bir seçim yapılmıştır. Bu kapsamda, illerin seçimine dayanak teşkil etmesi amacıyla kriterler belirlenmiştir. Bu kriterler; illerin GSYİH değerleri (Türkiye ortalamasının %75'inin altında), göç değerleri ve illerin tarım sektörü ve kırsal alanlarının potansiyelleri açısından zayıf ve güçlü yönleridir.

- İlk aşamada Türkiye'nin en fakir illeri belirlenip değerlendirilmiştir.

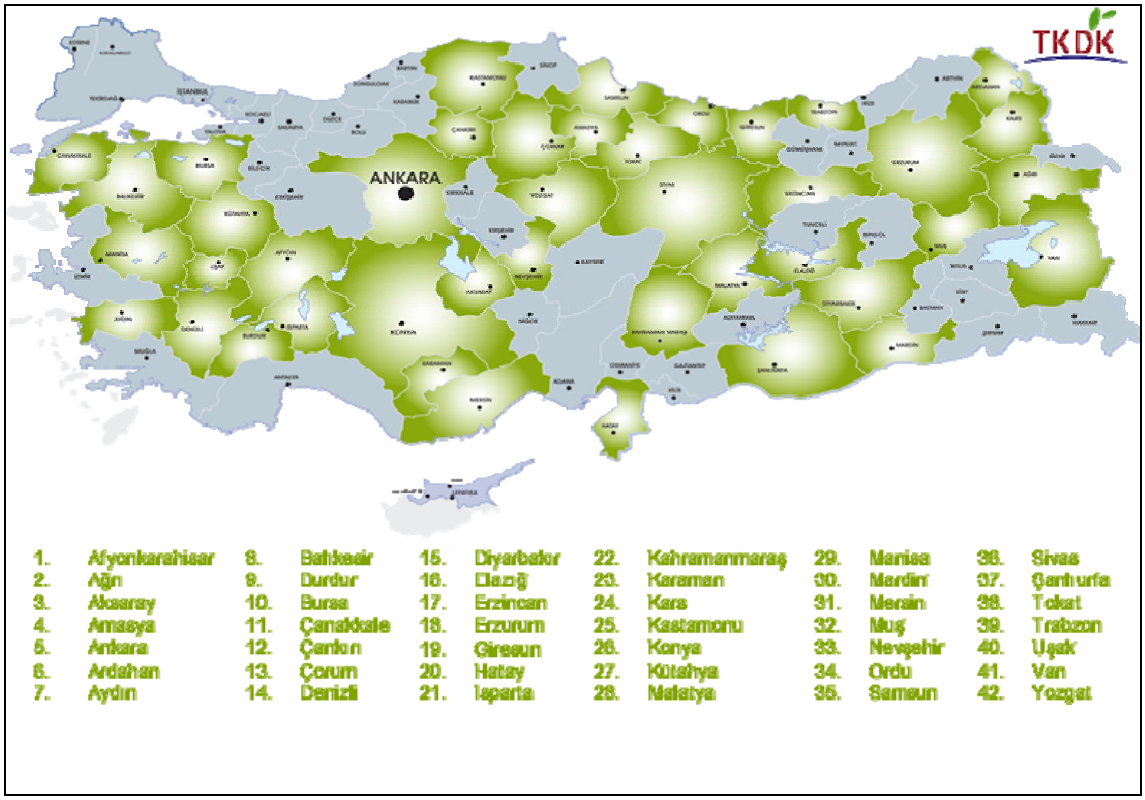
Bu çerçevede iller, ortalama kişi başı GSYİH'nın (1.910 Avro) %75'inden daha az (1.432 Avro) GSYİH'ye sahip olma kriterine göre gruplandırılmıştır. GSYİH'sı Türkiye ortalamasının %75'inden az olan 43 il listelenmiştir. Daha sonra bu iller dış göç oranlarındaki artışa göre sıralanmıştır. Bu işlem, dezavantajlı durumları için bu illere bir öncelik sıralaması sağlamıştır.

- İkinci aşamada 43 il tarımsal potansiyellerine göre değerlendirilmiştir.

İllerin tarımsal potansiyelinin değerlendirilmesi aşamasında; 43 ilin et, süt, meyve sebze ve balıkçılık sektörlerinde üretim potansiyeli, tarımsal üretim ve işleme sektöründeki performansları ve sürdürülebilirlikleri, Topluluk standartlarına ulaşmaları için tarım işletmeleri ve firmalarının zayıf yönleri ve ihtiyaçları değerlendirilmiştir. Ayrıca illerin ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi tedbiri altında belirlenen aktivitelere yönelik kapasitesi de analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda 43 il arasında yüksek tarım potansiyeline sahip 23 il belirlenmiştir.

- Üçüncü aşamada 20 il daha ilave olarak seçilmiştir.

IPARD'ın programlanmasında coğrafi odaklanma yapılması için; illerin dezavantajlı durumlarının önemi yanında tarımsal potansiyel de önemli bir parametre olmuştur. IPARD kapsamında öncelikli olarak seçilen sektörlerde yüksek tarım potansiyeline sahip, fakat kişi başı GSYİH'si, Türkiye ortalamasının %75'inin üzerinde olan, 20 ilave il, IPARD kapsamına dahil edilmiştir. Son aşamada, yüksek tarım potansiyeli bulunan 20 il içerisinden, kalkınma ve gelir potansiyeli yüksek iller hariç tutularak, yerlerine tarımsal potansiyele sahip ve kişi başı GSYİH'si, Türkiye ortalamasının %75'inin altında olan iller programa dahil edilmiştir.

Şekil 6.1. IPARD uygulama illeri (Anonim, 2014c)

6.3. IPARD Programı Tedbirleri

IPARD kapsamında farklı tedbir başlıklarında her bir tedbir için ortaya konulan sorunlar tespit edilmiş ve bu doğrultuda amaçlar belirlenmiştir. Örneğin Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına yönelik yatırımlar tedbiri kapsamında IPARD, Türkiye tarımının AB Ortak Pazarı'na açılması bakımından küçük ve orta ölçekli işletmelere, hem ekonomik verimliliklerini sağlamak, hem de uzun dönemde sürdürülebilirliklerinin ve varlıklarının devamlılığını garantiye almak amacıyla üretim tekniklerini ve işlemlerini iyileştirmeleri için destek sağlayacaktır. Aynı zamanda tarımsal işletmelerin, kalite ve kalite yönetimi, hijyen ve gıda güvenliği, hayvan refahı, çevre koruma (su kullanımı, gübre ve nitrat kirliliği yönetimi) ile iş güvenliği konularında Topluluk standartlarına ulaştırılmasına yardım edecektir.

Ayrıca IPARD, Türkiye'de geçimlik ve yarı geçimlik işletmelerin yaygınlığı göz önüne alındığında, ekonomik sürdürülebilirlik eşiğinin hemen altında bulunan sınırlı

sayıdaki yarı-geçimlik tarımsal işletmelere destek vermek suretiyle bu işletmelerin gelişmesini ve söz konusu eşiği aşarak küçük ve orta ölçekli işletmeler grubuna dahil olmasını sağlayacaktır. Birbirini tamamlayıcı nitelikteki bu faaliyetler ile, kırsal alanlardaki nüfus azalmasının önlenmesi ve bölgesel farklılıkların azalmasına katkıda bulunulması suretiyle, IPARD'ın beklenen etkisi artırılacaktır.

IPARD, sektördeki problemleri ülkenin İç ve Doğu bölgelerindeki küçük (30 ile 49 baş arası) ve orta ölçekli (50 ile 250 baş arası) büyükbaş sığır işletmeleri ile küçük (100 ile 149 baş arası) ve orta ölçekli (150-300 baş arası) küçükbaş besi işletmelerinden oluşan bir ara model geliştirerek çözümlemeyi amaçlamaktadır. Bu modern ve ihtisaslaşmış tarımsal işletmeler, ekonomik açıdan üretkenliğin sağlanması, iyi hayvan yetiştirme uygulamalarının geliştirilmesi, hayvan refahı ve çevre koruma tedbirlerinin uygulanması amacıyla teşvik edilecektir.

Benzer şekilde Tarım ve balıkçılık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasının yeniden yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına ulaştırılmasına yönelik yatırımlar tedbiri için IPARD kapsamında belirlenen öncelikler, ürünlerin işlenmesi için verimliliğin artırılması ve işleme sanayinin kalite, hijyen ve gıda güvenliği, veterinerlik kontrolleri, hayvan refahı, çevre koruma ve iş güvenliği ile ilgili AB standartlarının sağlanmasıdır.

IPARD, işleme kapasitesinde belirli bir artışı doğrudan hedef almamakla birlikte, kurulu işleme kapasitesi eksikliğinin mevcut olduğu sınırlı sayıda ilde işletme kurulumlarını destekleyecektir. İşleme sanayisindeki kapasite arttırmaya yönelik bu tür yatırımlar, kırsal alanlardaki bölgesel dengesizlikleri ortadan kaldırmaya yardımcı olacaktır.

IPARD'ın öncelikli hedefi IPARD Programı kapsamında tanımlanan küçük ve orta ölçekli işletmelerdir.

IPARD desteği kapsamında yer alan sektörler arasında öncelikler bakımından farklılıklar mevcut olup, sektörlerde desteğe en çok ihtiyaç duyulan öncelik alanları hedeflenmektedir.

Bu öncelikler aşağıda belirtilmektedir:

- Süt ve süt ürünleri işleme sektöründe, küçük ve orta ölçekli süt işletmelerine, uzun dönemde ekonomik sürdürülebilirlik eşiğini aşmaları ve tüm işleme aşamalarında sıkı bir kalite ve hijyen denetimi uygulamaları için destek sağlamaktır. Süt toplama,

işleme ve pazarlama zinciri boyunca sistematik bir soğuk zincir yönetiminin geliştirilmesi de IPARD desteği altında önemli bir husustur.

- Et ve et ürünlerini işleme sektöründe, Kayıtlı kesimhanelerin kalite ve hijyen koşullarının geliştirilmesi (hayvan refahı kuralları ile örtüşecek biçimde) IPARD desteğinin ilk önceliği olarak belirlenmiştir. Kayıtlı olmayan kesimhaneler ve kamu sağlığına ciddi bir tehlike oluşturabilecek şekilde dışarıda yapılan kesimlere karşı mücadele etmek amacıyla kesimhanelerin olmadığı veya yeterli miktarda bulunmadığı illerde IPARD, standartlara uygun makul sayıda yeni kesimhanenin kurulmasına destek sağlayacaktır.

Kesim tesislerinin yanı sıra, sınırlı sayıda küçük ve orta büyüklükteki et işleme tesisi AB standartları ile uyumlaştırılmaları için desteklenecektir.

Kanatlı et sektörünün kırmızı et sektörüne göre daha fazla olanağının olduğu göz önünde bulundurulduğunda, IPARD desteğinin büyük bir bölümü kırmızı et sektörüne yönlendirilecektir.

- Meyve ve sebze sektöründe, IPARD Programının önceliği işleme zincirinin ilk aşamalarındaki hasat sonrası kayıplara yöneliktir. İşleme sektörüne doğrudan bir müdahale planlanmamıştır.

Meyve ve sebze sektörü kapsamında finansman sağlanan bütün kurulumlar için, özellikle HACCP ve İyi Tarım Uygulamalarını olmak üzere Topluluk standartlarının sağlanması gerekecektir.

- Balıkçılık sektöründe IPARD Programının ilk önceliği, AB standartlarına uygun olmayan (ihracat yapmayan) mevcut küçük ve orta büyüklükteki balıkçılık tesislerinin Topluluk standartlarına yükseltilmesi olacaktır.

İkinci öncelik olarak, sektördeki mevcut bölgesel dengesizlikleri azaltmak ve ülke çapında iç su balıkçılığının gelişimini sağlamak için halihazırda yeterli üretim kapasitesi olan ancak işleme tesisleri açısından yetersiz illerde, yeni küçük ve orta ölçekli su ürünleri işleme tesislerinin kurulmasına destek verilmesi öngörülmektedir.

Kırsal ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi tedbiri ile ilgili olarak ise, Tarım Sektörü analizi, kırsal alanlarda gelir seviyeleri çok düşük geçimlik ve yarı geçimlik işletme sayısının oldukça fazla olduğunu (tarımsal işletmelerinin %65'inden fazlası) ve işletmelerde ek gelir olanakları sağlayan faaliyetlerin neredeyse

hiç görülmediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, hane halkı gelirini artırmanın önemli bir unsuru olan kadınlar ve gelirlerinin azlığı öncelik olarak ele alınması gereken bir konudur.

IPARD, kırsal gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi ihtiyacını karşılamak üzere aşağıdaki faaliyetlere destek sağlayacaktır:

- İş olanakları ve gelir yaratmakta çok iyi bir potansiyele sahip olduğu belirlenen üç tamamlayıcı üretim niteliğinde olan arıcılık, tıbbi ve aromatik bitki üretimi ile süs bitkileri üretimini hedefleyen, çiftlikte yapılacak tarımsal aktivitelerin çeşitlendirilmesi,
- Hem tarım ve gıda ürünlerinin, hem de geleneksel el sanatları gibi yöreye özgü ürünlerin yerel ölçüde gelişimine destek verilmesi,
- Kırsal turizmin geliştirilmesi,
- Kültür balıkçılığının geliştirilmesi.

İlk faaliyet, ekonomiyi çeşitlendirmek için çalışan bireysel çiftçileri ve yeni ürünlerin geliştirilip pazarlanması için gereken altyapı desteklerini kuracak üretici örgütlerini hedeflemektedir.

İkinci faaliyet, kırsal alanlarda iş olanakları için pozitif etki yaratan yerel ürünlerin ve mikro işletmelerin geliştirilmesine yöneliktir.

Üçüncü faaliyet, kırsal turizmin geliştirilmesine yönelik mikro ölçekli pansiyon ve konaklama altyapılarının geliştirilmesini, doğal çevrede ve açık alanlarda yapılan rekreasyonel ve sportif aktivitelerini, binicilik, doğa ve çevre keşif gezilerini, yerel miras ve turizmin teşvik edilmesini amaçlamaktadır.

Türkiye'de yerel kalkınma stratejilerinin hazırlanması konusu oldukça yeni bir süreç olduğundan dolayı, bu stratejilerin hazırlanma süreci tamamlandığında, kırsal faaliyetlerin çeşitlendirilmesi tedbiri ile yerel kalkınma stratejileri arasında uyum sağlanacaktır.

Kırsal faaliyetlerin çeşitlendirilmesi tedbiri kapsamında yer alan diğer faaliyet ise kırsal alanlarda alternatif gelir imkânı sağlayan bir faaliyet olarak ortaya çıkan iç sularda su ürünleri yetiştiriciliğin (kültür balıkçılığı) desteklenmesidir.

Kırsal faaliyetlerin çeşitlendirilmesi tedbiri kapsamında, kadınlar tarafından sunulan ve zor koşullardaki dağlık alanlarda uygulanan projelere öncelik verilecektir (Anonim, 2007a).

6.4. IPARD Programının Uygulama Aşamaları

Birinci uygulama döneminde uygulanacak tedbirlerin yanı sıra aşağıdaki tedbirler, ikinci ulusal akreditasyon sürecinin sonuçlanmasını ve AK yetki devri kararını takiben başlayacak olan Programın ikinci uygulama döneminde uygulanacaktır.

Tedbir kodu 201: Çevrenin ve kırsal peyzajın geliştirilmesine yönelik faaliyetler

Türkiye'deki tarım teknolojilerindeki son gelişmelere paralel olarak tarımsal üretim kapsamında, yüksek teknoloji ve daha fazla kimyasal gübre ve zirai ilaç kullanılması yoluyla arazi başına verimin artırılması amaçlanmaktadır. Sonuçta, tarımsal faaliyetler ve tarım-çevre etkileşimleri sonucu sorunlar ortaya çıkmakta ve giderek büyümektedir.

Çevre ve kırsal peyzaja yönelik faaliyetlerin uygulamalarının Programın ikinci uygulama döneminde, kapasite oluşturma sürecinin tamamlanmasından sonra başlatılması planlanmaktadır. Bu nedenle tedbirin mevcut hali sadece temel yaklaşımı ve tedbire ilişkin izlenecek konseptin geniş bir tanımını içermektedir.

Bu tedbir için kapasite oluşturma sürecinin tamamlanması ve tedbirin detaylarının ayrıntılı olarak hazırlanmasının ardından pilot proje alanları ve faaliyetlerin detayları tasarlanacaktır.

- Tedbir kodu 202: Yerel kırsal kalkınma stratejilerinin hazırlanması ve uygulanması

Yerel kalkınma stratejilerinin geliştirilmesi ve beceri edinmeye ilişkin kapasite geliştirme, IPARD'ın ilk uygulama aşaması esnasında, teknik destek kapsamında başlatılacaktır.

Bu şekilde, Programın ikinci uygulama aşamasına gelindiğinde yerel kalkınma stratejileri birinci uygulama aşamasında hazırlanmış olup; LEADER yaklaşımına dair kapasite geliştirme için yeterli süre verilmiş olacaktır. Bu nedenle tedbir/alt-tedbir

fişleri, ilgili kapasite geliştirme sürecinden sonra akreditasyon için güncellenmesi gereken taslaklardır.

Çizelge 6.2.Çağrı dönemlerine ait bilgiler

ÇAĞRI DÖNEMİ	BAŞVURU SAYISI	ÇAĞRI TARİHİ	BAŞVURU KABUL TARİHİ	TOPLAM DESTEK
1. Çağrı	41	01 Temmuz 2011	01 -26 Ağustos 2011	**91.388.000**
2. Çağrı	207	04 Temmuz 2011	05 Eylül-06 Ekim 2011	**100.894.560**
3. Çağrı	150	17 Ekim 2011	19 Aralık 2011- 16 Ocak 2012	**106.020.000**
4. Çağrı	137	19 Aralık 2011	01-29 Şubat 2012	**74.774.800**
5. Çağrı	111	01 Mart 2012	15 Mart-13 Nisan 2012	**164.737.344**
6. Çağrı	127	15 Mayıs 2012	18 Haziran-16 Temmuz 2012	**124.430.542**
7. Çağrı	105	24 Ağustos 2012	01-31 Ekim 2012	**120.267.485**
8. Çağrı	241	23 Kasım 2012	17 Aralık 2012-15 Ocak 2013	**295.134.385**
9. Çağrı	1627	23 Ocak 2013	15 Şubat -26 Mart 2013	**236.482.591**
10.Çağrı	635	19 Nisan 2013	26 Nisan-6 Mayıs 2013	**195.910.610**

Kaynak: Anonim, 2014c

Çizelge 6.3. 11. çağrıya kadar sözleşme imzalanan projelerin bütçe dağılımı

Çağrı Dönemi	AB Katkısı (TL)	AB Katkısı (Avro)	TC Katkısı (TL)	TC Katkısı (Avro)	TKDK Desteği (TL)	TKDK Desteği (Avro)
1	873.862,50	353.561,47	291.287,50	117.853,82	1.165.150,00	471.415,29
2	36.834.495,98	15.621.075,48	12.278.165,33	5.207.025,16	49.112.661,30	20.828.100,64
3	54.825.583,70	23.909.979,89	18.275.194,57	7.969.993,33	73.100.778,27	31.879.973,11
4	23.158.807,72	10.229.844,47	7.719.602,57	3.409.948,20	30.878.410,29	13.639.792,63
5	23.684.049,54	10.711.917,48	7.894.683,28	3.570.639,20	31.578.732,82	14.282.556,68
6	26.547.723,40	11.326.665,28	8.849.241,44	3.775.555,47	35.396.964,84	15.102.220,75
7	26.521.366,42	11.245.737,63	8.840.455,81	3.748.579,63	35.361.822,23	14.994.317,26
8	51.740.491,77	21.671.302,78	17.246.831,24	7.223.768,52	68.987.323,01	28.895.071,30
9	200.763.532,60	79.750.020,99	66.921.181,16	26.583.348,28	267.684.713,7	106.333.369,2
10	58.948.567,88	21.895.530,86	19.649.523,88	7.298.513,54	78.598.091,76	29.194.044,40
11	93.816.164,06	34.203.048,4	31.272.056,3	11.390.475,4	125.059.298,3	45.593.523,94
TOPLAM	**597.714.645,57**	**240.918.684,8**	**199.238.223,0**	**80.295.700,60**	**796.923.946,64**	**321.214.385,27**

Kaynak: Anonim, 2014c

6.5. IPARD Amaç Hiyerarşisi

IPARD desteği aşağıdaki amaçları içermektedir:

- IPARD desteği müktesebat uyumunun en fazla gerekli olduğu dört sektöre odaklanmış olup (süt, kırmızı et ve tavuk eti, balık ve meyve-sebze) sektörlere yönelik gıda zincirinin en zayıf olduğu kısımlara yönelik uygulamalara yer verilmektedir;

- Çevre konusunda, IPARD'ın amacı tarım-çevre uygulamalarının kompleks yapısı sebebiyle pilot seviyede tarım-çevre tedbirine hazırlık amaçlı faaliyetlerin gerçekleştirilmesidir. Diğer taraftan gübre depolama, atık ve atık su yönetimi, enerji tasarrufu ve modern sulama sistemleri gibi çevresel konular önemli bir düzeyde ele alınmaktadır.

- Yerel kalkınma konusunda kapasite oluşturulması için yerel kırsal kalkınma stratejilerinin geliştirilmesi ve söz konusu stratejilerin kalitesi temel alınarak seçilecek Yerel Eylem Gruplarının oluşturulması amaçlanmaktadır.

Kırsal ekonominin geliştirilmesi kapsamında, kırsal alanlarda arıcılık, tıbbi ve aromatik bitkiler ve süs bitkilerini içeren sektörlerde çiftlik içi ve dışı faaliyetler, yerel ürünler ve geleneksel sanatlarda mikro işletmelerin geliştirilmesi, kırsal turizm ve kültür balıkçılığı (su ürünleri yetiştiriciliği) ele alınmaktadır (Anonim, 2007a).

IPARD'ın amaçları, Çok Yıllık Gösterge Planlama Belgesi (MIPD) çerçevesinde belirlenmektedir. MIPD kapsamında IPA Kırsal Kalkınma Bileşeni bağlamında üç öncelik Ekseni belirlenmiştir:

- Tarım sektörünün sürdürülebilir adaptasyonun sağlanması ve Topluluk Standartlarının uygulanması,
- Tarım-çevre tedbirlerinin uygulanması ve LEADER yaklaşımı için hazırlık faaliyetleri, ve
- Kırsal ekonominin geliştirilmesini destekleyerek kırsal alanların sürdürülebilir kalkınması.

Yukarıda bahsedilen Ulusal Planlar, Stratejiler ve AB katılım müzakereleri çerçevesinde, IPARD'ın genel amaçları aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- Hedeflenen yatırımlarla tarım ve gıda sektörünün sürdürülebilir modernizasyonuna katkı sağlanması; bunun yanında Genişleme Paketinde ve

MIPD'de belirtilen gıda güvenliği, veterinerlik, bitki sağlığı, çevre ve diğer standartlara ilişkin AB müktesebatının üstlenilmesinin teşvik edilmesi,

- Kırsal alanların sürdürülebilir kalkınmasının teşvik edilmesi

IPARD'ın özel amaçları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir;

- Eksen 1: Pazar etkinliğinin iyileştirilmesi ve Topluluk Standartlarının uygulanması
- Eksen 2: Tarım-çevre tedbirleri ve yerel kırsal kalkınma stratejilerinin uygulanması için hazırlık faaliyetleri.
- Eksen 3: Kırsal ekonominin geliştirilmesi

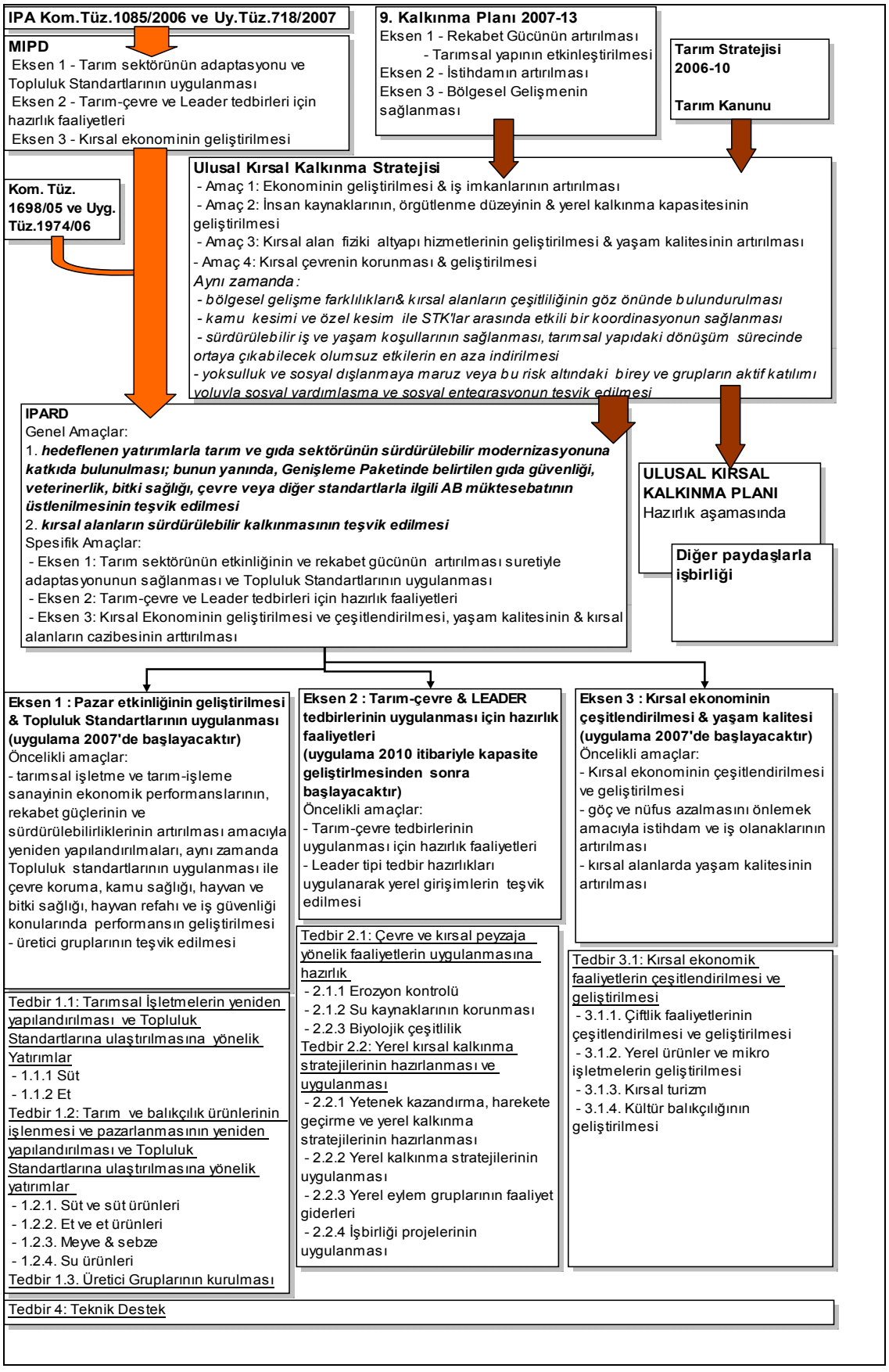
Bu amaçlar tedbirlere göre detaylandırılmaktadır. IPARD' ın Birinci uygulama aşamasında aşağıdaki tedbirler uygulanacaktır;

- Tarımsal işletmelerin yeniden yapılandırılması ve Topluluk standartlarına ulaştırılmasına yönelik yatırımlar
- Tarım ve Balıkçılık ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanmasının yeniden yapılandırılması ve Topluluk standartlarına ulaştırılmasına yönelik yatırımlar
- Üretici gruplarının kurulmasına destek
- Kırsal ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi
- Teknik destek

IPARD'ın ikinci uygulama aşamasında aşağıdaki tedbirler uygulanacaktır:

- Çevre ve kırsal peyzaja yönelik faaliyetlerin uygulanmasına hazırlık
- Yerel kırsal kalkınma stratejilerinin hazırlanması ve uygulanması (Anonim, 2007a).

IPARD amaç hiyerarşisi aşağıdaki tabloda özetlenmektedir:

Şekil 6.2. IPARD Amaç Hiyerarşisi (Anonim, 2007a)

6.6. IPARD Proje Başvuru ve Değerlendirme Aşamaları

Başvuru formları, iş planı örnekleri ve başvuru sahipleri tarafından doldurulacak gerekli bütün ekler, başvuru çağrılarında belirtilen tarihten itibaren İl Koordinatörlükleri tarafından alınır. Başvurular bizzat başvuru sahibi ya da vekili tarafından ilgili İl Koordinatörlüğüne yapılır. Başvuru paketlerinin idari ve uygunluk kontrolleri gerçekleştirilir ve bu kontrolleri takiben uygun olanlara yerinde kontroller uygulanır. Başvuru sahiplerinin yerinde kontrolleri, başvuru paketindeki bilgi ve verilerin doğrulanmasını içerir.

Yukarıda kısaca tarif edilen İl Koordinatörlükleri tarafından gerçekleştirilen başvuru süreci faaliyetlerinin tamamlanmasını takiben, uygun bulunan başvuru paketleri, tüm kontrol listeleri, raporlar, dökümanlar vb. ile birlikte, seçme ve sözleşme imzalanması için, TKDK Genel Merkezi'ne postalanır.

Başvurular iki aşamada değerlendirilir:

- İş planlarının değerlendirilmesi,
- IPARD Programı'nda belirtilen "proje seçimine ilişkin sıralama kriterleri"ne göre değerlendirme yapılması.

TKDK Genel Merkezi örnekleme prosedürünün hükümleri kapsamında resmi uygunluk ve yerinde kontrolleri içeren ikincil kontrolleri gerçekleştirir. Uygun başvuruların sıralanması IPARD Programı "proje seçimine ilişkin sıralama kriterleri"ne göre belirlenen başvuruların puanlamasına göre gerçekleştirilir. Sıralama işlemi süresince, her tedbir/alt-tedbir (finansal dağılım) için ayrılan bütçe dikkate alınır. Başka bir deyişle, hibe kararı, ayrılan bütçe ile de sınırlıdır.

İki veya daha fazla başvurunun IPARD Programı "proje seçimine ilişkin sıralama kriterlerine göre aynı puana ulaşması durumunda, iş planlarına verilen puanlar dikkate alınır. Eğer iki veya daha fazla projenin her iki puanı (iş planına verilen puanlar ve IPARD Programı'nda belirtilen "proje seçimine ilişkin sıralama kriterlerine göre verilen puanlar) eşit ise, bu durumda başvuru yapılan gün ve saate göre ilk sunulan proje öncelik sırasına sahiptir.

Destekle ilgili nihai karar, Proje Değerlendirme ve Seçim Komisyonu tarafından verilir. Destek için seçilen başvurular için, TKDK ve faydalanıcı arasında bir sözleşme imzalanır. Daha sonra, projelerin başvuru sahipleri tarafından uygulanması aşamasına geçilir.

Yatırım faaliyetleri tamamlandığında faydalanıcı yapmış olduğu harcamalar ve diğer bilgi belgeleri içeren ödeme talep paketini oluşturarak ilgili il koordinatörlüğüne sunar. Faydalanıcıdan ödeme talebi paketinin alınması üzerine, İl Koordinatörlükleri idari ve yerinde kontrolleri yürütür ve ödeme talebi paketi ve İl Koordinatörlüğünde tamamlanan dokümanları Kurum merkezine gönderir. Genel Merkez'deki Ödeme Yetkili Koordinasyon Birimi prosedürlerine göre idari ve yerinde kontrolleri yürütür.

Ödeme yetkisinin alınmasından sonra Ödeme Koordinatörlüğü, faydalanıcıların banka hesabına ödemeyi yapar ve Tahakkuk Koordinatörlüğü de muhasebe prosedürünü gerçekleştirir.

Desteğin ödenmesinden sonra nihai faydalanıcının projesinin uygulama sonrası kontrolleri, hibe sözleşmesinde bahsedilen şartların ve desteğin uygunluk koşullarına uyulmasına devam edilip edilmediğini değerlendirmek için yürütülür.

Kontrollerin genel amaçları şunlardır:

- Yatırım işlemlerinin usulüne ve hukuka uygun şekilde yapıldığını doğrulamak;
- Nihai yararlanıcı tarafından yapılan ödemeleri doğrulamak;
- Aynı yatırımın farklı ulusal kaynaklardan veya Topluluk kaynaklarından usulsüz bir şekilde finanse edilmemiş olduğundan emin olmak .

Uygulama sonrası kontroller, nihai faydalanıcıya yapılan son ödeme tarihinden itibaren 5 yıl süresince yürütülür ve tüm yatırımlar en az bir kez kontrol edilir. Toplam uygun miktarın, %50'lik tavan miktarını geçen bir yatırımın, son ödeme tarihinden itibaren 4 yıl içinde bir kez ve son ödeme tarihini takip eden 5. yıl süresince ikinci kez kontrol edilmesi gerekir. Uygulama sonrası kontrolleri gerçekleştiren uzmanlar, aynı yatırım işleminin hiç bir ön- kontrolünde görev almamış olmalıdır.

7. TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU (TKDK)

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve diğer ilgili kuruluşlar ile AB Komisyonu Tarım Genel Müdürlüğü ve AB Delegasyonu'ndan temsilcileri 01–02 Aralık 2005 tarihlerinde toplanmış ve IPARD kapsamında Türkiye'nin çalışma programı ya da yol haritası oluşturulmuştur. IPARD kapsamında ;

- 2004 Projesi olan Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi ile ilgili Eşleştirme Bileşeni çalışmasının başlaması,
- Yönetici Otoritenin AB Komisyonu'na bildirilmesi,
- IPARD Ajansı Kanununun kabul edilmesi,
- IPARD Ajansının Başkanının atanması,
- Sektör analizlerinin (Süt, et vb.) bitirilmesi,
- 2004 Projesi "Kırsal Kalkınma Planının Hazırlanması ve Planın Uygulanması için Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi" Kırsal Kalkınma Plan Hazırlığı ile ilgili Teknik Destek Bölümü'nün başlaması,
- 2005 Projesi "IPARD Ajansı Kurulması ve Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi" Eşleştirme Bölümünün başlaması,
- 2005 Projesi "IPARD Ajansı Kurulması ve Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi" Teknik Destek Bölümünün başlaması,
- IPARD Planının ilk taslağının AB Komisyonu'na gönderilmesi ve IPARD Ajansı için akreditasyon işlemlerinin başlaması,
- IPARD Planının son taslağının tamamlanması ve AB Komisyonu'na sunulması,

2005 Projesi "IPARD Ajansı Kurulması ve Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi" Yatırım aracının devreye girmesi ve Ajansın ihtiyaçlarının giderilmesi,

- IPARD Planının kabul edildiğine dair Komisyon kararının alınması,
- Çok Yıllık Mali Anlaşmanın imzalanması,
- IPARD Ajansı'nın Ulusal akreditasyonu,
- IPARD Ajansı Akreditasyon paketinin yetki devri için AB Komisyonu'na sunulması,
- Çok Yıllık Mali Anlaşmanın yürürlüğe girmesi,
- Yetki devri kararının alınması, şeklinde faaliyetler yapılmıştır (Can, 2007).

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK), Avrupa Birliği'nin aday ve potansiyel aday ülkelerin katılıma yönelik hazırlıklarına destek sağlamak amacıyla, oluşturduğu Katılım Öncesi Yardım Aracı'nın (IPA) beş bileşeninden biri olan IPARD Programını (Kırsal Kalkınma) uygulamak amacı ile 18 Mayıs 2007 tarihli ve 26526 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5648 Sayılı Kanun'la kurulmuştur. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın ilgili kuruluşudur. IPARD Programından sadece 42 il faydalanmaktadır. TKDK, Avrupa Komisyonu'ndan yetki devrini 29 Ağustos 2011 tarihinde almıştır. Yetki devrini aldığı tarihten bu yana geçen süre içerisinde 12 kez proje başvuru ilanına çıkılmıştır.

7.1. TKDK'nın Teşkilat Yapısı

Kurum merkez ve taşra teşkilatı şeklinde organize olmuştur. Merkezde beş ana hizmet birimi ve taşra teşkilatında 42 il koordinatörlüğü yer almaktadır. Taşra teşkilatı ilk etapta 22 İl Koordinatörlüğü faaliyete başlarken ilerleyen süreçte diğer 20 İl Koordinatörlüğü de çalışmalarına başlamıştır.

7.1.1. TKDK Merkez Teşkilat Yapısı

Kurum merkezi Kurum başkanına bağlı Hukuk müşavirliği ile İç denetim Koordinatörlüğü ile üç adet genel koordinatörlükten oluşmaktadır. Genel koordinatörlükler de kendi çalışma alanlarıyla ilgili koordinatörlüklere ayrılmışlardır.
Merkez birimlerinin görev, yetki ve sorumlulukları aşağıda verilmiştir.

- Kurum başkanın görev, yetki ve sorumlulukları

Kurumun en üst amiri olan Başkan, Kurumun icraatından ve emri altındakilerin faaliyet ve işlemlerinden Bakana karşı sorumlu olup, aşağıdaki görev, yetki ve sorumluluklara sahiptir:

- Kurumu Anayasaya, kanunlara, hükümet programına ve Bakanlar Kurulunca belirlenen politika ve stratejilere uygun olarak yönetir.
- Kurumun görev alanına giren hususlarda politika ve stratejiler geliştirir, bunlara uygun olarak yıllık amaç ve hedefler oluşturur, performans ölçütleri belirler, Kurumun çalışma programını ve bütçesini hazırlar, gerekli yasal ve idarî düzenleme çalışmalarını yapar. Belirlenen stratejiler, amaçlar ve performans ölçütleri doğrultusunda uygulamayı koordine eder, izler ve değerlendirir.

- Kurumun faaliyetlerini ve işlemlerini denetler, yönetim sistemlerini gözden geçirir, Kurumun yapısı ve yönetim süreçlerinin etkililiğini gözetir, yönetimin geliştirilmesini sağlar.
- Kurumun faaliyet alanına giren konularda diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve koordinasyonu sağlar.

Program kapsamında desteklenecek proje ve faaliyetleri onaylanmak üzere Komisyona sunar, desteklenecek kişi ve kuruluşlarla sözleşme imzalar, bunlara ödeme yapılmasına onay verir. Sözleşmede yapılacak değişiklikleri ve sözleşmelerin sonlandırılmasını onaylar.

- İhtiyaç duyulan bilgi, belge ve raporların hazırlanmasını sağlar, bunları yetkili kurum ve makamlara sunar

➢ Proje Hizmetleri Genel Koordinatörlüğü görev, yetki ve sorumlulukları

Proje Hizmetleri Genel Koordinatörlüğü, Proje Yönetimi Koordinatörlüğü ile Proje İzleme ve Kontrol Koordinatörlüğünden oluşur.

❖ Proje Yönetimi Koordinatörlüğünün görevleri şunlardır:

- Programla ilgili duyuru ve tanıtımları yapmak.
- Başvuru kılavuzlarını, başvuru formlarını ve gerekli diğer dokümanları hazırlamak, faydalanıcılara yönelik tanıtım, bilgilendirme, eğitim ve yönlendirme faaliyetlerini yürütmek.
- Başvuruları kabul etmek, proje ve faaliyetlerin belirlenen uygunluk kriterleri çerçevesinde ön incelemelerini yapmak, yaptırmak, desteklenecek proje ve faaliyetlerin seçimini yapmak üzere Komisyona sunmak.
- Desteklenmesi uygun görülen kişi ve kuruluşlarla yapılması öngörülen sözleşmeleri hazırlamak.
- Uygun bulunmayan başvurulara gerekçeli cevap vermek.
- Desteklenen proje ve faaliyetlerle ilgili ihale işlemlerini yürütmek.
- Proje başvuruları ile ilgili detaylı raporlar hazırlamak ve bunları ilgili yerlere sunmak.
- Başkan tarafından faaliyet alanlarıyla ilgili verilecek diğer görevleri yerine getirmek.

❖ Proje İzleme ve Kontrol Koordinatörlüğünün görevleri şunlardır:

- Uygulanan ve tamamlanmış proje ve faaliyetlerin yerinde kontrollerini yapmak, yaptırmak, gerçekleşmelerini izlemek, bunlarla ilgili rapor ve öneriler hazırlamak.

- Proje ve faaliyet uygulamalarını sözleşmede yer alan hükümler doğrultusunda kontrol etmek ve gerektiğinde sözleşmelerde değişiklik yapılmasını veya sözleşmelerin sona erdirilmesini Başkana teklif etmek.
- Projeler çerçevesinde yapılacak satın almaları ve diğer ihale süreçlerini kontrol etmek ve uygulamada muhtemel darboğaz, hata ve suistimalleri önleyici tedbirleri almak.
- Başkan tarafından faaliyet alanlarıyla ilgili verilecek diğer görevleri yerine getirmek.

➢ Finansman Genel Koordinatörlüğü görev, yetki ve sorumlulukları;

Finansman Genel Koordinatörlüğü Tahakkuk Koordinatörlüğü, Ödeme Koordinatörlüğü ve Muhasebe Koordinatörlüğünden oluşur.

❖ Tahakkuk Koordinatörlüğünün görevleri şunlardır:

- Ödeme talepleri ile ilgili bilgi ve belgelerin sözleşmede ve ilgili mevzuatta belirtilen hükümlere uygunluğunu incelemek.
- Ödeme miktarlarına esas teşkil edecek belgeleri düzenlemek ve ödemelere izin vermek.
- Ödeme öncesi yerinde kontrolleri yapmak.
- Başkan tarafından faaliyet alanlarıyla ilgili verilecek diğer görevleri yerine getirmek.

❖ Ödeme Koordinatörlüğünün görevleri şunlardır:

- Uygun bulunan ödemelerin faydalanıcıların hesabına aktarılmasını sağlamak.
- Ödeme ile ilgili bilgileri ilgili birimlere vermek.
- Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlardan sağlanan kaynaklar ile ulusal katkının ilgili kurumlar aracılığıyla teminine yönelik işlemleri yapmak.
- Başkan tarafından faaliyet alanlarıyla ilgili verilecek diğer görevleri yerine getirmek.

❖ Muhasebe Koordinatörlüğünün görevleri şunlardır:

- Uygulamayla ilgili muhasebe işlemlerini gerçekleştirmek.
- Yapılan sözleşmelerde Kurum adına doğan yükümlülükleri ve gerçekleştirilen ödemeleri veri tabanına kayıt etmek.
- Ödemelere ilişkin kayıtların üçer aylık ve yıllık raporlarını hazırlamak, ilgili birimlere iletmek.
- Ödemelerle ilgili hesap ve belgeleri iç ve dış denetime hazır bulundurmak.

- Başkan tarafından faaliyet alanlarıyla ilgili verilecek diğer görevleri yerine getirmek.

➢ Hukuk Müşavirliğinin görev, yetki ve sorumlulukları

- Hukukî konular ve düzenlemeler hakkında görüş oluşturmak.
- Kurumun menfaatlerini koruyucu, anlaşmazlıkları önleyici hukuki tedbirleri zamanında almak, anlaşma ve sözleşmelerin bu esaslara uygun olarak yapılmasına yardımcı olmak.
- Adlî ve idarî davalarda ve her türlü icra takiplerinde gerekli bilgi ve belgeleri hazırlamak ve hazırlanmasını sağlamak, Kurumun dava ve icra takip işlerini yürütmek.
- Gerekli görüldüğünde ilgili birimlerin de görüşlerini alarak ihbarname ve ihtarname düzenlemek veya bunlara karşı cevap hazırlamak.
- Başkan tarafından faaliyet alanlarıyla ilgili verilecek diğer görevleri yerine getirmek

➢ İç Denetim Koordinatörlüğünün görev, yetki ve sorumlulukları

- Kurumun iç denetimini ulusal ve uluslararası denetim standartlarına uygun olarak gerçekleştirmek.
- Kurumun iç kontrol sisteminin iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak.
- Hesap ve işlemlerin doğru, tam ve zamanında yapılıp yapılmadığını kontrol etmek.
- Kurumun işlemlerinin mali anlaşmalar ve programlara uygunluğunu kontrol etmek ve raporlamak.
- Başkan tarafından denetimle ilgili verilecek diğer görevleri yerine getirmek.

➢ Destek Hizmetleri Genel Koordinatörlüğünün görev, yetki ve sorumlulukları ;

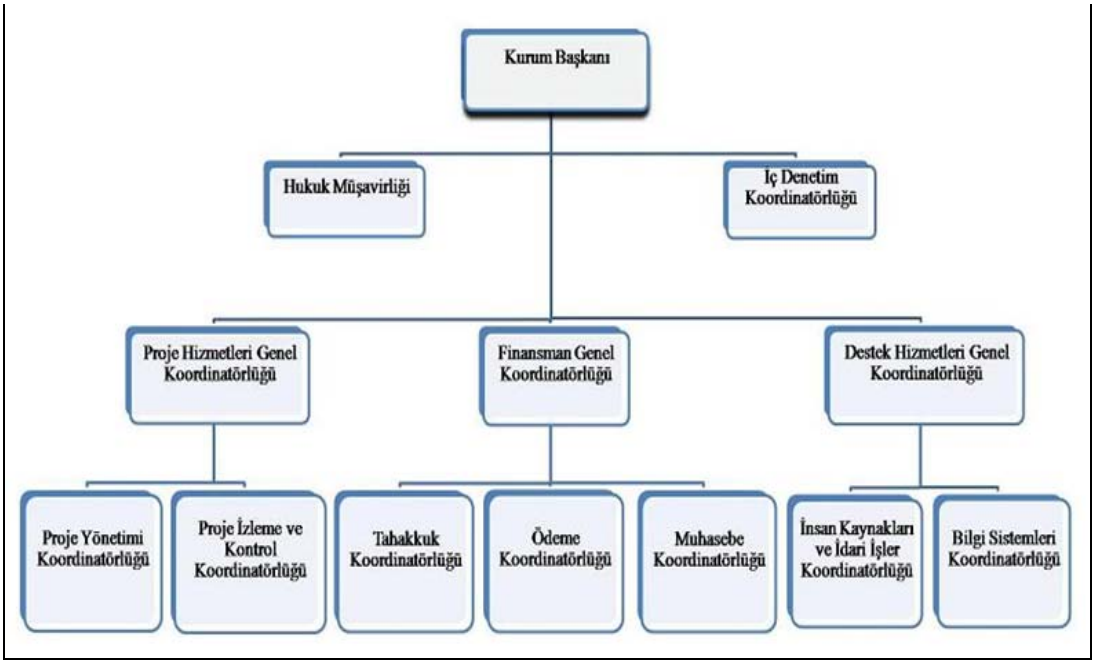
Destek Hizmetleri Genel Koordinatörlüğü Bilgi Sistemleri Koordinatörlüğü ile İnsan Kaynakları ve İdari İşler Koordinatörlüğünden oluşur.

❖ Bilgi Sistemleri Koordinatörlüğünün görevleri şunlardır:

- Kurumun bilgi işlem sistemlerini kurmak, ihtiyaç duyulan veri tabanlarını oluşturmak, güvenliğini sağlamak ve geliştirmek.
- Faaliyet ve projelerle ilgili kayıtların elektronik ortamda saklanmasını sağlamak.
- İlgili birimler ve diğer veri kaynakları arasında bilgi alış verişini sağlamak
- Başkan tarafından faaliyet alanlarıyla ilgili verilecek diğer görevleri yerine getirmek.

❖ İnsan Kaynakları ve İdari İşler Koordinatörlüğünün görevleri şunlardır:

- Kurumun insan kaynakları politikası ve planlaması konusunda çalışmalar yapmak ve Başkana tekliflerde bulunmak.
- Kurum personelinin atama, istihdam, eğitim, nakil, sicil, terfi, görevlendirme, ücret, emeklilik ve benzeri özlük işlemlerini yürütmek.
- Kurumun ihtiyacı olan her türlü mal ve hizmet satın alma, kiralama, bakım, onarım, temizlik, araç-gereç malzeme temini, aydınlatma, ısıtma, su, haberleşme, sağlık ve benzeri her türlü, idarî ve malî hizmetleri yürütmek.
- Genel evrak, arşiv ve dokümantasyon faaliyetlerini düzenlemek ve yürütmek.
- Kurum personelinin yurt içi ve yurt dışında yapacağı çalışmaları organize etmek.
- Kurumun basın, yayın ve halkla ilişkiler görevlerini yürütmek.
- Kurumda sivil savunma ile ilgili hizmetleri yürütmek.
- Başkan tarafından faaliyet alanlarıyla ilgili verilecek diğer görevleri yerine getirmek.

Şekil 7.1. TKDK merkez teşkilat yapısı

Kurum faaliyetleri ile ilgili olarak İlgili kamu kurum ve kuruluşları, gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri ve sivil toplum kuruluşlarının kırsal kalkınma program ve destekleri ile ilgili, izleme ve değerlendirme süreçlerine katkı ve katılımlarını sağlamak amacıyla İzleme Komitesi oluşturulur. Komitenin sekretarya hizmetleri Bakanlıkça Yönetim Otoritesi olarak belirlenen birim tarafından yürütülür.

Komitenin başkanı Bakanlık Müsteşarıdır. Komitede Bakanlık, İçişleri, Maliye, Sanayi ve Ticaret, Kültür ve Turizm ile Çevre ve Orman bakanlıkları, Devlet Planlama Teşkilâtı ve Hazine Müsteşarlıkları ile Avrupa Birliği Genel Sekreterliğinden en az genel müdür düzeyinde birer temsilci ile ilgili sivil toplum kuruluşlarından temsilciler yer alır. Komiteye, Başkan, Yönetim Otoritesi ve Avrupa Komisyonu temsilcileri istişarî düzeyde iştirak edebilir

Komitenin görevleri; kırsal alandaki gelişmeler ile kırsal kalkınma program ve desteklerinin hedeflerine ulaşmasının sağlanması ve desteklerin ulusal politika ve stratejilere uygun, birbirleri ile tutarlı, uyumlu ve etkin bir şekilde uygulanması amacıyla; proje ve faaliyet başvuru şartları, seçim ve değerlendirme kriterlerinin kırsal kalkınma hedeflerine uygunluğu konusunda görüş oluşturmak; uygulama ve gelişmeleri hedeflere ulaşma açısından belirli aralıklarla izlemek, değerlendirmeleri incelemek; hedeflere ulaşılması veya malî yönetim de dahil olmak üzere yönetim ve uygulamanın etkinleştirilmesi konusundaki önerilerini ilgili kurum ve makamlara bildirmek, mevzuat ile Avrupa Birliği müktesebatı çerçevesinde öngörülen diğer görevleri yürütmektir.

Kuruma yapılan proje başvurularının seçimi için Proje Seçim ve Değerlendirme Komisyonu oluşturulur. Komisyon; Kurum Başkanının başkanlığında, asgarî daire başkanı düzeyinde olmak kaydıyla, Bakan tarafından farklı ana hizmet birimlerinden belirlenecek en fazla dört Bakanlık temsilcisi, İçişleri, Bayındırlık ve İskan, Sanayi ve Ticaret, Kültür ve Turizm ile Çevre ve Orman Bakanlıklarının birer daimî temsilcisinden oluşur. Başkan, gerekli durumlarda ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşlarından en fazla üç temsilciyi toplantılara davet edebilir. Daimî temsilcilerin görev süresi azamî iki yıl olup, görev süresi tamamlanmadan herhangi bir şekilde üyeliklerinin sona ermesi halinde, kalan süreleri sırasına göre yedek üyelerce tamamlanır. Görevi sona eren üyeler tekrar seçilebilir. Komisyon, Başkanın daveti üzerine üye tam sayısının yarısından bir fazlası ile her ay en az bir defa toplanır. Komisyon toplantılarına Başkanın yokluğunda Başkanın görevlendireceği bir Genel Koordinatör başkanlık eder. Komisyon toplantıya katılanların oy çokluğu ile karar alır. Eşitlik durumunda, Başkanın oyu yönünde karar alınır.

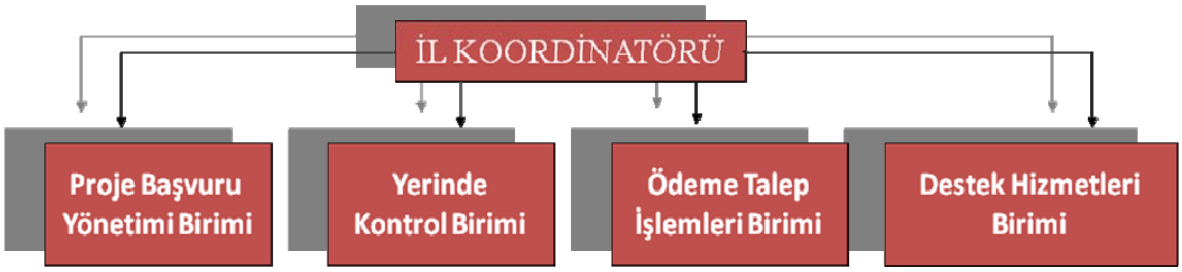
❖ Komisyonun görev ve yetkileri şunlardır.

- Program kapsamında desteklenecek proje ve faaliyet listelerini ve bunlara ilişkin raporları görüşmek ve desteklenecek projeleri onaylamak.

Uygulamada koordinasyonu sağlayıcı, işbirliğini geliştirici tedbirler ve karşılaşılan sorunların çözümü konusunda Kuruma görüş sunmak.
(Anonim, 2007b).

7.1.2. TKDK İl Koordinatörlükleri Teşkilat Yapısı

İl koordinatörlüğü Proje başvuru yönetim birimi, Yerinde kontrol birimi, ödeme talep birimi ve destek hizmetleri birimi olmak üzere dört birimden oluşmaktadır.

Şekil 7.2. İl koordinatörlüğü teşkilat yapısı

❖ İl Koordinatörlüklerinin görevleri şunlardır.

- İl düzeyinde duyuru ve tanıtımları yapmak, faydalanıcılara yönelik tanıtım, bilgilendirme, eğitim ve yönlendirme faaliyetlerini yürütmek.
- Desteklenecek proje ve faaliyetlerin seçimi ve izleme konusunda ilde görevlendirilebilecek personelin seçimine ilişkin önerilerini ilgili birimlere bildirmek, bunlara ilişkin veri tabanı hazırlamak.
- Başvuruları almak, proje ve faaliyetlerin başvuru şartlarına göre ön incelemelerini yapmak, uygun başvuruları Kuruma intikal ettirmek.
- Ön değerlendirme sonucunda uygun bulunmayan başvurulara gerekçeli cevap hazırlayarak Kuruma iletmek.
- İlde uygulamanın etkinliğini artırmak amacıyla valilikler ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile gerekli koordinasyonu sağlamak, valiliğe ve ildeki diğer kurum ve kuruluşlara Kurumun ildeki faaliyetleri ile ilgili bilgi vermek ve ihtiyaç duyulan hallerde gerekli destekleri bu birimlerden talep etmek.
- Proje ve faaliyetlerin yerinde kontrolü ve izleme faaliyetlerini yürütmek.
- Görev alanı ile ilgili konularda merkez birimlerine gerekli raporlama çalışmalarını yapmak.

- Başkan tarafından faaliyet alanlarıyla ilgili verilecek diğer görevleri yerine getirmek (Anonim, 2007b).

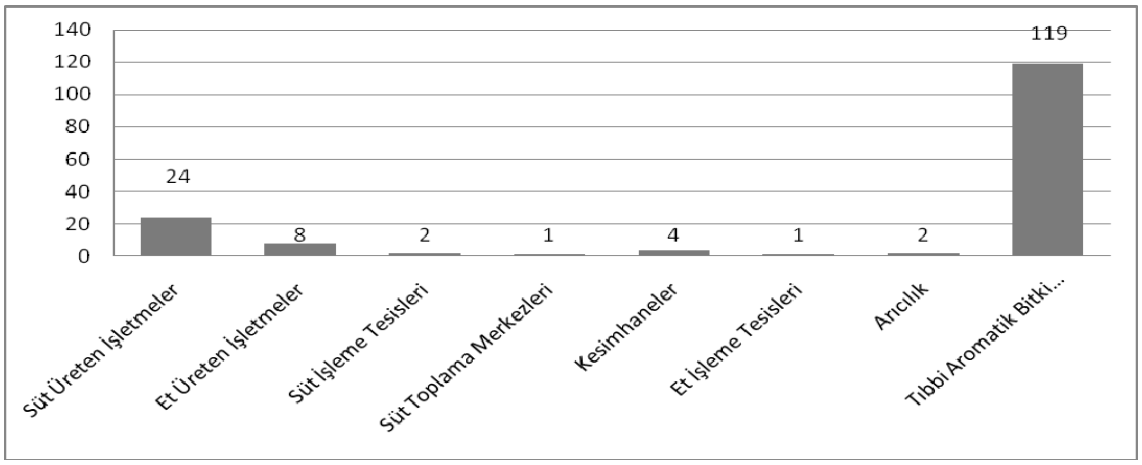
7.2. Konya İl Koordinatörlüğü Faaliyetleri

11. çağrı 1. PDSK (Proje Değerlendirme ve Seçim Komisyonu) dahil sözleşme imzalayan projelerle ilgili bilgiler Çizelge 7.1.'de sunulmuştur. Çizelge ve şekilden de görüldüğü üzere toplamda 161 adet başvuru sahibi ile sözleşme imzalanmış olup, bu sözleşmelerin 119 adedini Tıbbi Aromatik Bitki Yetiştiriciliği tedbiri 24 adedini ise süt üreten tarımsal işletmeler tedbiri oluşturmaktadır. Proje başvurularında talep edilen toplam yatırım tutarı 91.187.338 TL iken proje değerlendirme uygulama sonuçlarından sonra yapılan destek miktarı 40 milyon TL civarındadır.

Çizelge 7.1. Sözleşme imzalanan proje bilgileri

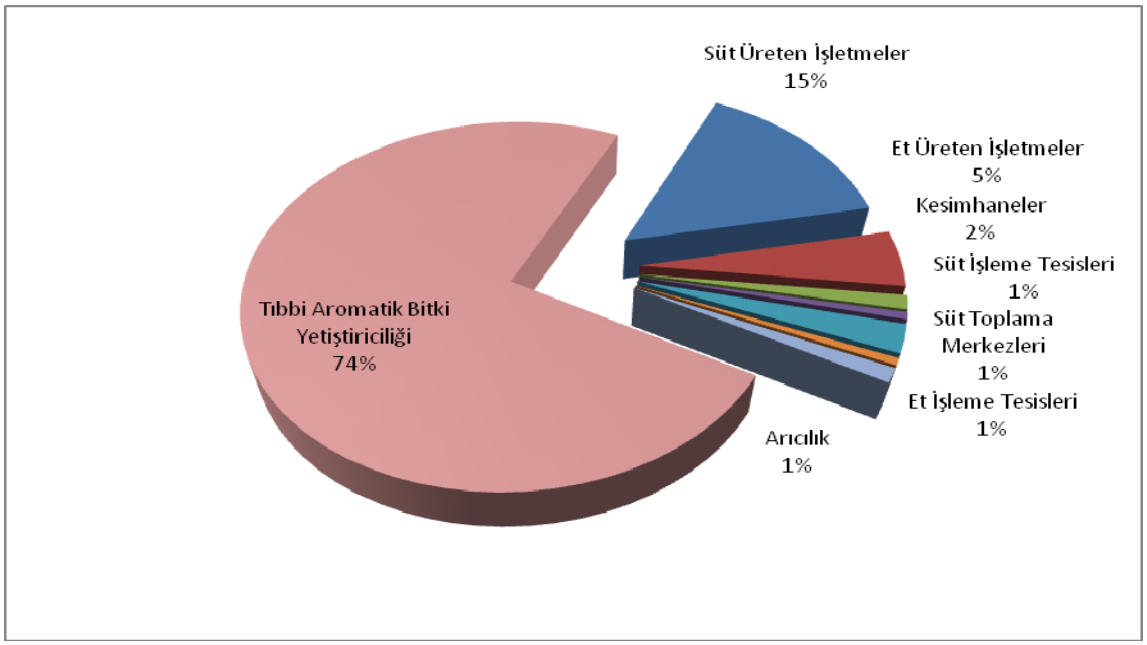
Sözleşme İmzalayan Proje Sayısı : 161				
Toplam Yatırım Tutarı : 91.187.338 Türk Lirası				
YATIRIM KONUSU	**PROJE SAYISI**	**TOPLAM YATIRIM TUTARI**	**TOPLAM ÖDENEN DESTEK**	**DESTEK ORANI (%)**
Süt Üreten İşletmeler	24	44.053.071	18.845.623	47,9
Et Üreten İşletmeler	8	10.886.046	4.821.055	12,3
Süt İşleme Tesisleri	2	3.522.009	1.402.046	3,6
Süt Toplama Merkezleri	1	728.527	329.687	0,8
Kesimhaneler	4	20.494.809	8.227.981	20,9
Et İşleme Tesisleri	1	498.950	248.600	0,6
Arıcılık	2	112.410	54.729,56	0,1
Tıbbi Aromatik Bitki Yetiştiriciliği	119	10.891.516	5.408.446	13,7
TOPLAM	**161**	**91.187.338**	**39.338.168**	**100**

Kaynak: Anonim, 2014c

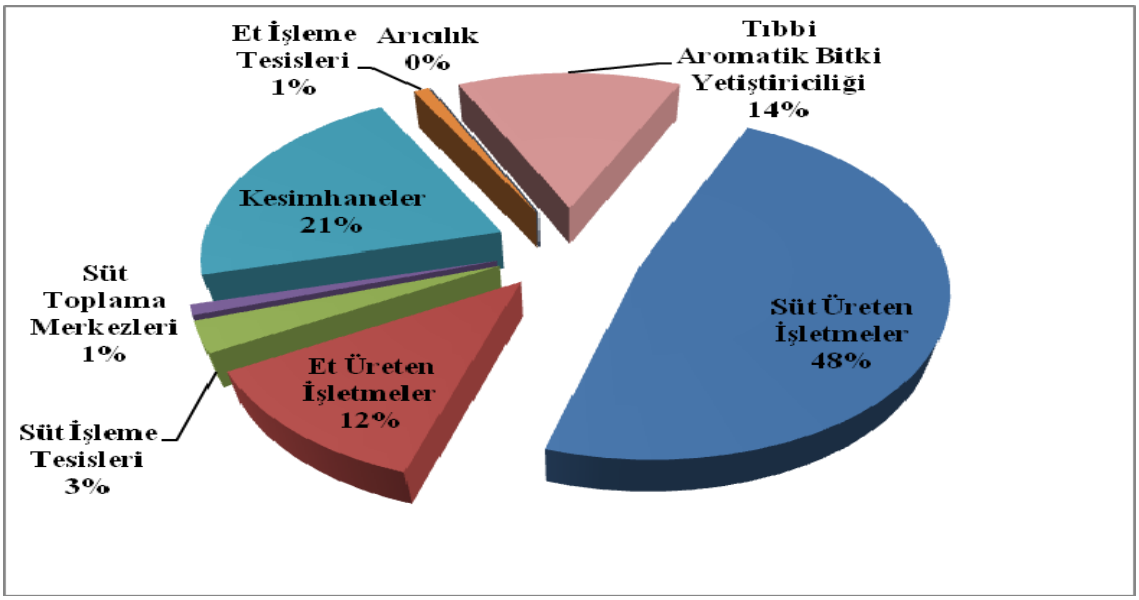
Şekil 7.3. Sözleşme imzalanan projelerin tedbirlere dağılımı Kaynak: Anonim, 2014c

İmzalanan sözleşme sayıları değerlendirildiğinde tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliği tedbiri %74'lük oranla ilk sırada yer alırken onu %15'lik oranla süt üreten tarımsal işletmeler takip etmektedir.

Şekil 7.4. Sözleşme imzalanan projelerin tedbirlere dağılımı

Yukarıda sözleşme sayısı açısından yapılan değerlendirme, destek oranı kapsamında yapıldığında, en yüksek destek miktarının %48'lik oranı ile süt üreten tarımsal işletmelere yatırım tedbirine yapıldığı görülmektedir. Bu tedbiri %21'lik destek oranı ile kesimhaneler ve %14'lük destek oranı ile tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliği tedbiri takip etmektedir.

Şekil 7.5. Sözleşme imzalanan projelere ödenen destek miktarının tedbirlere dağılımı

Çizelge 7.2. Yatırımların ilçelere dağılımı

YATIRIM YERLERİ	KAZANAN PROJE SAYISI	TOPLAM YATIRIM TUTARI (TL)
Altınekin	2	3.408.926
Beyşehir	6	559.800
Cihanbeyli	3	4.052.481
Çumra	2	2.650.858
Doğanhisar	1	1.620.838
Emirgazi	1	1.338.978
Ereğli	7	12.667.798
Güneysınır	1	112.410
Ilgın	2	3.024.123
Kadınhanı	1	2.937.499
Karapınar	2	5.104.302
Karatay	11	18.961.330
Kulu	3	5.593.350
Meram	1	9.827.520
Sarayönü	20	9.638.483
Selçuklu	1	368.911
Yunak	5	1.125.991
TOPLAM	**69**	**82.993.598**

Kaynak: Anonim, 2014c

7.3. TKDK'nın Görev ve Sorumlulukları

Merkez ve taşra teşkilatlarından oluşan Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu 18/05/2007 tarih ve 26526 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5648 sayılı Tarım Ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanuna istinaden kurulmuştur. Kurumun kanunla belirlenen görevleri şunlardır;

- Faydalanıcıların desteklerden azamî ölçüde yararlanabilmeleri amacıyla tanıtım, bilgilendirme, eğitim ve yönlendirme faaliyetlerini yürütmek.
- Proje ve faaliyet başvurularını almak, bunların ön incelemeleri ile yerinde kontrollerini yapmak, proje ve faaliyetleri başvuru şartları, değerlendirme ve seçim kriterlerine göre değerlendirmek.
- Desteklenecek proje ve faaliyetleri belirlemek, uygulama sözleşmelerini hazırlamak ve başvurusu uygun görülen faydalanıcılarla sözleşme imzalamak, uygun bulunmayan başvurularla ilgili işlemleri yapmak.
- Proje ve faaliyetlere yönelik tahakkuk, ödeme ve muhasebe işlemleri ile bunlarla ilgili her türlü kontrolü gerçekleştirmek.
- Proje ve faaliyetlerin uygulamasını izlemek, yararlanıcıların sözleşme şartlarını ve yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini takip etmek, bu amaçlarla gerekli kontrolleri yapmak.
- İlerleme ve gelişmeleri raporlamak, Avrupa Birliği mevzuatını da dikkate alarak ihtiyaç duyulan bilgi, belge ve raporları hazırlamak, yetkili kurum ve makamlara sunmak.
- Program ve desteklerin etkinleştirilmesi yönündeki görüş ve değişiklik önerilerini ilgili makamlara bildirmek.
- Kurumun görevleri ve faaliyetleriyle ilgili güvenli bir veri tabanı ve bilgi işlem sistemi kurmak.
- Kurumun faaliyetleri ile ilgili idarî düzenlemeleri yapmak (Anonim, 2007).

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'nun kanunla belirlenen sorumlulukları şunlardır:

- Kurum, ilgili mevzuat, Avrupa Birliği müktesebatı ve anlaşmalar çerçevesinde uygulamanın etkin, etkili ve doğru bir şekilde gerçekleştirilmesi, ödemelerin zamanında ve uygun bir şekilde yapılması, desteklenen proje ve faaliyetlerin sözleşme hükümlerine uygun bir şekilde yürütülmesinin sağlanması, buna ilişkin

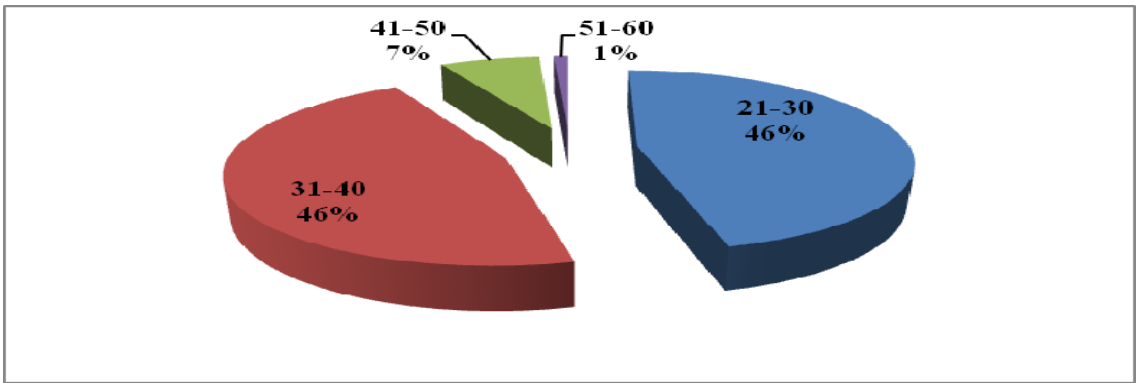
kontrol ve izlemenin gerçekleştirilmesi, ilgili kurum ve makamlara görevleri ile ilgili bilgi, belge ve raporların tam ve zamanında intikali ile görevli ve sorumludur.

Kurum, ilgili anlaşmalarla belirlenen yetkili makam ve kuruluşların kırsal kalkınma programı uygulamalarının ve malî yönetimin etkinleştirilmesi ve akreditasyonla ilgili hususlarda tavsiye ve taleplerinin yerine getirilmesi, bilgi ve belge taleplerinin zamanında sağlanması ile yükümlüdür.

7.4. TKDK Çalışan Profili

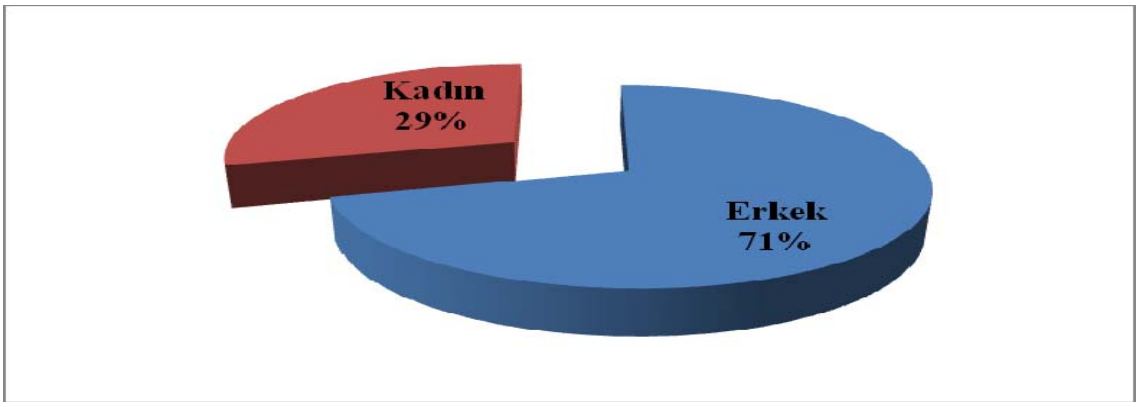
Kurum çalışanlarına ait yaş dağılımı, cinsiyet, eğitim durumu ve çalışan sayısı ile ilgili bilgiler aşağıda yer alan tablo ve şekillerde verilmiştir.

Kurum çalışanlarının yaş grupları ile ilgili şekil incelendiğinde yaş dağılımının 20-40 yaş aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. % 92 oranına ulaşan bu dağılım Kurum'un genç bir personel yapısına sahip olduğunu göstermektedir.

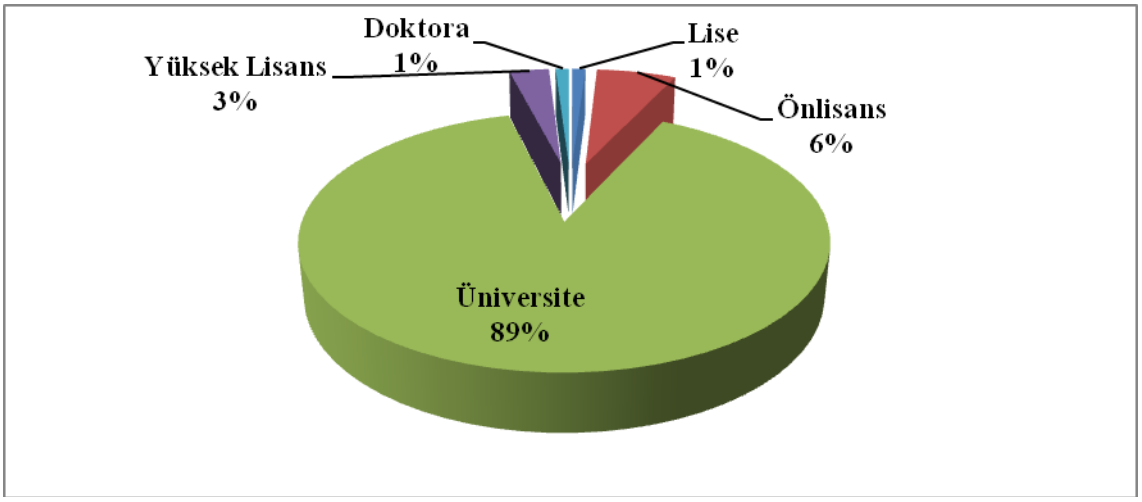
Şekil 7.6. TKDK Personel yaş grupları

TKDK personeli çalışanları incelendiğinde %71 oranında erkek, %29 oranında kadın personel bulunduğu görülmektedir.

Şekil 7.7. TKDK personel cinsiyet oranları

Şekil 7.8.'da Kurum çalışanlarının eğitim durumları incelendiğinde %89'unun lisans mezunu olduğu görülmektedir. Kurumda çalışan personelin meslek grupları belirlenirken, IPARD kapsamında desteklenecek proje faaliyetlerindeki yatırımlar göz önünde bulundurulmuştur. Bu kapsamda farklı disiplinlerden (ziraat mühendisi, gıda mühendisi, veteriner hekim, inşaat mühendisi, makine mühendisi, iktisatçı vb.) personel istihdamı yoluna gidilmiştir.

Şekil 7.8. TKDK Personel öğrenim durumu

Kurum çalışan sayısı 259 adedi Kurum merkezinde, 1676 adedi il koordinatörlüklerinde olmak üzere 1935'tir.

Çizelge 7.3. TKDK personel sayısı

Mart 2013 İtibariyle	**Merkez Teşkilatı**	**Taşra Teşkilatı**	**Toplam**
Sözleşmeli Personel sayısı	259	1676	1935

Kaynak:(Anonim, 2014c)

8. ARAŞTIRMA ALANI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

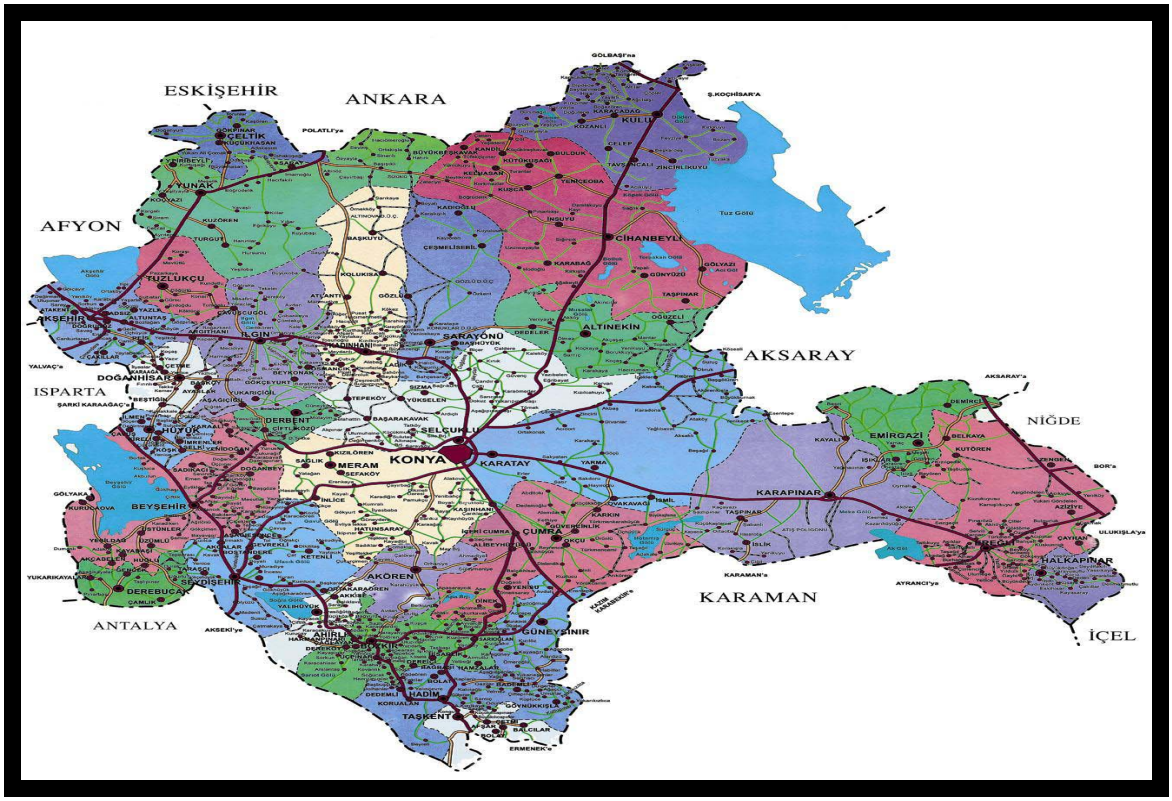
8.1. Konya İlinin Coğrafi Durumu ve Nüfus Özellikleri

Konya İç Anadolu Bölgesinin güneyinde yer almakta olup Ankara, Eskişehir, Afyonkarahisar, Isparta, Antalya, Karaman, Mersin, Niğde, Aksaray'a komşudur. 40.814 km² (göller hariç 38.873 km²) yüzölçümü ile 1. sırada, 2.052.281 nüfusu (2012-TÜİK) nüfusu ile 7. sıradadır. Konya'daki nüfusun 1.563.863'ü şehirlerde, 488.418'i ise belde ve köylerde yaşamaktadır. Şehirlerde yaşayan nüfus sıralamasında 7. sıradadır. Konya'daki nüfusun 1.014.292'si erkek, 1.037.989'u ise kadınlardan oluşmaktadır.

2000 yılı nüfus sayımına göre Konya %59,07 şehirleşme oranı ile Türkiye'de 23. sırada iken, 2012 Yılı Nüfus Sayımı Sonuçlarına göre %76,2 şehirleşme oranı ile 10 sıra yükselerek 13. sırada yer almıştır. Konya binde 1,79 net göç hızı ile Türkiye genelinde 32. sırada yer almaktadır (Anonim, 2011b).

Çizelge 8.1. Konya ili yıllara göre nüfus bilgileri

Toplam nüfus						
2007	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**
1.959.082	1.969.868	1.992.675	2.013.845	2.038.555	2.052.281	2.079.225

Harita 8.1. Konya haritası

8.2. Konya İlinin Tarımsal Yapısı

Konya Türkiye'nin tarımsal karakterinin en belirgin olduğu coğrafyalardan bir tanesidir. İlin yüzölçümünün önemli bir kısmını kırsal alanlar oluşturmaktadır. Konya ili tarımsal ürün sıralamasına bakıldığında, geniş ve sulama kısıtı bulunan arazilerde hububat üretiminin yoğun olarak yapıldığı görülmektedir. Buğday ve arpa üretim alanlarının, toplam tarla arazilerinin içindeki payı %82,99'dur. Şeker pancarı, tercih edilen bir ürün olmasına karşın, üretim kotası ve sulama zorunluluğu nedeni ile tarla arazileri içinde %5.92'lik bir orana sahiptir. %9,54'lik bir alanda ise, başta bakliyat olmak üzere diğer tarla ürünlerinin ekimi gerçekleştirilmektedir. Ayrıca ayçiçeği, patates ve mısır bölgenin ürün deseninde ağırlıklarını arttıran ürünler olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

Her ne kadar kişi başına düşen gelir ve refahın artabilmesi ekonominin daha çok sanayi, teknoloji ve bilgiye dayalı olması şeklinde bir genel kabul olmasına rağmen özellikle bölgenin kırsalında tarım her zaman önemini korumak durumundadır. Çünkü tarımsal ürünler zorunlu tüketim malları olduğundan bunlara olan talep hem kırsal alanda hem de kentsel alanda hiçbir zaman bitmeyecek, tam aksine nüfus artış hızına paralel olarak artacaktır.

İlde tarımda yaşanan istihdam kayıplarının bir diğer nedeni ise daha çok sosyolojik nedenlerle açıklanabilir. Bölge Planı hazırlık çalışmalarında ilçelerinde yapılan gözlemler özellikle kırsal alanlarda yaşanan genç nüfusun tarım işçisi olmak yerine daha iyi imkânlarda iş bulabilmek ve kentsel alanların sunduğu fırsatları değerlendirebilmek için kentlere hızla göç ettiğini göstermektedir.

Konya ili, geniş tarım alanları ve yüksek tarımsal potansiyeli ile bugün olduğu gibi gelecekte de ülkenin en önemli tarım merkezlerinden biri olacaktır. Tarımsal ürünlerin rekabet gücü, büyük oranda sanayi ile yüksek oranlı entegrasyonuna bağlı olarak şekillenmektedir. Konya'da girdisini tarımdan alan, tarıma dayalı imalat sanayinin faaliyet sayısı 1.103'tür. Tarıma dayalı imalat sanayinin toplam imalat sanayi içindeki oranı %22,45'tir. Sektör bu oran ile toplam sanayi sektörü içinde ikinci sırada yer almaktadır. Tarıma dayalı imalat sanayinin Konya ilindeki istihdamı ise 35.450 kişidir. Bu sayının %86.30'u (30.595 kişi) gıda ürünleri imalatında çalışmaktadır. Tarıma dayalı sanayinin toplam istihdama oranı ise %28,3'tür. Bununla birlikte Konya son yıllarda ihracat hacmini 1 milyar dolar üzerine çıkaran sayılı Anadolu kentlerinden bir tanesidir (Anonim, 2012b).

2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla uygulamaya konulan ‘’yatırımlarda devlet yardımları hakkında karar’’ uyarınca Konya ilinde gerçekleştirilecek yatırımlar için destek unsurları aşağıda sıralanmıştır.

Çizelge 8.2. Konya ilinde gerçekleştirilecek yatırımlar için destek unsurları

Genel teşvik uygulamaları	Gümrük vergisi muafiyeti.
	Katma değer vergisi (kdv) istisnası
Bölgesel teşvik uygulamaları	Gümrük vergisi muafiyeti.
	Katma değer vergisi istisnası.
	Vergi indirimi.
	Sigorta primi işveren hissesi desteği.
	Yatırım yeri tahsisi
Büyük ölçekli yatırımlar	Gümrük vergisi muafiyeti.
	Katma değer vergisi istisnası.
	Vergi indirimi.
	Sigorta primi işveren hissesi desteği.
	Yatırım yeri tahsisi
Stratejik yatırımlar	Gümrük vergisi muafiyeti
	Katma değer vergisi istisnası.
	Vergi indirimi.
	Sigorta primi işveren hissesi desteği.
	Yatırım yeri tahsisi.
	Faiz desteği.
	Katma değer vergisi iadesi

İl toprakları çok geniş bir alanı kaplamakta ve çok çeşitli topografik özellikler taşımaktadır. Bu çeşitlilik, farklı bitki örtüleri ve alt iklim tipleri meydana getirmektedir. Bu nedenle ilde 17 büyük toprak grubuna rastlanmaktadır. Bu toprakların verimliliği, bağlı oldukları büyük toprak grubunun özelliklerine, üzerinde oluştukları ana maddeden geçen potansiyel verimlilik düzeyine, kullanım biçimine ve yağış etmenine göre birbirinden çok farklı olabilmektedir.

Türkiye’de kalkınma için önemli bölgesel projelerden biri de Konya Ovaları Projesi yani KOP’tur. Proje başta Konya olmak üzere Karaman, Aksaray ve Niğde illerini kapsamaktadır. Türkiye yüzölçümünün %8’ini oluşturan proje, aynı zamanda sulanabilir tarım arazilerinin de %13’ünü teşkil etmektedir. Bölge için hayati önem taşıyan KOP ile özellikle Konya ve Karaman Ovalarının sulanması hedeflenmektedir. Ayrıca proje bünyesinde Konya, Karaman ve Aksaray şehir merkezlerinin içme,

kullanma, sanayi suyu ihtiyaçlarının karşılanması ve hidroelektrik enerji üretimi de bulunmaktadır.

Konya Ovaları Sulama Projesi (KOP), toplam 16 projeden meydana gelmektedir. Bunlardan 14 adedi sulama, 1 adedi hizmet ve 1 adedi de enerji projesidir. KOP tamamlandığında; 1.100.000 hektar arazinin sulanması, 164,1 milyon m³ içme, kullanma ve sanayi suyu temin edilmesi ve 3,06 milyar kwh/yıl enerji üretilmesi hedeflenmektedir (Örs, 2013).

Konya Türkiye'nin tarımsal karakterinin en belirgin olduğu coğrafyalardan bir tanesidir. İlin yüzölçümünün önemli bir kısmını kırsal alanlar oluşturmaktadır. Tarımsal üretim bakımından bugün bölgenin en temel kısıtı bölge içi su kaynaklarının ve su potansiyelinin yetersizliğidir. Örneğin Konya Ovaları Projesi Bölgesi olarak tanımlanan alan ile GAP bölgesi karşılaştırıldığında bu tehdit kendini hissettirmektedir. Her iki bölgede yaklaşık 3 milyon ha tarım arazisine sahip ve her iki bölgede yaklaşık 1.8 milyon ha sulanabilir alan mevcuttur. Ancak 75000 km² lik bir alanı kaplayan GAP Bölgesi'nde havza içi yıllık yaklaşık 55 milyar m³ su potansiyeli varken, 65.000 km² yüzölçümü olan KOP Bölgesi için bu oran sadece 8.5 milyar m³ civarındadır. Eğer bu soruna gerekli tedbirler alınmadığı takdirde ekonomik ve sosyal hayatın her alanında bu tehdidin boyutları genişleyecektir.

Konya kırsalında birincil geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olduğu bir gerçektir. Kuraklık ve su sorununa müdahale edilmediği ve alternatif gelir kaynakları yaratılamadığı takdirde ortaya çıkacak bir sorun da kırsal yoksulluk ve kırsal işsizlik ve kentsel göçler olacaktır. Konya ve diğer kent merkezleri üzerinde oluşacak bu nüfus baskısı gerek iktisadi gerekse sosyal alanda kentsel hizmetlerin de kalitesini olumsuz yönde etkileyebilir. Nitekim bölgede 2004 yılında tarım istihdamının toplam istihdam içerisindeki payı %38'ler düzeyindeyken, 2011 yılında bu oran %34 e düşmüştür. Buna rağmen il tarımda yaratılan istihdam bakımından ülke ortalamasının yine de bir hayli üzerindedir.

İşte bu nedenle tarımdaki fazla işgücünün gerekli tedbirler alınarak kalifiye işgücüne dönüştürülmesi ve diğer sektörlerde (sanayi ve hizmet) istihdam edilmesi kuşkusuz ile önemli katkı sağlayacaktır (Anonim, 2014d).

Konya ili, geniş tarım alanları ve yüksek tarımsal potansiyeli ile bugün olduğu gibi gelecekte de ülkenin en önemli tarım merkezlerinden biri olacaktır. Tarımsal ürünlerin rekabet gücü, büyük oranda sanayi ile yüksek oranlı entegrasyonuna bağlı olarak şekillenmektedir. Gelişmiş ülkeler, tarımsal ürünlerin ucuz hammadde olarak

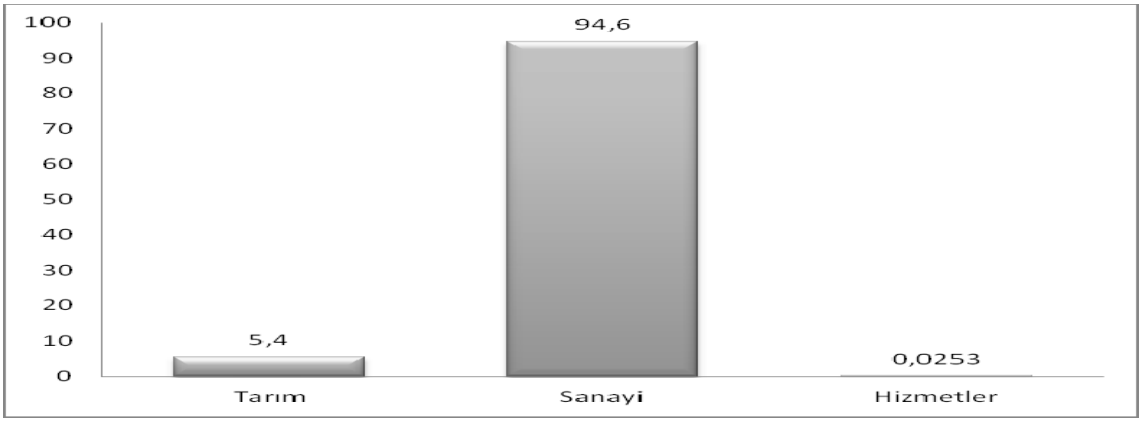
ülkeler arası taşındığı ve kendi ürettikleri tarımsal ürünler yanında, az gelişmiş ülkelerden de aldıkları hammaddeler ile oluşturdukları üretim ekonomileri sayesinde, gelişmişliklerini arttırmışlardır. Günümüzde aynı şekilde bu durumun devamı için uluslararası arenada büyük mücadeleler verilmektedir.

Konya'da girdisini tarımdan alan, tarıma dayalı imalat sanayinin faaliyet sayısı 1.103'tür. Tarıma dayalı imalat sanayinin toplam imalat sanayi içindeki oranı %22,45'tir. Sektör bu oran ile, toplam sanayi sektörü içinde ikinci sırada yer almaktadır.

Tarıma dayalı imalat sanayinin Konya ilindeki istihdamı ise 35.450 kişidir. Bu sayının %86.30'u (30.595 kişi) gıda ürünleri imalatında çalışmaktadır. Tarıma dayalı sanayinin toplam istihdama oranı ise %28,3'tür.

Konya son yıllarda ihracat hacmini 1 milyar dolar üzerine çıkaran sayılı Anadolu kentlerinden bir tanesidir.

Yıllar itibariyle Konya'dan yapılan ihracat ana sektörler bazında incelendiğinde bölgeden yapılan ihracatın tamamına yakını imalat sanayi sektöründen sağlandığı görülmektedir. İmalat sanayinde yapılan ihracatın ilin 2001 yılında yaptığı toplam ihracatın %94,6'sını oluşturmaktadır. Bu durum bölgedeki dış ticaret ilişkilerinin ağırlıklı olarak sanayi sektörüne dayandığını ortaya koymaktadır.

Şekil 8.1. Konya'dan yapılan ihracatın ana sektörlere dağılımı (2011 yılı)

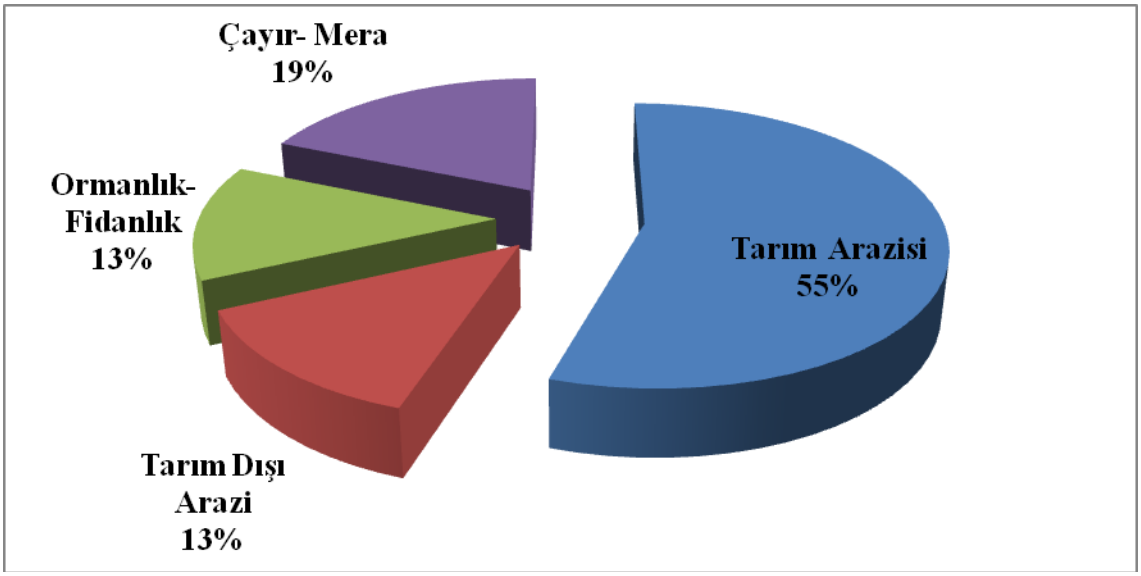
Konya ilinin 2011 ve 2012 yıllarına ait tarım arazisi kullanım durumu Çizelge 8.3 ve Şekil 8.2'de görülmektedir. Tahmin edileceği üzere ekilen alanların büyük bir bölümünü tahıllar oluşturmaktadır. Tahıllar ve diğer bitkisel ürünleri % 94 oranında **yer** kaplarken yem bitkileri ekim alanı %3 civarındadır.

Aşağıda yer alan çizelge ve şekil incelendiğinde il genelinde yer alan arazilerin %55'lik bölümünü tarım arazileri oluşturmaktadır. Çayır ve meralar %18,7 oranında yer kaplarken tarım dışı ve ormanlık alanların toplamı %26 civarındadır.

Çizelge 8.3. Konya ili arazi kullanım durumu (%)

Tarım Arazisi	Tarım Dışı Arazi	Ormanlık-Fidanlık	Çayır-Mera
55	13,1	13,2	18,7

Kaynak:Anonim, 2014d

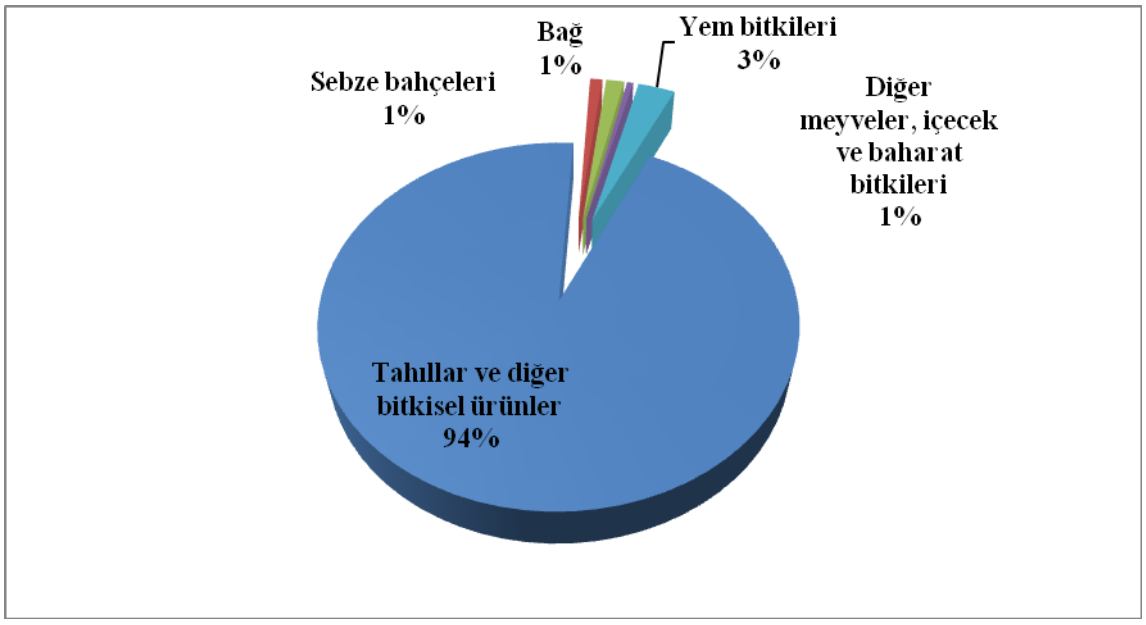

Şekil 8.2. Konya ili arazi kullanım durumu (%)

Çizelge 8.4. Konya ili tarım alanı kullanımı

Yıl		2011	2012
Toplam işlenen tarım alanı ve uzun ömürlü bitkiler		1. 924. 236	1. 904. 439
Toplam işlenen tarım alanı bitkiler		1. 885. 248	1. 865.763
Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin alanı	Ekilen	1.253.891	1.169. 243
	Nadas	613.228	676. 860
Sebze bahçeleri alanı		18.058	19. 580
Diğer meyveler, içecek ve baharat bitkileri alanı		29.082	28.758
Bağ alanı		9.906	9. 918
Yem bitkileri alanı		44.735	58.906

Kaynak:Anonim, 2014d

Şekil 8.3. Konya ili tarım alanı kullanımı oransal dağılımı

Yukarıda bahsedilen ve Konya ili tarım arazilerinin büyük bölümünde ekimi yapılan tahıl ve diğer bitkisel ürünlerin üretim miktarları Çizelge 8.5'de verilmiştir. Konya şeker pancarı, toplam tahıl üretimi, buğday ve arpa üretiminde Türkiye'de 1. sırada yer almaktadır.

Çizelge 8.5. Konya ili tahıl ve diğer bitkisel ürünlerin üretim miktarları (ton)

Yıl	Toplam	Parfümeri, eczacılık vb bitkiler, şekerpancarı ve yem bitkileri tohumları	Patates, kuru baklagiller	Saman ve ot	Tahıllar	Şeker imalatında kullanılan bitkiler
2008	7.724.048	3. 706	282. 583	964. 286	1. 717. 495	4. 725.606
2009	9.570.156	10.600	407. 152	1. 121. 365	2. 690. 993	5. 284. 787
2010	9.247.810	7. 831	425. 431	1. 479. 342	2. 336. 608	4. 935. 320
2011	10.604.480	8. 430	461. 846	1. 729. 570	3. 599. 774	4. 686. 332
2012	9.932.121	1. 935	549. 530	2. 386. 271	2. 626. 423	4. 148. 028

Kaynak:Anonim, 2014d

Organik bitkisel üretim konusunda son beş yılın istatistikleri incelendiğinde çiftçi sayısı, üretim alanı ve üretim miktarı açısından düzensiz bir yapının olduğu görülmektedir. Konya ,2011 yılı verileri göz önüne alındığında, Türkiye sıralamasında organik tarımla uğraşan çiftçi sayısı açısından 15., organik tarım üretimi açısından 19. sırada yer almaktadır.

Çizelge 8.6. Konya ili organik bitkisel üretim bilgileri

Yıl	Çiftçi sayısı	Üretim alanı (hektar)	Üretim (Ton)
2008	**954**	**1.772**	**20.664**
2009	**1.049**	**1.631**	**15.990**
2010	**714**	**1.196**	**9.689**
2011	**622**	**1.406**	**17.786**
2012	**687**	**1.565**	**14.031**

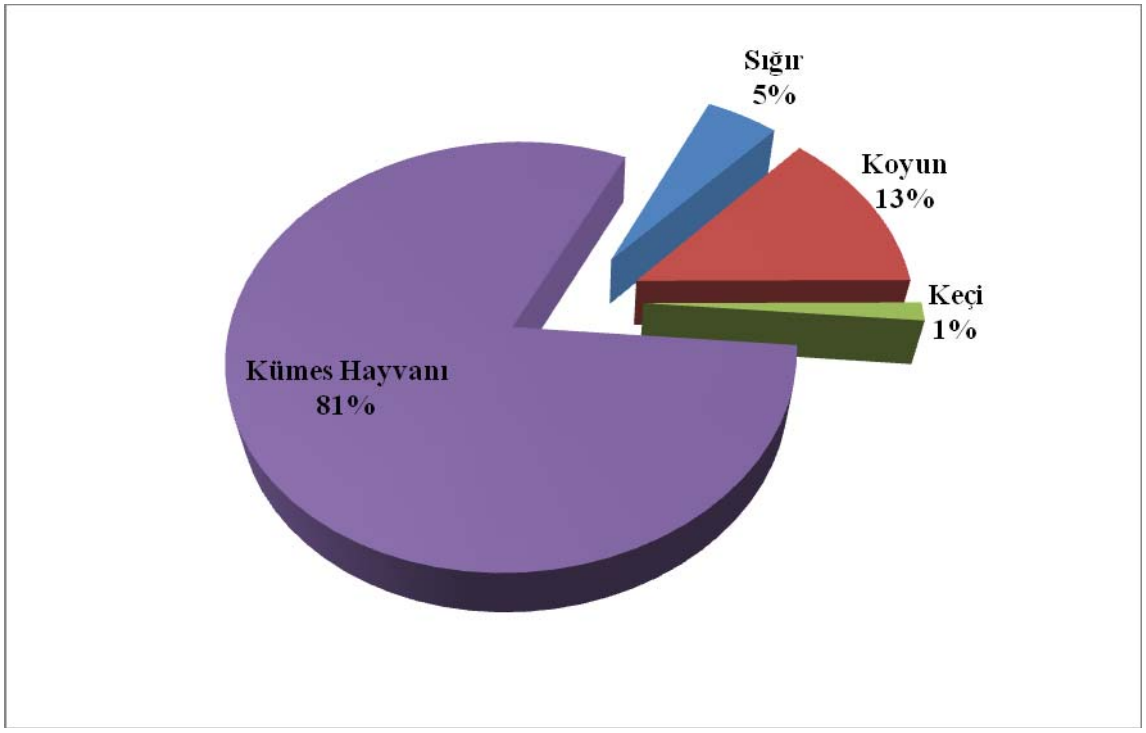
Kaynak:Anonim, 2014d

Konya ilinde sığır, koyun ve keçi sayıları Çizelge 8.8'de verilmiştir. Hayvan sayılarında son yıllarda artışların meydana geldiği görülmektedir. 2012 yılı hayvan sayısı verileri ile oluşturulan Şekil 8.4. incelendiğinde il hayvan varlığının % 81'ni sığır, % 13 'nü koyunun oluşturduğu görülmektedir. Konya Toplam büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayısı baz alındığında Türkiye'de 2. sırada yer almaktadır.

Çizelge 8.7. Konya ili canlı hayvan sayısı (adet)

Yıl	Sığır	Manda	Koyun	Keçi	Kümes Hayvanı
2008	**406.492**	**130**	**1.201.912**	**91.824**	**10.959.179**
2009	**399.189**	**108**	**1.171.434**	**75.561**	**8.563.146**
2010	**460.814**	**110**	**1.349.248**	**115.508**	**9.552.162**
2011	**518.291**	**98**	**1.475.300**	**149.398**	**11.290.705**
2012	**646.583**	**233**	**1.733.655**	**185.007**	**10.662.482**

Kaynak:Anonim, 2014d

Şekil 8.4. Konya ili canlı hayvan sayısı oransal dağılımı

Süt ve bal üretimi açısından Konya iline baktığımızda tüm kalemlerde artışların olduğu görülmektedir. Çizelgede belirtilen 5 sene içerisinde inek sütünde % 67, manda sütü üretiminde %48, koyun sütü üretiminde %58 ve keçi sütü üretiminde %32 artış olduğu görülmektedir.

Çizelge 8.8. Konya ili süt ve bal üretimi (ton)

Yıl	İnek sütü	Manda sütü	Koyun sütü	Keçi sütü	Bal
2008	**478.569**	**89**	**45.152**	**2.571**	**875**
2009	**506.739**	**74**	**45.046**	**2.499**	**1.054**
2010	**578.903**	**72**	**62.421**	**5.022**	**949**
2011	**652.077**	**74**	**67.083**	**6.310**	**1.117**
2012	**772.785**	**185**	**77.611**	**7.873**	**911**

Kaynak:Anonim, 2014d

Konya iline ait tarımsal üretim değerleri bitkisel üretim, canlı hayvan ve hayvansal ürünler başlıkları altında verilmiştir. Bitkisel üretim değeri 2010 yılı verileriyle Konya ili Türkiye'de 6. sırada yer almaktadır. Takip eden yıllarda bitkisel üretim değerindeki büyük artış Konya'nın Türkiye içindeki yerini de daha yukarılara taşımıştır. Yine 2010 yılı verileri dikkate alındığında canlı hayvanlar değeri açısından Konya, Türkiye içinde 1. sıradadır. 2010 yılı TÜİK verilerine göre hayvansal ürünler değeri incelendiğinde Konya'nın ülke içi sıralamada 5. sırada olduğu görülmektedir.

Çizelge 8.9. Konya ili tarımsal üretim değeri (bin TL)

Yıl	Toplam	Bitkisel üretim değeri	Canlı hayvan değeri	Hayvansal ürünler değeri
2008	**4.692.503**	**2.476.915**	**1.146.749**	**1.068.839**
2009	**5.351.888**	**2.974.795**	**1.199.013**	**1.178.080**
2010	**6.709.047**	**2.925.989**	**2.277.172**	**1.505.886**
2011	**7.687.759**	**4.230.578**	**2.781.506**	**675.675**
2012	**8.080.463**	**4.034.925**	**3.178.009**	**867.529**

Kaynak:Anonim, 2014d

Konya ilinin tarım alet makineleri sayıları detaylı olarak Çizelge 8.10'da verilmiştir. 2010 yılı verilerine göre Konya Türkiye'de biçerdöver sayısı ile 1., sabit süt sağım tesisi sayısı ile 8. sıradadır.

Çizelge 8.10.Konya ili tarım alet-makinaları (adet)

Yıl	Pulluk	Ekim makinesi	Gübre dağıtma makinesi	Seyyar süt sağım makinesi	Su pompası	Sabit süt sağım makinesi	Biçerdöver	Traktör
2008	**70.199**	**37.373**	**30.064**	**9.092**	**41.299**	**131**	**1.127**	**49.473**
2009	**60.442**	**38.890**	**30.483**	**10.249**	**40.857**	**155**	**1.268**	**50.084**
2010	**68.807**	**40.707**	**31.322**	**13.633**	**42.716**	**214**	**1.305**	**51.382**
2011	**68.978**	**41.451**	**31.511**	**14.091**	**42.836**	**375**	**1.327**	**52.285**
2012	**69.215**	**41.914**	**34.484**	**19.704**	**44.926**	**440**	**1.457**	**53.832**

Kaynak:Anonim, 2014d

8.3. Konya İlinin İklim Yapısı

İlde yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk geçen karasal iklim egemendir. Yüksek kesimlerde yıllık yağış ortalaması 1.000 mm'yi aşarsa da, ova ve platoların büyük bölümünde bu miktar çok daha düşüktür. Bölge genelinde ortalama yağış 400 mm'dir. En fazla yağışı ilkbahar aylarında sağanak halinde alır. En kurak mevsim yazdır. Bölgenin ve ülkemizin en az yağış alan yeri Tuz Gölü çevresidir. İl alanını güneyden kuşatan batı ve Orta Toros Dağları, Akdeniz'den gelen nemli ve ılık rüzgârlara yer yer açıktır. Konya Ovası'nı baştanbaşa etkisi altına alan kuzey rüzgârları, kışların kuru ve soğuk geçmesine neden olmaktadır. Konya'da ortalama aylık sıcaklık 11,8 °C olup en yüksek sıcaklık 40 °C ile Ağustos, en düşük sıcaklık ise -28,2 °C ile Ocak ayında

görülmektedir. Ortalama yıllık yağış miktarı 325,9 mm ile oldukça düşüktür. En fazla yağış, 40,88 mm ile Aralık ve en düşük yağış 4,4 mm ile Ağustos ayındadır. İlde ortalama donlu gün sayısı 99,5, bulutlu gün sayısı 4,2, açık gün sayısı 114,5, kar yağışlı gün sayısı 11,6 ve karla örtülü gün sayısı ise 21,3'dür. Konya'da ortalama aylık nispi nem %60, en yüksek sıcaklık farkı da 27,6 °C (Ekim)'dir. Hakim rüzgar yönü ve hızı 34 m/s ile güney-güneybatıdır (Örs,2013).

8.4. Konya İline ait Genel İstatistikî Bilgiler

Aşağıdaki çizelgede nüfus, ticaret ve tarım ve hayvancılık faaliyetleri bakımından Konya'nın Türkiye'deki yeri derlenmiştir. Çizelgeden de görüleceği üzere birçok başlıkta Konya ülkemizde birinci sırada yer almakta veya ilk sıralarda yer almaktadır. Özellikle tarımsal faaliyetlerdeki sırası Konya'nın ülkemiz için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Çizelge 8.11. Konya'nın Türkiye'deki yeri

Gösterge	Konya'nın Değeri	Konya'nın TR İçindeki % Payı	Konya'nın TR İçindeki Sırası	Türkiye'ye Ait Değer
Alan Büyüklüğü (göl dahil-km²)	**40.813,52**	**5,21**	**1.**	**783.562,38**
Km2'ye düşen insan sayısı	52,4		51.	97
Nüfus	2.038.555	2,73	7.	74.724.269
İl ve İlçe Merkezleri Nüfusu	1.527.937	2,66	7.	57.385.706
Büyükşehir Nüfusu	1.073.791	3,08	8.	13.483.052
Şehir Nüfusu/Toplam Nüfus (%)	74,95		14.	76,8
Aldığı Göç	52.134	2,15	7.	2.420.181
Verdiği Göç	54.533	2,25	9.	2.420.181
İstihdam Oranı	46,5		27.	43
İşsizlik Oranı	8,2		41.	11,9
İhracat($)	1.167.763,00	0,87	14.	134.971.545,000
İthalat ($)	1.170.266,00	0,49	17.	240.834.392,000
Toplam tarım Alanı (dekar)	**19.241.642**	**8,14**	**1.**	**236.300.634**
Ekilen Tarla Alanı (dekar)	**12.623.327**	**7,97**	**1.**	**158.455.139**

Toplam İşlenen Tarım Alanı (dekar)	**2.041.157**	**9,55**	**1.**	**21.383.626**
Toplam Tahıl Miktarı (ton)	**2.336.608**	**7,18**	**1.**	**32.772.550**
Buğday Üretimi (ton)	**2.444.814**	**11,21**	**1.**	**21.800.000**
Şekerpancarı Üretimi (ton)	**4.686.332**	**29,06**	**1.**	**16.126.489**
Kuru Fasulye (ton)	**59.886**	**29,06**	**1.**	**16.126.489**
Havuç Üretimi (ton)	**427.093**	**70,94**	**1.**	**602.078**
Arpa Üretimi (Ton)	**929.071**	**12,22**	**1.**	**7.600.000**
Toplam Tarımsal Değer (Canlı	6.709.047.00	4,07	3.	165.039.291.000
Bitkisel Üretim Değeri (TL)	2.925.989.00	3,66	6.	80.038.126.00
Toplam Kuru Baklagiller (ton)	103.949	8,41	3.	1.235.306
Toplam Yağlı Tohumlar (ton)	63.278	2,13	10.	2.969.477
Bal Üretimi (ton)	949	1,17	24.	81.113
Organik tarımla Uğraşan Çiftçi sayısı	622	1,46	15.	42.460
Organik Tarım Üretim (ton)	17.786	1,07	19.	1.659.543
Biçerdöver Sayısı (adet)	**1.305**	**9,46**	**1.**	**13.799**
Sabit Süt Sağım Tesisi (adet)	214	2,94	8.	7.280
Canlı Hayvanlar Değeri (TL)	**2.277.172.00**	**4,86**	**1.**	**46.873.045.00**
Hayvansal ürünler Değeri (TL)	1.505.586.00	3,95	5.	38.128.120.00
Kırmızı Et (ton)	30.918	7,49	2.	412.621
Yumurta Tavuğu (adet)	**10.697.284**	**13,55**	**1.**	**78.956.861**
Tavuk Yumurtası (adet)	**1.950.274.00**	**14,10**	**1.**	**13.832.726.00**
Toplam Süt (ton)	**725.499**	**4,82**	**1.**	**15.053.896**
Toplam Büyükbaş Süt (Sığır, Manda) (ton)	652.151	4,71	2.	13.842.800
Toplam Küçükbaş Süt (Koyun, Keçi) (ton)	73.348	6,06	2.	1.211.095
Toplam Büyükbaş Hayvan sayısı (adet)	518.389	4,15	2.	12.483.969
Toplam Küçükbaş Hayvan sayısı (adet)	1.621.337	5.04	2.	32.158.427
İnek sayısı (2 yaş ve Üzeri Baş)	191.652	3,81	4.	5.029.679
Koyun sayısı (Yerli)	1.398.429	5,87	2.	23.811.036

Kaynak: Anonim, 2014d

9. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA

9.1. Proje Bilgilerine ait Sonuçlar

Araştırma kapsamında, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Konya İl Koordinatörlüğü tarafından yapılan 8 proje başvuru çağrısına gelen proje başvurularının değerlendirmesi sonucu sözleşme imzalamaya hak kazanan 32 adet faydalanıcıyla anket yapılmıştır. 7 adet proje, sözleşme imzalanmasının ardından kendi istekleriyle proje sözleşmelerini feshetmişlerdir. Bu değerlerle sözleşme imzalanan projelerin %82 sinin sözleşmesine uygun olarak projesini devam ettirdiği görülmektedir.

Anket sorularının cevaplarının bir kısmı proje başvurularından alınmış bir bölümü ise faydalanıcılarla yüz yüze yapılan anket tekniği ve telefon görüşmesi ile elde edilmiştir. Değerlendirme kısmının bazı yerlerinde projelerini fesheden faydalanıcıların bilgilerine de yer verilmiştir. Anket içerisinde çoktan seçmeli sorular sorulmuş ayrıca katılımcıların yorum yapmalarına imkân verilmiştir. Anket ile katılımcıların özellikleri anlaşılmaya çalışılmış ayrıca proje bilgileri, IPARD ve Konya İl Koordinatörlüğü ile ilgili düşünceleri de talep edilmiştir.

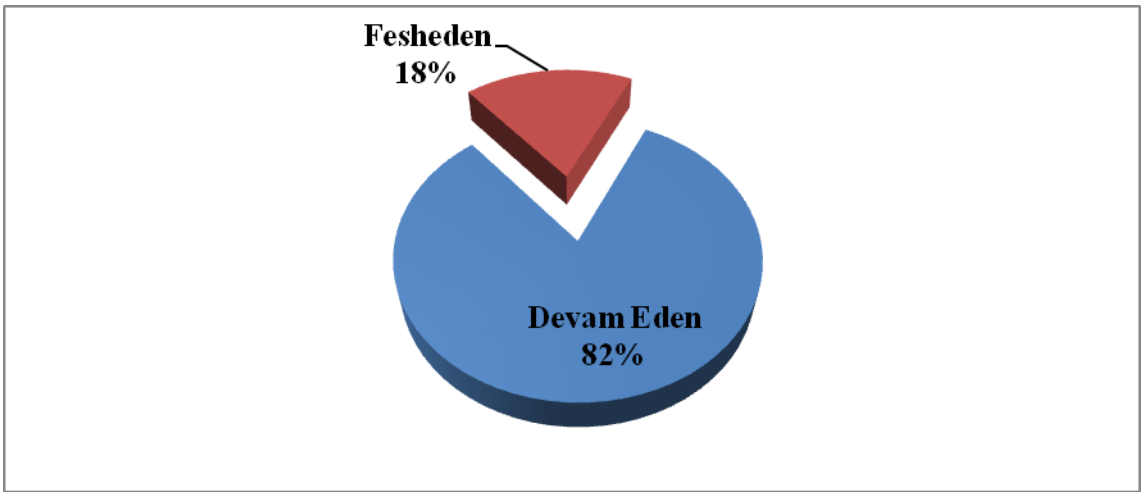
Ayrıca çalışma kapsamında Kırsal Çevre ve IPARD Programında Yer Alan Sektörler, IPARD Programı ve Uygulanması ve Sözleşme İmzalanan Projeler ve Faydalanıcılar başlıkları altında GZFT analizi yapılarak çıkarılan sonuç ve öneriler anket sonuçları ile harmanlanarak son bölümde sunulmuştur.

İmzalanan sözleşmeler, IPARD kapsamında desteklenen 10 adet alt tedbirden 6' sını kapsamaktadır. Sözleşme imzalanan projelerin %70'ni 101 tedbiri (Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar) oluştururken, bu tedbiri %25 oranıyla 103 tedbiri (Tarım Ve Balıkçılık Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanmasının Yeniden Yapılandırılması Ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar) tedbiri takip etmektedir. 302 tedbirinden (Kırsal Ekonomik Faaliyetlerin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi) ise sadece iki adet sözleşme imzalanmıştır. İl genelinde hayvancılık ve gıda sanayi faaliyetlerinin yaygınlığı bu durumu ortaya çıkarmıştır. Konya İl Koordinatörlüğü tarafından ilerleyen süreçte az proje gelen ve az sözleşme imzalanan tedbirlere yönelik tanıtım ve bilgilendirme toplantıları düzenlenerek tüm tedbirler için ayrılan bütçenin kullanılmasına çalışılmıştır. Projelerin bütçelere göre dağılımı aşağıda verilmiştir. İlk 8 proje başvuru çağrısı göz önünde bulundurulduğunda 39 adet sözleşme imzalanmış

olup; bunların 7 tanesi ilerleyen süreçte Kurumla sözleşmelerini feshetmişlerdir. Sözleşme imzalanan ve feshedilen projelerin tedbirlere dağılımı çizelgede verilmiştir.

Çizelge 9.1. Sözleşme imzalanan projelerin tedbirlere göre dağılımı

Tedbir	Toplam Proje	Devam Eden	Fesheden
101-1	21	18	3
101-2	6	6	0
103-1	6	3	3
103-2	4	4	0
103-3	0	0	0
103-4	0	0	0
302-1	1	1	0
302-2	0	0	0
302-3	1	0	1
302-4	0	0	0
Toplam	**39**	**32**	**7**

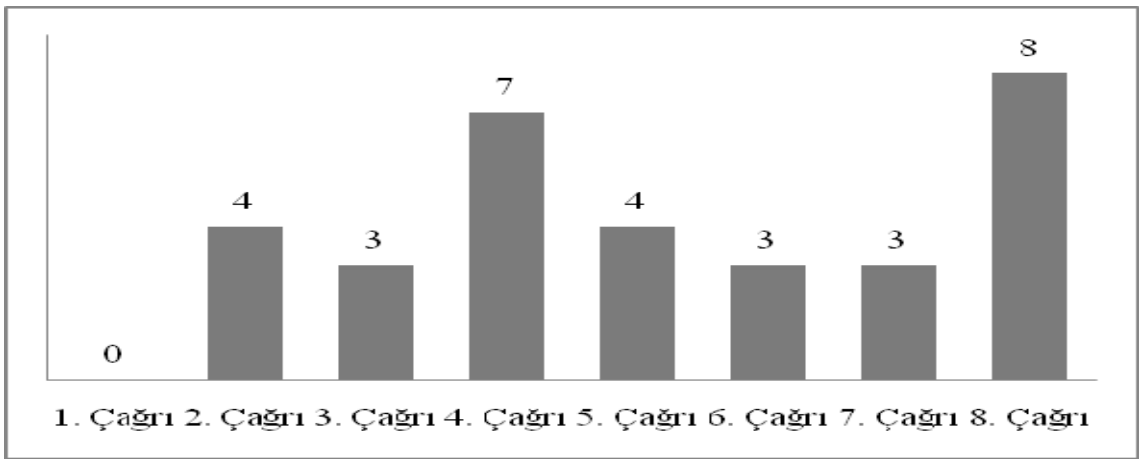
Şekil 9.1. Feshedilen ve devam edilen sözleşmelerin yüzde oranları

IPARD hibe programında istenilen, il sınırları içerisinde yer alan tüm bölgelerde programın tam anlamıyla duyurulması ve şehrin tüm bölgelerinden nüfus yoğunluğuna da bağlı olarak proje başvurularının alınabilmesidir. Bu amaçla proje çağrılarına çıkmadan önce Konya İl Koordinatörlüğü tarafından il genelinde tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Tanıtım faaliyetlerinde il merkezinde ve ilçelerde kamu kurumlarına, belediyelere, odalara, birliklere, derneklere IPARD programı ve Kurum tanıtılmıştır. Bu sayede il genelinde bir farkındalık oluşturulmaya çalışılmıştır. İlk proje çağrısında hem sayı olarak beklenenden az hem de belli bölgelerde yoğunlaşmış proje başvuruları alınmıştır. İlerleyen süreçte tanıtım faaliyetlerinin içeriği bu durum göz

önünde bulundurularak revize edilmiştir. Bu şekilde etkinliği arttırılan tanıtım faaliyetleri sayesinde IPARD programı daha iyi anlatılabilmiş, proje sahiplerinin yatırımlarını gerçekleştirmesi ile ortaya çıkan proje faaliyetlerinin insanları teşvik etmesi gibi etkenlerle belli konularda kafalarda bulunan şüpheler giderilmiş ve hem sayı olarak proje başvuruları artmış hem de şehir genelinde farklı bölgelerden projeler alınmaya başlamıştır. Çağrı dönemleri göz önünde bulundurulduğunda proje sayılarında düzenli bir yapı görülmemektedir. Birinci çağrı döneminde hiçbir başvuru sahibi ile imzalanamazken en çok sözleşme (8 adet) sekizinci çağrı döneminde imzalanmıştır. Aşağıda sözleşme imzalanan projelerin çağrı dönemlerine dağılımı verilmiştir.

Çizelge 9.2. Sözleşmesi devam eden projelerin çağrı dönemlerine dağılımı

Çağrı Dönemi	Sözleşme imzalanan proje sayısı	Oran (%)
1	0	0
2	4	13
3	3	9
4	7	22
5	4	13
6	3	9
7	3	9
8	8	25

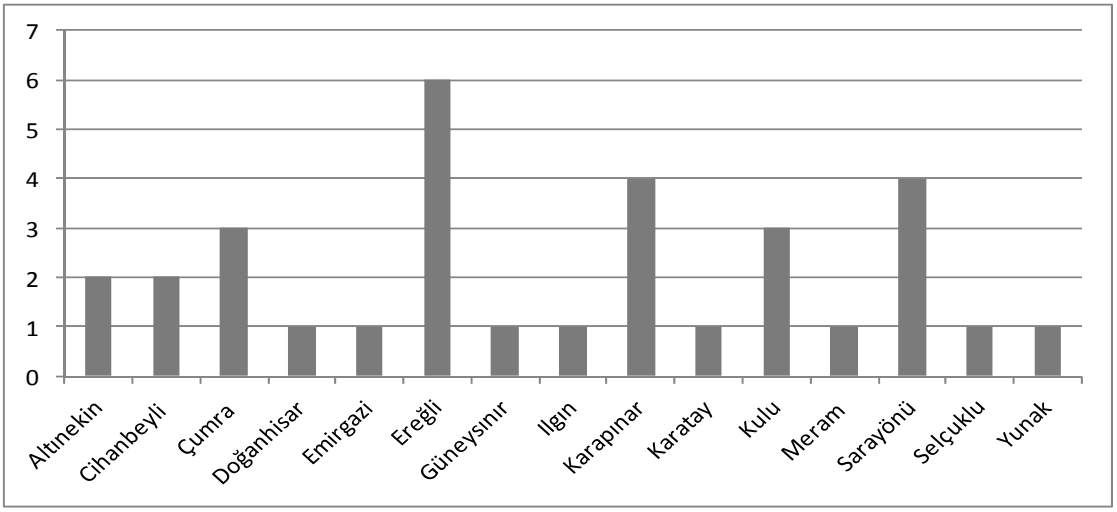
Şekil 9.2. Sözleşme imzalanan proje sayısı

İlk sekiz çağrı dönemi göz önünde bulundurulduğunda sözleşmesi devam eden projelerin Konya'nın 15 farklı ilçesinde yer aldığı görülmektedir. Konya'ya bağlı 16 ilçeden herhangi bir sözleşme imzalanmamıştır. Sözleşme imzalanan ilçeler arasında Ereğli, Karapınar ve Sarayönü en çok sözleşme imzalan ilçeler olarak görülmektedir.

Sözleşme imzalanarak proje faaliyetlerine başlayan bir faydalanıcı, bulunduğu yörede ister istemez IPARD programı ve TKDK' nın tanıtımını yapmaktadır. Zaman içinde kulaktan kulağa yayılan faaliyetler ve ortaya çıkan yatırım yöre insanının dikkatini çekmekte ve varsa önyargılarının giderilmesine yardımcı olmaktadır. TKDK Konya İl Koordinatörlüğü tarafından yapılan tanıtım faaliyetlerinde yatırım faaliyetlerinin görselleri daha fazla kullanılarak, kafalardaki projelerin somutlaşmış örnekleri ile proje fikri olan potansiyel başvuru sahipleri cesaretlendirilmeye çalışılmıştır. Sözleşmesi devam eden projelerin ilçelere göre dağılımı aşağıda gösterilmiştir.

Çizelge 9.3. Sözleşme imzalanan projelerin ilçelere göre dağılımı

Yatırım Yerleri	Devam eden proje sayısı
Altınekin	2
Cihanbeyli	2
Çumra	3
Doğanhisar	1
Emirgazi	1
Ereğli	6
Güneysınır	1
Ilgın	1
Karapınar	4
Karatay	1
Kulu	3
Meram	1
Sarayönü	4
Selçuklu	1
Yunak	1
TOPLAM	**32**

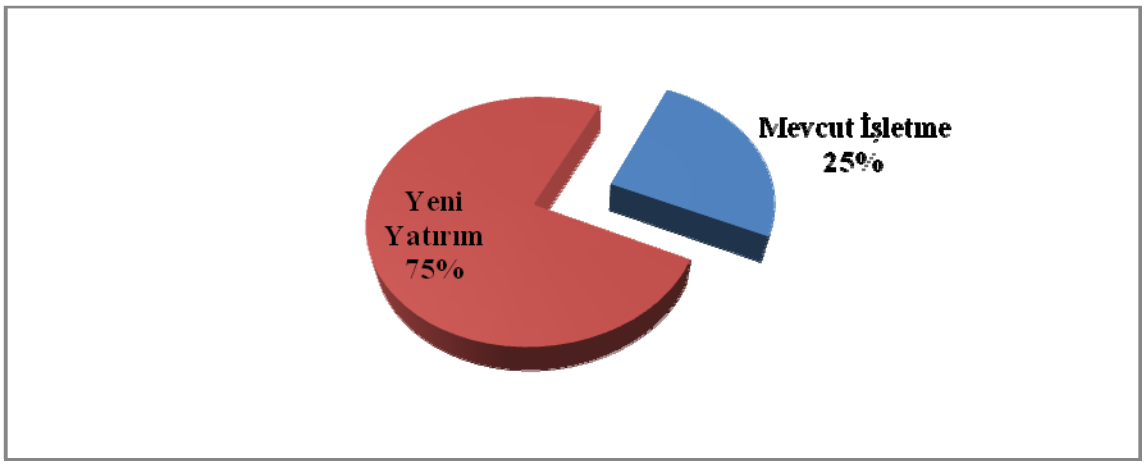
Şekil 9.3. Sözleşme imzalanan projelerin ilçelere göre dağılımı

9.2. Faydalanıcı Bilgilerine ait Sonuçlar

IPARD kapsamında yeni tarımsal işletmelerin kurulması ve mevcut tarımsal işletmelerin iyileştirilmesi projeleri desteklenmektedir. Bu sayede fiziki şartları iyi olmayan işletmeler, amaçlanan Topluluk standartlarına uygun işletmelere sahip olabilecekler ayrıca düşük kapasiteye sahip işletmeler izin verilen sınırlar içerisinde kapasitelerini arttırabileceklerdir. Anket yapılan projelerin tedbirlere göre mevcut-yeni işletme durumu aşağıda gösterilmiştir. Çizelge 9.4'te de görüleceği üzere sözleşme sahibi faydalanıcıların %75'i yeni işletme olarak başvuru yaparken kalan kısmı mevcut işletme statüsünde başvurmuşlardır. Yeni işletme olarak başvuru yapan başvuru sahiplerinin bir kısmı projeye konu olan faaliyeti yapmaya ilk defa başlayacakken bir kısmı hâlihazırda iştigal ettiği projeye konu olan faaliyetle ilgili yeni yatırımlar talep edebilmektedir. İkinci durumda olan başvuru sahipleri, yatırım sonunda eski tesisin faaliyetlerini durduracağına ve Topluluk standartlarında yapılmış olan yeni işletmesinde faaliyetlerini gerçekleştireceğine dair taahhüt vermektedir.

Çizelge 9.4. Faydalanıcıların işletme durumu

Tedbir	Mevcut	Yeni
101-1	3	15
101-2	0	6
103-1	2	1
103-2	2	2
103-3	0	0
103-4	0	0
302-1	1	0
302-2	0	0
302-3	0	0
302-4	0	0
Toplam	**8**	**24**

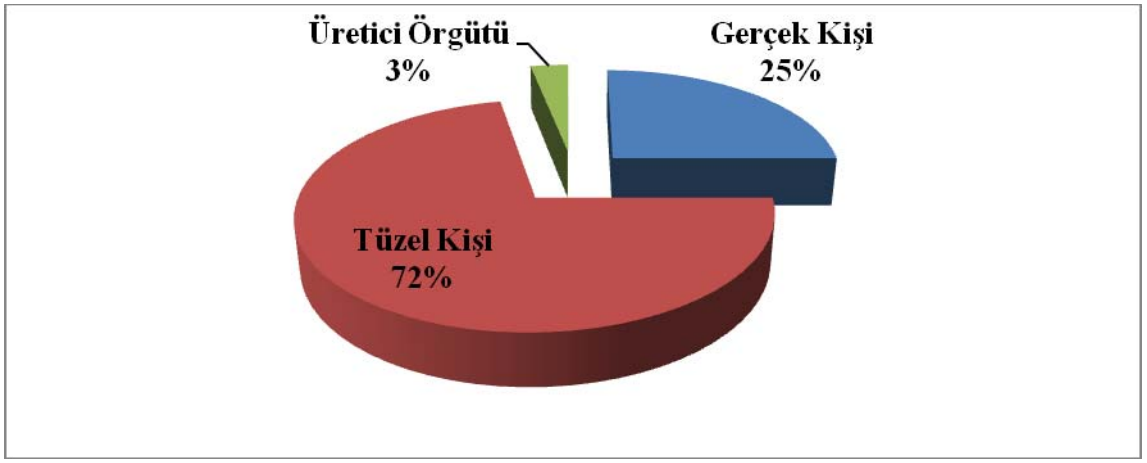

Şekil 9.5. Faydalanıcıların işletme durumu oransal dağılımı

IPARD kapsamında başvuru sahipleri tedbirlere bağlı olarak üç farklı statü ile başvuruda bulunabilmektedir. Bunlar gerçek kişi, tüzel kişilik ve üretici örgütleridir. Sözleşme imzalayan faydalanıcıların statülerine bakıldığında %72 oranında tüzel kişilik olduğu görülmektedir. Bununla beraber %25 oranında gerçek kişi ile sözleşme imzalanmış olup, sözleşme imzalanan sadece bir üretici örgütü bulunmaktadır. Bu durum tüzel kişiliklerde proje yapma olgusunun daha gelişmiş olduğunu göstermekle beraber finansman konusunda daha güçlü oldukları gerçeğini de ortaya koymaktadır.

Çizelge 9.5. Sözleşme imzalanan başvuru sahiplerinin statüsü

Başvuru Sahibinin Statüsü	Gerçek Kişi	Tüzel Kişi	Üretici Örgütü
	8	23	1

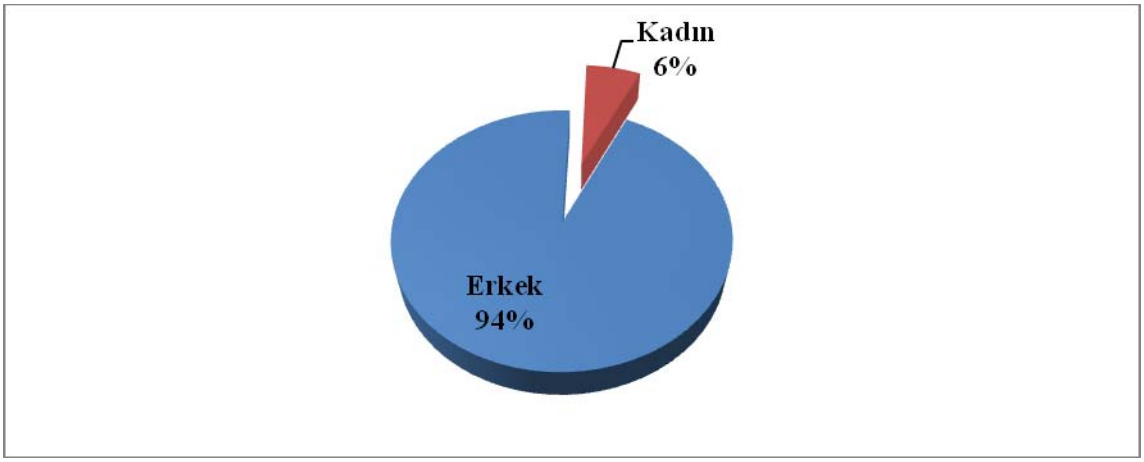

Şekil 9.6. Sözleşme imzalanan başvuru sahiplerinin statüsü

Günümüzde tüm alanlarda kadınların işgücüne katılımı desteklenmektedir. Girişimci kadınlar bir çok kurum ve fon tarafından cesaretlendirilmekte veya öncelik tanınmaktadır. IPARD proje seçimlerinde pozitif anlamda cinsiyet ayrımcılığı yapılmakta olup, bazı tedbirlerde başvuru sahibinin kadın olması veya üretici örgütlerinde kadın üyelerin varlığı proje seçiminde artı puan getirmektedir. Bu şekilde kadınlarda girişimciliğin teşvik edilmesi amaçlanmıştır. Ancak aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere ilk 8 çağrı döneminde sözleşme imzalayan başvuru sahiplerinin yalnızca %6'sı (2 kişi) kadındır.

Çizelge 9.6. Sözleşme imzalanan faydalanıcıların cinsiyeti

Başvuru sahiplerinin cinsiyeti	Erkek	Kadın
	30	2

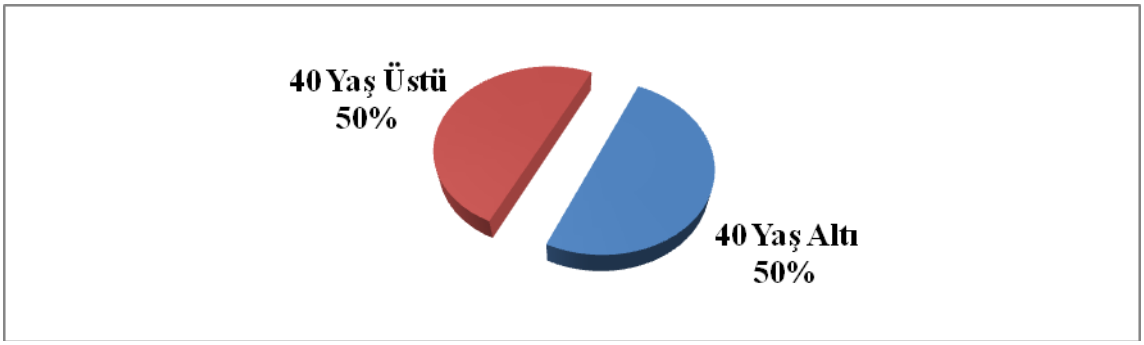

Şekil 9.7. Sözleşme imzalanan faydalanıcıların cinsiyet oranı

IPARD kapsamında yapılacak proje başvurularında cinsiyet konusunda olduğu gibi yaş konusunda da genç başvuru sahiplerini cesaretlendirecek yönde teşvikler vardır. Bu kapsamda 40 yaşın altındaki proje başvuru sahipleri diğer başvuru sahiplerine göre artı puan almakta ve proje seçiminde bir adım öne geçmektedir. Ayrıca 101 tedbirinde 40 yaşın altındaki başvuru sahipleri sözleşme imzalanması halinde %5 fazla destek oranı almaktadır. Sözleşme imzalanan projelerin yaş grupları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Çizelge 9.7. Başvuru sahiplerinin yaş grubu

Yaş Grubu	Sayı
40 Yaş Altı	16
40 Yaş Üstü	16
ORTALAMA YAŞ	40

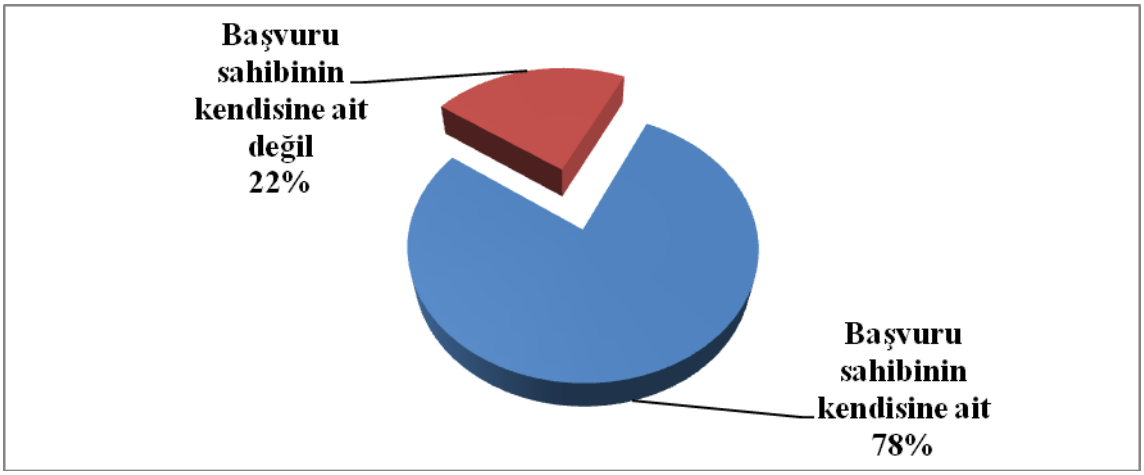

Şekil 9.8. Başvuru sahiplerinin yaş grubu oranları

Proje başvurularında yatırımın yapılacağı arazi veya taşınmaz başvuru sahibinin kendisine ait olabileceği gibi kiralama yoluna da gidebilmektedir. Kiralama durumunda başvuru esnasında kira sözleşmesini, resmi senet veya üst kullanım belgesini Kurum'a sunması gerekmektedir. Sözleşme imzalanan projelerin yatırım arazisi mülkiyet durumu Çizelge 9.8'de gösterilmiştir. Yatırım arazilerinin büyük bir oranda (%78) faydalanıcıya ait olduğu görülmektedir.

Çizelge 9.8. Mülkiyet durumu

Yatırımın yapıldığı arazi kime ait?	Başvuru sahibinin kendisine ait	Başvuru sahibinin kendisine ait değil (kira)
	25	7

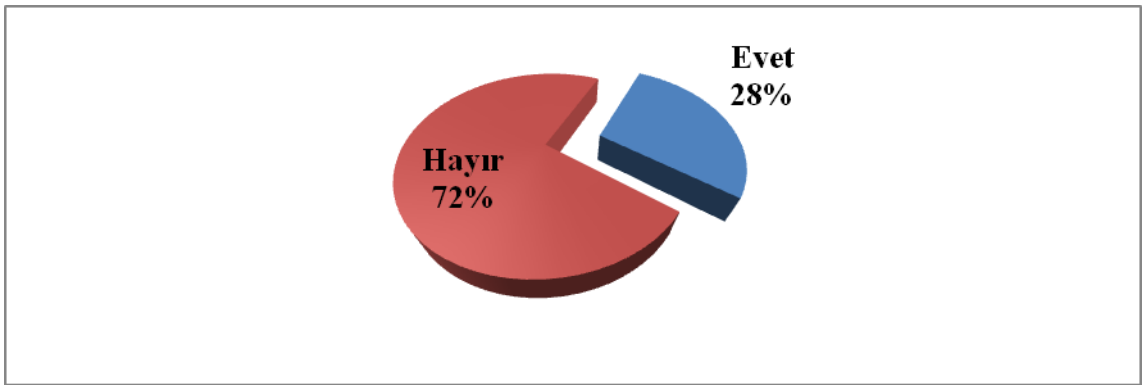
Şekil 9.9. Mülkiyet durumu oranları

Proje sözleşmeleri imzalandıktan sonraki süreçte başvuru sahibi faydalanıcı olarak adlandırılır. Bu aşamada faydalanıcı projesinde belirttiği yatırım faaliyetlerini

yine projede belirttiği süre içerisinde yerine getirmelidir. Bu aşamada proje faaliyetlerinin finansmanı faydalanıcının kendisi tarafından karşılanmalıdır. Yatırım sonunda gerekli evrakların Kurum'a sunulmasının ardından yapılan harcamaların sözleşmede belirtilen oranı Kurum tarafından faydalanıcı hesabına yatırılmaktadır. Bu ilk finansman ihtiyacının karşılanmasında faydalanıcı özkaynaklarını kullanabildiği gibi bankalardan veya tarım kredi kooperatiflerinden kredi de kullanabilmektedir. Kredi kullanımı durumunda proje başvurusu esnasında kredi kullanımı ile ilgili niyet mektubu kuruma sunulmaktadır. Başvuru sahiplerinin %72'lik bölümü ilk finansman ihtiyaçlarını kendi imkânlarıyla karşılarken %28'lik kısmı kredi kullanımı yoluna gitmiştir. Eş finansmanı kendi ihtiyaçları ile karşılama yoluna giden başvuru sahipleri başvuru esnasında özkaynaklarını detaylı olarak bildirmektedir. Bu amaçla genellikle taşınmaz satışları, ürün satış gelirleri, kira gelirleri gibi gelir kalemleri beyan edilmektedir. Banka kredisi kullanan proje sayısı ve oranı aşağıda gösterilmiştir.

Çizelge 9.9. Banka kredisi kullanım durumu

Başvuru sahibi yatırımı için banka kredisi kullanacak mı?	**Evet**	**Hayır**
	9	23

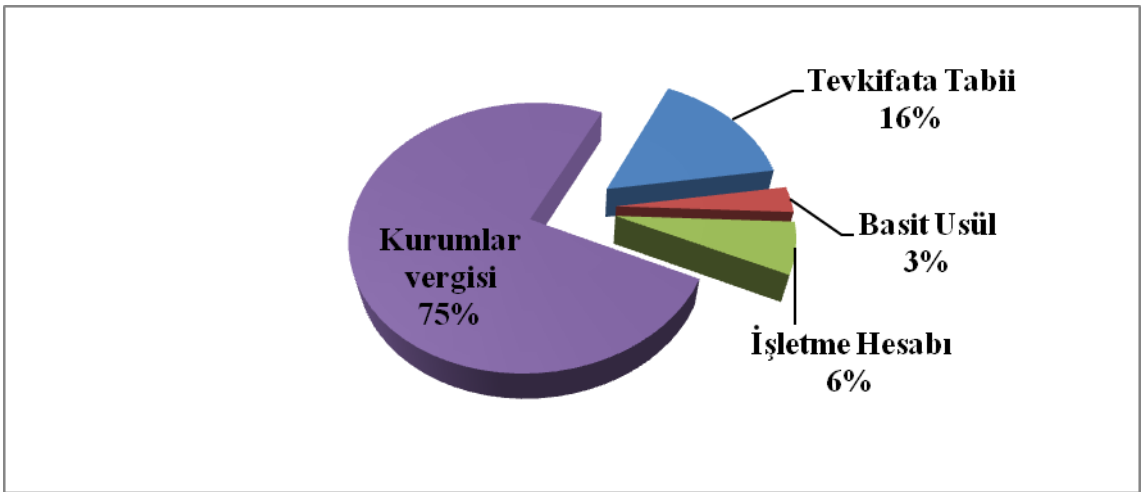
Şekil 9.10. Banka kredisi kullanım oranları

Başvuru sahiplerinden proje başvurusu esnasında, tabii oldukları vergi kategorisini belirtmeleri ve vergi gruplarına göre yasal mali tablolarını sunmaları talep edilmektedir. Sözleşme öncesi, ödeme öncesi ve uygulama sonrası dönemlerde de faydalanıcının tabii olduğu vergi kategorisine göre tutması gereken muhasebe kayıtları kullanılarak işletmenin sürdürülebilirlik analizleri yapılmaktadır. sözleşme imzalayan projelerin vergi kategorisi durumu Çizelge 9.10.'da gösterilmektedir. Çizelgede

görüleceği gibi faydalanıcıların %75'lik bölümünü kurumlar vergisi mükellefleri oluşturmaktadır.

Çizelge 9.10. Faydalanıcıların vergi kategorisi

Başvuru sahibinin vergi açısından tabii olduğu kategori	Tevkifata Tabii	5
	Basit Usül	1
	İşletme Hesabı	2
	Kurumlar vergisi	24

Şekil 9.11. Faydalanıcıların vergi kategorisi

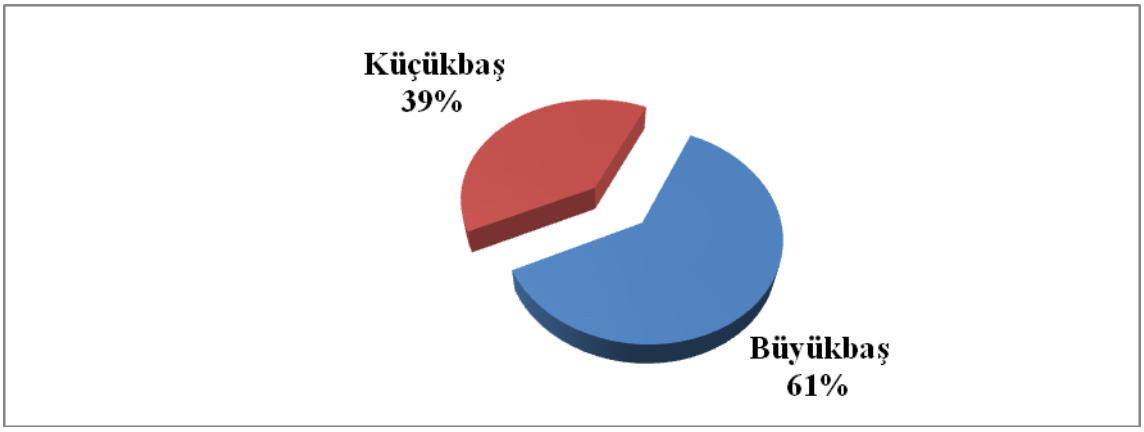
Et ve süt üreten tarımsal işletmeleri kapsamına alan Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar tedbiri, başvuru sayısı ve imzalanan sözleşme sayısı bakımından en büyük payı almıştır. Bu tedbir 101-1 (Süt Üreten Tarımsal İşletmeler) ve 101-2 (Et Üreten Tarımsal İşletmeler) şeklinde alt tedbirlere ayrılmakta ve her alt tedbirde büyükbaş ve küçükbaş yatırımları desteklenmektedir. Tedbir kapsamında proje sayıları ve hayvan cinsleri aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge 9.11. 101 tedbiri proje sayısı

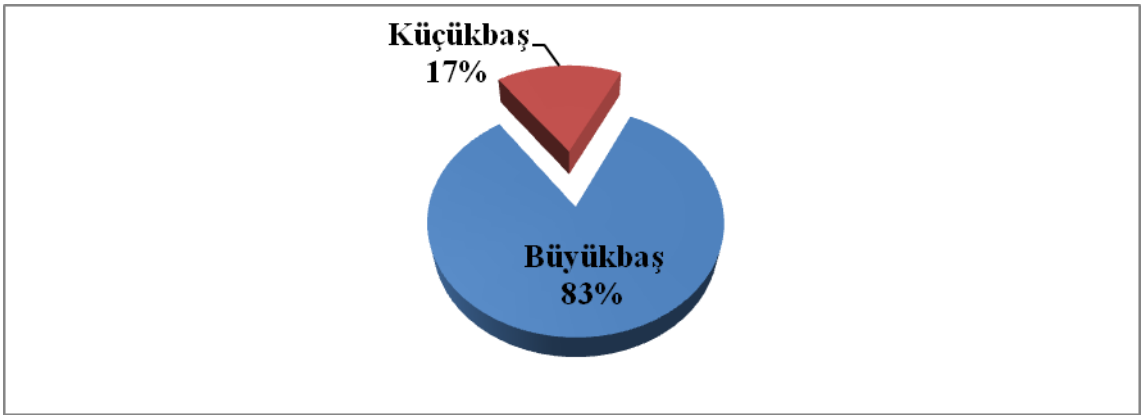
Tedbir Adı	Toplam	Büyükbaş	Küçükbaş
101-1 (Süt Sığırcılığı)	18	11	7
101-2 (Besicilik)	6	5	1
Diğer Projeler	8	_	_
TOPLAM	32	16	8

Çizelge ve şekiller incelendiğinde, 101 tedbirinden gelen toplam 24 projenin 18 adedinin süt sığırcılığı, 6 adedinin besicilik alt tedbirinden olduğu görülmektedir. Süt

üreten tarımsal işletmeler tedbirinden gelen projelerin %61'i büyükbaş, %39'u küçükbaş yetiştiriciliğine aittir. Aynı oran besicilik alt tedbirinden sözleşme imzalayan faydalanıcılarda %83'e %17 oranlarındadır.

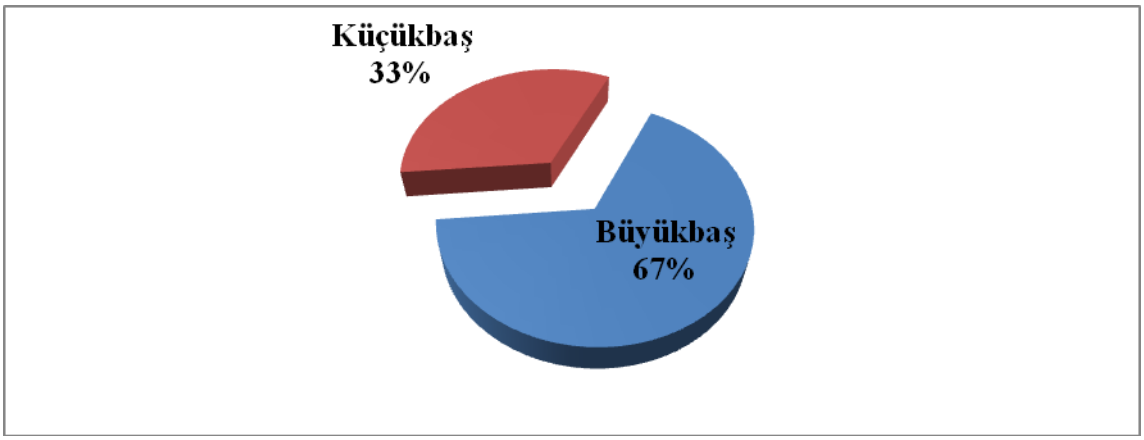

Şekil 9.12. 101-1 tedbiri büyükbaş-küçükbaş oranları

Şekil 9.13. 101-2 tedbiri büyükbaş-küçükbaş oranları

101 tedbirinden sözleşme imzalanan tüm projelerin hayvan türlerine göre oransal dağılımları aşağıda verilmiştir.

Şekil 9.14. 101 tedbiri büyükbaş-küçükbaş oranları

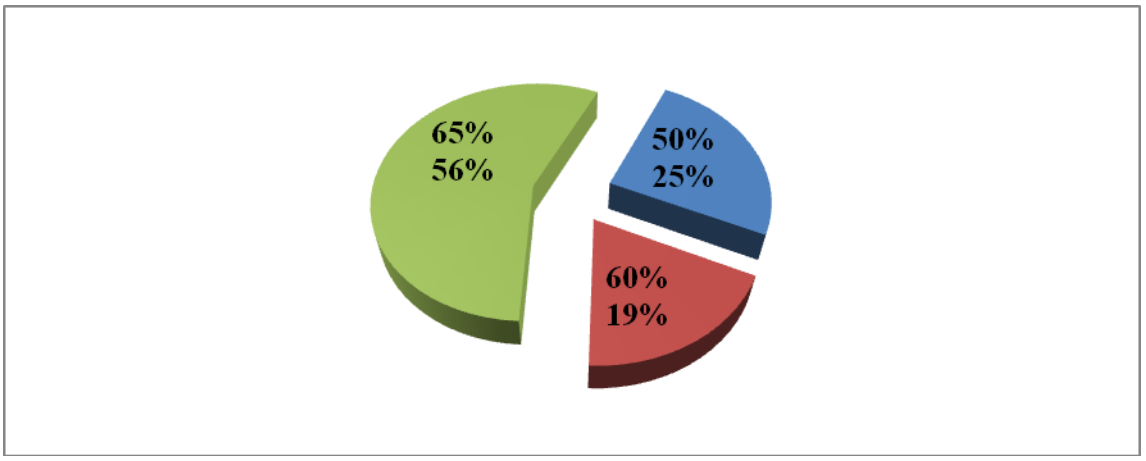
IPARD yardım oranı 101 tedbiri için bazı durumlarda %65 oranına çıkabilirken diğer tedbirler için %50' dir. 101 tedbiri için aşağıdaki durumlarda hibe oranı değişebilmektedir.

- Başvuru sunulduğunda 40 yaşın altında olan genç çiftçiler tarafından işletilen tarımsal işletmelere yatırımlar için %55,
- Dağlık alanlardaki tarımsal işletmelere yatırımlar için %60,
- Hibe desteği kararı alındığında 40 yaşın altında olan genç çiftçiler tarafından işletilen dağlık alanlardaki tarım işletmelerine yatırımlar için %65.

Devam eden tüm projeler değerlendirildiğinde ortalama IPARD hibe oranının %58 olduğu görülmektedir.

Çizelge 9.12. Projelere ait hibe oranları

Hibe Oranı (%)	**50**	**60**	**65**	**ORT/Toplam**
Proje Sayısı	8	6	18	**58**

Şekil 9.15. Projelere ait hibe oranları

IPARD kapsamında yapılacak yatırımlarda uygun harcamalar tamamen serbest bırakılmamış olup, bazı sınırlamalar getirilmiştir. Proje kapsamında desteklenecek uygun harcamalar aşağıdaki şekilde sınırlandırılmıştır:

- Taşınmaz malların yapımı ve iyileştirilmesi (devralma hariç);

- Malın pazar değerine kadar bilgisayar yazılımı da dahil olmak üzere malzeme ve yeni makinelerin alımı ya da leasing yolu ile alınması; malın alımı ya da leasing yolu ile alımı ancak sözleşme sonunda malın mülkiyetinin kiracıya transferi koşulu ile uygundur,
- Daha önceki maddelerde belirtilen harcamaların en fazla %12'sine tekabül eden mimarlık, mühendislik ve diğer danışmanlık ücretleri ile fizibilite çalışmaları lisans ve patent haklarının devralınmasına yönelik genel masraflar ve uygun harcama miktarının maksimum %4'üne tekabül eden, 6.000 Avro'yu aşmayacak şekilde, iş planı masrafları için ödenek ayrılması.

Buna karşılık aşağıdaki masraflar uygun değildir:

- Leasing yoluyla alım ile ilgili kiralayanın marjı, geri ödemenin faiz masrafları, genel masraflar ve sigorta giderleri gibi masraflar,
- İkinci el/kullanılmış ekipman alımı,
- Tarımsal üretim hakları, canlı hayvan ve yıllık bitkilerin alımı ile dikim masrafları,
- Bakım, işletme, amortisman ve kira bedelleri ile yardımın yürütülmesi ve yönetilmesinde kamu idaresinden kaynaklanan masraflar,
- Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu tarafından projenin seçimi ve sözleşme öncesinde yapılan harcamalar (yukarıda tanımlanan genel masraflar hariç).
- Maksimum 82 KW güç limiti olan traktörler ve ekipmanlarının alımı uygun harcamadır.

Bu harcamaların tamamını veya bir kısmını projesi kapsamında talep eden faydalanıcı proje bütçesini oluşturmaktadır. Proje bütçesinde yer alan destekler inşaat işleri, makine-ekipman harcamaları, genel harcamalar ve görünürlük harcamaları başlıkları altında talep etmektedir. Bütçe oluşturuken yine tedbirlere göre değişen üst ve alt proje tutarlarını göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Aşağıdaki tabloda ilk 8 çağrıda sözleşme imzalanan projelerin bütçe bilgileri yer almaktadır.

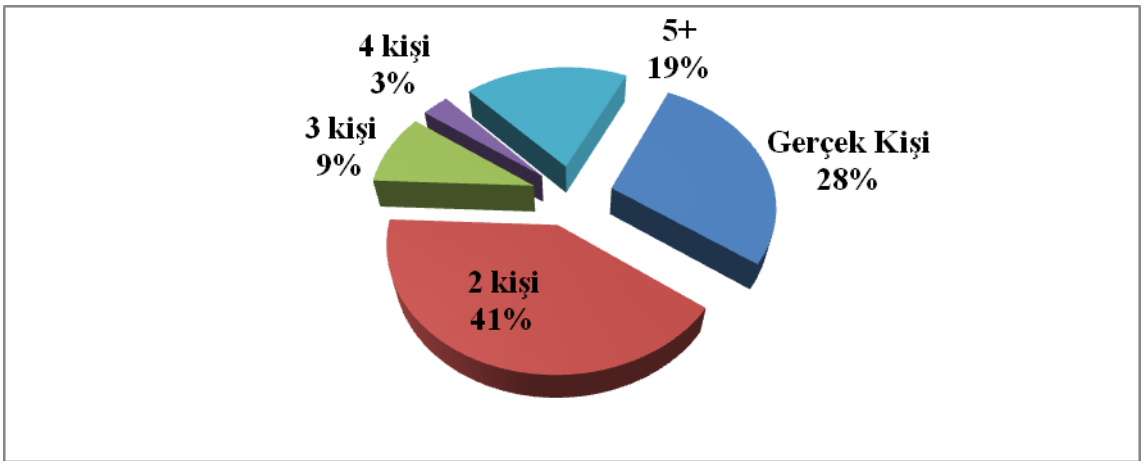
Çizelge 9.13. Proje Bütçeleri (Bin TL)

Tedbir No	101-1	101-2	103-1	103-2	103-3	103-3	302-1	302-2	302-3	302-4	TOPLAM
Proje Sayısı	18	6	3	4	_	_	1	_	0	_	**32**
Toplam Bütçe	30.296	8.422	4.257	19.089	0,00	0,00	112	0,00	0,00	0,00	**62.179**
Uygun Harcama	23.572	7.386	4.188	10.195	0,00	0,00	112	0,00	0,00	0,00	**45.455**
Makine	9.682	1.814	2.727	10.997	0,00	0,00	106	0,00	0,00	0,00	**25.328**
İnşaat	15.100	5.347	1.382	6.026	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**27.857**
Genel Hiz.	319	223	78	60	0,00	0,00	5	0,00	0,00	0,00	**688**
Görünürlük	16	0,65	0.2	1	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	**19**
Talep Edilen	18.286	4.666	2.094	9.365	0,00	0,00	56	0,00	0	0	**34.468**

Proje başvurusu yapan tüzel kişiliğin ortaklık yapısını ve hisse oranlarını gösteren belgenin Sanayi veya Ticaret odalarından alınarak proje başvurusunda sunulması gerekmektedir. Çizelgede de görüldüğü gibi sözleşme imzalanan faydalanıcıların %41'i 2 ortaklı iken, %28'i gerçek kişidir.

Çizelge 9.14. Faydalanıcıların ortaklık yapısı

	Ortak Sayısı	Proje sayısı
Ortaklık yapısı	**Gerçek Kişi**	9
	2 kişi	13
	3 kişi	3
	4 kişi	1
	5+ kişi	6

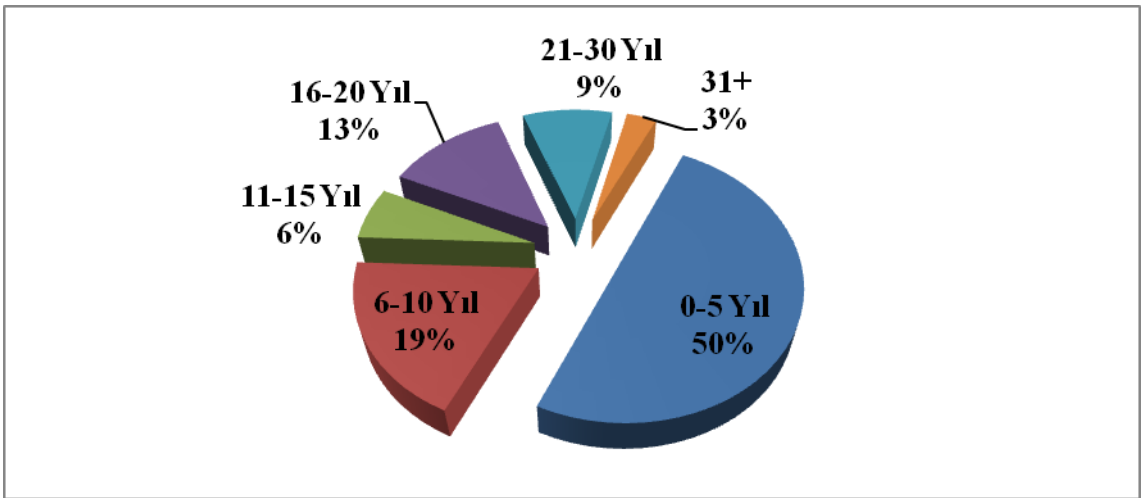
Şekil 9.16. Faydalanıcıların ortaklık yapısı oranları

Başvuru sahiplerinden başvuru esnasında projeye konu olan faaliyet alanında çalışma sürelerini ve bu çalışmalarını hangi pozisyonda yürüttüklerini belirtmeleri istenmektedir. Proje değerlendirme aşamasında yapılan analizlerde bu durum göz

önünde bulundurulmaktadır. Çizelge ve tablodan da görüleceği üzere faydalanıcıların yarısı en fazla 5 yıldır proje konusu ile iştigal ettiğini belirtmiştir. Faydalanıcıların proje konusu ile ilgili çalışma süreleri aşağıda verilmiştir.

Çizelge 9.15. Faydalanıcıların faaliyet konuları ile ilgili çalışma süreleri

	Yıl	Adet	Oran (%)
Çalışma Süresi	**0-5**	16	50
	6-10	6	19
	11-15	2	6
	16-20	4	12
	21-30	3	9
	31+	1	3

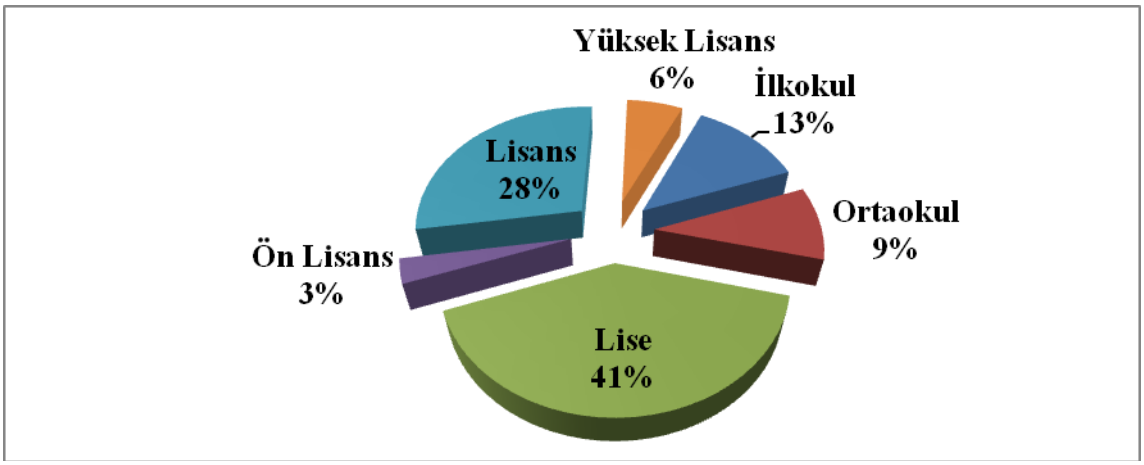

Şekil 9.17. Faydalanıcıların faaliyet konuları ile ilgili çalışma süreleri oranları

Faydalanıcıların eğitim durumları incelendiğinde faydalanıcıların sadece %15'nin ilk ve ortaokul eğitimi aldığı görülmektedir. Geriye kalan %85'lik kısım ise lise ve üstü eğitim almıştır. Sonuçlar genel olarak eğitimli bir faydalanıcı grubunun bulunduğunu göstermektedir. Gruplar içinde en büyük oranı %41 ile lise mezunları oluşturmaktadır.

Çizelge 9.16. Faydalanıcıların eğitim durumu

Eğitim Durumu	Adet
İlkokul	4
Ortaokul	3
Lise	13
Ön Lisans	1
Lisans	9
Yüksek Lisans	2

Şekil 9.18. Faydalanıcıların eğitim durumu oranları

Projelerin başvuru aşamasında başvuru sahipleri mevcut veya yeni işletme olarak projelerini tanımlamaktadır. Bu tercih esnasında halihazırda bir hayvancılık işletmesi bulunan başvuru sahibi bu mevcut işletmesi haricinde bir yatırım yapacaksa yeni işletme olarak başvurabilmektedir. Mevcut işletme tercihini yapan başvuru sahipleri ise, hali hazırda var olan işletmelerinde bir modernizasyon veya kapasite arttırımı faaliyeti gerçekleştirmektedir. Bu kapsamda yeni işletme olarak başvuran başvuru sahiplerinin, faaliyet konuları ile ilgili her hangi bir işletmesi olabilmektedir. Bu bilgiler ışığında proje öncesi mevcut çalışan sayısı ve proje sonrası öngörülen çalışan sayıları aşağıda yer alan tabloda gösterilmiştir. Çizelgeden de görüleceği üzere çalışan sayısında %45 oranında bir artış beklenmektedir.

Çizelge 9.17. Mevcut ve öngörülen çalışan sayıları

	101-1	101-2	103-1	103-2	103-3	103-3	302-1	302-2	302-3	302-4	TOPLAM
Proje Sayısı	18	6	3	4	0	0	0	1	0	0	**32**
Mevcut Çalışan Sayısı	313	13	30	169	0	0	0	1	0	0	**526**
Mevcut Çalışan Sayısı Ortalama	17	2	10	42	0	0	0	1	0	0	**7,2**
Öngörülen Çalışan Sayısı	358	36	44	322	0	0	0	1	0	0	**761**
Öngörülen Çalışan Sayısı Ortalama	20	6	15	81	0	0	0	1	0	0	**12,3**

IPARD programı hibe desteği yapacağı tarımsal işletmenin kapasite olarak belli sınırlar içerisinde olmasını istemektedir Büyük ölçüde rekabet gücüne sahip ve Topluluk standartlarına oldukça yakın koşullardaki modern tarımsal işletmeler; bu işletmelerden bazıları tarım sektöründe faaliyet gösteren özel sektörün yatırımları

sonucu oluşmuştur. Bunlar gerektiğinde, finansman ve bankacılık sektöründen yardım almak suretiyle kendi gelişimlerini kendileri sağlayabilmektedirler.

Sayıları oldukça fazla olan geçimlik tarımsal işletmeler; bunların birçoğu varlıklarını uzun süre devam ettiremeyecek kadar küçüktür. Kırsal nüfus bu işletmelerden geçimini sağlamaktadır. Bazı durumlarda ise ikincil gelir kaynaklarını da kullanabilmektedirler.

Orta düzeyde yarı-gelişmiş küçük ve orta ölçekli tarımsal işletmeler; bu işletmelerin gelirleri temelde tarımsal faaliyetlere dayanmaktadır. Bu aralıktaki küçük ve orta ölçekli işletmeler gelecekte tekniklerini geliştirebilme ve ekonomik olarak varlıklarını devam ettirebilme potansiyeline sahiptirler. Bu işletmeler, IPARD Programının öncelikli hedef grubunda yer almaktadır.

IPARD, Türkiye tarımının AB Ortak Pazarı'na açılması bakımından küçük ve orta ölçekli işletmelere, hem ekonomik verimliliklerini sağlamak, hem de uzun dönem sürdürülebildiklerini ve varlıklarının devamlılığını garantiye almak amacıyla üretim tekniklerini ve işlemlerini iyileştirmeleri için destek sağlayacaktır. Aynı zamanda tarımsal işletmelerin, kalite ve kalite yönetimi, hijyen ve gıda güvenliği, hayvan refahı, çevre koruma (su kullanımı, gübre ve nitrat kirliliği yönetimi) ile iş güvenliği konularında Topluluk standartlarına ulaştırılmasına yardım edecektir.

Ayrıca IPARD, Türkiye'de geçimlik ve yarı geçimlik işletmelerin yaygınlığı göz önüne alındığında, ekonomik sürdürülebilirlik eşiğinin hemen altında bulunan sınırlı sayıdaki yarı-geçimlik tarımsal işletmelere destek vermek suretiyle bu işletmelerin gelişmesini ve söz konusu eşiği aşarak, küçük ve orta ölçekli işletmeler grubuna dahil olmasını sağlayacaktır. Birbirini tamamlayıcı nitelikteki bu faaliyetler ile, kırsal alanlardaki nüfus azalmasının önlenmesi ve bölgesel farklılıkların azalmasına katkıda bulunulması suretiyle, IPARD'ın beklenen etkisi artırılacaktır.

Bu şekilde ekonomik olmayan çok küçük işletmeler ve yatırımını kendi imkanları ile yapabilecek olan işletmeler yerine orta grupta yer alan işletmeler program kapsamına alınmıştır. Proje sahiplerinden, yatırımın sonunda işletmenin kapasitesinin IPARD programında belirtilen sınırlar içinde olacağına dair taahhütname alınmaktadır (Anonim, 2007). Başvurularını mevcut işletme olarak yapan 8 adet projeye ait mevcut durumda ve proje sonrası beklenen kapasite kullanım oranı aşağıda gösterilmiştir.

Çizelge 9.18'de de görüldüğü gibi kurulu kapasite kullanım oranının %100 oranında artması öngörülmektedir.

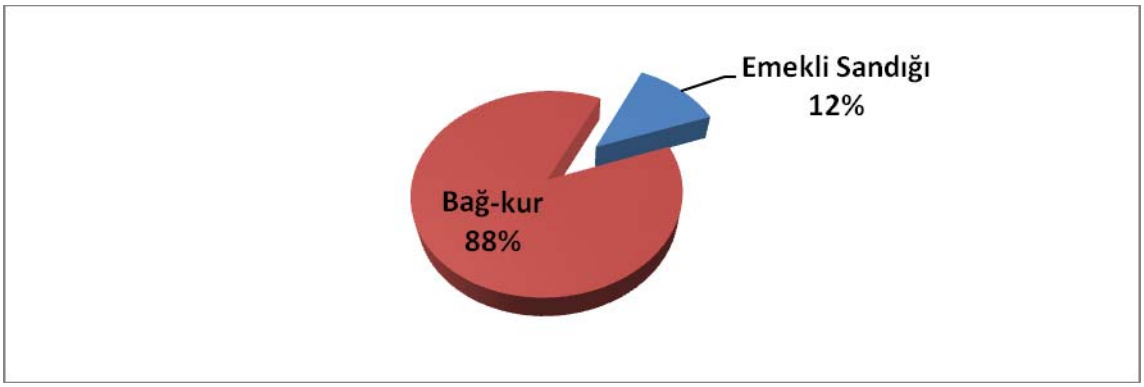
Çizelge 9.18. Mevcut ve Öngörülen kapasite kullanım oranları

Kapasite Kullanım Oranı	Mevcut Durum (%)	Proje Sonrası (%)
	45	90

Başvuru sahipleri proje başvurusu esnasında sosyal güvenlik durumunu ve vadesi geçmiş prim borcunun olup olmadığını gösteren belgeyi Sosyal Güvenlik Kurumu İl Müdürlüklerinden temin ederek Kurum'a sunmak zorundadır. Şekil 9.19'da görüldüğü gibi faydalanıcıların %88'i bağ-kur, %12'si emekli sandığı yükümlüsüdür. Faydalanıcılara ait sigorta durumları aşağıda gösterilmiştir.

Çizelge 9.19. Faydalanıcıların sigorta durumu

Sigorta Durumu	Emekli Sandığı	Bağ-kur
	4	28

Şekil 9.19. Faydalanıcıların sigorta durumu oranları

Meslek ve geçim sağlayacak faaliyetlerin seçiminde en büyük etken şüphesiz ebeveynlerdir. Mevcut işletmesi olan faydalanıcılara mesleklerini seçme nedenleri sorulduğunda %87'si bu doğrultuda cevaplar vermiştir. Faydalanıcıların %13'ü ise mesleğini geliri iyi olduğu için seçtiğini beyan etmiştir.

Çizelge 9.20. Faydalanıcıların meslek seçim gerekçeleri

Mesleği Seçme Nedeniniz	Baba Mesleği	Gelirinin iyi olması	Diğer
	28	3	1

Eskiye oranla, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı il ve ilçe müdürlükleri, İŞKUR, belediyeler, birlikler ve üretici örgütleri kırsal bölgelerde tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde son gelişmelerin aktarılması, istihdamın korunması ve artırılması, işsizlerin mesleki niteliklerinin geliştirilmesi, yeni gelir kaynaklarının yaratılması ve işsizliğin azaltılmasına katkı sağlamak amacıyla eğitimler ve meslek edindirme kurslarının sayısı ve etkinliğini arttırmıştır. Bu eğitimler sayesinde kırsaldaki çiftçilerin alternatif gelir kaynaklarını keşfetmeleri, gelir düzeylerinin arttırılması, ana faaliyetlerinde verim ve gelir artışı sağlayacak gelişmelerden haberdar olması, kırsalla kent arasındaki farkın azaltılması ve kırsalda yaşayan insanların yaşadıkları yerde mutlu olmaları amaçlanmaktadır. Ankete katılan ve mevcut işletmeleri olan faydalanıcıların % 75'nin de yapmış oldukları faaliyetlerle ilgili bir mesleki eğitime katıldıkları görülmektedir.

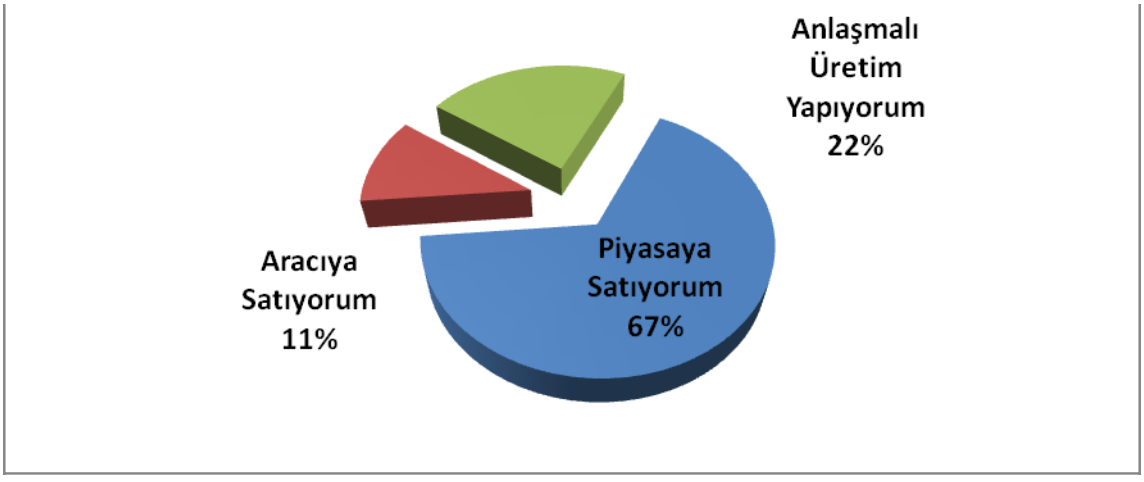
Çizelge 9.21. Faydalanıcıların mesleki eğitim durumu

Faaliyetlerinizle ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı?	**Evet**	**Hayır**
	24	8

Çizelge ve şekil incelendiğinde faydalanıcıların ürünlerini %67 oranında piyasada kendilerinin sattığı görülmekteyken %22 oranında sözleşmeli üretim yaptığı görülmektedir.

Çizelge 9.22. Faydalanıcıların ürünleri değerlendirme şekilleri

Ürünleri ne şekilde değerlendiriyorsunuz?	**Piyasaya Satıyorum**	**Aracıya Satıyorum**	**Sözleşmeli Üretim Yapıyorum**
	21	4	7

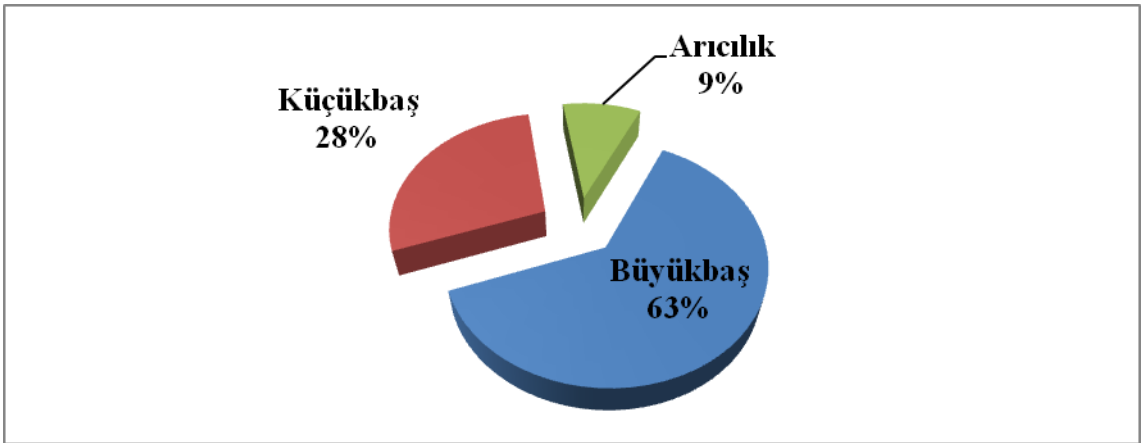

Şekil 9.20. Faydalanıcıların ürünleri değerlendirme şekilleri yüzdesel oranları

Mevcut işletme olarak başvurusunu yapan 8 adet faydalanıcının tamamı hayvancılık ile ilgilenmektedir. IPARD proje başvuruları da mevcut hayvancılık faaliyetlerinin geliştirilmesi amacıyla yapılmıştır. Bununla beraber tüm faydalanıcıların yapmış olduğu hayvancılık faaliyetleri çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge 9.23. Faydalanıcıların yapmış olduğu hayvancılık faaliyeti

Hangi hayvancılık faaliyetlerini yapıyorsunuz?	Büyükbaş	Küçükbaş	Arıcılık
	20	9	3

Şekil 9.21. Faydalanıcıların yapmış olduğu hayvancılık faaliyeti yüzdesel oranları

Mevcut işletme olarak başvuru yapan işletmelere sorulan anket sorularından tüm işletme sahiplerinin tarımsal ürün ve yem bitkisi yetiştirdiği görülmektedir. Konya ilinin genel yapısında yer alan tarımsal faaliyetler hayvancılık faaliyetleri ile birlikte gerçekleştirilmektedir. Tarımsal işletmelerin büyük bir çoğunluğu tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin birlikte yapıldığı karma işletmeler şeklindedir.

Ülkemizdeki en önemli kaba yem kaynağı meralarımızdır. Daha sonra ise yem bitkileri üretimi gelmektedir. Ancak gerek üretim alanlarının, gerekse verimlerinin yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir.

Ülkemizde hayvan besleme konusunda sıkıntılar olduğu bilinmektedir. Bunun temel nedenleri mera alanlarımızın farklı nedenlerle yetersiz hale gelmesi ve yem bitkisi ekim alanlarımızın toplam tarımsal alanlar içindeki payının dünya ortalamalarına göre çok düşük olmasıdır. Hayvancılıkta girdilerin büyük bir çoğunluğunu yem girdilerinin oluşturduğu düşünüldüğünde hem besicilik hem de süt sığırcılığında gelirleri arttırmak için bölgeye uygun yem bitkilerinin ekimine önem vermek gerekmektedir. Anket

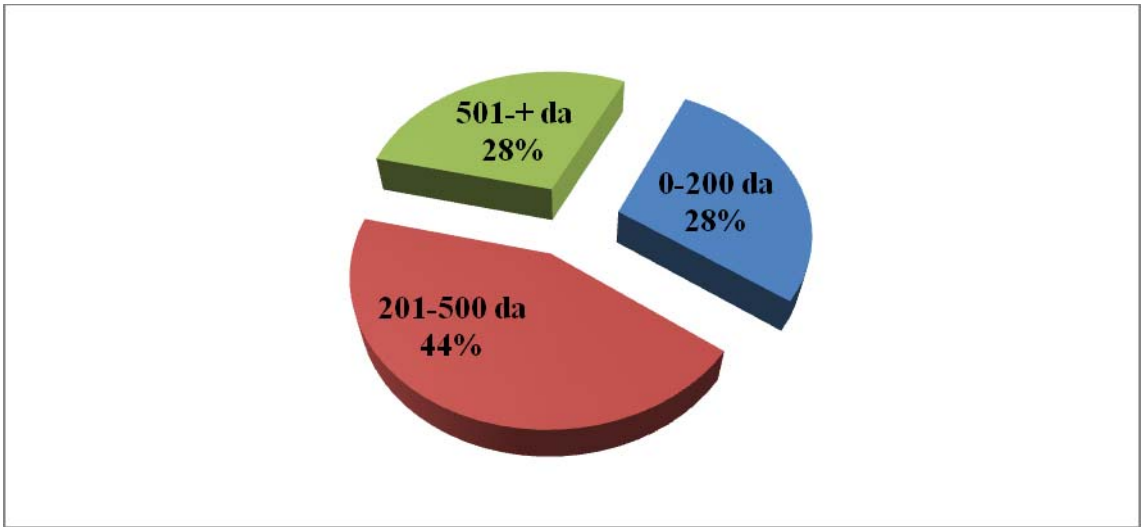
yapılan faydalanıcıların tamamının mevcut işletmelerinde kullanmak için yem bitkisi yetiştirdiklerini görmekteyiz.

Mevcut işletmelerin %57'sinde gübre yönetimi yapılmadığı görülmüştür. IPARD programı 50 baştan fazla inek veya 150 baştan fazla koyun veya keçi kapasitesi olan tarımsal işletmeler için, yatırımın sonunda gübrenin AB standartlarına göre depolanacağına ve yönetileceğine ilişkin taahhütname verilmesini ve bu yatırımlarla ilgili inşaat işleri ve makine-ekipmanların alımını zorunlu tutmuştur. Bu sayede gübre yönetimi konusunda faydalanıcılar teşvik edilmektedir.

Faydalanıcıların tarımsal arazi büyüklükleri aşağıda gösterilmiştir. Faydalanıcıların %43'nün 200-500 dekar aralığında tarım arazisine sahip olduğu görülmektedir.

Çizelge 9.24. Tarımsal arazi büyüklüğü

Tarımsal faaliyet yaptığınız arazi büyüklüğü ne kadardır? (da)	**0-200**	**201-500**	**501-+**
	9	14	9

Şekil 9.22. Tarımsal arazi büyüklüğü yüzdesel oranı

Tarımsal üretimi arttırmanın, kaliteli ürün elde etmenin ve tarım ile uğraşanların yaşam düzeylerini yükseltmenin en önemli yollarından biri, üreticilerin etkili bir biçimde örgütlenmesidir. Gelişmiş ülkeler incelendiğinde, tarımın gelişip sanayileştiği ve üreticilerin de örgütlendiği görülür. Çünkü, tarım politikalarını oluşturmak, uygulama koşullarını belirlemek ve böylece politik mekanizmaları etkileyebilmek, pazarda etkin olabilmek, çağdaş üretim yöntemlerini kullanıp verimliliği arttırarak

kırsal alan kalkınmasını gerçekleştirmek, ancak örgütsel güçle yani örgütlü üreticilerle olmaktadır.

Var olan sosyal yapı içinde birlikte karar alma ile sorumluluk anlayış ve mekanizmalarının oluşturulması; tüm insan ve fizik kaynaklarının bir araya getirilmesi ve her türlü birlikte davranma, tutum ve alışkanlıklarının geliştirilmesine olanak sağlayan bir yapılanma olan örgütlenme, aynı zamanda, tarımın ve kırsal topluluğun kalkınmasında kendi kendine yardım edebilmenin de en önemli araçsal öğelerindendir. Faydalanıcıların kırsal kesim örgütlenmeleri incelendiğinde %78 oranında üretici birliği %19 oranında kooperatif ve dernek üyeliği görülmektedir. Herhangi bir örgütlenme içerisinde yer almayan %3 oranında çiftçi bulunmaktadır.

Çizelge 9.25. Faydalanıcının tarımsal örgütlere üyelik durumu

Herhangi bir tarımsal örgüte üye misiniz?	**Dernek**	**Kooperatif**	**Üretici Birliği**	**Hayır**
	3	3	25	1

Faydalanıcıların faaliyet gösterdikleri alanlar incelendiğinde %34 oranında hayvancılık, %21 oranında tarım, %21 oranında tarım ve hayvancılığın birlikte yapıldığı karma yapılar ve %8 oranında gıda faaliyetleri görülmektedir. % 16 oranında görülen diğer faaliyet alanları genellikle tüzel kişilik olan faydalanıcılar tarafından yapılan turizm, nakliye ve inşaat gibi faaliyetlerdir.

Çizelge 9.26. Faydalanıcıların faaliyet alanları

Hangi faaliyetle meşgulsünüz?	**Tarım**	**Hayvancılık**	**Gıda**	**Tarım-Hayvancılık**	**Diğer**
	7	11	2	7	5

Tarımsal işletmelerde maksimum üretim kapasitesine ulaşmak temel hedeflerden biridir. Bu sayede işletme girdileri nisbi olarak azalmakta ve karlılık da artmaktadır. Faydalanıcılara kapasite kullanımını düşüren nedenler sorulduğunda %43 oranında olumsuz piyasa koşulları seçeneği ön plana çıkmıştır. Bu seçenek özellikle süt sığırcılığı alanında proje hazırlayan faydalanıcılar tarafından seçilmiştir. Süt hayvancılığı aşırı rekabetin yaşandığı bir sektör olduğundan bilinçsizce ya da eski yöntemler kullanılarak kâr etmek ve yaşamak mümkün değildir. Modern süt sığırcılığında; yeterli bilgiye sahip yetiştirici (veya bakıcı), yüksek vasıflı damızlık materyal, yeterli ve kaliteli yem, uygun

hayvan barınakları, koruyucu hekimlik ve etkin tedavi, örgütlenme, pazarlama ve kayıt sistemleri temel unsurlar olarak görülmektedir. Süt inekçiliğinde karı yakalamak için alışageldiğimiz, kulaktan duyma geleneksel yetiştiricilik uygulamalarından vazgeçip bilinçli bir yetiştiricilik yapılması büyük bir gerekliliktir. Bilinçli modern bir yetiştiricilik yapmayan işletmelerin giderek artan maliyetler ve rekabetçi piyasa koşulları mücadele etmesi daha da zorlaşmaktadır. Bununla beraber faydalanıcıların %34'ü kapasite kullanımında bir sorun yaşamadıklarını belirtirken, %16'sı işletmenin teknik sorunlarını, %6'sı hammadde yetersizliğini sebep olarak göstermişlerdir.

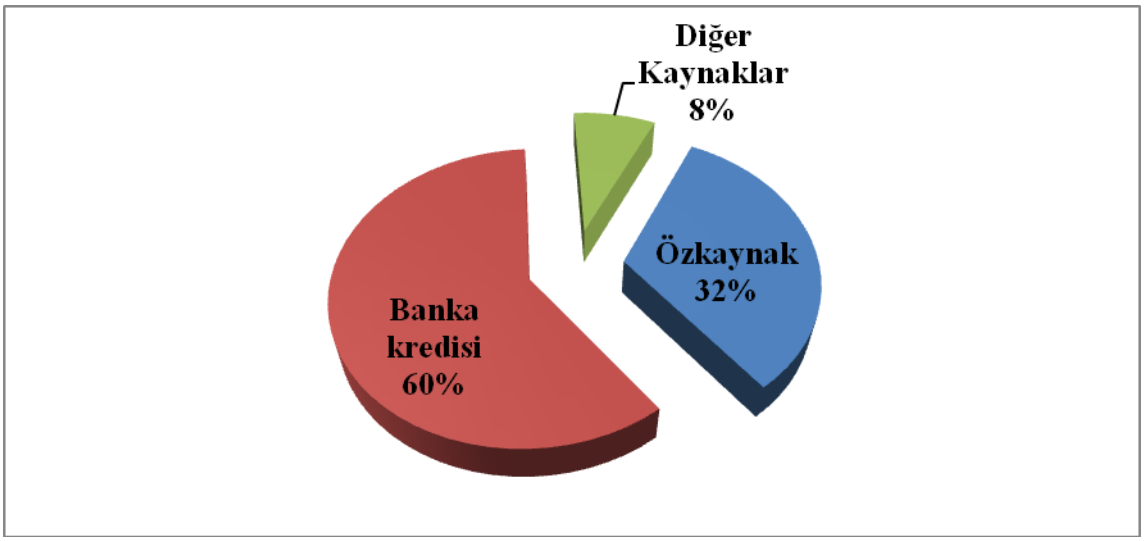
Çizelge 9.27. Kapasite kullanımını düşüren nedenler

Kapasite kullanımını düşüren nedenler (varsa) nelerdir?	**Olumsuz piyasa koşulları**	**İşletmenin teknik sorunları**	**Hammadde yetersizliği**	**Yok**
	14	5	2	11

IPARD kapsamında sözleşme imzalayan proje sahipleri proje kapsamında yapılacak faaliyetleri ilk olarak kendileri finanse etmektedir. Proje hazırlama aşamasında başvuru sahipleri bu finansmanı nasıl karşılayacaklarını detaylı olarak açıklamaktadırlar. Bu kapsamda finansman kaynakları başvuru sahibinin özkaynakları, diğer gelirleri veya banka kredileri vasıtasıyla karşılanabilmektedir. Sözleşme imzalanan projeler için faydalanıcıların açıkladıkları finansman kaynakları tabloda gösterilmiştir.

Çizelge 9.28. Faydalanıcıların proje finansman kaynakları

Finansman Kaynakları		
Özkaynak	**Banka Kredisi**	**Diğer Kaynaklar**
12.073.357,90	22.122.000,00	2.899.040,00

Şekil 9.23. Faydalanıcıların proje finansman kaynakları oranları

Proje başvurusunu mevcut işletme olarak yapan 8 adet projenin mevcut ve öngörülen satış gelirlerini gösteren tablo aşağıdadır. Burada bir adet firmanın gelirlerindeki beyan ettiği aşırı artış (%6778) dâhil edilmediğinde satış gelirlerinde 4,5 Milyon liralık bir artış öngörülmüştür. Bu oran da %17'lik bir geliri artışına karşılık gelmektedir.

Çizelge 9.29. Mevcut işletmelere ait gelir-gider bilgileri

Mevcut İşletme gideri (TL)	**16.891.290,82**
Mevcut Satış Geliri (TL)	**21.972.342,25**
Öngörülen işletme gideri (TL)	**20.238.167,07**
Öngörülen Satış Geliri (TL)	**26.385.250,00**
Fark (İşletme gideri) (TL)	**3.346.876,25**
Fark (işletme geliri) (TL)	**5.814.547,02**
Değişiklik Oranı (İşletme gideri %)	**20**
Değişiklik Oranı (İşletme geliri %)	**26.5**

Proje başvurusunu yeni işletme olarak yapan faydalanıcıların öngörülen satış gelirlerine bakıldığında, 285.475.878 TL'lik bir değer ortaya çıkmaktadır. Mevcut ve yeni işletmelerin mevcut ve öngörülen satış gelirleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

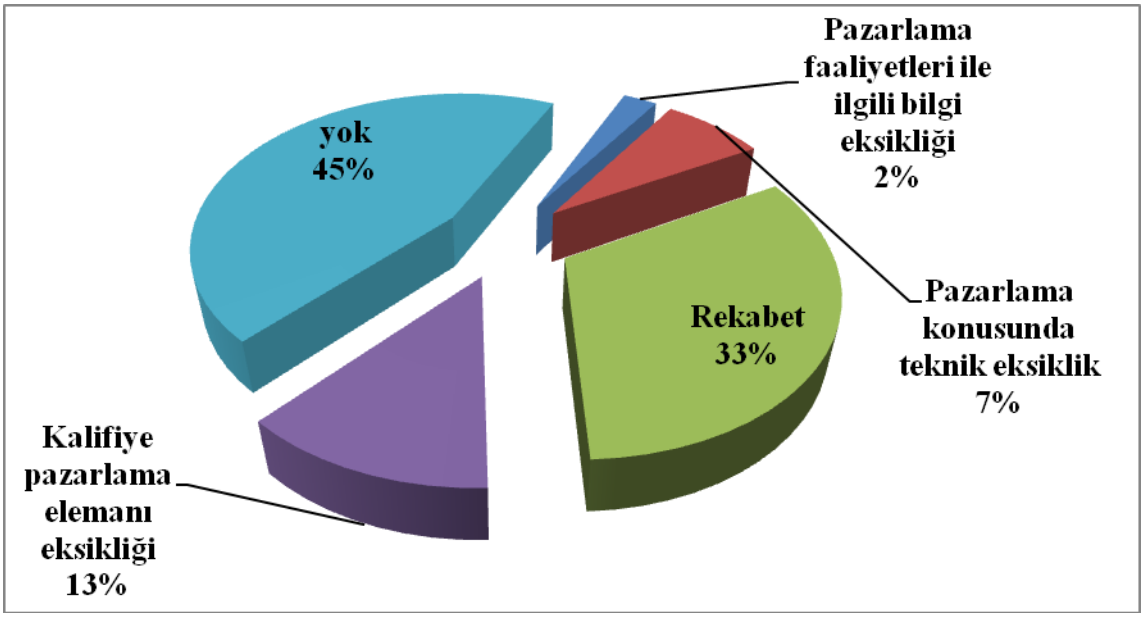
Çizelge 9.30. Mevcut ve yeni işletmelere ait gelir bilgileri

Mevcut İşletme		**Yeni İşletme**	
Mevcut Gelir	Öngörülen Gelir	Mevcut Gelir	Öngörülen Gelir
21.972.342,25	**26.385.250,00**	**0,00**	**285.475.878,00**

Pazarlama kanalları, bir ürünün pazarında yer alan üretici ve aracıların yanı sıra genel ekonomik yapı açısından da oldukça önemlidir. Tarım kesiminde faaliyet gösteren üreticiler genellikle pazarlama imkânları kısıtlı olan küçük işletmelerdir. Pazarlama kanallarının etkinliği sayesinde bu kısıtlı imkânlar ortadan kalkabilmekte, üreticiler yerel pazarlar dışındaki pazarlara kolaylıkla ulaşabilmektedir. Ürün standardizasyonu, kalite gibi hizmetler ürünlerin pazarlanmasına pozitif etki sağlamaktadır. Bu kapsamda faydalanıcıların pazarlama sorunlarının sebepleri sorgulanmıştır. Faydalanıcıların % 45'i ürün pazarlamada herhangi bir sıkıntı yaşamadığını beyan etmiştir. Sorunlar arasında en büyük oranı ise %33 oranla rekabet oluşturmaktadır.

Çizelge 9.31. Faydalanıcıların yaşadığı pazarlama sorunları

Yaşadığınız pazarlama sorunları nelerdir?	Pazarlama faaliyetleri ile ilgili bilgi eksikliği	Pazarlama konusunda teknik eksiklik	Rekabet	Kalifiye pazarlama elemanı eksikliği	yok
	1	2	11	4	14

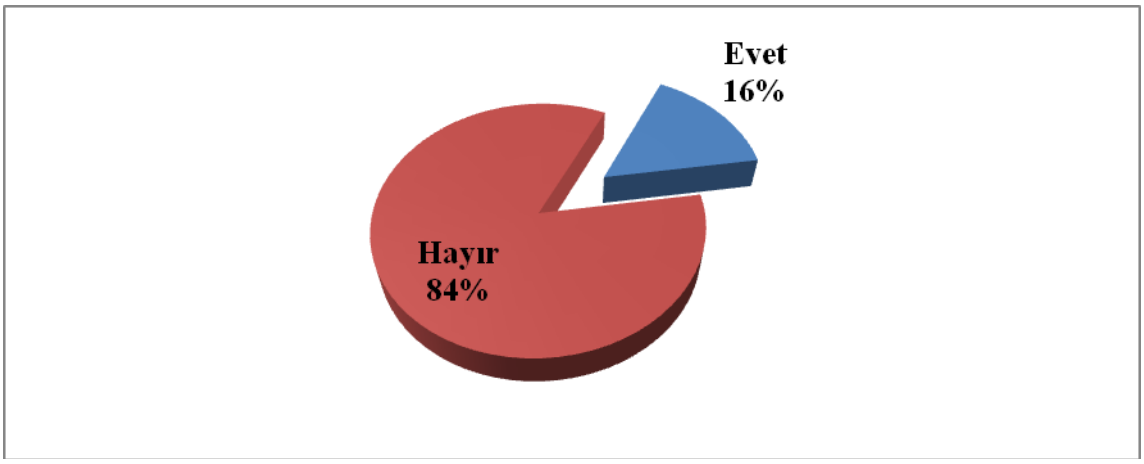
Şekil 9.24. Faydalanıcıların yaşadığı pazarlama sorunları yüzdesel dağılımı

Faydalanıcıların IPARD öncesi süreçte devlet kredi veya hibe şeklinde herhangi bir devlet desteğinden faydalanıp faydalanmadıkları sorulmuştur. Bu kapsamda faydalanıcıların %84'ü ilk kez IPARD desteği vasıtasıyla devlet desteklerinden faydalandıklarını beyan etmişlerdir. Daha önce devlet desteğinden yararlanan faydalanıcılar Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın kırsal kalkınma yatırımlarının

destekleme programı kapsamında yapmış olduğu makine-ekipman desteklerinden faydalanmışlardır.

Çizelge 9.32. Devlet desteklerinden yararlanma durumu

Daha önce faaliyetlerinizle ilgili devlet desteğinden yararlandınız mı?	Evet	Hayır
	5	27

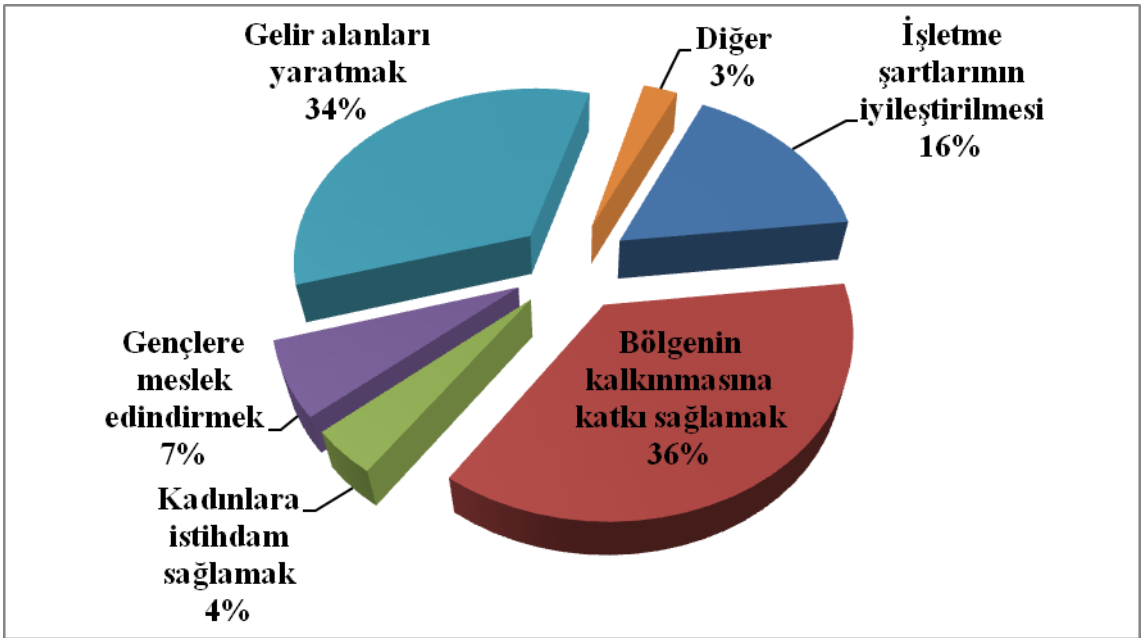
Şekil 9.25. Devlet desteklerinden yararlanma durumu oransal dağılımı

9.3. Faydalanıcıların IPARD Programından Memnuniyeti

Proje bilimsel bir çalışma olmalıdır. Projenin her aşamasında bilimsel çalışmanın bütün özelliklerinin görülmesi gerekir. Proje fikrinin ortaya çıkmasından sonra elde edilen bilgiler ışığında projenin amacı, hedefleri, yöntemi, uygulama adımları, çalışma takvimi ve beklenen sonuçları tanımlanmalıdır. Hedefler, tanımlanan amaca hizmet etmelidir. Hedefler birden fazla olabilir. Proje başvuru esnasında başvuru sahiplerinden proje ile ulaşılması istenilen amaçların detaylı olarak anlatmaları istenilmektedir. Genel olarak amaç ve hedefler yatırım sonrası işletmede meydana gelecek değişiklikler (hayvan sayısında artış, süt miktarında artış vb.) bazında ele alınmakta makro ölçekte hedefler göz ardı edilmektedir. Faydalanıcılara bu durum da göz önünde bulundurularak proje hedefleri sorulduğunda, sırasıyla %36 ve %34 oranlarında bölgenin kalkınmasına katkı sağlamak ve gelir alanları yaratmak cevapları verilmiştir. Diğer proje hedefleri ve yüzdesel oranları aşağıdaki çizelge ve şekilde gösterilmiştir.

Çizelge 9.33. Proje hedefleri

Projenizin hedefleri aşağıdakilerden hangisidir?	İşletme şartlarının iyileştirilmesi	Bölgenin kalkınmasına katkı sağlamak	Kadınlara istihdam sağlamak	Gençlere meslek edindirmek	Gelir alanları yaratmak	Diğer
	5	12	1	2	11	1

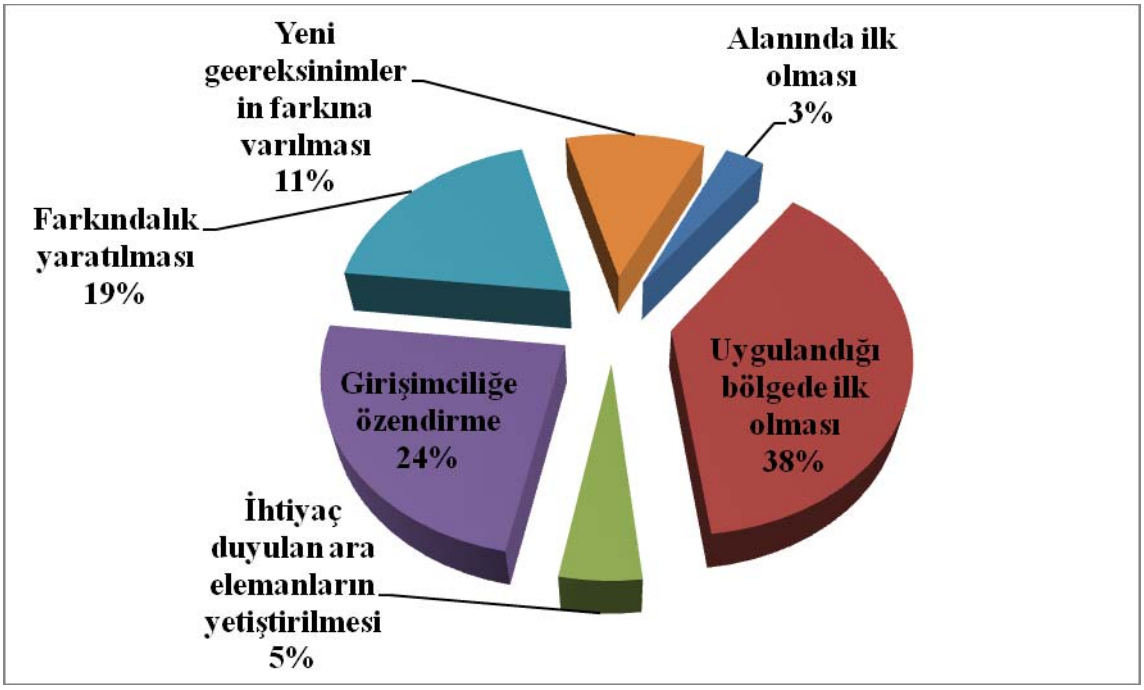

Şekil 9.26. Proje hedefleri oransal dağılımı

Anket çalışmasına katılan projelerin yenilikçi unsurlarının neler olduğu sorulduğunda, projelerin %38'nin uygulandığı alanda ilk olduğu, %24'nin girişimciliğe özendirdiği ve %19'nun farkındalık yarattığı cevapları alınmıştır. Projelerin yenilikçi unsurlarının dağılımı aşağıda gösterilmiştir.

Çizelge 9.34. Projelerin yenilikçi unsuru

Projenizin yenilikçi unsuru	Sayı	Oran (%)
Alanında ilk olması	1	3
Uygulandığı bölgede ilk olması	12	38
İhtiyaç duyulan ara elemanların	2	5
Girişimciliğe özendirme	8	24
Farkındalık yaratılması	6	19
Yeni gereksinimlerin farkına	3	11

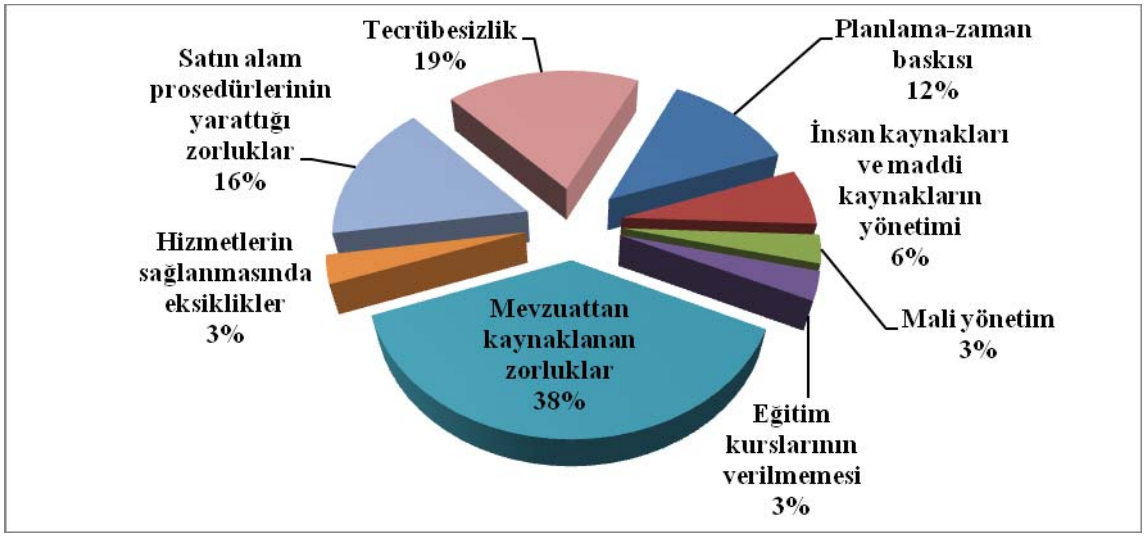

Şekil 9.27. Projelerin yenilikçi unsuru oransal dağılımı

Proje sahiplerine projenin yürütülmesi esnasında karşılaşılan sorunlar sorulduğunda en büyük oranı (%37) mevzuattan kaynaklanan sorunların aldığı görülmektedir. TKDK tarafından programının uygulanması için prosedürler oluşturulmuş daha sonra bunlar Avrupa Komisyonunun onayıyla uygulamaya konulmuştur. Böylece proje tanıtımları, proje çağrı ve kabul süreçleri, sözleşme işlemleri, ödeme işlemleri ve izleme süreçleri belli prosedürler kapsamında yapılmaya başlamıştır. Başvuru sahiplerinin ve özellikle danışman firmaların program konusundaki tecrübesizlikleri proje başvurularının tüm aşamalarında mevzuat zorlukları olarak ankete yansımıştır. İlerleyen süreçte danışman firmaların mevzuatı daha iyi tanımaları ve daha önce vermiş oldukları projelerden kazandıkları tecrübe ile bu konuda yaşanan sorunlar azalmıştır. Ayrıca tecrübesizlik, satın alma konusunda yaşanan sorunlarda yüksek oranlarla ankette kendine yer bulmuştur. Karşılaşılan sorunlar ve yüzdesel dağılımları aşağıdaki çizelge ve şekilde gösterilmiştir.

Çizelge 9.35. Proje uygulamada karşılaşılan sorunlar

Proje uygulamada karşılaştığınız sorunlar nelerdir?	Sayı	Oran (%)
Planlama-zaman baskısı	4	12
İnsan kaynakları ve maddi kaynakların yönetimi	2	6
Mali yönetim	1	3
Eğitim kurslarının verilmemesi	1	3
Mevzuattan kaynaklanan zorluklar	12	38
Hizmetlerin sağlanmasında eksiklikler	1	3
Satın alma prosedürlerinin yarattığı zorluklar	5	16
Tecrübesizlik	6	19

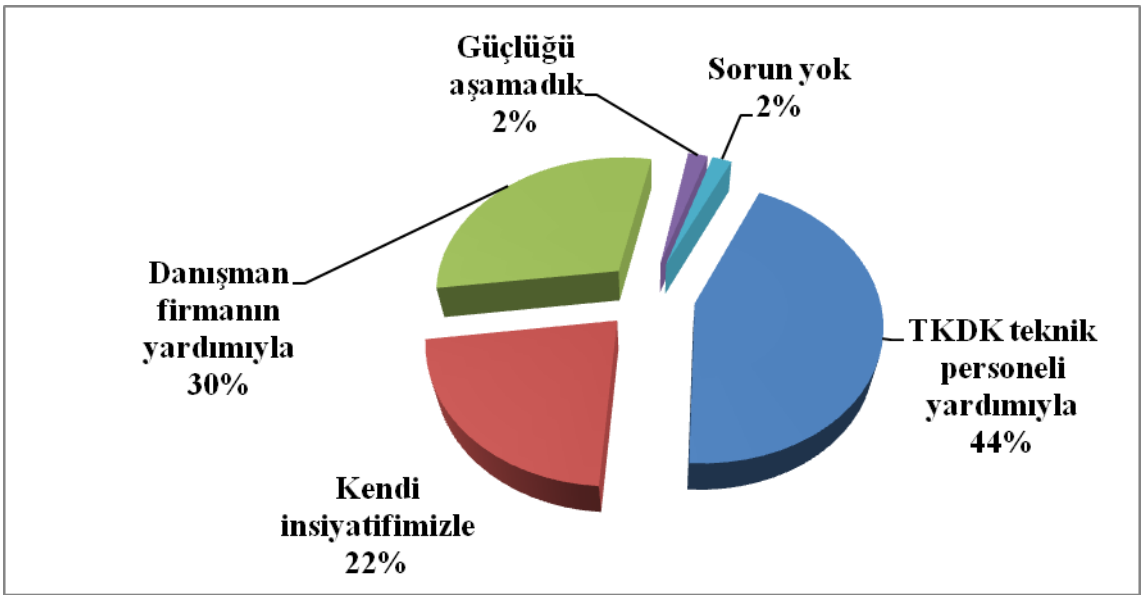

Şekil 9.28. Proje uygulamada karşılaşılan sorunların yüzdesel dağılımı

Faydalanıcılara ayrıca yukarıda sıralanan sorunları nasıl aştıkları sorusu da yöneltilmiştir. TKDK il koordinatörlüklerinde yer alan yardım masaları aracılığıyla projenin tüm aşamalarında (başvuru, uygulama ve izleme) faydalanıcıların soru ve sorunları cevaplanmaktadır. Bu bölümde faydalanıcı tarafından sorulabilecek teknik ve idari konular İl Koordinatörlüğünün ilgili biriminden uzmanların katılımıyla cevaplanmaya çalışılmaktadır. Ayrıca danışman firmalar da başvuru sahiplerinin karşılaştığı sorunların çözümünde yardımcı olmaktadır. Anket sonuçlarına bakıldığında sorunların yaklaşık %75'inin TKDK teknik personeli ve danışman firma aracılığıyla çözüme kavuşturulduğu görülmektedir.

Çizelge 9.36. Karşılaşılan sorunları aşma yolları

Sorunları nasıl aştınız?	Sayı	Oran (%)
TKDK teknik personeli yardımıyla	14	44
Kendi inisiyatifimizle	6	22
Danışman firmanın yardımıyla	10	30
Güçlüğü aşamadık	1	2
Sorun yaşamadım	1	2

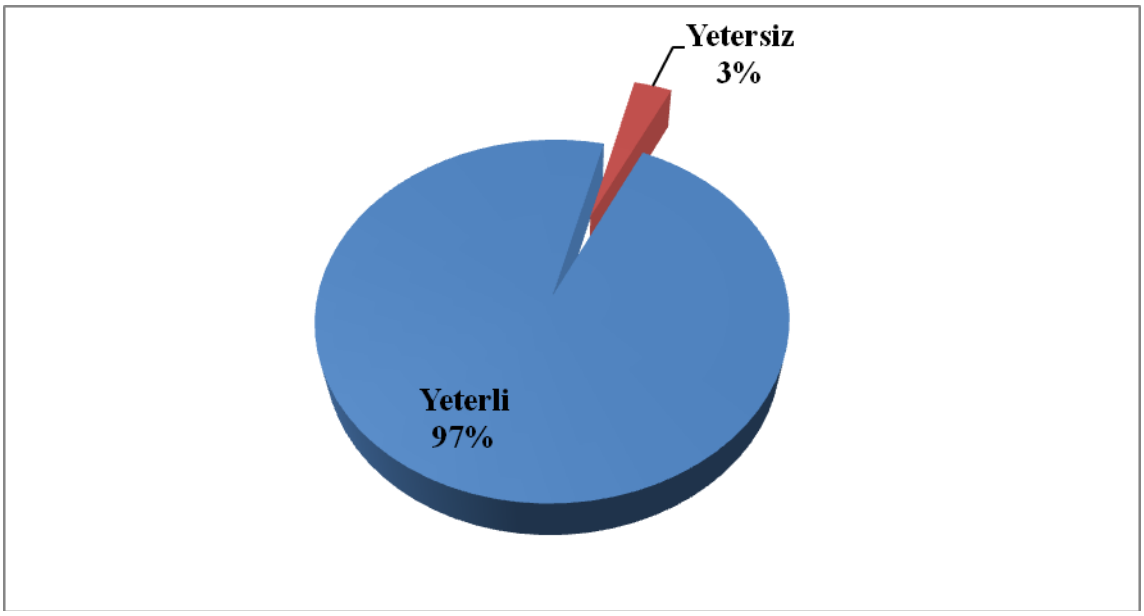

Şekil 9.29. Karşılaşılan sorunları aşma yolları yüzdesel dağılımı

Anket yapılan faydalanıcıların %97'si TKDK İl Koordinatörlüğü personeli ile iletişim durumunu yeterli olarak tanımlamış ve İl koordinatörlüğü ile iletişim yönünde herhangi bir sıkıntı olmadığı belirtilmiştir. Sadece 1 faydalanıcı iletişimin yetersiz olduğunu belirtmiştir.

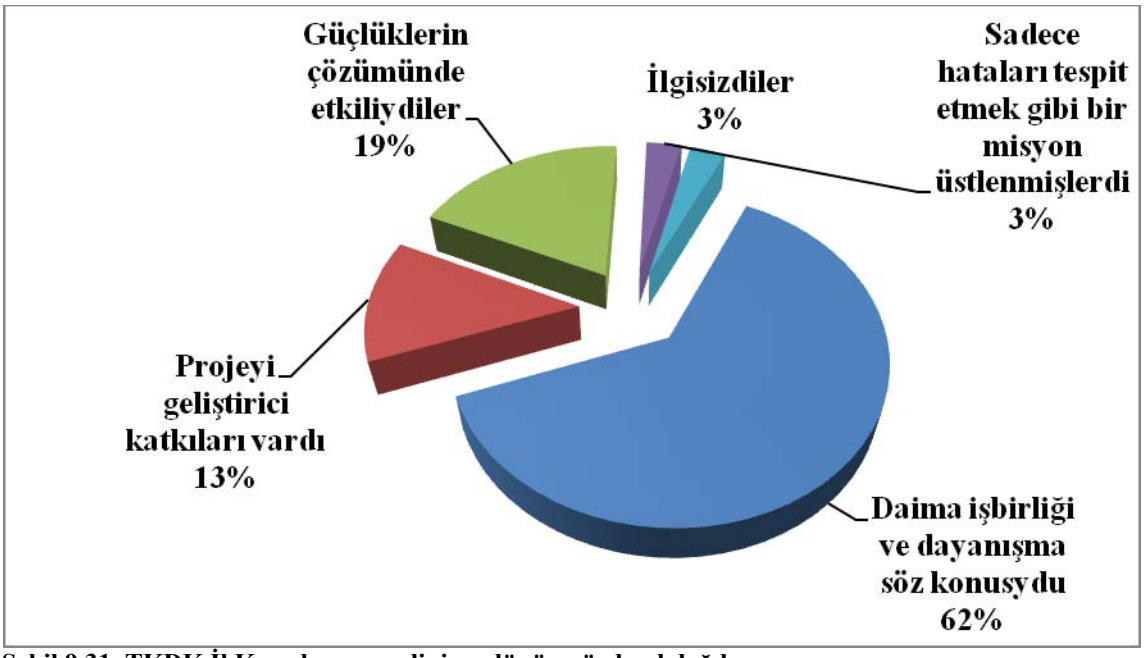
Çizelge 9.37. TKDK İl Koord. Personeli ile iletişim durumu

TKDK il Koordinatörlüğü personeli ile iletişiminiz nasıldı?	**Yeterli**	**Yetersiz**
	31	1

Şekil 9.30. TKDK İl Koord. Personeli ile iletişim durumu yüzdesel dağılımı

TKDK İl Koordinatörlüğü, IPARD programını kapsamında yapılan faaliyetleri bünyesinde bulundurduğu uzman ve destek personelleri aracılığıyla yürütmektedir. Proje başvuru işlemleri, yerinde kontrol faaliyetleri ve ödeme işlemleri aşamalarında faydalanıcı ile İl Koordinatörlüğü personeli sürekli irtibat halinde olmaktadır. Anket vasıtasıyla faydalanıcılardan TKDK İl Koordinatörlüğü personelinin rolünü değerlendirmeleri istenmiştir. Aşağıda verilen şekil incelendiğinde %94 oranında bir memnuniyet oranı görülmektedir.

Şekil 9.31. TKDK İl Koord. personelinin rolünün yüzdesel dağılımı

Çizelge 9.38. TKDK personelinin rolü

Proje yürütülmesi esnasında TKDK İl Koord. teknik personelinin rolünü nasıl değerlendirirsiniz?	Sayı	Oran (%)
Daima işbirliği ve dayanışma söz konusuydu	20	62
Projeyi geliştirici katkıları vardı	4	13
Güçlüklerin çözümünde etkiliydiler	6	19
Sadece hataları tespit etmek gibi bir misyon üstlenmişlerdi	1	3
İlgisizdiler	1	3

Başvuru işlemleri başvuru sahibinin sunması gereken bilgi ve belgeleri İl Koordinatörlüğüne belirlenen süre içerisinde teslim etmesiyle başlayan bir süreçtir. Başvurunun kabulünün ardından değerlendirilmesi ve puanlanması işlemleri gerçekleştirilir. Bu süreçte izlenecek yol İl Koordinatörlüğü tanıtım faaliyetlerinde ve yardım masası vasıtasıyla yapılan bire bir görüşmelerde potansiyel başvuru sahiplerine detaylarıyla anlatılmaktadır. Ayrıca Kurum web sitesinde de tüm başvuru aşamaları başvuruda sunulması gereken tüm belgelerin örnekleriyle başvuru sahiplerinin hizmetine sunulmuştur. Faydalanıcılar da başvuru sırasında bilgilendirilme durumlarını soran anket sorusuna %97 oranında " evet" cevabını vermişlerdir.

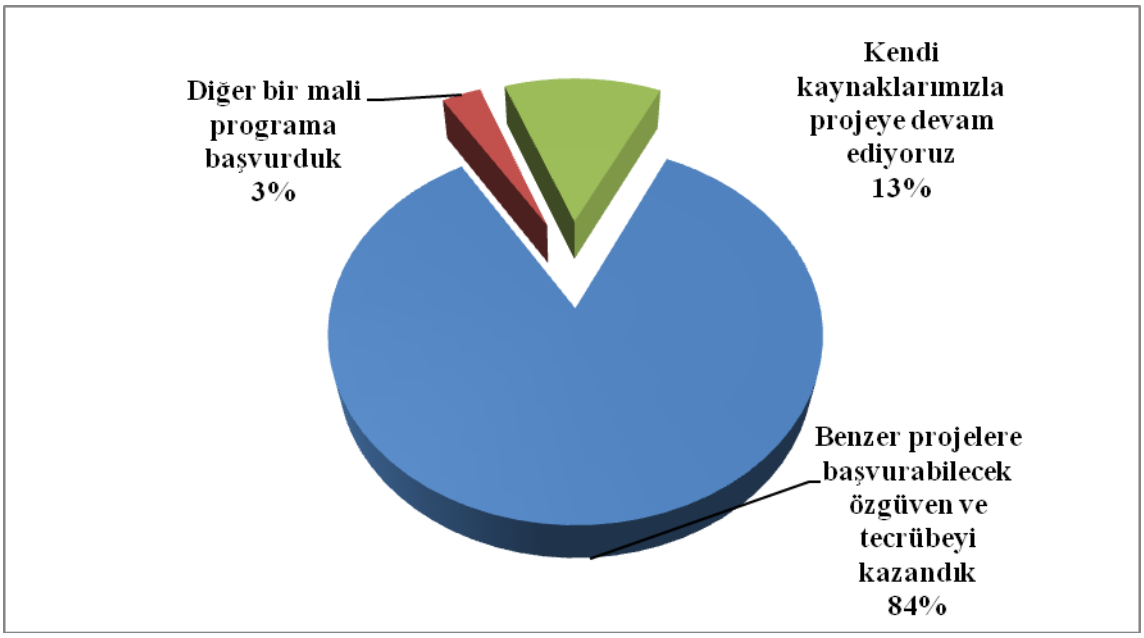
Çizelge 9.39. Başvuru sahiplerinin bilgilendirilme durumu

Başvuru sırasında TKDK İl Koord. Personeli tarafından yeterli düzeyde bilgilendirildiniz mi?	**evet**	**kısmen**	**hayır**
	31	1	0

Anket sorularına cevap veren faydalanıcıların %83'ü proje sayesinde benzer projelere başvurabilecek özgüven ve tecrübeyi kazandıklarını belirtmişlerdir. 8. çağrıdan sonraki proje başvuru çağrılarında ankete katılan faydalanıcıların bir kısmının tekrar proje başvurunda bulunması bu cevabı desteklemektedir.

Çizelge 9.40. Projenin sağladığı faydalar

Projenizin size sağladığı faydalar nelerdir?	Sayı	Oran (%)
Benzer projelere başvurabilecek özgüven ve tecrübeyi kazandık	27	84
Diğer bir mali programa başvurduk	1	3
Kendi kaynaklarımızla projeye devam ediyoruz	4	13

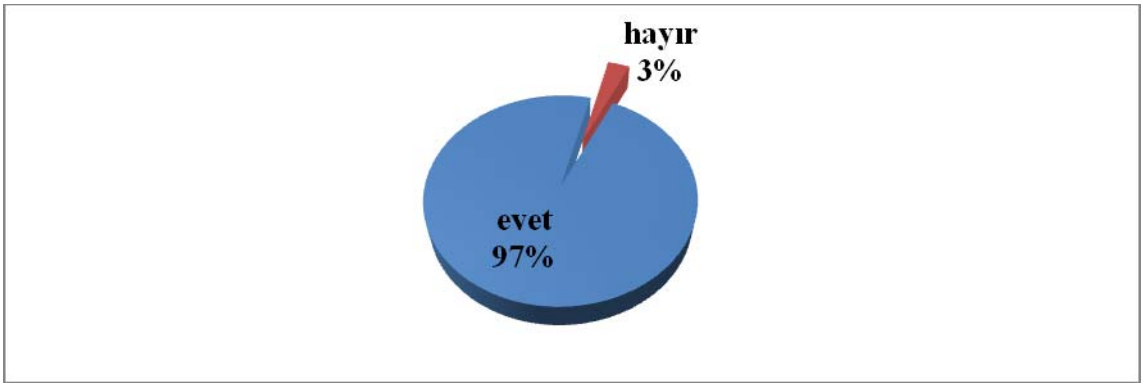

Şekil 9.32. Projenin sağladığı faydaların yüzdesel dağılımı

%50 ile %65 arasında hibe oranına sahip olan IPARD programı faydalanıcılara yapmayı düşündükleri yatırım faaliyetlerinde büyük bir destekte bulunmaktadır. Bu kapsamda sözleşme imzalayan faydalanıcıların %97'lik büyük oranı imkân olması durumunda IPARD programı kapsamında proje yapmak isteyeceklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 9.41. Benzer projede yer alma isteği

Bundan sonra benzer projelerde yer almayı düşünür müsünüz?	**evet**	**hayır**
	31	1

Şekil 9.33. Benzer projede yer alma isteği yüzdesel dağılımı

9.4. IPARD Programı ve Uygulanması Hakkında GZFT Analizi

Kırsal Çevre ve IPARD Programında Yer Alan Sektörlere Ait GZFT Analizi			
Güçlü Yönler	**Zayıf Yönler**	**Fırsatlar**	**Tehditler**
- Kırsal alanlardaki doğal, kültürel ve turizm varlıklarının çeşitliliği, zenginliği ve turizm için yüksek potansiyelleri, -Kırsal alanlardaki yüksek iş gücü potansiyeli, -Konya ilinde hâlihazırda modern teknolojileri kullanan çiftçi derneklerinin varlığı, -Hem merkezi hem de yerel düzeyde kamu kuruluşlarının güçlü ve geniş örgütsel kapasitesi, -Faaliyetlerini geliştirerek gelirlerini arttırabilecek küçük ve orta ölçekli dinamik çiftliklerin varlığı, - Nüfus artışı ve yüksek gelirin kırmızı et talebini artırması, -Organik ürünlere yönelik iç talebin artması, -Çok sayıda yerel ürün çeşidi ve yerli çiftlik hayvanı cinsleri,	-Modern hayvancılık yönetiminde düşük mesleki beceri, - Su kaynaklarının verimsiz kullanımı, - Tarım ve tarım dışı ürünlerin işlenmesi ve pazarlanmasındaki güçlükler, - Markalaşabilecek yerel ürünlerin çeşitliliği, - Özellikle tarımdaki kayıt dışı ekonomi, -İlin farklı bölgeleri arasında gelir açısından farklılıklar, - Küçük, geçimlik veya yarı geçimlik çiftliklerin ve parçalanmış ve düşük düzeyde ihtisaslaşmış küçük işletmelerin oranının yüksekliği, -Ürün ve hayvan yetiştiriciliğinde geleneksel ve emek yoğun metotların yaygınlığı, -Kırsal alanlarda ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesinin çok zayıf olması,	-Tarım dışı istihdam ve gelirler vasıtasıyla toprağın aşırı kullanılması ihtiyacının azaltılabilmesi ve kaynakların kullanımı için daha iyi koşulların yaratılabilmesi, -Kırsal çevre turizmine olan dış talepte beklenen büyüme, -Ulaşım imkânlarının artması ile kırsal pazarlardan kent pazarlarına mal tedarikinin kolaylaşması, - Markalaşabilecek yerel ürünlerin çeşitliliği, -Tüketicilerin organik, nitelikli ve sağlıklı ürünlere talebinde artış, -Yerel ve geleneksel üretim potansiyellerini harekete geçirme, -Marka ismi olabilecek yerel ürünlerin varlığı, -AB'ye katılım dönemi ve AB fonlarını kullanma olanağı,	-Kentleşme sonucu kırsal kaynakların uygunsuz kullanımı (toprak, su, turizm, kültürel miras), -Doğal kaynakların bilinçsizce kullanımı ve çevre kirliliği, -Kentsel büyüme sonucunda kırsal alanların terk edilmesi, -Çoğu üreticinin ve işletmecinin AB standartlarına uymaması, -Uluslararası pazarlarda diğer ülkelerin rekabet kapasitelerinin artması, -Genç ve nitelikli iş gücünün kırsal alanlardan göçü, üretken faktörlerde azalma ve nüfusun yaşlanması, -Gelecekte mevcut su kaynaklarında yaşanabilecek kıtlık

	-Genç nüfus da dâhil olmak üzere yüksek işsizlik oranı, -Kırsal istihdam ve gelir kaynaklarının büyük ölçüde tarımsal faaliyetlere dayanması, -Karar almada merkeziyetçilik, -Kırsal alanlardaki yerel ürünlerin ve turizm faaliyetlerinin yetersiz reklam faaliyetleri, -Farklı kurumların kırsal alanlara destek vermesi (Tarım Bakanlığı, Mevlana Kalkınma Ajansı, TKDK vb.) ve bu durumun yarattığı kafa karışıklığı,	-Üretim, iletişim, bilgi teknolojilerinin gelişimi, -Kırsal ekonomik faaliyetlere katılması muhtemel kadın nüfusu, -Uluslar arası kaynaklara ve fonlara erişim imkânı, -Çevreye duyarlı metodların uygulamalarında artış, -Süt üretiminde kalitenin önemine yönelik farkındalığı artıran teşvikler ve eğitim faaliyetleri, -Geleneksel türdeki tarımsal ürünlere olan talebin, kentsel alanlarda marketlerde yer bulmasını kolaylaştırması, -Üretim-pazarlama zincirinin denetimini teşvik etmek amacıyla uygulanmaya başlanan sözleşmeli süt üretimi destekleri, -Üretici örgütleri aracılığıyla AB gıda güvenliği standartlarını karşılayan kaliteli ürünlerin pazarlanmasında ve	

		hasat sonrası tesislerde çiftçilerin koordinasyonu,	
IPARD Programı ve Uygulanmasına Ait GZFT Analizi			
Güçlü Yönler	**Zayıf Yönler**	**Fırsatlar**	**Tehditler**
-%50-65 aralığında yüksek hibe oranı, -Programın uygulanma süresi ilerledikçe programa olan ilgi ve talebin artışı, -Hibe fonlarından mevcut ve yeni işletmelerin faydalanabilmesi, -Gerçek, tüzel kişilikler ve üretici örgütlerinin programa başvurabilmesi, -TKDK tarafından bankalarla yapılan protokol karşılığında ön finansman ve eş finansman için uygun şartlarda kaynak bulabilme, -Mimarlık, mühendislik ve danışmanlık hizmetlerinin de hibe desteği kapsamında olması, -Tekniklerini geliştirebilecek ve varlıklarını devam ettirebilecek orta düzeyde yarı	- Proje başvuruları ve imzalanan sözleşmelerin il genelinde homojen dağılmaması, - Fonların yıllık olması ve dağıtılmaması durumunda bütçenin iade ihtimalinin bulunması, - Üretici örgütlerinin tüm tedbirlere başvuramaması, - Hayvan desteklemesinin olmaması, - Sayıları oldukça fazla olan geçimlik tarımsal işletmelerin öncelikli destek grubunda yer almaması, - Mevzuat zorlukları, - 5 adet alt tedbirde sözleşme imzalanmaması,	-Proje faaliyetleri sonrası ortaya çıkan yatırımların programın reklam ve tanıtımında katkıda bulunması, -İl genelinde farklı bölgelerde uygulanabilecek tedbir çeşitliliğince bulunması, -Kadınlar ve 40 yaş altı genç girişimcilere proje seçme-değerlendirme ve hibe oranı konularında pozitif ayrımcılık yapılması, -Konya ilinin tamamının dağlık alan tanımına girmesi ve artı %5 hibeden faydalanabilmesi, -Yatırım faaliyetlerinin yaratacağı gelir ve istihdam artışı, -Desteklenecek tüm hayvancılık projelerinde gübre yönetiminin sağlanacak olması,	-Çağrı dönemlerinde belirtilen yatırım sürelerinin kısa olması durumunda, proje faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde karşılaşılabilecek sorunlar, - Ödeme yapılmadan önce yapılacak yatırım faaliyetlerinin faydalanıcı tarafından karşılanmasında yaşanabilecek sorunlar, -Bazı tedbirlere yapılan başvurularda yığılma olurken diğer tedbirlere ilgi gösterilmemesi, -Programı yeni tanıyan danışmanlık firmalarından kaynaklanabilecek sorunlar,

gelişmiş küçük ve orta ölçekli tarımsal işletmelerin öncelikli hedef grubunda yer alması, -Organik tarımla ilgili yatırımlara proje seçiminde artı puan verilmesi,			
Sözleşme İmzalanan Projeler ve Faydalanıcılara ait GZFT Analizi			
Güçlü Yönler	**Zayıf Yönler**	**Fırsatlar**	**Tehditler**
-Faydalanıcıların program hakkında bilgilendirilme ve memnuniyet açısından olumlu görüş bildirmesi, -Uygulandığı bölgede ilk olarak uygulanma oranının diğer potansiyel faydalanıcılara ilham vermesi, -Faydalanıcıların ön finansman ihtiyaçlarını, banka kredisine bulaşmadan kendi imkânlarla karşılayabilmeleri (%72), -Faydalanıcıların karşılaştıkları sorunların çözümünde İl Koordinatörlüğü personelinin yeterli görülmesi (% 44), -Genç ve daha eğitimli çiftçiler, -Çevresel konuları daha iyi anlayabilen	-Sözleşme sonrası yaşanan sözleşme fesihleri ve bu durumun yarattığı fon kaybı, - Kadın başvuru sahiplerinin azlığı (%6), - Ekonomik gücü olmayanların programa başvurmaya cesaret etmekte zorluk yaşamaları, - Faydalanıcıların Ipard öncesi devlet desteğinden düşük yararlanma oranı,	- Faydalanıcıların faaliyet konuları ile ilgili yeterli çalışma süreleri, - Faydalanıcıların eğitim durumunun yüksek olması (% 85 lise ve üstü), - Mevcut işletmelerin kapasite kullanım oranlarında artış meydana gelecek olması (% 100 artış), - Tüm faydalanıcıların en az bir tarımsal örgütlenmenin içinde yer alması, - Faydalanıcıların büyük oranda (%45) pazarlamada sorun yaşamamaları, - Projeden elde edilen tecrübe ile benzer projelere katılma özgüveninin	-Olumsuz piyasa koşullarının işletmelerin kapasite kullanımını düşürmesi, - Proje yürütülürken tecrübesizliğe bağlı olarak yapılabilecek hatalar ve yaratacağı ödeme miktarı kesintileri, - Proje ve hibe programlarına karşı önyargı,

ve benimseyebilen oldukça genç çiftçi nüfusu,		kazanılması, - Başka bir proje ile IPARD'a başvurma isteği, - Sözleşme imzalayan tüzel kişiliklerin yüksek oranı ve durumun proje yönetimindeki pozitif etkisi (%72), - 40 yaş altı genç girişimcilerin programa göstermiş olduğu ilgi (%50), - Proje faaliyetlerinin gerçekleştirileceği yatırım arazilerinin büyük ölçüde faydalanıcılara ait olması (%78), - Faydalanıcıların büyük bir çoğunluğunun kurumlar vergisi mükellefi olması ve defterlerini bu usule göre tutması, - Toplam sözleşme sayısının üçte ikisinin hayvancılık alanında imzalanması ve bu durumun il hayvancılığına katkısı,	

GZFT analizinden elde edilen sonuçlarla aşağıdaki stratejiler belirlenmiştir.

Kırsal Çevre ve IPARD Programında Yer Alan Sektörler

- Kırdan kente göçü engelleyecek ekonomik ve sosyal imkânların sağlanması,
- Mevcut orta ve büyük ölçekli et ve süt işletmelerinin markalaşma, uluslar arası ticaret, AB standartlarına ulaşma doğrultusunda hedef belirlemeleri,
- Küçük işletmelerin bilgi, teknoloji ve girdi desteği ile düşük maliyetli üretim yapmasını sağlayacak politikaların belirlenmesi,
- Kırsal kalkınma politikalarının sadece tarımsal faaliyetleri değil sosyal konuları da göz önünde bulundurarak hazırlanması,
- Coğrafi işaret ve markalaşma konusunda kırsal alanlarda bilincin arttırılması yönünde eğitim verilmesi,
- İl genelindeki önemli gün ve zaman dilimlerinde şehre ait yerel ürünler ve kırsal turizmin tanıtılması,
- Kırsal turizm ve yöresel ürünlerde talep yaratma ve pazarlama konusunda hedeflerin belirlenmesi,
- İŞ-KUR vasıtasıyla, yereldeki genç nüfusun, çiftlik faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi konusunda eğitilmesi,
- Kırsal alanlarda kültürel mirasın, geleneksel tad ve el sanatlarının, doğal güzelliklerin ve tarihi eserlerin korunması,

IPARD Programı ve Uygulanması

- IPARD tanıtımında TKDK, üniversite ve il genelindeki kamu kurumlarının işbirliği,
- Tarımsal örgütler, STK'lar ve bölgede profesyonelleşmiş çiftçi derneklerinin (Konya Önder Çiftçi Derneği vb.) IPARD programına aktif katılımlarının sağlanması,
- Faydalanıcılarla görüşülerek idari ve mevzuat açısından yapılması gerekli olan değişiklikleri belirlemek,
- Proje seçiminde avantaj sağlayan ve hibe oranını arttıracak konuların (kadın girişimci, genç girişimci, organik üretim vb.) özellikle vurgulanması,
- Kırsal alanda yapılan desteklerin tek çatı altında toplanarak etkinliğinin arttırılması,
- Proje başvurusu yapılmayan bölge ve sektörlerin özel olarak ele alınması,
- Fon kaybının önüne geçecek önlemlerin alınması,
- Kırsal alanlarda yapılacak çalışmalarla IPARD programı ve TKDK hakkındaki görüşlerin toplanması,
- Et ve süt sektörlerinde yurtiçi ve yurtdışından gelebilecek büyük taleplere hazırlıklı olmak,

Sözleşme İmzalanan Projeler ve Faydalanıcılar

- Sözleşme fesihlerini ortaya çıkaran nedenlerin irdelenerek ilerleyen süreçte bu durumun önüne geçebilmek,
- Faydalanıcıların program konusunda memnuniyetinin devam ettirilmesi,
- Programa başvurarak sözleşme imzalanan kadın faydalanıcı sayısının arttırılması,
- Ekonomik gücü olmadığı için ön finansmanı karşılayamayan kırsal nüfusun IPARD programına dahil edecek tedbirlerin alınması,
- Faydalanıcı katkısına ek olarak AB ve kamu katkısı ile karşılanan hibe desteğinin etkin kullanımının sağlanması,

10. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

IPARD, Avrupa Birliği katılım öncesi mali yardımlar ve ülkemiz kırsal kalkınma politikaları ışığında kırsal toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesi suretiyle bölgeler ve kır-kent arasındaki gelişmişlik farklarının azaltılması amacıyla 42 ilde uygulanan bir programdır. IPARD Programı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından diğer kamu kuruluşları ile yakın işbirliği halinde; yerel kuruluşlar, sosyal, ekonomik ve çevresel ortaklar, sivil toplum kuruluşları, bilgi merkezleri ve üniversitelerin de görüşleri alınarak hazırlanmıştır.Programın Avrupa Komisyonundan yetki devrini almasıyla birlikte ilk fasılda açılan 20 İl Koordinatörlüğü tarafından bölgedeki önemli aktörlerin katılımlarıyla tanıtım faaliyetlerine başlanmış ve proje çağrısı öncesi hazırlıklar yapılmıştır.

Genel olarak IPARD programı tanıtımında, faydalanıcılar açısından bir memnuniyet olduğu görülmektedir. Bununla beraber imzalanan sözleşmeler il genelinde homojen bir dağılım göstermemektedir. İlk 8 çağrı döneminde imzalanan sözleşmelerin Konya içindeki dağılımına bakıldığında, İl genelinde 15 farklı ilçeden faydalanıcı ile sözleşme yapıldığı görülmektedir. Geri kalan 16 ilçeden ilk 8 çağrı itibariyle sözleşme imzalanmamıştır. %50'yi aşan bu oran, programın il genelinde olabildiğince homojen bir şekilde uygulaması amacının yeterince başarılamadığını göstermektedir. Özellikle Konya'nın Akdeniz Bölgesine bakan bölümünde yer alan ilçelerinde başvuru eğilimi az olmuştur. Bu durumda, bahsedilen bölgelerin dağlık yapısı ve düşük gelir seviyesi de etkili olmuştur. Tanıtım faaliyetlerinde, sözleşme imzalanmamış veya az başvuru gelen bölgelerin coğrafi yapısı ve gelir durumlarının iyi analiz edilerek buna uygun tedbirlerin tanıtımının ön plana çıkarılması faydalı olacaktır. Tanıtım faaliyetlerinde topluca yapılan bilgilendirmelerden sonra IPARD programında yer alan faaliyet konuları ile birebir iştigal eden potansiyel başvuru sahipleriyle yüz yüze iletişime geçilerek proje başvurusu yapmaları hususunda cesaretlendirilmelerinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anket sonuçlarına bakıldığında faydalanıcıların büyük oranda tarımsal örgütlere üyeliğinin bulunduğu görülmektedir. Bu kapsamda üretici birlikleri başta olmak üzere kooperatif, dernek vb. örgütleri programın hazırlanmasından uygulanmasına kadar tüm aşamalarda sürece dâhil etmek oldukça önemlidir. Ayrıca tanıtım faaliyetlerinde tarımsal örgütlerle yapılacak işbirlikleri tanıtım faaliyetlerinin etkinliğini arttıracaktır.

Kırsal alanlarda verilecek desteklerde üretilen ürünlerin doğrudan satışını kolaylaştıracak tedbirler düşünülmelidir. Ayrıca kentlerde bulunan büyük marketlerde bu ürünlerin satışının yapılabilmesi ile ilgili yapılacak çalışmalar ürün pazarlamasında kolaylıklar sağlayacaktır.

IPARD desteklerinde mevcut ve yeni kurulacak işletmelerde AB standartlarına ulaşılması hedef olarak belirlenmiştir. Faydalanıcıların görece yüksek olan eğitim düzeyinin (%85 lise ve üstü) ve faaliyet konuları ile ilgili yeterli çalışma sürelerinde kazanmış oldukları tecrübeler, proje faaliyetleri sonucunda ulaşılacak olan modern teknolojilere uyumu kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Faydalanıcıların büyük çoğunluğu yaptığı işi tercih sebebinin baba mesleği olduğunu beyan etmişlerdir. Meslek ve iş seçiminde kırsal alanda yapılan faaliyetlerin sadece baba mesleği olduğu için değil karlı olduğu için de tercih edilir hale getirilmesi önemlidir. Proje faaliyetleri ile daha profesyonel ve daha karlı hale gelmesi muhtemel olan faaliyet kolları bu amaca hizmet edecektir.

Hayvancılıkla uğraşan işletmelerin, hayvan beslemede kullanacakları kaba yemleri kendi işletmelerinde üretmeleri, kârlı bir yetiştiricilik için esastır. Nitekim yapılan araştırmalarda çiftçi şartlarında hayvanların üstün kaliteli yem bitkileri ile beslenmesi durumunda verimlerinin iki kata yakın artırılabildiği tespit edilmiştir. Hayvancılık yapan ve büyük tarımsal arazilere sahip faydalanıcıların yem bitkileri ekimi teşvik edilmelidir. Gerekirse hayvancılık faaliyetlerinde girdi fiyatlarının büyük bir bölümünü oluşturan yem bitkilerinin yetiştiriciliği proje seçiminde artı puan getirecek şekilde düzenlenmelidir.

Program kapsamında yapılacak yatırımlar il genelinde istihdama da katkı sağlayacaktır. Anket kapsamında faydalanıcıların öngördükleri artışlara bakıldığında yaklaşık %45'lik bir istihdam artışı görülmektedir. Ayrıca hazırlanacak projelerin farklı aşamalarında hizmet alınacak olan inşaat, makine, danışmanlık, mimari-teknik proje hazırlama firmaları da mali açıdan pozitif anlamda etkilenecektir.

Kapasite kullanımının düşmesinde %43 oranında olumsuz piyasa koşulları baş etken olarak gösterilirken kapasite sorunu yaşamadığı söyleyenlerin oranı %36 olmuştur. Ürün pazarlama konusunda %45 oranında bir sorun yaşanmadığı belirtilmiş en büyük sorun olarak da rekabet koşulları ön plana çıkmıştır. Sözleşme imzalanan proje sahiplerinin büyük bir çoğunluğunun hayvancılık tedbirlerinden başvuru yaptıkları yukarıda belirtilmişti. Süt hayvancılığında sağlıklı bir hayvandan, hijyenik ve temiz koşullarda elde edilen, kendine özgü renk, tat, yapı ve bileşime sahip, mikrobiyal

açıdan istenilen kriterleri sağlayan çiğ sütün piyasada yüksek talep göreceği ve yüksek fiyattan alıcı bulacağı aşikardır. Bu açıdan yetiştirilen sağlıklı hayvanlardan sağım hijyenine uyularak süt elde etmek amaç olmalıdır. IPARD kapsamında yapılan hibe destekleriyle yapılan yatırım faaliyetleri sayesinde sağlıklı ve kaliteli sütün eldesi için, hayvan yetiştiriciliğinden gübrenin uzaklaştırılmasına, uygun yemleme şartlarından hijyenik ve otomatik süt sağımına kadar uzanan bir çok imkan faydalanıcıya sunulmaktadır. Bu imkânların kullanılması pazarlama sorunlarında belirtilen rekabet koşullarında işletmeciye avantajlar sağlayacaktır.

Kırsal alanda üretim faaliyetlerine yoğun bir biçimde katılan "kadınlar", gelişmekte olan ülkelerde kırsal ekonomi için temel güç kaynağı olarak kabul edilmektedirler. Ancak bu güç kaynağı, çoğunlukla karşılığı ödenmeyen "ücretsiz aile işgücü" olarak görünmekle birlikte, tarımsal üretimin önemli bir bölümü bu emeğe dayanmaktadır. Bu nedenle nüfusun önemli bir kısmının kırsalda yaşadığı ülkemizde, ekonomiyi büyütmede, sektörel çeşitlendirmeyi oluşturmada istihdamı arttırmada ve yerel kaynakları daha etkin bir şekilde değerlendirmede, kadın işgücünün ve kadın girişimcilerin önemli bir rol oynayabileceği dikkate alınmalıdır. Kadınların kırsal alanda girişimcilik faaliyetlerini sınırlayan eğitim düzeyinin düşüklüğü ve bunun getirdiği içe kapanıklık, toplumun kabul gören önyargıları, bastırılmış kadın davranışları, psikolojik olarak kendini girişimci olarak görememe, örgütsüzlük, ev-iş uyumsuzluğu, kredi kaynaklarına erişememe, düşük gelir düzeyi, teminat gösterememe, kurumsal bilgi yetersizliği, kamu kurum ve kuruluşları ile yerel yönetimlerin duyarsızlığı, cinsiyet eşitsizliği algılamasının güçlü olması ve farkındalık ve duyarlılık olmaması gibi unsurların önüne geçilmesi gerekmektedir (Soysal, 2013). Bu kapsamda Konya ilinde de kırsal ekonomik faaliyetlere katılması muhtemel kadın nüfusunun fazlalığı özellikle yerel el sanatları, mikro işletmeler ve kırsal turizm alt tedbirlerinde değerlendirilmelidir. Bu konuda hazırlanacak pilot projeler ve özel tanıtımlar amaca ulaşmada faydalı olacaktır. Ayrıca kadınlar tarafından işletilen küçük ve orta ölçekli üretim tesisleri, işletme gelirlerinin artırılmasında ve yeni iş imkânlarının yaratılmasında güçlü ve olumlu etkilere sahip olduğundan, IPARD tarafından desteklenmelidir.

Anket kapsamında yapılan görüşmelerde faydalanıcıların büyük çoğunluğu, yaşanan en büyük sıkıntının Kurum mevzuatının zorluğu (%37) , tecrübesizlik (%19) ve satın alma prosedürlerinin yarattığı zorluklar (%16) olarak sıralamışlardır. Proje başvurusundan izleme dönemi sonuna kadar yapılan tüm faaliyetler Kurumca oluşturulan prosedürler doğrultusunda yapılmaktadır. Bu prosedürlerde yer alan bilgi ve

belgelere ulaşmak faydalanıcıyı bir çok farklı kamu kuruluşu, belediye, organize sanayi bölgesi başkanlıkları, meslek odaları ile muhatap olma mecburiyetine sürüklemektedir. Bu kurum kuruluşlarda yaşanabilecek her türlü sorun ve gecikme de TKDK' dan kaynaklanan sorunlar gibi algılanabilmektedir. Ayrıca yapılacak yatırım faaliyetleri kapsamında talep edilen menşei belgesi-yerli malı belgesi, teklif alma ve satın alma kuralları faydalanıcılarda bıkkınlık yaratabilmektedir. Bu nedenle kurumsal işbirliği sağlanarak faydalanıcıların mağdur olmasının önüne geçilmelidir. Faydalanıcılar tarafından dile getirilen bu sıkıntılar karşısında TKDK tarafından prosedür revizyonları yapılarak komisyon onayına sunulmaktadır. Örnek vermek gerekirse belli bir parasal değerin altındaki yatırım kalemleri için menşei-yerli malı belgesi istenilmemeye başlanmış, belge olarak birçok evrakta internet çıktıları kabul edilmiştir. Ayrıca inşaat işleri ile ilgili olarak, Bayındırlık veritabanında yer almayan pozlar için özel pozlar oluşturularak bu talepleri olan faydalanıcıların ihtiyaçlarının giderilmesine çalışılmıştır.

Faydalanıcıların proje başvurusundan ödemelerin yapılacağı sürece kadar danışmanlarla yakın ilişki içinde bulunmaktadır. Bu kapsamda faydalanıcılar, karşılaştıkları sorunların çözümünde TKDK teknik personelinin yardımından sonra danışmanların yardımından faydalandıklarını (%30) beyan etmişlerdir. Danışmanlar için belirli periyotlarla eğitim programlarının düzenlenmesi ve mevzuatlarda yapılan değişikliklerden haberdar edilmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca faydalanıcıların danışmanlar tarafından mağdur edilmelerinin önüne geçilmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır.

Karşılaşılan sorunların aşılması konusunda faydalanıcıların sırasıyla TKDK teknik personeli, faydalanıcılar ve kendi inisiyatiflerini kullanarak çözüm bulma yoluna gittikleri görülmektedir. TKDK İl Koordinatörlükleri mevzuat ve teknik konularda karşılaşılan sorunlarda hem faydalanıcılar hem de danışman firmalara yardım etmektedir. Faydalanıcıların ayrıca, gerek Kurum personeli ile iletişim durumunu % 97 oranında "yeterli" olarak değerlendirmesi gerekse proje yürütülmesi esnasında Kurum personelinin rolünü pozitif olarak belirtmesi genel bir memnuniyet durumunu ortaya koymaktadır.

Faydalanıcılar projelerinin kendilerine sağladığı en büyük faydayı kazandıkları özgüven ve tecrübe (%83) olarak belirtmişlerdir. Bu cevaba paralel bir şekilde faydalanıcıların %97' si ilerleyen süreçte benzer projelerde yer alma isteğini beyan etmişlerdir. Bu yüksek oran, inşaattan makineye kadar geniş kapsamlı destekleme alanı ve %50-%65 arasında hibe desteği sağlayan IPARD programının potansiyel faydalanıcılar açısından büyük bir fırsat olarak görüldüğünü göstermektedir.

Proje hedeflerinde faydalanıcılar, bölge kalkınmasına sağladıkları katkı (%36) ve gelir alanları yaratılmasını (%34) ilk iki sırada belirtmişlerdir. Diğer hedeflerle birlikte düşünüldüğünde tamamlanan tüm projelerin bulundukları bölgede kırsal kalkınma faaliyetleri ile ilgili bir farkındalık ve istek oluşturduğu görülmektedir. Bu tarz programların varlığından haberdar olan bilinçli kırsal nüfusun, çevresinde var olan desteklenmiş projelerin somut hallerini görmesi proje yapma konusundaki heveslerini arttıracaktır. Bu da kırsal kalkınma politikalarının genel hedeflerine ulaşmada en büyük dinamiği oluşturmaktadır.

İlk 8 çağrı döneminde feshedilen sözleşmelerin oranı %20 civarındadır. Fesih nedeni olarak ise Kurum mevzuatı ve ekonomik zorluklar gerekçe olarak gösterilmiştir. Ayrıca proje feshi yapan 2 firma ilerleyen süreçte başka bir çağrı döneminde tekrar başvuru yapmış ve projelerini devam ettirmişlerdir. Program uygulama süresince karşılaşılan fesihlerin nedenleri öğrenilmeli ve gerekli tedbirler alınmalıdır. Bu sayede elde edilen tecrübeler ilerleyen süreçte yapılacak ve proje feshinin önüne geçebilecek çalışmalarda göz önünde bulundurulmalıdır.

Doğru ve etkili bir gübre yönetimi ile hayvanlarınızı olası hastalıklardan korurken, sağımın kalitesi ve hayvan refahı artar. Gübre yönetimi iyi olmayan işletmeler bütün ekipmanlarında performans kayıplarıyla karşılaşabilir. Elde edilen gübrenin en iyi şekilde kullanılması ve maksimum şekilde yararlanılması işletmenin ekonomik ve hijyen açısından lehine olacaktır. IPARD kapsamında desteklenen hayvancılık işletmelerinde gübre yönetimi bir zorunluluktur. Bu kapsamda yapılacak yatırımlar da destek kapsamındadır. Mevcut işletmelerin gübre yönetimi konusunda %45'le varan eksiklikleri IPARD projeleri sayesinde kapatılabilecektir.

Faydalanıcıların ana faaliyet alanı olarak başta hayvancılık olmak üzere tarımsal faaliyetler, gıda sanayi ve tarım ve hayvancılık faaliyetlerini kapsayan karma faaliyetlerle uğraştıkları görülmektedir. Bunun yanında faydalanıcıların birçoğu serbest meslek faaliyetlerinden de gelir elde etmektedir.

IPARD programında proje süreci, prosedürlerle belirlenen bilgi ve belgelerin proje çağrı rehberlerinde belirlenen süre içerisinde TKDK İl Koordinatörlüğü'ne teslim edilmesiyle başlamaktadır. Bu kapsamda IPARD programı farklı sektörlerde %50 ile % 65 arasında hibe desteğinde bulunmaktadır. Proje yatırım bütçelerinin geri kalan kısmı başvuru sahibi tarafından karşılanmaktadır. Bu "eş finansman" durumu faydalanıcıların projeyi sahiplenmelerine katkı sağlamaktadır.

Proje başvuruları esnasında Kurum tarafından yapılan iş planı analizi ile projelerin gerçeklerle uyumu ve sürdürülebilirliği kontrol edilmektedir. Bu işlemin etkin yapılmaması ilerleyen süreçte projelerden beklentilerin karşılanamaması sorununu ortaya çıkarabilecektir.

IPARD programında, faydalanıcıların yatırım faaliyetleri için gerekli olan harcamaları önce kendilerinin yapmaları daha sonra bu harcamaların belgelerini sunarak imzaladığı hibe oranı oranında tutarın Kurum'dan talep edilmesi beklenmektedir. Bu zorunluluktan dolayı faydalanıcılardan, proje başvurusu esnasında bu ön finansmanı nasıl karşılayacaklarını detaylandırarak sunmaları beklenmektedir. Faydalanıcılar için zorluk olarak görülen bu talep sayesinde, faydalanıcılar da ilerleyen süreçte karşılaşabilecekleri risklerin bir analizini yapma şansı bulmaktadır. Buna rağmen proje yatırımlarının gerçekleştirilmesi esnasında karşılaşılabilecek maddi sıkıntıların bertaraf edilmesi, hem program bütçesinin kullanılabilmesi hem de yatırımcının projesini tamamlayabilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu gibi sorunların önüne geçebilmek için Kurum tarafından ön finansman kaynaklarının analizinin dikkatli yapılması gerekmektedir. Ayrıca bu gibi durumlarda yatırım faaliyetleri gerçekleştirilirken avans kullandırma yoluna gidilmesi ile karşılaşılan güçlükler atlatılabilecektir.

TKDK ilk proje çağrısına Avrupa Komisyonu ile süren akreditasyon süreci nedeniyle şartlı başvuru çağrısı olarak çıkmıştır. Hem IPARD'ın yeni uygulanan bir program olması hem şartlı çağrı olması ilk çağrı döneminde gelen proje sayısını sınırlamıştır. İlerleyen dönemde proje başvuru ve imzalanan sözleşme sayısı artmaya başlamıştır. Çalışma dışında kalan 9. ve 10. çağrı dönemlerinde 302 tedbiri kapsamında traktör desteklemelerinin başlamasıyla bu sayılar tavan yapmıştır. Proje kabulü yapan bu tür programlarda hedef, sayıca çok olmaktansa bütçe olarak piyasa koşullarına uygun, gerçeklere yakın bir şekilde tasarlanmış sürdürülebilir projelere ulaşmak olmalıdır.

Sözleşmelerin %75'nin süt sığırcılığı ve besicilik başlıklarından oluşan "Tarımsal İşletmelerin Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar" tedbirinden imzalandığı görülmektedir. Bu iki sektörün IPARD kapsamında desteklenen diğer sektörlere göre baskın olması gayet normal görünmektedir. Ancak kırsal turizm, yerel el sanatları, mikro işletmeler, kültür balıkçılığı gibi kırsalda ekonomik faaliyetleri çeşitlendirecek tedbirlerin üzerinde de önemle durulması gerekilmektedir. Ayrıca proje başvuru çağrılarında her bir alt tedbir için bütçeler belirlenmekte ve tedbirlere ait destek miktarlarının birbirlerine devredilme

şansı bulunmamaktadır. Çağrı dönemlerinde belirlemen bütçelerden en iyi oranda faydalanmak için de sözleşme imzalanan projelerin tedbirler arasında homojen dağılımı önem taşımaktadır.

IPARD destekleri kapsamında başvurusu yapılan projelerin seçim aşamasında yeni işletmelerden ziyade mevcut işletmelerin Avrupa Birliği standartlarına ulaştırılması göz önünde bulundurulmalıdır.

Projeler uygulandıkları bölge halkında farkındalık oluşturma açısından da önemlidir. Yatırım faaliyetleri sonrasında ortaya çıkan somut projeler bölgede IPARD programının tanıtımını sağlama yanında proje hazırlama konusunda mevcut önyargı ve çekincelerin giderilmesinde olumlu etkide bulunmaktadır.

Ekonomik gücü olmadığı için IPARD programına başvurmaya cesaret edemeyen çiftçilere özellikle "Kırsal Ekonomik Faaliyetlerin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi" tedbiri kapsamında yer alan alt tedbirlerden faydalanabilmeleri için gerekli kolaylığı sağlayacak düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Proje sahipleri başvurudan projenin tamamlanmasına kadar geçen süreçte tedarikçi firmalar, danışman firmalar, kamu kurumları, meslek odaları, belediyeler gibi Kurum'dan başka birçok aktörle ilişki içinde olmaktadır. Bu süreçte yaşanabilecek ve faydalanıcıyı doğal olarak da projeyi tehlikeye atacak sıkıntılara karşı çözüm önerilerinin hazır olması gerekmektedir. Bu kapsamda faydalanıcının mağdur olmasının önüne geçilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

Akın, S., 2008, Avrupa Birliğinde Kırsal Kalkınmaya Yönelik Mali Yardımlar, Değişimler ve Türkiye'nin Uyum Çalışmaları, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara.

Anonim, 1963, "Birinci Beş yıllık Kalkınma Planı", Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.

Anonim, 1968, "İkinci Beş yıllık Kalkınma Planı", Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.

Anonim, 1973, "Üçüncü Beş yıllık Kalkınma Planı", Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.

Anonim, 1979, "Dördüncü Beş yıllık Kalkınma Planı", Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.

Anonim, 1984, Kırsal Kalkınma, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.

Anonim, 1985, "Beş yıllık Kalkınma Planı", Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.

Anonim, 1990, "Altıncı Beş yıllık Kalkınma Planı", Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.

Anonim, 1996, "Yedinci Beş yıllık Kalkınma Planı", Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.

Anonim, 2001, "Sekizinci Beş yıllık Kalkınma Planı", Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.

Anonim, 2006, Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.

Anonim, 2007a, Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma (IPARD) Programı (2007-2013), Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Ankara.

Anonim, 2007b, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, www.tkdk.gov.tr, [Ziyaret Tarihi: 15 Mayıs 2014].

Anonim, 2010, Kırsal Kalkınma Planı (2010 – 2013) , Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ankara.

Anonim, 2011a, Kırsal Kalkınma Planı 2010-2013, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ankara, 29.

Anonim, 2011b, Konya İlinin Ekonomik ve Sosyal Yapısına İlişkin Göstergeler, Konya Valiliği, Konya.

Anonim, 2012a, Katılım Öncesi Ekonomik Program 2013-2015, Kalkınma Bakanlığı, Ankara

Anonim, 2012b, Tr-52 Bölgesi İçin Kalkınma Öncelikleri ve Stratejileri-Genel Ekonomik Eğilimler Bülteni, Mevlana Kalkınma Ajansı, Konya.

Anonim, 2012c, Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımların Desteklenmesi Hakkında Tebliğ, Tebliğ No:2012/64, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ankara, 1-17.

Anonim, 2012d, Seçilmiş Göstergelerle Konya 2012, Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara, 140-149.

Anonim, 2013a, 4 Ekim 2012 Tarihli ve 2012/3839 Sayılı 2013 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı, Ankara.

Anonim, 2013b, Stratejik Plan 2013-2017, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ankara, 31-34.

Anonim, 2013c, Tarım Bakanlığı 2012 Yılı Faaliyet Raporu, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ankara.

Anonim, 2013d, Konya İli Sosyo-Ekonomik Rapor, Konya Valiliği İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, Konya, 3.

Anonim, 2014a, Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı, http://ipa.sanayi.gov.tr [Ziyaret Tarihi: 15 Mayıs 2014].

Anonim, 2014b, "Onuncu Kalkınma Planı", Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.

Anonim, 2014c, 12. Başvuru Çağrı Rehberi, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu web sitesi, www. tkdk.gov.tr, [Ziyaret Tarihi: 15 Mayıs 2014].

Anonim, 2014d, Mevlana Kalkınma Ajansı kırsal kalkınma destekleri, www.mevka.org.tr, [Ziyaret Tarihi: 28 Nisan 2014].

Anonim, 2014e, Mali Yardım Yaklaşımlarının Hedefleri, www.ab.gov.tr, [Ziyaret Tarihi: 20 Nisan 2014].

Anonim, 2014f, IPA Bileşenlerine Tahsis Oranları, www.abgs.gov.tr, [Ziyaret Tarihi: 28 Nisan 2014].

Anonymous, 2013, European Commission The ENRD Rural Development Gateway, http://enrd.ec.europa.eu/policy-in-action/cap-towards-2020, [Ziyaret Tarihi: 20 Mayıs 2014].

Anonymous, 2014, Directorate-General for Agriculture and Rural Development, http://ec.europa.eu/agriculture/indexien.html, [Ziyaret Tarihi: 20 Mayıs 2014].

Anríquez, G., Stamoulis, K., 2007, Rural Development and Poverty Reduction: Is Agriculture Still the Key?, Agricultural Development Economics Division The

Food and Agriculture Organization of the United Nations, ESA Working Paper No. 07-02, Roma, 13-15.

Ayanoğlu, İ., 2008, Kırsal Kalkınma ve Türkiye İçin Bir Kırsal Kalkınma Modeli, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Kentleşme ve Çevre Sorunları Bilim Dalı, Ankara.

Bilici, İ., 2010, Türkiye'de Kırsal Kalkınmanın Gelişmesi ve Ipard Süreci, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tokat

Bojnec, S., 2011, Agricultural and Rural Capital Markets in the EU Candidate Countries: Croatia, the Former Yugoslav Republic of Macedonia and Turkey, Comparative Analysis of Factor Markets for Agriculture across the Member States, Brüksel, 1-13.

Can, M.2007, Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Programlarının Türkiye'nin Kırsal Kalkınması Açısından İncelenmesi: SAPARD ve IPARD Örneği, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Tokat, 43-56.

Çenet, İ., 2012, Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardımları (IPA) :Yardımların İkili İlişkilere Yönelik Amaçları Bağlamında Bozcaada Örneği, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Çanakkale, 12.

Çiçek, A., Erkan, O., 1996, Tarım Ekonomisinde Araştırma ve Örnekleme Yöntemleri, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No:12, Tokat, 36-39.

Ekim, R.M., 2006, Avrupa Birliği Kırsal Kalkınma Politikaları Ve Türkiye'nin Uyumu, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Avrupa Birliği Anabilim Dalı, İzmir.

Ekmen, A., 2008, Avrupa Birliği'nin Üye Ülkelere Sağladığı Mali Yardımlar Ve Türkiye, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Türkiye- Avrupa Birliği İlişkileri Bölümü, Ankara, 14-15.

Emeksiz, F., Türkiye'de Tarımsal Ürünlerin Pazarlama Kanalları ve Araçlarının Değerlendirilmesi, , http://www.zmo.org.tr, [Ziyaret Tarihi: 1 Haziran 2014].

Gülçubuk, B., Türkiye'de Tarımda Kırsal Kesim Örgütlenmesi, http://www.zmo.org.tr, [Ziyaret Tarihi: 1 Haziran 2014].

Karadavut, U., Konya İli Yem Bitkileri Üreticilerinin Sosyo-Ekonomik Yapıları İle Başarılı Üretimi Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi, ZMO.

Kolukırık, C., 2010, AB Kırsal Kalkınma Politikaları, Fonları ve Türkiye'nin Yararlanma Olanakları, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı. Tekirdağ, 40.

Oğuz, C., Bayramoğlu, Z., 2010, "Tarım Ekonomisi", Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Konya, 48.

Önder, S., Polat, A.T., 2004. Konya İli Karapınar İlçesi'nin Ekoturizm Yönünden Görsel Kalite Değerlendirmesi ve Swot Analizi, S.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi 18 (33),Isparta, 80 – 86.

Örs, A., 2013, Konya İli Mevlana Kalkınma Ajansı Kırsal Kalkınma Desteklerinin Değerlendirilmesi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Konya.

Örs, A., 2011, Türkiye'de Uygulanan Tarımsal Destekleme Politikaları Ve Kırsal Kalkınma Destekleri, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Konya.

Pezzini, M., 2001, Rural Policy Lessons from OECD Countries, İn İnternational Regional Science Review, Roma.

Selekoğlu, L. S., 2012, A Comparative Analysis of the Pre-Accession Assistances Provided For Turkey And For The Other EU Candidate And Potential Candidate Countries, And A Prescience On Turkey's Possible Full Membership to the EU, Akdeniz University İnstitute of Social Sciences, University of Hamburg School of Business, Economics and Social Sciences, Antalya/Hamburg, 49-50.

Sevinç, G,. Türkiye' de Kırsal Yapı ve Kırsal Kalkınma Politikaları: Şanlıurfa Örneği, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Şanlıurfa, 16.

Soysal, A., 2013, Kırsal Alanda Kadın Girişimciliği: Türkiye İçin Durum Değerlendirmesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Eskişehir, 171.

Tankosic, J. P., Stojsavljević. M., 2014, Eu Common Agrıcultural Polıcy And Pre-Accessıon Assıstance Measures For Rural Development, Economics of Agriculture 1/2014, Belgrad, 195-199.

Toprak, H., 2010, Mali Yardım Aracı (IPA) ve Türkiye – Avrupa Birliği Mali Yardım İlişkileri, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Türkiye ve Avrupa Birliği İlişkileri Bilim Dalı, Ankara.

Uçar, D., Doğru, A.Ö., 2005, CBS Projelerinin Stratejik Planlaması Ve Swot Analizinin Yeri, İstanbul Teknik Üniversitesi, Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Bölümü Kartografya Anabilim Dalı, İstanbul, 2.

Woods, M., McDonagh, J., 2011, Rural Europe And The World: Globalızatıon And Rural Development, European Countryside MENDELU in Brno, 153-163.

Yıldız, O., 2009, Avrupa Birliği'nde Kırsal Kalkınma İstatistikleri ve Uyum Sürecinde Türkiye'nin Durumu, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Ankara.

EKLER

EK-1 TKDK Konya İl Koordinatörlüğü ilk 8 çağrı döneminde sözleşme imzalanan başvuru sahipleriyle yapılan anket formu

IPARD PROGRAMI VE FAYDALANICILARIN SOSYO EKONOMİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ: KONYA İLİ ÖRNEĞİ HİBE FAYDALANICI ANKETİ

BÖLÜM I: SOSYAL DURUM

1	Adınız/Şirket Adı	
2	Soyadınız	
3	Mesleğiniz	
4	Yaşınız	

5	Eğitim Durumu	
	□	İlkokul
	□	Ortaokul
	□	Lise
	□	Üniversite
	□	Yüksek Lisans
	□	Diğer

6	Medeni Durumu	
	□	Evli
	□	Bekar

7	Çocuk Sayısı	
	□	1
	□	2
	□	3
	□	4+

8	Eşin Eğitim Durumu	
	□	İlkokul
	□	Ortaokul
	□	Lise
	□	Üniversite
	□	Yüksek Lisans

9	Çocukların Eğitim Durumu	
	□	İlkokul
	□	Ortaokul
	□	Lise
	□	Üniversite
	□	Yüksek Lisans

10	İş Tecrübesi (Yıl)	

11	Sigorta Durumu	
	□	Sigortalı Değilim
	□	Emekli Sandığı
	□	Bağ-Kur
	□	SSK

12	Eviniz Var mı?	
	□	Var …….. Adet
	□	Yok

13	Arabanız Var mı?	
	□	Var …….. Adet
	□	Yok

14	Mesleğinizi Seçme Nedeniniz	
	□	Baba Mesleği
	□	Başka Alternatifin Olmaması
	□	Gelirinin iyi olması
	□	Diğer (Açıklayınız)

15	Herhangi bir örgüt,birlik vb. üye misiniz?	
	□	Dernek
	□	Vakıf
	□	Kooperatif
	□	Üretici Birliği
	□	Diğer ……..

16	Faaliyetlerinizle ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı?	
	□	Evet
	□	Hayır

BÖLÜM II: EKONOMİK DURUM

17	Hangi faaliyetle meşgulsünüz?	
	□	Tarım
	□	Hayvancılık
	□	Gıda
	□	Diğer ……..

18	Gelir elde ettiğiniz alanlar (tarım,tarım dışı)	
	□	Tarımsal Faaliyetler
	□	Hayvancılık Faaliyetleri
	□	Gıda İşletmeciliği Faaliyetleri
	□	Serbest Meslek Faaliyetleri

	□	Diğer ……..

19	İşletmede çalışan sayısı (Aile bireyleri dahil)	…… kişi

20	İşletme arazisi kime aittir?	
	□	Kendimin
	□	Ailemin
	□	Kiralık

21	Muhasebe kaydı tutma durumu	
	□	Tevkifata Taabi
	□	Basit Usul
	□	İşletme Hesabına Göre
	□	Bilanço Hesabına Göre

23	Ürünleri ne şekilde değerlendiriyorsunuz?	
	□	Piyasaya Satıyorum
	□	Aracıya Satıyorum
	□	Anlaşmalı Üretim Yapıyorum
	□	Diğer ……..

24	Kapasite Kullanım Oranı	% .....

25	Kapasite Kullanımını Düşüren nedenler (Varsa)	
	□	Olumsuz Piyasa Koşulları
	□	İşletmenin Teknik Sorunları
	□	Hammadde Yetersizliği
	□	Diğer ……..

26	Pazarlama sorunları	
	□	Pazarlama faaliyetleri ile ilgili bilgi eksikliği
	□	Pazarlama konusunda teknik eksiklik

	□	Rekabet
	□	Kalifiye pazarlama elemanı eksikliği
	□	Diğer ……..

27	Daha önce faaliyetlerinizle ilgili devlet desteğinden yararlandınız mı?	
	□	Evet
	□	Hayır

Hayvancılık Yapılıyorsa

28	Hangi hayvancılık faaliyetlerini yapıyorsunuz?	
	□	Büyükbaş
	□	Küçükbaş
	□	Kanatlı
	□	Diğer ……..

29	Hayvan sayıları nedir?

	….	Büyükbaş
	….	Küçükbaş
	….	Kanatlı
	….	Diğer ……..

30	Yem bitkisi yetiştiriyor musunuz?	
	□	Evet
	□	Hayır

31	Gübre Yönetimi yapıyor musunuz?	
	□	Evet
	□	Hayır

BÖLÜM 3: PROJE TANIMLAMA VERİLERİ

32	Projenin Adı	

33	Proje Başvuru Sahibi	

34	Projenin İlgili Tedbiri

	□	Süt üreten tarımsal işletmeler
	□	Et üreten tarımsal işletmeler
	□	Süt ve süt ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması
	□	Et ve et ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması
	□	Meyve ve sebzelerin işlenmesi ve pazarlanması
	□	Su ürünlerinin işlenmesi ve pazarlanması
	□	Çiftlik faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi
	□	Yerel ürünler ve mikro işletmelerin geliştirilmesi
	□	Kırsal turizm

35	Başvuru Sahibinin Niteliği	
	□	Şahıs
	□	Tüzel Kişilik

36	Projenin Uygulama Adresi	

37	Proje Bütçesi (TL)	
	Toplam	……..
	Ipard Hibesi	……

	Başvuru Sahibinin Katkısı	……..

38	Proje Bütçesinin harcama kalemlerine dağılımı	
	İnşaat	……..
	Makine-Ekipman	……
	Görünürlük	……..
	Hizmet Alımı	……..

39	Daha önce herhangi bir hibe projesi yürüttünüz mü? (Ulusal, Avrupa Birliği Programları vb.)	
	□	Evet
	□	Hayır

40	Daha önce Kırsal Kalkınma projesi yürüttünüz mü?	
	□	Evet …… …
	□	Hayır

41	Anketi dolduran kişinin projedeki görevi?	
	□	Proje Sahibi
	□	Proje Personeli
	□	Proje Yürüten Kuruluşun Personeli
	□	Diğer ……..

42	Projenizin hedefleri aşağıdakilerden hangisidir? (Birden çok şık işaretlenebilir).	
	□	İşletme şartlarının iyileştirilmesi
	□	Bölgenin kalkınmasına katkı sağlamak
	□	Kadınlara istihdam sağlamak
	□	Gençlere meslek edindirmek
	□	Gelir alanları yaratmak
	□	Diğer …….…….

43	Projenizin yenilikçi unsuru nedir? (Birden çok şık işaretlenebilir).	
	□	Alanında ilk olması
	□	Uygulandığı bölgede ilk olması
	□	İhtiyaç duyulan ara elemanların yetiştirilmesi
	□	Girişimciliğe özendirme

	□	Farkındalık yaratılması
	□	Yeni gereksinimlerin farkına varılması
	□	Diğer (lütfen belirtiniz)……

44	Proje uygulamasında karşılaştığınız en önemli güçlükler nelerdir? (Birden çok kutuyu işaretleyebilirsiniz.)	
	□	Planlama, zaman baskısı
	□	İnsan kaynakları ve maddi kaynakların yönetimi
	□	Mali yönetim
	□	Eğitim kurslarının verilmemesi
	□	Mevzuattan kaynaklanan zorluklar (Proje dokümanlarının karışıklığı)
	□	Hizmetlerin sağlanmasında eksiklikler
	□	Satın alma prosedürlerinin yarattığı zorluklar
	□	Tecrübesizlik

45	32 numaralı soruda belirttiğiniz güçlükleri nasıl aştınız?	
	□	TKDK İl Koordinatörlüğü teknik personelinin yardımıyla
	□	Kendi inisiyatifimizle
	□	Danışman firmanın yardımıyla
	□	Başka kurum ya da kişilerle işbirliği yaparak

	□	Güçlüğü aşamadık

46	TKDK İl Koordinatörlüğü teknik personeli ile iletişiminiz nasıldı?	
	□	Yeterli
	□	Yetersiz

47	Projenin yürütülmesi esnasında "TKDK İl Koordinatörlüğü teknik personeli"nin rolünü nasıl değerlendirirsiniz?	
	□	Daima işbirliği ve dayanışma söz konusuydu
	□	Projeyi geliştirici katkıları vardı
	□	Güçlüklerin çözümünde etkiliydiler
	□	Yardım edici olmaktan çok eleştirici olmaya özen gösterdiler
	□	Sadece "hataları" tespit etmek gibi bir misyon üstlenmişlerdi
	□	ilgisizdiler
	□	Diğer (lütfen belirtiniz)……

48	Başvurunuz sırasında TKDK İl Koordinatörlüğü teknik personeli tarafından yeterli düzeyde bilgilendirildiniz mi?	
	□	Evet
	□	Kısmen
	□	Hayır

49	Projenizin size sağladığı faydalar nelerdir?	
	□	Benzer projelere başvurabilecek özgüven ve tecrübeyi kazandık
	□	Diğer bir mali programa başvurduk (Diğer Avrupa Birliği kaynaklı proje ve hibeler)
	□	Kendi kaynaklarımızla projeye devam ediyoruz
	□	Benzer diğer bir projede ortak olarak yer aldık
	□	Projede karşılaştığımız güçlükler nedeniyle bu tür faaliyetlerden vaz geçtik
	□	Diğer

50	Bundan sonra benzer projelerde yer almayı düşünür müsünüz?	
	□	Evet
	□	Hayır

Sözleşmelerini fesheden proje sahipleri için;

51	Sözleşme fesih nedeniniz nedir?	
	□	Ön finansman sorunu yaşamam
	□	TKDK mevzuatından kaynaklanan sorunlar
	□	Proje fikrinden vazgeçmem
	□	Diğer

52	Fesih sonrası projenizin durumu ne oldu?	
	□	Devam etmedim
	□	Kendi imkânlarımla devam ettim
	□	IPARD fonuna tekrar başvurarak hibe kapsamında devam ediyorum
	□	Diğer

Katkılarınız için teşekkür ederiz.

EK-2. TKDK Konya İl Koordinatörlüğü ile ilk 8 çağrı döneminde sözleşme imzalayan faydalanıcılar listesi

1	101	1	Süt Üretim İşletmemizi 100 Sağmal İnek Kapasiteye Yükseltecek Modernizasyon Projesi	Akhilal Yem Tarım Ürünleri Hayv. San. Tic. Ltd. Şti.
2	101	1	Yarı açık Ahır Sisteminde 100 başlık süt sığırı yetiştiriciliği ve süt üretimi	Dilek Şen ÖZDEMİR
3	103	1	Meke Süt Yeni Yatırım Projesi	Fet-Kar Tur. Gıda İnş. Nak. San. İth. İhr. Ltd. Şti.
4	103	2	Modernizasyon ve Makine-Ekipman Alımı	Ilgın Arzum Tarımsal Hayvansal ve Tüm Gıda ürünleri Sanayi ve tcaret Limited Şirketi
5	103	2	Akşeker Et Entegre A.ş. 250 Adet/Gün Büyükbaş, 1450 Adet/Küçükbaş Kesimhane Tesisi	Akşeker Tarım Entegre Tesisleri Nakliye Gıda İthalat İhracat Anonim Şirketi
6	101	1	Günyüzü 200 Küçükbaş Hayvan Çiftliği Projesi	Mehmet KALE
7	101	1	100 Başlık Süt İnekçiliği Tesisi Kurulması	Sena Altınyıldız Gıda Ve İht. Mad. San. Tic. A. Ş.
8	101	1	Kulu Fevziye Köyü 100 Büyükbaş Hayvan Çiftliği Projesi	Ali Akkaya
9	101	1	Çelikler Küçükbaş Süt Hayvancılığı Projesi	Çelikler Metal Ve İnş. San. Tar. Hayv. Ve Tic. Ltd. Şti.
10	101	1	Ekim Grup Saanen Süt Keçiciliği Projesi	Ekim Grup Elek. Ürt. Mad. İnş. Tar. Hay. San. Tic. Ltd. Şti.
11	101	1	Erdoğan Tufan Süt Sığırı İşletmesinin Modernizasyonu ve Kapasite Arttırımı	Erdoğan TUFAN
12	103	2	Büyükbaş ve Küçükbaş Kesim Hattı Modernizasyonu	Konet Et ve Et Ürünleri Petrol ve Bilişim Hiz. San. Tic. A. Ş.
13	101	1	Mera Grup Küçükbaş (keçi) Süt İşletmesi	Mera Grup Enj. İnş. Tar. Hayv. Gıda San. Ve Tic. Ltd. Şti.
14	101	1	100 Büyükbaş Süt Hayvancılığı Projesi	Muammer Yiğit Hayv. Tar. Harf. Nak. İnş. San. Ve Tic. Ltd. Şti.
15	101	1	300 Sağmal Kapasiteli Keçi Çiftliği	Gülin-Sa Elek. Ve İnş. Taah. Maden Hayv. Et ve Süt Ür. Gıda San. Tic. Ltd. Şti.
16	101	1	Altuntaş Süt Üretme Çiftliği	Nihat ALTUNTAŞ
17	101	2	Ömer Acar 250 başlık Et Üretim Tesisi Projesi	Ömer ACAR

18	101	1	300 sağmal Kapasiteli Keçi Çiftliği	Zeyon Elek. İmlt. Gıd. Hayv. Taah. San. Ve Tic. Ltd. Şti.
19	101	2	Akçay Hayvancılık Küçükbaş Besi Projesi	Akçay Lojistik Tar. Ür. Hayv. Petrol İnş. San. Ve Tic. Ltd. Şti.
20	101	1	Mustafa Dutar tarım Ltd. Şti. 100 Başlık Süt İnekçiliği Projesi	Mustafa Dutar End. İnş. Elek. Oto. Tar. Gıda San. Ve Tic. Ltd. Şti
21	101	2	Büyükbaş Besi tesisi Kurulması	Selçuker Gayrımenkul Yatırım Anonim Şirketi
22	103	1	Kafaoğlu Süt Fabrikası Modernizasyon Projesi	Kafaoğlu Süt ve Gıda Mam. San. Tic. Ltd. Şti.
23	101	2	250 Büyükbaş Besi Tesisi Kurulması	Rameks Turizm Seyehat Anonim Şirketi
24	101	1	100 başlık süt inekçiliği tesisi kurulması	Ümit Ali ORUÇ
25	101	2	AFC 200 Büyükbaş Besi Çiftliği	A.F.C. Hayvancılık Tar. Ür. İnş. Gıda Nak. San. Ve Tic. Ltd. Şti.
26	101	2	Güneyler 180 Büyükbaş Besi Projesi	Güneyler Un Yem Hay. San. Tic. An. Şti.
27	302	1	İbrahim Kuyak Arıcılık Yatırımı	İbrahim KUYAK
28	101	1	Koncam Koyun Yertiştiriciliği Projesi	Koncam Kristal San. Tic. Ltd. Şti.
29	103	2	Konya Turizm Kesimhane Yatırımı	Konya Turizm Oto Nak. Ve Pet. Ür. San. Tic. Ltd. Şti.
30	103	1	Sarayönü Süt Toplama Merkezi	Sarayönü Süt Üreticileri Birliği
31	101	1	Sütak tarım 100 Baş Sağmal Süt İnekçiliği	Sütak Tarım Nak. Gıda Hay. İnş. San. Ve Tic. Ltd. Şti.
32	101	1	Kale Hayvan Çiftliği Projesi	Yavuz han KALE
33	103	1	İmga Süt Ürünlerinden Üretim Tesisi projesi	İmga Et Ve Süt Ürünleri Hayv. Gıda Tic. Ve San. Ltd. Şti.
34	101	1	Mustafa Geçgil Süt Üretim Tesisi Projesi	Mustafa GEÇGİL
35	103	1	Karapınar Süt Toplama Merkezi	Karapınar Süt Üreticileri Birliği
36	101	1	Necati Çimen Süt Üretme Çiftliği Projesi	Erkam Tarım Nak. Gıda İnş. San. Tic. Ltd. Şti.
37	302	3	Çitaş Otel Restaurant	Hüseyin ÇİÇEKLER
38	103	1	İmga Süt-Kendi Çiftlik Sütümüzden	İmga Et ve Süt Ürünleri Hay. Gıda Tic. Ve San. Ltd. Şti.
39	101	1	100 Başlık Süt İnekçiliği Tesisi Kurulması	Fatih Özkan ve Ortağı Hay. Tar. Gıda Dan. Ve Reklam Tic. Koll.Şti.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Şenol ÖZDEMİR
Uyruğu : Türkiye
Doğum Yeri ve Tarihi : Ankara- 01.12.1979
Telefon : 0542-830 07 06
Faks : -
e-mail : senolozdemir68@yahoo.com.tr

EĞİTİM

Derece		**Adı, İlçe, İl**	**Bitirme Yılı**
Lise	:	İbni-i Sina Lisesi. Sincan, Ankara	1997
Üniversite	:	Ankara Üniversitesi, Aydınlıkevler, Ankara	2002
Yüksek Lisans	:	Selçuk Üniversitesi Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Selçuklu, Konya	……
Doktora	:		

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
2004	G.T.H.B. Aksaray İl Müdürlüğü	Gıda Kontrolörü
2007	G.T.H.B. Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü	Mühendis
2009	Tarım ve Kırsal kalkınmayı Destekleme Kurumu	Uzman

UZMANLIK ALANI

Eğitimler

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı "Gıda Kontrolörü / Gıda Denetcisi" Kursu /KONYA	2005- 1 Hafta
Tarım ve Kırsal Kalkınma Kurumu-TKDK İl Koordinatörlüğü Personel Eğitimi – Yerinde Kontrol Eğitimi (ANTALYA, ANKARA, AFYON, ANTALYA)	7 Ağustos 2009 - 5 gün 7-15 Eylül 2009 - 9 gün 23-29 Aralık 2009 - 7 gün 25-31 Ocak 2010 - 7 gün 08-14 Şubat 2010 - 7 gün 01-04 Mart 2010 - 3 gün 25-31 Aralık 2010-7 gün
"AB Ülkelerinde Sağlıklı Süt Ürünleri Üretim Teknikleri" Eğitimi / AVUSTURYA	24 Temmuz – 09 Ağustos 2010 15 gün

ICRIC (Islamic Chamber Research & Information Center) ve OIC (İslam Konferansı Teşkilatı) tarafından düzenlenen "Helal Gıda Baş Denetçisi Eğitimi" / KONYA	18-19 Aralık 2010

Uluslararası deneyim:

Ülke	**Tarih**	**Proje adı/Yapılan faaliyet**
AVUSTURYA	24 Temmuz – 09 Ağustos 2010	Leonardo Da Vinci Programı kapsamında hazırlanan "AB Ülkelerinde Sağlıklı Süt Ürünleri Üretim Teknikleri" konulu AB Projesi üzerine Phönix Institut'den ve Avusturya Ödeme Ajansından (AMA) teorik ve pratik eğitim alınmış ve süt üreten ve işleyen işletmelere teknik ziyaretler düzenlenmiştir.
FRANSA		3 gün süre ile Paris Uluslararası Tarım Fuarı'na katılım sağlanmıştır.

YABANCI DİLLER

Dil	**Okuma**	**Konuşma**	**Yazma**
İngilizce (KPDS:72)	1	3	2